

# **HUKUK AÇISINDAN TÖB-DER DAVASI**

**HALİT ÇELENK**

Birinci Baskı: Eğit-Der Yayınları, Mart 1990  
İnternet Edisyonu, Kasım 2013



## İÇİNDEKİLER

|                                                     |         |
|-----------------------------------------------------|---------|
| SUNUŞ (HALİT ÇELENK) .....                          | 7       |
| GÜLTEKİN GAZİOĞLU'NDAN MEKTUP .....                 | 9       |
| EĞİT-DER'İN SUNUŞU .....                            | 13      |
| <br>GİRİŞ .....                                     | <br>15  |
| 141-142 ÜZERİNE .....                               | 17      |
| SON GELİŞMELER .....                                | 18      |
| SİYASAL İKTİDAR NE DİYOR? .....                     | 19      |
| <br>I. BÖLÜM - HUKUK AÇISINDAN TÖB-DER DAVASI ..... | <br>22  |
| <br>II. BÖLÜM - İDDİANAME .....                     | <br>38  |
| <br>III. BÖLÜM - SORGU .....                        | <br>57  |
| <br>IV. BÖLÜM - DELİLLERİN İNCELENMESİ .....        | <br>100 |
| <br>V. BÖLÜM - ESAS HAKKINDA MÜTALAA .....          | <br>112 |

|                                                                                      |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>VI. BÖLÜM - SAVUNMALAR .....</b>                                                  | <b>129</b> |
| <b>VII BÖLÜM - MAHKEME KARARI .....</b>                                              | <b>259</b> |
| <b>VIII. BÖLÜM - YARGITAY AŞAMASI .....</b>                                          | <b>271</b> |
| <b>IX. BÖLÜM - ASKERİ YARGITAY KARARI .....</b>                                      | <b>281</b> |
| <b>X. BÖLÜM - DEĞERLENDİRME .....</b>                                                | <b>296</b> |
| <b>XI. BÖLÜM - YENİ GELİŞMELER .....</b>                                             | <b>336</b> |
| <b>KİTABA EK: YARGININ YENİLENMESİ BAŞVURUSU İLE İLGİLİ<br/>YARGITAY KARARI.....</b> | <b>363</b> |

Bu kitap, Türkiye öğretmen örgütlenmesinde ve mücadelesinde yer alan, bu uğurda yaşamını yitiren, yurtdışında sürgün yaşamak zorunda bırakılan, aç ve açıkta kalan, cezaevlerinde her türlü baskı ve işkenceye göğüs geren tüm eğitim emekçilerine adanmıştır.



## SUNUŞ

TÖB-DER davası Ankara Sıkıyönetim Askeri Savcılığının 980/7641 Esas ve 981/526 sayılı iddianamesiyle 15.4.1981 gününde Ankara Sıkıyönetim 3 numaralı askeri mahkemesinde açılmış ve bu mahkeme tarafından 981/342 esas sayılı dosya ile görülerek 25.12.1981 gününde karara bağlanmıştır. Bu davada dernek yöneticileri ve DEK (Demokratik Eğitim Kurultayı) sanıkları Süleyman Yaşar ve 63 arkadaşı yargılanmıştır.

Okuyucuya sunulan bu kitapta ayrıntılarıyla açıklandığı gibi sanıkların T.C.Y.nın 141-142. maddelerine göre cezalandırılmalarına, derneğin kapatılmasına ve taşınır taşınmaz tüm mallarının zoralımına karar verilmiş, karar Askeri Yargıtay’ca onanarak kesinleşmiş ve yerine getirilmiştir.

Davanın hazırlık soruşturması sırasında sorguları yapılamayan dernek Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu ve 19 yönetici arkadaşı haklarında 1986 yılında Ankara İkinci Ağır Ceza Mahkemesinde daha önce ileri sürülen aynı iddia ve aynı kanıtlarla açılan dava sonunda sanıkların tümü hakkında oybirliğiyle beraat kararı verilmiş ve bu karar da kesinleşmiştir.

Böylece TÖB-DER ve yöneticileri hakkında birisi beraat ve öteki mahkumiyet olmak üzere ortaya iki karar çıkmıştır. Bu durum karşısında TÖB-DER avukatları olarak Askeri Yargıtay Başkanlığına ayrıntılı ve gerekçeli bir dilekçe ile başvurarak yargılamanın yenilenmesini istedik. Ayrıca DEK (Demokratik Eğitim Kurultayı) sanıkları hakkında da Askeri Yargıtay Başsavcılığına başvurarak kararın düzeltilmesi isteminde bulunduk. Bu başvurulara ilişkin dilekçe örneklerine “Hukuk açısından TÖB-DER Davası” kitabımızda yer verilmiştir. Bu başvurular Askeri Yargıtay Başkanlığı ve Askeri Yargıtay Başsavcılığınca incelenmektedir.

TÖB-DER Genel Başkanı, Yönetici ve üyeleri, davanın neden, nasıl ve hangi siyasal amaçlarla açıldığını, verilen kararın hukuka, yürürlükte bulunan Anayasa ve yasalara aykırılığını gözler önüne sermek için bu davaya ilişkin Ankara Sıkıyönetim 3 Numaralı Askeri Mahkemesi dava dosyalarının bütünüyle yayınlanmasını istemişlerdir. Bu haklı isteği gerçekleştirmek amacıyla tarafımızdan Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi kıdemli hakimliğine önce sözlü olarak başvurulmuş, sonuç alınamayınca yazılı olarak yeniden dava dosyalarının fotokopisi istenilmiştir. Bu ikinci başvuru üzerine Kıdemli hakimlik konuyu Milli Savunma Bakanlığına yazmış ve görüş istemiştir. Milli Savunma Bakanlığının, yargılamanın sona erdiği, hükmün kesinleştiği, bu nedenle dosyaların fotokopilerinin verilemeyeceğine ilişkin yanıtı kıdemli hakimlikçe bize bildirilmiştir.

Bu durum karşısında TÖB-DER eski yöneticilerinin oluşturduğu Abece dergisi sahip ve yönetim kurulu, TÖB-DER avukatlarının ellerinde bulunan dosyalara, iddianame, mahkeme kararı ve Askeri Yargıtay kararına göre TÖB-DER davasını bir kitap halinde yazmamı benden istemişler, bu kitabı önce Abece dergisinde seri yazılar halinde yayınlacaklarını, daha sonra da bir kitap haline getireceklerini bildirmişlerdir. Bu konuda yaptığımız bir anlaşmaya göre kitap seri yazılar halinde tarafımdan yazılmış ve tamamlanmıştır.

Dava hakkında genel bilgiler, iddianame, mahkeme kararı, Askeri Yargıtay kararlarının özetleri, sorgu ve savunmaların geniş özetleri, mahkeme ve Askeri Yargıtay kararlarının hukuk açısından açıklanması ve eleştirisi, 12 Eylül Hukukunun niteliği, 12 Eylülün amaçları içinde TÖB-DER davasının yeri, mahkeme ve Askeri Yargıtay kararlarında yapılan hukuksal ve bilimsel yanlışların açıklanması gibi konuların yer aldığı bu seri yazılar iki yıla yakın bir zaman sürmüştür.

Kitabın yayınlanması aşamasında TÖB-DER yönetici ve üyesi bulunan öğretmenler, her ne kadar seri yazılarda toplu sanık ve avukat savunmaları özetlenmişse de, dava dosyalarının tümüyle yayınlanamaması karşısında toplu savunmalarla avukat savunmalarının tam metin halinde kitapta yer almasını istemişler ve bu isteğe uygun olarak tarafımdan hazırlanıp dergide yayınlanan savunma özetleri kitaptan çıkarılmış, savunmalar bütünüyle kitapta yer almıştır. Böylece kitap bugünkü içeriğiyle okuyucuya sunulmuştur.

Avukat Halit ÇELENK



## Gültekin GAZİOĞLU'NDAN MEKTUP

Frankfurt, Mayıs 1989

Değerli Okuyucular,

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra Türkiye’de sıkıyönetim mahkemelerinde açılan ve sürdürülen siyasi nitelikli davalar üzerine zaman zaman yazılar yayınlanıyor. Bu yazılarda, mahkemelerin kuruluş ve işleyişleri, yargılama usulleri, savunma hakkı karşısındaki tutumları, kararlarındaki hukuka uygunluk ve objektiflik durumları irdelenmektedir. Çoğu, hukukçular tarafından kaleme alınan bu yazılarda, sıkıyönetim mahkemelerini olumlayan bir değerlendirmeye bugüne kadar rastlanamamıştır. Askeri hiyerarşi içinde oluşturulmuş, emirle kurulan ya da feshedilen, üyeleri emir-komuta zincirine bağlı, doğal yargıç ilkesine aykırı sıkıyönetim mahkemeleri hakkında olumlu düşünceler taşımak hukuk ve adalete inananlar için esasen zordur. Bu zorluk, ancak mahkemelerin kararlarında objektiflik, kanun ve hukuka tam uygunlukla aşılabılırdi. 12 Eylül darbesiyle oluşturulan ortam, darbecilerin telkin ve talimatları, mahkemelerde yaşanan pratik, adalete olan güveni ağır biçimde yaralamıştır. Yargı, insanların toplum yasalalarına uymasını sağlamak, yasalara ters davranışları düzeltmek için vardır ve gereklidir. Suçsuz ceza kesmek, insanların yaşamını karartmak, yargının işi olamaz. Buna olsa olsa zulüm denir. Yargı adına da olsa, yapılan zulmün, devlet ve toplum için hiçbir yararı yoktur. Aksine, hukuk ve adalete olan güveni aşındırır; devlete olan güveni yokeder.

Değerli hukukçu Halit ÇELENK’in irdelediği ve yayına hazırladığı TÖB- DER Davası, 12 Eylül sonrasının ilk davalarındandır. Bu kitapta, TÖB-DER Davası konusunda, okuyucuların sağlam bir değerlendirme yapabilmeleri için gerekli bilgi ve belgeler yer almaktadır. Tam bir oldu-bittiye getirilen TÖB- DER Davası, demokrasiye, hukuk ve adalete inanan her insan için ibret belgesidir. Tarihi bir belgedir.

Anımsanacağı gibi, 12 Eylül’ün sözcüleri, darbenin ilk günlerinden başlayarak radyo-televizyon ve basını kullanarak, parlamentoyu,

siyasi partileri, sendika ve dernekleri tek taraflı biçimde sürekli suçlamışlardı. Aylar süren bu kampanyada hedef alınan örgütlerden biri de TÖB-DER'di. Kimseye cevap hakkının tanınmadığı kampanya sonrasında TÖB-DER yöneticilerinin bir kısmı tutuklanmış, kısa sürede yargılanarak mahkum edilmiş; TÖB-DER kapatılarak, taşınır taşınmaz malları zoralışına tabi tutulmuştu.

670 şubesi 200 bin üyesi ile sadece Türkiye'nin değil, Ortadoğunun da en büyük öğretmen örgütü olan TÖB-DER'in üyelerinin ve yöneticilerin suçu neydi? İddianame ve karara bakıldığında bu suçlar özetle şöyle sıralanıyordu:

a) Yasal bir örgüt olarak kurulan TÖB-DER'i 1976 yılından itibaren devletin temel nizamlarını yıkmaya yönelik illegal bir örgüte dönüştürmek

b) Miting ve yürüyüş yapmak. Bu eylemler sırasında bölücü nitelikli, komünizmi övücü pankart ve sloganlar kullanmak

c) TÖB-DER yayınlarında ve toplantılarında sosyalizmi övücü, milli duyguları zayıflatıcı yazılar yayınlamak; konuşmalar yapmak,

Sıkıyönetim savcıları bu iddiaları kanıtlayacak delil ve belgeleri aralarca aradılar. TÖB-DER Şube ve merkez binalarında yapılan tüm aramalara karşın TÖB-DER'in yasal yayınlarından başka birşey bulamadılar. Soyut suçlamaları saptamak için hiçbir somut delil, bilgi ve belgeye rastlanmadı. Kanıtsız ve tanıksız TÖB-DER davası yine de mahkumiyetle sonuçlandırıldı. Çünkü, 12 Eylül darbesini yapanlar böyle istiyorlardı. Bir sıkıyönetim yargıcının sonradan basına açıkça itiraf ettiği gibi "TÖB-DER önceden zihinlerde mahkum edilmişti"

Hangi insaf ve vicdan sahibi insan, tüm yöneticileri, üyeleri, mekanları bilinen bir meslek örgütünün illegal olduğuna inanır. Gizli örgütlerin yönetici ve üyeleri, toplantı yerleri herhalde gizli olur. Nasıl oluyor da bu gizli örgütün tüm yöneticilerini neredeyse tüm Türkiye tanıyor? Nasıl oluyor da bu gizli örgütün tüm toplantıları devletin ve toplumun gözü önünde yapılabiliyor? Nasıl oluyor da bu gizli örgüt hakkında önceden sıkıyönetim mahkemeleri dahil, açılan tüm davalar beraatle sonuçlanıyor? Devletin istihbarat güçleri, idari ve adli mercileri 12 Eylül darbesine kadar neredeydi? Bu sayılanların hepsi yerli yerindeydi ve TÖB-DER en çok denetlenen, gözetlenen örgütlerden biriydi. Siyasi partileri aşan bir yaygınlıkta örgütlenmesiyle, yasal ve demokratik etkinlikleri ile Türkiye toplumunda TÖB-DER'in saygın bir yeri vardı. Fakat TÖB-DER demokrasi düşmanlarının gözünde bir çöptü. Türkiye

öğretmenlerinin ve halkının beğenisini kazanan örgüt, elbette demokrasinin canına okumaya kararlı çevrelerin tepkisini çekecekti. Bu durum, TÖB-DER'in suçluluğunun kanıtı olamaz.

TÖB-DER hiçbir eylem ve etkinliğinde, tüzüğünde yazılı "öğretmenlerin ekonomik-demokratik ve mesleki sorunlarını dile getirmek, eğitim yaşamındaki anti-demokratik uygulamaları eleştirmek" amacını aşmamıştır. Bu amaçlar uğruna yürütülen tamamen yasal ve meşru mücadele, öğretmenleri kul yapmak isteyen, toplumu çağdışı bir eğitim ortamında uyutmak isteyen bir zihniyetin elleriyle boğulmak istenmiştir. Bunun için bahaneler aranmıştır. Sonunda "kurt-kuzu" hikayesi türünden gerekçelere dayandırılmıştır. Yasal konumlarının dışında gizlice örgütlenerek, anayasayı, parlamentoyu, siyasi partileri, dernek ve sendikaları zorla ortadan kaldıranlar, TÖB-DER ve benzeri örgütlere kendi işledikleri suçları atmak istemişlerdir.

TÖB-DER'i yasaklayan zihniyet, tüm öğretmenleri potansiyel suçlu gören/ zihniyettir. Eğer böyle olmasaydı, daha sonra çıkarılan yeni dernekler yasasında tüm öğretmenlere örgütlenme yasağı konulmazdı. Bu yasak, aynı zamanda öğretmenlerimizi aşağılayan bir eylemdi. Tüm dünya ülkelerinde öğretmenler üzerinde böyle bir yasak yokken, aksine öğretmenler sendika hakkı dahil, örgütlenme haklarını özgürce kullanırken, ülkemiz öğretmenleri mesleki örgüt, dernek, sendika kuramayacaklar. Ne eğitim yaşamı üzerinde toplu halde öneri ve görüş oluşturup topluma aktaracaklar ne de mesleki ve özlük haklarını savunabilecekler. Fakat bu yasakları koyanlar yine de eğitim ve öğretmenler üzerinde, zaman zaman ikiyüzlülük ve tabasbus göstererek laf edecekler.

Değerli Okuyucular,

Bu yazıyı, TÖB-DER'in Genel Başkanı olarak siyasi sürgün olarak yaşadığım Federal Almanya'nın Frankfurt şehrinde bir hastanede yazıyordum. Bir gece bir arkadaşım telefon ederek beni müjdeledi. "Gıyaben yargılandığımız Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde beraat ettik" dedi. "Nasıl olur, arkadaşlarımız mahkum edildi, örgütümüz TÖB-DER illegal sayılarak kapatıldı, biz nasıl beraat ederiz? Bu işte bir yanlışlık var, konuyu yeniden araştır" dedim. Ve araştırdık, gerçekmiş. Ben ve 19 TÖB-DER yöneticisi arkadaşım beraat etmişiz. Şaşırdım, sevindim ve üzüldüm. Aynı konuda tam zıt iki karara kim şaşırmaz. Çifte standartın bu türlü görülmemiştir. Aynı sorumluluğu paylaşan insanlardan bir kısmı 8-9 yıl cezaya çarptırılın; örgütün daha sorumlu

görevlerinde bulunan bir kısım yönetici beraat etsin.

Sevindim; çünkü yıllarca, işlemediğimiz suçların ceza tehditleri ile yaşadık. Yurttaşlık haklarıma el uzatıldı. Vatan hayınlığı ile suçlandık. Sevgili yurdumuzdan değerli dostlarımızdan, çilekeş meslektaşlarımızdan uzakta, siyasi sürgünlüğün tüm acılarını yaşadık. Şimdi, bize atılan suçların dayanaksızlığı mahkeme kararı ile belgelendi. Bir siyasi sürgün için bundan büyük mutluluk olamaz. Bu sevinç sadece kişisel bir sevinç de değil, 200 bin TÖB-DER üyesi adına, Türkiye öğretmenleri adına duyulan, tanıını güç bir sevinçtir.

Üzüldüm; Sıkıyönetim mahkemesinde yargılanıp mahkum edilen 49 arkadaşımızın çektiği acılara, yaşamını yitiren Genel Saymanımız Abdullah GÜLBUDAK'a, öğretmenlerin 3 kuruşluk maaşlarından katkıları ile oluşturulan TÖB-DER taşınır-taşınmaz varlıklarına, öğretmenlerin ve halkın gönlünde taht kuran TÖB-DER'e. Fakat bu durum kabullenilemez. Vicdan ve insaf sahibi hiçbir kimse bu adaletsizliğin sürmesine razı olamaz. Şimdi yapılması gereken, önceki kararın düzeltilmesi, bizlere ve herkese "yaşasın adalet" dedirtilmesidir. Vaktiyle, yanlış ve haksız kararlarla idam edilen ve fakat bugün yeniden devlet töreni ile defnedilen siyasilerin görüldüğü bir dünyada yaşıyoruz. Yanlışta, haksızlıkta ısrar, kimseye bir şey kazandırmaz; aksine kaybettirir. Bu yara işler, kanar ve TÖB-DER davası devam eder. Ülkemiz, demokrasi, insan hakları ve adalet kayba uğrar. Adaletsizlikte direnenler kayba uğrar. Devletin, adalet mekanizmasını işleterek, mahkumiyet kararını bütün sonuçları ile ortadan kaldırması, TÖB-DER'in faaliyetine yeniden izin vermesi, zoralıma tabi tutulan malların iadesi, kişisel zarara uğrayan meslektaşlarımızın zararlarının iadesi şarttır. Başkada bir çözüm yoktur.

Bir de TÖB-DER'i ve yöneticilerini açık açık suçlayanlar, aleyhte kampanya yürütenler kamuoyu önünde öğretmenlerden özür dilemelidir. Eğer Türkiye'yi çiftlikleri gibi görmüyorlarsa; kendilerini sahip, bizleri de ırgatları olarak bilmiyorlarsa bu alçak gönüllüğü ve erdemi göstermelidirler. Bakalım bunu yapabilecek kadar cesaretleri, insanlıkları var mı? Belki o zaman öğretmenlerin affına mazhar olurlar.

## EĞİT-DER'DEN

12 Eylül rejimince hedef alınan nice kurum kuruluş ve kişilerle ilgili hemen bütün davalar çoktandır kitap haline getirildiği halde, TÖB-DER Davası ancak şimdi, karara bağlanışından sekiz yıl sonra yayımlanabiliyor.

TÖB-DER'in, 1970-1980 Türkiye'sinin siyasal ve toplumsal yaşamındaki ağırlığı düşünüldüğünde, bu gecikme yadırganabilir. Ancak, 12 Eylül baskı rejiminin, DİSK ve Gençlik Örgütleri gibi TÖB-DER'in de üzerine daha bir hışımla giderek, öğretmen hareketi üzerinde ve öğretmenler arasında büyük bir tahribat yaratmış olduğu dikkate alındığında, bu durum olağan sayılabilir.

12 Eylül askeri yönetimi, o güne değin bütün çalışmaları açıktan yürütülen, toplantıları, tüm etkinlikleri resmi makamlarca da izlenen, yasal varlığı hiçbir zaman, hiçbir biçimde tartışma konusu yapılmayan TÖB-DER'i birden bire yasa dışı ilan ediverdi. Yöneticilerini işkencelerden, yıllar süren zindanlardan geçirdi. Onlardan ikisinin ölümüne, bir kısmının yıllar yılı yurt özlemiyle yanıp tutuşarak yaşamak zorunda kalmasına neden oldu. TÖB-DER'in, yüz yıla yakın geçmişi bulunan öğretmen hareketinin tarihi boyunca öğretmenlerin dışından tırnağından arttırılan paralarla edinilen ve değeri on milyarları bulan mal varlığını elinden aldı.

Bütün bunları, TÖB-DER'i de yaratılan kaosun bir nedeni gibi göstererek yaptı ve daha nice tahribatını yine bu gerekçeye dayandırdı.

Oysa TÖB-DER, faşist kurşunlarla en azından yüz üyesini yitirmişti ve gerçekte yaşanan kaosun nedeni değil, kurbanlarından biriydi.

Nitekim, askeri yargının mahkumiyet kararıyla çelişen ve TÖB-DER'i aklayan olağan sivil yargının kararı da bunu doğrular niteliktedir. Bu karar, hatta 12 Eylül mahkeme kararları ve sonuçlarının bütünüyle kaldırılması istemlerine de yol açacak niteliktedir.

TÖB-DER'in kapatılmasına Avrupa ülkeleri öğretmen sendikaları, enternasyonal bir duyarlılıkla tepki gösterdiler. Türkiye öğretmen hareketi, maddi desteğiyle Frank-furt'ta bir TÖB-DER Bürosunun açılmasını ve bugünlere değin yaşamasını sağlayan Federal Almanya Eğitim ve Bilim Sendikası (GEW) ve maddi ve manevi desteğini hala sürdürmekte olan Norveç Öğretmenler Sendikası ( NL ) hasta olmak üzere, bu sendikaları unutmayacaktır.

Öğretmen hareketimiz, daha önce 12 Mart askeri darbesinin de hışımına uğramıştı. Toplu sözleşme ve Grev hakkını bile içermediği halde, TÖS'ün faaliyetlerine son verilmiş, TÖS yöneticileri hapsedilmiş, askeri mahkemede sigaya çekilmişlerdi. Ama Türkiye öğretmen hareketi o zaman hiç değilse kesintiye uğramamış, TÖS'den hemen TÖB-DER'e geçiş yaparak varlığını sürdürebilmişti. Gerçi, böyleccc kamu kesiminde öğretmen hareketi de sendika düzeyinden dernek düzeyine indirgenmiş oluyordu. Ne var ki gerçekte yine de öğretmen hareketinin daha ileri bir aşamasıydı, bir yükselişti TÖB-DER.

Bu kitapta kuşkusuz ki öncelikle ve daha büyük bir ağırlıkla 12 Eylül baskı rejiminin işkencehaneleri ve zindanlarında, elleri tetikte askerlerle çevrili mahkeme salonlarında sergilenen onurlu bir direnişin kimi görüntülerini izleyeceksiniz. Ama, 12 Mart askeri darbesiyle dernek düzeyine indirgenen Türkiye öğretmen hareketinin yükseliş geçişinin de işaretlerini bulacaksınız.

TÖB-DER yöneticileri, bu kitapta göreceğiniz ortak savunmalarında "sanılmasın ki TÖB-DER kapatılınca öğretmen örgütlenmesi ve mücadelesi duracaktır. Durmadığı gibi, sendikalaşma yolunda taleplerini yükselterek yeniden doğacaktır" demişlerdir.

Nitekim şimdiki adı EĞİT-DER olan Türkiye öğretmen hareketi bunca tahribata rağmen ve sekiz yıllık bir aradan sonra bile bu kez sendikaya dönüşme sürecinde ve yine yükselişte bulunuyor.

Onun önlenemez yükselişine hukuksal alandaki katkılarından dolayı, başta Sayın Halit Çelenk olmak üzere, Sayın İlhan Dişçi'ye, Sayın Şükrü Günel'e, Sayın Günfer Karadeniz'e, Sayın Akay Sayılır'a, Sayın Hasan Ürel'e ve TÖB-DER davasına onlarla birlikte şu ya da bu ölçüde omuz veren diğer bütün savunmanlara, Türkiye öğretmen hareketi adına içten teşekkürler.

## GİRİŞ

12 Eylül müdahalesiyle Türkiye, Demokrasi ve İnsan Hakları alanında olduğu gibi Hukuk alanında da karanlık bir döneme girdi. “12 Eylül ve Hukuk” adlı kitabımızda belgeleriyle açıklamaya çalıştığımız gibi, dışa bağımlı, az gelişmiş, tekelci sermaye 1980 öncesinde: 1961 Anayasası, Sendikalar yasası, Toplu sözleşme, grev yasası ve benzeri toplumsal yasaların oluşturduğu hukuksal düzenlemelerden ve yine 27 Mayıs’tan sonra oluşan ekonomik ve toplumsal düzenin sonuçlarından tedirgin olmuştur. Sendikal hakların kullanılması sonucu işçi ve emekçi sınıf ve katmanların yarattığı artı değerden almakta olduğu payın bir oranda da olsa azaldığını gören burjuvazi, ekonominin bunalıma girdiğini ileri sürerek bu tedirginliğini dile getirmiştir. Toplumdaki uyanış, bilinçlenme, hak aramalar, direnişler, toplu sözleşme ve grevler egemen sınıfların huzurunu kaçırmıştır. Orgeneral Memduh Tagmaç’ın deyişiyle “Sosyal uyanış, ekonomik gelişmeyi aşmıştır.” Sermayenin istekleri ve sosyal uyanışın gelişmesi karşısında Burjuvazi ile Emperyalizmin çıkarları çakışmıştır. 12 Eylül müdahalesinin temelinde, tekelci sermaye ile yabancı ortaklarının ve emperyalizmin çıkarları yatmaktadır. Terörü önleme gerekçesi ile yapılan müdahalenin temeldeki amacı, tekelci burjuvazinin ve yabancı ortaklarının çıkarlarını korumak ve önündeki engelleri ortadan kaldırmaktır. Bu engeller 1961 Anayasası, buna dayalı olarak çıkarılan toplumsal yasalar ve yasaların getirdiği hakların kullanılmasıdır.

Nitekim müdahaleciler, ilk iş olarak Disk’in ve Töb-Der’in faaliyetlerini durdurmuşlar, grev ve toplu sözleşmeleri yasaklamışlardır. 12 Eylül, solu tasfiye etmeyi temel hedef almıştır. Devrimci, demokrat, sol görüşlü partiler, dernekler kapatılmış, yöneticileri tutuklanmış ve haklarında 141, 142, 146 ve benzeri maddelere göre davalar açılmıştır.

Böylece bir yandan sermayenin çıkarlarını korumak öteyandan suskun bir toplum yaratmak hedef olarak seçilmiş, bu nedenle yaygın bir

Depolitizasyon politikası planlanmış ve uygulanmıştır. Tüm toplumsal yasalara “siyaset yasağı” getirilmiştir. Sendikaların, derneklerin, odaların, baroların, Barolar Birliğinin, “Siyaset Yasağı” paravanası altında “yurt sorunları ile ilgilenmeleri engellenmiştir.

Yurt düzeyinde örgütlenmiş, 650 şubeli, 250 bine yakın üyeli TÖB-DER’in faaliyetinin durdurulması, yasadışına dönüştüğü iddiasıyla hakkında dava açılması, yöneticilerinin tutuklanması, cezalandırılması ve tüm mal varlığına el konulması, 12 Eylülün bu genel politikasının bir ürünü ve uzantısıdır.

TÖB-DER davası siyasal bir davadır. Yasadışına dönüşme iddiası, siyasal amacın bir aracıdır. Bu dava, yalnız uygulanan yasa maddeleri açısından değil, aynı zamanda davanın açılış amacı bakımından da siyasaldır. Dava, yürürlükteki 353 sayılı yasa gereği olarak siyasal iktidara bağımlı, doğal hakim ilkesine aykırı askeri bir mahkemede görülmüş, hukukun temel kuralları bir kenara bırakılarak, tahrif edilmiş sözlük çevirilerine dayanılarak, 12 Eylül öncesinin kesinleşmiş beraat ve takipsizlik kararları hiçe sayılarak, adeta daha önce devlet yokmuşçasına, siyasal amaçlı yorumlarla mahkumiyet kararı verilmiştir. Dernek kapatılmış ve tüm mal varlığına el konulmuştur.

Bu dönemde verilen hükümlerin çoğunluğu adalet ve hukuk açısından savunulamaz niteliktedir. TÖB-DER davası bunlardan biridir ve bu dönemin adaletsizliğinin, hukuksuzluğunun özgün bir örneğidir.

Bu gerçek, bağımsız, yansız genel bir mahkemenin beraat kararıyla ispatlanmıştır.

Şöylcki, TÖB-DER davası sıkıyönetim askeri savcılar tarafından hazırlanırken, sorguları yapılamayan, dosyaları ayrılan, TÖB-DER’in Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu ve 19 yönetici arkadaşı hakkında Ankara ikinci ağır ceza mahkemesinde aynı suçlamalarla ve aynı kanıtlarla ikinci bir dava açılmıştır. Bu mahkeme, sıkıyönetim askeri mahkemesinin eski mahkumiyete ilişkin dosyalarını getirterek incelemiş, Üniversite öğretim üyesi, ceza hukuku uzmanı Prof. Dr. bilirkişiden rapor almış, TÖB-DER’in çalışmalarında, eylemlerinde 141. maddeyi ihlal eden bir durum olmadığı yolunda verilen rapora dayanarak ve kanıtları değerlendirerek sanıkların beraatlarına karar vermiştir. Bu karar kesinleşmiştir.

Böylce siyasal iktidara bağımlı, doğal hakim ilkesine aykırı bir sıkıyönetim askeri mahkemesi derneği mahkum ederken, bağımsız ve doğal hakim ilkesine uygun olarak kurulmuş ağır ceza mahkemesi der-



nek hakkında beraat kararı vermiştir.

Bu beraat kararı ve dayanağı bilirkişi raporuyla: TÖB-DER'in suçsuzluğu, sanıkların sorgu anlatımları ile savunmanların yargılama boyunca ileri sürdükleri savunmaların gerçekliği ve haklılığı kanıtlanmıştır.

## 141-142 ÜZERİNE

TÖB-DER davasında mahkemece uygulanan 141-142. maddeler üzerinde, geçtiğimiz yıllardaki gelişmeleri de gözönüne alarak kimi konulara değinmekte yarar vardır.

Yıllardan beri 141-142. maddelerin Mussolini İtalyasından alınarak Ceza yasamıza aktarıldığı, maddelerin İtalyan Faşizmini korumak amacıyla kabul edildiği, bu amacın o tarihte İtalyan hükümet raporunda dile getirildiği, maddelerin devlet'i korumak amacıyla düzenlendiği ve devleti koruduğu yolundaki iddiaların yerinde olmadığı, çünkü Devletin düşünceye karşı değil, eyleme karşı korunması gerektiği, devleti eyleme karşı koruyan yaptırımların ceza yasasının başka maddelerinde bulunduğu, düşünceyi cezalandıran 141-142. maddelerin bu yönleriyle anayasal ilkelere ve altında Türkiye'nin de imzası bulunan uluslararası andlaşmalara ters düştüğü açıklanmış ve savunulmuştur.

Gerçekten maddeler, her yöne çekilebilen nitelikleriyle "suçların yasallığı" ilkesine aykırı hükümler içermektedir. Suçların yasallığı ilkesi, suça ilişkin yasal düzenlemelerin yoruma elverişli olmayan bir biçimde açık, seçik olmasını gerektirir. Maddeler bu nitelikten yoksun olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle de siyasal iktidarların tutumuna göre kimi dönemlerde yoğun bir uygulama görmüş ve kimi dönemlerde de yumuşak bir uygulamaya konu olmuştur.

141-142. maddelerin Anayasaya aykırı olduğu yolunda Anayasa mahkemesine 1963 yılında Türkiye İşçi Partisi tarafından bir dava açılmış ve bu mahkemece 7/8 gibi zayıf bir oy çokluğuyla davanın reddine karar verilmiştir. Anayasa mahkemesinin bu kararı ciddi eleştirilere konu olmuş ve maddeler üzerindeki tartışmalar günümüze kadar süre gelmiştir.

141-142. maddelerin bilim, sanat ve yazın özgürlüklerini sınırladığı ve bu niteliğiyle ülkemizin bilim, sanat ve kültür alanındaki gelişmesini engellediği bir gerçektir.

Çağımız insana en yüce değeri, gerçek değerini verme çağıdır.

Uygar düşünce insanı tüm değerlerin kaynağı ve yaratıcısı olarak kabul ediyor. İnsan, tarihin karanlık dönemlerinden geçerek bugüne kadar geldi. O, köleydi, serfti, ırgattı, yancıydı, te- baydı, işçiydi, yarattığı değerler şu yada bu yöntemle elinden alman bir yaratıktı, ama insan değildi.

İnsan kolay insan olmadı. Yararlı, değerli ve güzel şeyleri yaratarak insan oldu. Bilim, sanat, kültür ve teknoloji onun yaratıcı gücünün ürünü. Ateşi, tekerleği bulan o, yel değirmeninden buhara elektrikten atoma, bilgisayara kadar tüm buluşlar onun.

Evet uygarlığı insan yarattı, insanın yaratıcı gücü ve yetenekleri yarattı. Ünlü Yunan düşünürü Protagoras, “Her şeyin ölçüsü insandır” diyordu. Değerli hocamız Prof. Bahri Savcı da “Hukukun eksenini insandır, merceği insandır” diyor.

Şimdilerde yirminci yüzyılın eşiğindeyiz. Değer yargıları değişiyor: akıl, sağduyu ve bilim her şeyin ölçütü oluyor. Artık insana yalnız biyolojik bir varlık olarak bakmanın yanlışlığı ortada. Ondaki yaratıcılığı, yeteneği, erdemi, onuru ve kişiliği görmek gerekiyor.

İnsanın kendi yaratıcı gücünü ortaya koyabilmesi özgür olmasına bağlıdır. Ancak özgür bir toplumsal ortam bu gücün yeşermesine, yaratıcı niteliğini göstermesine olanak sağlayabilir. 141-142. maddeler bu ortamın oluşmasını engellemekte ve giderek bilimsel, sanatsal ve kültürel gelişmeyi desteklemektedir.

## SON GELİŞMELER

Son zamanlarda sayın Cumhurbaşkanı, başbakan, devlet bakanları ana muhalefet lideri, ANAP Genel Başkan Yardımcısı, Yargıtay Başkanı düşünce ve örgütlenme özgürlüğü ile ilgili açıklamalarda bulundular.

Avrupa Topluluğuna üye olmanın gündemde olduğu bir dönemde sayın Başbakan sık sık “Biz Avrupa’nın bir parçasıyız” sözlerini yineledi. Bu topluluğun temsilcileri de yaptıkları açıklamalarda özetle şunları söylediler: “Bizim demokrasi alanında kimi standartlarımız vardır, bu standartlara sizin de uymanız gerekir. Bunların başında düşünce ve örgütlenme özgürlüğü gelir, bunlara saygı gelir.”

Yirmi yıl Ankara Hukuk Fakültesi Kamu Kürsüsü Başkanlığını yapan Prof. Münci Kapani bu konudaki düşüncelerini şöyle açıkladı:

“Biz Batılıyız, Batı ile bütünleşmek istiyoruz, diyorsanız, onların standartlarına uymak zorundasınız. Bir kulübe üye olabilmek için o

kulübün kurallarını benimsemek zorunluluğu vardır. Bu kurallar, insan haklarına mutlak saygı ve bağlılık gerekir diyorsa bunu kabul edeceksiniz. Çoğulcu, özgürlükçü ve katılımcı demokrasiyi tam uygulamak gerekiyor diyorsa, bunu kabul edeceksiniz. “Efendim bunlar bize fazla gelir, biz bu kuralları kendimize göre yorumlayalım, siz de anlayış gösterin” demek olmaz. Bu, küçük düşürücüdür, ikinci sınıf bir üyeliğe talip olmak demektir.” (Cumhuriyet Gazetesi, 26 Mart 1987)

## SİYASAL İKTİDAR NE DİYOR?

Ünlü Alman dergisi Spiegel Sayın Başbakan Turgut Özal’a şu soruyu soruyor: «İslamcı demokratik parti ile komünist partinin kuruluşunu engelleyen yasa maddeleri tabu olarak kalacak mı?

Sayın Özal bu soruya şu yanıtı veriyor:

“Türkiye’nin kuruluşunda bu yasaklar gerekliydi. Ortak Pazar’a uyumda Türkiye büyük bir olasılıkla belli bir zaman sonra bu iki temel kuralından vazgeçebilir. Ben bu konuların genel anlamda tartışılmasından yanayım.” (Milliyet, 17.3.1987)

Devlet Bakanı Ali Bozer de bu konuda şunları söyledi:

“AT’ye giren bir ülke oranın normlarına uyar. Bu itibarla tabii mevzuatımızı bu açıdan gözden geçireceğiz. Hepsini birlikte yeni bir düzenlemeye tabi tutacağız. Zannediyorum sayın başbakanım da böyle düşünüyor.” (Nokta Dergisi Sayı 13, 5.4.1987)

O günlerde Devlet Bakanı ve Başbakanlık Danışmam olan Sayın Hasan Celal Güzel de şu değerlendirmeyi yapıyor:

“Size sadece 141, 142, 163. madde bakımından değil, genel bir değerlendirme yapmak istiyorum. Bizim esas teşkilat kanunumuz olan Anayasa, Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu. Bunlar devletin düzeni ile ilgili üç temel kanundur. Tekrar gözden geçirilmesi, değerlendirilmesi lazımdır... Onun için başta Anayasa olmak üzere Medeni Kanun ve Ceza Kanununun değiştirilmesi gerektiği kanısındayım. Ayrıca hemen şunu ilave edeyim, bu girmek için talepte bulunduğumuz AT camiası içinde de yer almak bakımından bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.” (Nokta Dergisi, aynı sayı)

Yine Devlet Bakanı Sayın Adnan Kahveci de 141-142. maddeler konusunda aynı doğrultuda açıklamalarda bulunmuştur.

Ekim 1988 günlü Milliyet Gazetesinde ANAP Genel Başkan Yardımcısı Halil Şıvgın’ın” 141. 142. ve 163. maddeler meselesi ancak

referandumla çözülebilir. Halkın desteği gerekir” şeklindeki sözlerini ve SHP Grup Başkanvekili Onur Kumbaracıbaşı’nının: “Meclis bu sorunu çözer, biz destekleriz” sözlerini okuyoruz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde, siyasal iktidarı elinde bulunduran çoğunluk partisinin sözcüleri bunları söylerken ana muhalefet partisinin genel başkanı Erdal İnönü de bir çok konuşmasında 141-142. maddelerin düşünceyi cezalandırdığını, kaldırılması gerektiğini, Baü demokrasilerinde bu tür sınırlamaların bulunmadığını anlatmış ve son olarak Çağdaş Gazeteciler Derneği’nin 7.12. 1988 günü yapılan 10. kuruluş yılı toplantısında da:”... Bizde Anayasayı ortadan kaldırmaya yönelik eylemleri cezalandıracak yasalarımız zaten mevcuttur, bunun için bu maddelere gerek yoktur. İktidara geldiğimizde hala bu maddeler kaldırılmamışsa, biz kaldıracğız” demiştir. (Cumhuriyet, 8.12.1988)

Siyasal arenada bu düşünceler ağırlık kazanırken yargı alanında da düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne getirilen sınırlamaların kaldırılması istenmiştir.

Yargıtay Başkanı Sayın Ahmet Coşar, 1988-1989 adalet yılı açış konuşmasında:

“... Gerek açıklanan bu nedenler, gerekse şimdilerde uygulanmakta olan ceza hukuku mevzuatının tek parti döneminde ve Türkiye’nin o günkü sosyo ekonomik yapısı, siyasal ve kültürel ortamında yürürlüğe konulduğu, aradan geçen süre içinde toplumdaki kültürel, siyasal ekonomik değerlerin hızlı bir ivme ile yerini yenilerine bıraktığı gözönünde tutulursa, değindiğimiz bu değişikliğin gerekliliği daha iyi kavranır inancındayız” demiştir.

Dönemin devlet başkanı Kenan Evren de bu doğrultuda konuşmalar yapmıştır. Devlet başkanından, başbakanından devlet bakanlarına ve siyasal parti liderlerinden yargıtay başkanına kadar yapılan bu konuşmalar, ortaya konulan görüşler, 141-142. maddelerin demokratik ilkelerle bağdaşmadığını, İnsan Haklarının başında gelen düşünce açıklama özgürlüğünü ortadan kaldırdığını ve bu maddelerin yasalarımızdan çıkarılması gerektiğini bir kez daha ortaya koymuştur.

Yalnız 12 Eylül döneminde, resmi açıklamalara göre 70 bin kişi bu maddelerden koğuşturmaya uğramıştır. Yani bu vatandaşlar salt düşüncelerinden ötürü suçlanmış, sanık durumuna getirilmiş ve yargılanmıştır.

İşte TÖB-DER yöneticileri böylesine çağ dışı ve demokratik ilkelerle

bağdaşmayan maddelerle yargılanmışlar, cezalandırılmışlar, dernek kapatılmış ve taşınır taşınmaz tüm mallarına el konulmuştur.

Halit ÇELENK

## I. BÖLÜM

### HUKUK AÇISINDAN TÖB-DER DAVASI

Demokrat, çağdaş düşünceli, layık, devrimci, 27 Mayıs Anayasasını benimsemiş ve halktan yana öğretmenler, ülkemizde öteden beri siyasal iktidarların ağır baskılarına hedef olmuşlardır. Bu baskılar değişik biçim ve yöntemlerle 12 Mart döneminden önce de sonra da sürmüştür.

1961 Anayasası 46. maddesiyle kamu hizmeti görevlilerine, devlet memurlarına ve bu arada öğretmenlere sendika kurma hakkını tanımış ve bu maddeye göre 8/6/ 1965 gününde 624 sayılı “Devlet Personeli Sendikaları Kanunu” kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur. Bu yasaya göre sendika kurma hakkını kullanan öğretmenler, 1965 yılında Türkiye Öğretmenler Sendikasını (TÖS) kurmuşlardır.

Üye sayısı kısa bir zamanda 80 bine ulaşan TÖS, yurdun tüm yörelerinde şubeler açarak örgütlenmiştir. TÖS, kurulduğu günlerden başlayarak siyasal iktidarın baskıları ile karşı karşıya kalmıştır. Başta sendikanın genel başkanı Fakir Baykurt olmak üzere sendika üyesi ve yöneticisi öğretmenler, Bakanlık emrine alma, işten el çekirme, yer değiştirme, idarecilik görevini alma, göreve son verme ve benzeri yönetsel işlemlerle ağır bir baskı ve sindirme politikasına hedef olmuşlardır. Sendika yöneticisi ve üyesi olan öğretmenler üzerinde uygulanan ve yerinde olarak “Öğretmen kıyımı” sözleriyle nitelenen bu baskılar biteviye sürdürülmüştür.

Bu yönetsel işlemler hakkında TÖS avukatları tarafından Danıştay’a açılan davaların % 90’ı öğretmenler lehine karara bağlanmıştır. Ancak Bakanlık ve valilikler Danıştay’ın verdiği kararları uygulamama, geciktirme, savsaklama yolunu seçmişler, kimi kez de verilen kararı uygu-

lamışlar ama ertesi günü, ya da kısa bir zaman sonra yeni bir işlemle amaçlarına ulaşma yolunu tutmuşlardır. Bu yöntem de baskının yeni bir türünü oluşturmuştur.

Sendikanın ve öğretmenlerin “Siyasal faaliyette bulundukları” ileri sürülerek binlerce öğretmen hakkında ceza davaları, sendika hakkındaki da kapatma davaları açılmıştır. Bu davaların hemen tümü beraat kararı ile sonuçlanmıştır. Öğretmenlerin sendika binalarına, lokallerine kongre salonlarına saldırılar düzenlenmiş, çok sayıda öğretmen ölmüş ve yaralanmıştır. 1959 yılında Kayseri’de TÖS kongresinin yapıldığı Alemdar sineması, dönemin siyasal iktidarının tutumundan cüret alan gerici ve tutucu çevrelerin kışkırtması sonucu ateşe verilmiş, kongreye katılan öğretmenler yakılarak öldürölmek istenmiştir.

Bu yoğun baskı ve kıyımalar; 12 Mart döneminde, 1961 Anayasasında yapılan bir değişiklikle, memur sendikalarının hukuksal varlığı ortadan kaldırılınca kadar sürmüştür. 12 Mart faşizmi 1961 Anayasasının insan hak ve özgürlüklerine ilişkin tüm maddelerini değiştirmiş, bu arada kamu görevlilerinin sendika kurma hakkını da ortadan kaldırmıştır. Böylece TÖS’ün hukuksal varlığı sona ermiştir.

Bu Anayasa değişikliğinden sonra Devrimci ve TÖS öğretmenler tarafından TÖB- DER (Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği) kurulmuştur.

TÖB-DER kurulduktan sonra, bu dernek, derneğin üyeleri ve yöneticileri hakkında da, TÖS üzerinde uygulanan baskı ve kıyımalar daha da yoğun bir biçimde başlatılmış ve sürdürölmüştür. Görevden uzaklaştırma, Bakanlık emrine alma, idarecilik görevini kaldırma, yer değiştirme, maaş kesme, müfettişlik görevini kaldırma ve benzeri işlemler birbirini izlemiştir. Dernek tarafından düzenlenen açık hava toplantılarına saldırılar düzenlenmiştir. Bursa’da düzenlenen böyle bir toplantıya kimi resmi görevlilerin katılmasıyla yapılan saldırı sonunda bir öğretmen öldürölmüş, birçok öğretmen de yaralanmıştır. Saldırganlar ve sorumlular yerine TÖB-DER şube yöneticileri ve toplantıyı düzenleyenler hakkında ceza davası açılmış, ancak yapılan yargılama sonunda öğretmenler hakkında beraat kararı verilmiştir.

Hayat pahalılığını, faşist baskıları kınayan bildiriler yayınlayan dernek yöneticileri hakkında, “Siyasal faaliyette bulunmak, amaç dışında faaliyette bulunmak” savı ile davalar açılmış ve derneğin kapatılması istenmiştir. Bu davaların çoğu beraat kararı ile sonuçlanmıştır. Dernek binalarında sık sık aramalar yapılarak yöneticiler baskı altına alınmış

ve üyeler sindirilmek ve yılgın hale getirilmek istenmiştir.

Ülkemizde öğretmen hareketlinin ve örgütlenmesinin tarihçesini yazmak, bugüne kadar öğretmen topluluğu üzerinde uygulanan baskıları incelemek bu kitabın konusu dışındadır. Biz burada bu baskıların son halkasını oluşturan 12 Eylül dönemi Ankara TÖB-DER davası hakkında okuyucuya bilgi vermek, bu davanın niçin açıldığını, nasıl bir siyasal ortam içinde görüldüğünü, mahkemenin hukuk açısından tutumunu, iddiaları, savunmaları, mahkemenin kararını, Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesi'nin davanın esasını onayan kararını açıklamaya çalışmak, davanın ve hükmün hukuk açısından bir değerlendirmesini yapmak istiyoruz. Çünkü TÖB-DER davasının görüldüğü 1981 yılı, 12 Eylül döneminin en baskılı yılıdır denilebilir. Bu baskı kendini; işkenceleriyle, yasal açıdan siyasal iktidara bağımlı yargı organları ile, savunma hakkı üzerinde yapılan çeşitli kısıtlamalarla, yayın yasaklarıyla, gazetelere duruşma tutanakları dışında mahkeme haberi yayınlanamayacağı konusunda verilen emirlerle, avukatların duruşma salonlarından çıkarılmaları ile, cezaevi görüşmelerine getirilen kısıtlamalarla, bu görüşmelerin dinlenmesiyle ve benzeri uygulamalarla göstermiştir. Özellikle duruşma tutanakları dışında haber yazma yasakları karşısında TÖB-DER davası hakkında gazetelerde yer alan kısa haberler, kamuoyuna yeterli bilgiyi verememiştir. Bu nedenlerle biz bu eksikliği gidermek, gerek kamuoyuna ve gerekse davayı yakından izleme olanağını bulamayan öğretmenlere, eğitim ilgililerine daya hakkında kısa da olsa bilgi vermek ve ileride öğretmen hareketi üzerinde inceleme ve araştırma yapmak isteyenlere yardımcı olmak istiyoruz.

## **A- SİYASAL ORTAM VE KOŞULLAR**

12 Eylül müdahalesinden hemen sonra açılıp kısa zamanda karara bağlanan TÖB-DER (Tüm Eğitim ve Öğretim Emekçileri Birleşme Ve Dayanışma Derneği) davası, bu dönemin ilk ve en önemli davalarından birisidir. Bu dava, 22.5.1981 tarihinde başlamış ve 25.12.1981 tarihinde yani 7 ay 3 gün sonra karara bağlanmıştır.

Dava, 12 Eylül müdahalesinden 8 ay 10 gün sonra açılmış ve görülmeye başlanmıştır. Bu dönem, 12 Eylül'ün en baskılı ve siyasal ortamın en gerilimli olduğu bir dönemdir. Sanıklar, tutuldular ve savunma üzerinde yılgınlık yaratmaya yönelik baskı ve uygulamalar, bu dönemde başlamış ve devam etmiştir.



12 Eylül 1981 günü akşamı Milli Güvenlik Konseyi başkanı Sayın Kenan Evren tarafından radyo ve televizyonda yapılan konuşmada; “Sızma stratejisi” başlığı altında şöyle denilmiştir:

*“...Kurulmuş olan yıkıcı örgütlerin üyeleri politik ve sosyal teşkillere sızmayı ve bu teşkilleri ele geçirmeyi amaçlayan hareket tarzlarını kapsar.*

*Bu stratejide partilerin kontrolü, derneklerin kontrolü, kendi amaçlarına uyar biçimde koalisyonların kurulması, sendikaların belli amaçlı, düzeni zorlayıcı faaliyetlerde bulunması, devlet yönetiminin ele geçirilmesi önem kavzadır. Buna; TÖB-DER ve ÜLKÜ-BİR vasıtası ile Milli Eğitime, POL-DER ve POL-BİR vasıtası ile polise, DİSK-MİSK vasıtası ile iş yerlerine, belediyelere sızmaya örnekler olarak gösterilebilir.*

*Türkiye’de aşırı sol da aşırı sağ da ülke yönetimini ele geçirmek için değişik çaplarda olmak üzere bu stratejileri benimsemiş ve uygulamışlardır.*

*Ülkemizde, solda ve sağdaki tüm yıkıcı örgütlerin belirtilen bu dehşet ve sızma stratejilerini birlikte uyguladıkları gözlenmektedir. 12 Eylül döneminin kargaşa, bölünme ve çaresizlik ortamını kendi ideolojik amaçları için kullanmak isteyen bu örgütlerin büyük kısmı bugün güçlü olan devletin bağımsız yargı organları karşısında hesap vermektedirler.”<sup>1</sup>*

*Bu sözler, TÖB-DER hakkında açılan dava, Ankara Sıkıyönetim 3 numaralı askeri mahkemesinde devam etmekte iken söylenmiştir. Konuşma; TÖB-DER’i “yıkıcı örgüt”, “Milli Eğitime sızmak isteyen örgüt”, “Ülke yönetimini ele geçirmek isteyen örgüt”, “12 Eylül öncesinin kargaşa, bölünme ve çaresizlik ortamını kendi ideolojik amaçları için kullanmak isteyen örgüt” olarak nitelemiş ve peşinen suçlu ilan etmiştir.*

Böylece, başkan ve üyeleri 353 sayılı Askeri Mahkemelerin kuruluşu ve yargılama usulleri hakkındaki yasaya göre yürütme organı tarafından görevlendirilen, tayin ve nakilleri bu organ tarafından yapılan ve bu nedenle de objektif olarak yasal açıdan bağımsızlıkları söz konusu olmayan sıkıyönetim mahkemesi hakimleri üzerinde telkinlerde bulunulmuştur.

O tarihte 1961 Anayasası yürürlüktedir. Bu Anayasanın 131. mad-

1 12 Eylül, Öncesi ve Sonrası. MGK tarafından hazırlanan kitap 2. bası, s. 300

desi şöyle demektedir:

“Hakimler görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasa’ya, kanuna, hukuka ve vicdani kanaatlarına göre hüküm verirler. Hiç bir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.”

Bu Anayasa maddesinin gerekçesinde de şöyle denilmiştir:

“Hiçbir organ, makam, merci veya kişi tarafından yargı yetkisinin kullanılmasında hakimlere ve mahkemelere müdahale edilememesi esası da yargı görevinin bağımsızlığı prensibinin neticelerindendir.”

Anayasa, “*Hiçbir makam, merci veya kişi*” dediğine göre, bir devlet başkanı da, Milli Güvenlik Konseyi Başkanı da bu hükümle bağlıdır ve hükme uymak durumundadır. Bu açık Anayasa hükmüne rağmen, Milli Güvenlik Konseyi başkanı, Anayasa’nın kullandığı terimlerle “*tavsiye ve telkin*” niteliğinde olan yukarıya alınmış sözleri söylemiştir.

Bir yandan idareye el konulmuş, parlamento ve hükümet görevden uzaklaştırılmış, siyasal partiler kapatılmış, faaliyetlerine son verilmiş, yasa hükümleri açısından siyasal iktidara bağımlı mahkemeler kurulmuş, bir dernek ve yöneticileri, idareye el koyan yönetimce “*yıkıcı örgüt*” olarak suçlu ilan edilmiş ve de kurulan mahkemelerce yargılanmıştır.

Böyle bir ortamda sözü geçen mahkemelerce hukuka, hatta yürürlükteki yasalara uygun kararlar oluşturulmasının olanaksızlığı açıktır.

Sayın Prof. Faruk Erem şöyle demektedir:

“... Adalet *peşin hükümden* uzak kalmalıdır; bunlar arasında en sınıncalı olan **kollektif peşin hükümlerdir**. Mahkeme hükmü, peşin hükmün tescili demek değildir. Araştırmak ve doğruyu bulmak gayreti sonunda verilen hükme **mahkeme hükmü** denir.

“... Siyasal konulu adalete her toplumun siyasal geriliminin arttığı dönemlerde rastlanır. Bu gerilimden adaletin zararsız çıkabilmesi kolay değildir.

“Siyasette adalet olmaz, denir. Bu hukukçuyu ilgilendirmez. Fakat adalette siyaset korkunç bir kavramdır. Bundan ötürü siyasi mahkeme’yi savunmak aldatmacadır.”<sup>2</sup>

## B- 12 EYLÜL’ÜN GEREKÇELERİ VE TÖB-DER

TÖB-DER hakkında dava açılmasının ve yöneticilerinin suçlanması-

nın, “12 Eylül Harekatı” için gösterilen gerekçelere de ters düştüğünü söylememiz gerekir.

Daha 27.12.1979 gününde, Genel Kurmay Başkanı Orgeneral sayın Kenan Evren tarafından dönemin Cumhurbaşkanı’na gönderilen mektupta anarşi, terör ve bölücülüğe karşı önlemler alınması öneriliyordu. Bu mektuba ekli ve kuvvet komutanlarının imzalarını taşıyan bildirimde de yine anarşi, terör ve bölücülük nedeni ile milli birlik ve beraberliğin korunması için siyasal partilerin biraraya gelerek bu konuda önlemler alması isteniyordu ( M. Ali Birand, 12 Eylül Saat 04.00).

Milli Güvenlik Konseyi Başkanı sayın Kenan Evren tarafından 12 Eylül 1980 günü radyo ve televizyonda yapılan konuşmada da anarşi, terör ve bölücülüğün her gün 20 civarında vatandaşımızın hayatını söndürmekte olduğu açıklanmış ve buna son verilmek istendiği bildirilmişti.

Bütün bu mektup, bildiri ve konuşmalar, 12 Eylül hareketının “Anarşi, terör ve bölücülük”ü ortadan kaldırma gerekçesiyle yapıldığını göstermektedir. Oysa TÖB- DER’in anarşi, terör ve bölücülük ile bir ilgisi olmamıştır. Buna ilişkin bir kanıt da ortaya konulmamıştır. Aksine 12 Eylül öncesinde 150 den fazla öğretmen öldürülmüş, binlerce öğretmen yaralanmış ya da sakatlanmıştır. Başka bir deyişle anarşinin aldığı canlar arasında öğretmenlerin de canları, sönen ocakları vardır. Yani TÖB-DER ve üyeleri anarşinin yaratıcısı değil, mağduru olmuşlardır. Buna rağmen TÖB-DER, (dernek olarak) yönetici ve üyeleri- anarşi suçlamasından ötürü değil, yasal eylemlerinden ötürü- yargılanmış ve suçlu kabul edilerek mahkum edilmişlerdir. Bu da 12 Eylül hareketının amacını, ve hedefini “Anarşi, terör ve bölücülük”ün ötesinde aramak gerektiğini göstermektedir.

12 Eylül hareketının ekonomik, toplumsal ve siyasal nedenleri, bu müdahalenin gerçek ve temel itici güçleri üzerinde yeterli bilimsel araştırmalar henüz yapılmamış bulunmaktadır. Bu dönem hakkında yazılanlar, daha çok siyasal ve hukuksal nitelik taşıyan yayınlar olmuştur. Ancak denilebilir ki 12 Eylül hareketı’nın amacı, temelde, az gelişmiş, çarpık kapitalist bir ekonomi sistemini ülkemizde yerleştirmek, anayasal düzene uygun olsa da, başka bir sistemin uygulanmasını önlemektir.

Amaçlanan sistem için dikensiz bir gül bahçesi yaratmaktır. Bu amaçla böyle bir sisteme karşı ciddi her türlü muhalefeti önlemek, suskun bir toplum yaratmak ve buna ilişkin düzenlemeleri yapmaktır.

Nitekim bu dönemde getirilen 1982 Anayasası, otoriter, yasakçı ve baskıcı niteliği ile bunun kanıtını ve belgesini oluşturmuştur. Daha sonra getirilen yeni yasalarla ve yasa değişiklikleri ile sendikalara, derneklere, odalara, barolara, Barolar Birliği'ne, kooperatiflere, yani tüm toplumsal nitelik taşıyan örgütlenmelere “siyaset yasağı” getirilmiş ve giderek işçinin, köylünün, memurun, aydının, bilim adamının ülke sorunlarıyla ilgilenmeleri önlenmiştir. Böylece yürürlükteki haksız ve adaletsiz düzenin, eleştirisiz, engelsiz, huzur içinde (!) sürdürülmesi sağlanmak istenmiştir.

### C- OLAĞANÜSTÜ YARGI ANLAYIŞI

“Olağanüstü dönemler”de gerek yönetim kadrolarında ve gerekse yargı alanında, “olağanüstü bir hukuk ve yargı anlayışı” oluşmaya ve giderek etkin bir hale gelmeye başlamıştır. 12 Mart faşizmi döneminde bu tür bir anlayışa tanık olduğumuz gibi, 12 Eylül döneminde de bu anlayış benimsenmiş, yaygınlaşmış ve uygulamada kendini göstermiştir.

12 Mart döneminde, 17 Mayıs 1971 günü akşamı saat 22.45'te Türkiye radyolarında Sadi Koçaş tarafından okunan “Hükümet Başkanının bildirisi”; yöneticilerin ve uygulayıcıların, ceza hukukunun temel ilkelerine aykırı olarak “makabline şamil” yasalar çıkarma kararına vardıkları ve bunu ilan ettiklerini gösteriyordu. Bildiride şöyle deniyordu:

*“... Kaçırılan başkonsolos, bu bildirinin yayınlanmasını takip eden kısa süre içinde derhal serbest bırakılmadığı takdirde sözü geçen gizli örgütle uzak yakın ilişkisi bulunanlar ve masum gençlerimizi kışkırtıcı yayın ve sözleriyle kanunsuz hareketlere teşvik eden ve kimlikleri güvenlik kuvvetlerince ötedenberi bilinen kimseler, sıkıyönetim bölgeleri dışında bulunsalar dahi Sıkıyönetim Kanunu gereğince derhal gözaltına alınarak en yakın Sıkıyönetim Komutanlığına teslim edileceklerdir.*

*Ayrıca her ne amaçla olursa olsun adam kaçıranlar, bunlara yataklık edenler ve saklandıkları yeri bildikleri halde resmi makamlara bildirmeyenler için idam cezası verilmesini öngören kanun tasarısı hemen Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulacaktır. Bu arada kaçırılan konsolo-*

*sun hayatına kastedildiği takdirde sevdekilecek kanun, makbline de teşmil edilerek ... aynı suçtan sanık ve tutuklu bulunanlar hakkında da aynı kanun uygulanacaktır.”*

Bu bildin, yeni çıkarılacak yasanın, geriye yürütüleceğini, eski olaylara da uygulanacağını söylemektedir. Oysa Ceza hukuku ve özellikle yürürlükte bulunan Ceza yasasının 2. maddesi hükümlerine göre, yeni çıkarılacak ceza yasaları ancak çıkarıldıkları tarihten sonraki eylemlere uygulanabilir. Yeni ceza yasaları ile, yargılanmakta olan kişilerin cezaları artırılmaz. Bu, evrensel bir ceza kuralıdır, işte Bildiri ve onu yayınlayan 12 Mart yönetimi, hukukun bu temel kuralını bir kenara iterek yeni çıkaracakları yasaları geriye yürüteceklerini açıklamıştır.

Bu olay, Olağanüstü dönemlerin “Hukuk” ve “Yargılama” anlayışlarının tipik bir örneğini oluşturmaktadır.

Aynı gece 2500’ü aşkın yazar, sanatçı, öğretim üyesi, avukat, doktor, mühendis, sendikacı, yayınevi sahibi, işçi, öğretmen vb. saat 12’den başlayarak evlerinden alınıp cezaevi koğuşlarına kapatılmışlardır. Daha sonra 1961 Anayasası’nda yapılan değişiklikler, yasalarda yapılan değişiklikler, yeni antidemokratik yasaların çıkarılması bu gelişmeleri izlemiştir.

## **D- 12 EYLÜL DÖNEMİNDE**

12 Eylül döneminin başlaması ile birlikte olağanüstü bir hukuk ve yargı anlayışı da ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır. Böyle bir hukuk anlayışı önce yasal düzenlemelerde görülmüştür.

### **1- GÖZETİM SÜRESİ UZATILIYOR**

gün ve 2337 sayılı yasa ile 30 gün olan gözaltı süresi 90 güne çıkarılmıştır. Böyle bir yasa değişikliği için kimi soruşturmalarda sanık sayısının çok olması ve 30 gün içinde soruşturmaların tamamlanamaması gösterilmiş ise de bu gerekçenin hukuk ilkelerine, uluslararası andlaşmalara aykırı olduğu açıktır. Bu kadar uzun bir gözaltı süresine, ne Ceza ve Ceza Usulü Hukukuna ilişkin kitaplarda, ne üniversite öğretim üyelerinin derslerinde ve ne de uluslararası metinlerde rastlanmıştır. Çok sanıklı davalar için, soruşturma ve sorgulama kadrolarının genişletilmesi ve böylece soruşturmanın kısa sürede tamamlanması olanaklıdır. İnsan, devlet için değil; devlet insan için varolduğuna göre sürenin insan haklarını ihlal etmeyecek bir düzeyde olması, buna

karşılık adalet kadrolarının genişletilmesi en uygun yöntemi oluşturmaktadır. Gözaltı süresinin 90 güne çıkarılması, vatandaşın yasal ve uluslararası antlaşmalardan doğan haklarını (Bir an önce kendisine atılan suçu öğrenme ve hakim karşısına çıkma hakkı) güçleştirmekte, öte yandan da emniyet binalarında yapılan işkencelerin izlerinin ve kalıntılarının geçmesine ve kaybolmasına yardımcı olmaktadır. Kaldı ki makul gözaltı süresi 24 saattir; toplu olarak işlenen suçlarda bu süre bir haftaya çıkarılmaktadır. İnancımıza göre yukarıda açıkladığımız düşünceler karşısında, toplu suçlarda bile sürenin 48 saati geçmemesi gerekir. O tarihte yürürlükte olan 30 günlük gözaltı süresi, temelde, makul sürenin çok üstünde bir süredir. Bu sürenin 90 güne çıkarılması ve bunun işkence izlerinin giderilmesine olanak sağlaması, işkenceye dayalı ikrar tutanaklarının hazırlanmasına ve bu tutanakları kanıt sayan adaletsiz kararların oluşmasına olanak hazırlamıştır.

## **2- TEMYİZ HAKKININ SINIRLANMASI**

Bu dönemde, önceleri üç yıl süre ile verilen hapis cezasının ve daha sonra da 6 ay süre ile verilen hapis cezalarının temyiz edilemeyeceğine ilişkin yasa hükmü halen yürürlüktedir (19.9.1980 gün ve 2301 sayılı yasa ile 12.3.1982 gün ve 2632 sayılı yasa).

Temyiz hakkı yasa yolları arasında en önemlisidir, denilebilir.

Bir mahkeme kararı karşısında Yargıtay'a başvurma hakkı (temyiz hakkı) insan hakları açısından önemli bir yargı güvencesidir. Çünkü, hakimler de her insan gibi yanılabilirler, usul ve kanuna aykırı olarak karar verebilirler veya verdikleri kararlar taraflar için doyurucu olmayabilir. Bu durum, mahkeme kararlarına karşı mahkemenin kendisine veya başka bir mahkemeye başvurarak bu kararların yeniden incelettirilmesi, bunlardan yanlış olanların bozulması, doğru olanların doğru olduklarının belirtilmesi ve bunun sonucu olarak doğru kararlar üzerindeki yanlışlık kuşkusunun ortadan kaldırılması zorunluluğunu doğurmaktadır. Yargıtay herşeyden önce bu zorunluluğu karşılamak gereği ile ve özel yasayla kurulmuştur.

Sayın ceza hocamız Tahir Taner de temyiz hakkının ve yasa yollarının gerek ve işlevini şöyle açıklamaktadır: "Hakimlerle mahkemelerin verdikleri karar ve hükümlerin çoğu kanuna, adalete uygun olabilir; fakat hepsinin böyle olduğu farzedilemez. Hakimler de birer insan olduklarından bütün arzularına ve iyi niyetlerine rağmen, bazan karar

ve hükümlerinde yanılabilirler. Kanunu yanlış anlayarak yanlış tatbik etmeleri mümkün olduğu gibi, bazan da kanun hükümlerini, usul kaidelerini hiç nazarı itibara almamış olmaları ihtimali de vardır. Diğer taraftan bir karar ve hüküm haddizatında kanun ve adalete uygun olmakla beraber alakadar taraflardan biri aksi zan ve mütalaada bulunarak buna kanaat etmez ve işin daha yüksek bir mercide tetkiki suretiyle tatmin olunmak ister. İşte bu sebepler dolayısıyla, cezada olsun, hukukta olsun, hakim ve mahkemelerin karar ve hükümlerine karşı, bazı şartlar dairesinde kanun yolları açılmıştır.”<sup>3</sup>(3)

Bu yasa TÖB-DER davası açılmadan önce kabul edilmiş ve davanın devamı süresince yürürlükte kalmıştır. Oysa temyiz ve öteki yasa yollarına başvurma hakkı savunma hakkının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu nedenle anılan yasanın getirdiği temyiz edilemezlik hükmü, yukarda sözü edilen “Kişi yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak savunma hakkına sahiptir.” şeklindeki, halen yürürlükte bulunan Anayasa hükmüne ve altında ülkemizin de imzası bulunan İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’ne, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme’ye ve Helsinki Sonuç Belgesi’ne ters düşmekte olduğu gibi sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanan vatandaşlarla genel mahkemelerde yargılanan vatandaşlar arasında açık bir eşitsizlik yaratmakla ve mahkemelerin yargısal denetimini ortadan kaldırmaktadır.

### **3- ERTELEME, PARA CEZASINA ÇEVİRME KALDIRILIYOR**

Yine bu dönemde yapılan yasa değişikliği ile hapis cezalarının para cezasına çevrilmesi ya da tedbire dönüştürülmesi ve ertelenmesi engellenmiştir (14.11.1980 gün, 2342 sayılı yasa).

### **4- CEZA EVİNDEN SANIK ALMA**

Emniyet binalarında yapılan işkencelerden sonra sanıkların tutuklandıkları ve cezaevlerine götürüldükten sonra emniyet mensupları tarafından buradan alınarak yeniden emniyet binalarına götürülüp işkence ile ifadelerinin alındığı yani emniyetten cezaevine götürülmenin ve tutuklanmanın, işkenceli sorgulamanın sona erdiği anlamına gelmediği, bu uygulamalardan yoğun yakınmaların olduğu bir dönemde

gün / 2439 Sayılı bir yasa ile (Ek madde: 7) bu uygulamalar “yasal” bir hale getirilmiştir. Bu yasa ve uygulamalar, sanıkların emniyet binalarında işkence altında serbest irade dışında kimi ifadeleri kabul etmek zorunda kaldıktan sonra askeri savcıda ve sorgu hakimliğinde bu ifadelerden geri dönme, emniyet ifadelerini reddetme, gerçeği söyleme ve böylece işkence olaylarını savcı ve hakime anlatabilme yollarını tıkamıştır. Çünkü sanık, cezaevinden her an alınarak emniyete geri götürülme tehdit ve tehlikesi ile karşı karşıya bırakılmıştır. Bu da kuşkusuz adaletin gerçekleşmesini engelleyen bir durumun ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır.

### **5- 17. MADDEDE DEĞİŞİKLİK: ARTTIRMA**

12 Eylül hareketinin başlamasından bir hafta sonra 19.9.1980 gün ve 2301 sayılı yasa ile 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası’nın 17. maddesinde değişiklik yapılarak, sıkıyönetim döneminde işlenen suçların cezaları üçte birden iki katına kadar arttırılmıştır. Bu arttırmalar, sıkıyönetimden önce işlenip de sıkıyönetim döneminde devam etmiş, yani sıkıyönetim dönemine sarkmış olan eylemler hakkında da uygulanmıştır.

Daha sonra 21.1.1983 gün ve 2787 sayılı yasa ile ceza yasasının 141/4, 141/5 ve 168/1,168/2. maddelerinin cezaları arttırılmıştır.

### **6- ÖTEKİ YASA DEĞİŞİKLİKLERİ**

Yan tutma, yansızlığını yitirme nedeniyle sıkıyönetim mahkemesi hakimlerinin, “savaş hali” hükümlerinin uygulanması nedeniyle reddedilemeyeceklerine ilişkin yasa hükmü, sözlü ve yazılı savunma süresinin kısıtlanabilmesine, kimi kez bu sürenin birkaç dakikaya kadar indirilebilmesine olanak sağlayan yasa maddesi (353. Sayılı yasa Md.: 160) kimi hallerde sanığın ve avukatının duruşma salonundan dışarıya çıkarılabilmesi, bu durumun birden fazla olması halinde duruşmalara katılma hakkının tamamen ortadan kaldırılabilmesine ilişkin hüküm, ve benzeri hükümler gözönüne alınırsa savunma hakkının kullanılamaz hale getirildiği açıkça anlaşılır.

### **OLAĞANÜSTÜ DÖNEM YARGISI:**

Bu yasal sınırlamaların yanında bir de bu tür dönemlerde, “ Olağanüstü bir hukuk v e yargılama anlayışının ortaya çıktığını gö-



rüyoruz. Bu anlayışa göre olağanüstü dönemlerde, hukuk kurallarının uygulanması da bu dönemlerin niteliğine, özelliğine uygun bir doğrultuda olması gerekir. Yani hukukta bir tür “Olağanüstü dönem yargısı” anlayışı sözkonusu edilmektedir. Bu anlayış, uygulamada, sanıkların, savunucuların, dinleyicilerin ve basın mensuplarının dikkatinden kaçmamış ve mahkeme kararlarına yansımıştır.

Yargı mı Yürütme mi?

Böyle bir anlayış içinde bulunan kimi hakimler, görev ve yetkilerinin dışına çıkarak kararlarında, içinde bulunulan siyasal ortamı incelemişler, açıklamışlar ve bu ortama göre siyasal iktidara, yani yürütme organına önerilerde bulunmuşlardır.

12 Mart döneminde DDKO (Devrimci Doğu Kültür Ocakları) davasına bakan Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi, Anayasa’nın “Güçler ayrılığı” ilkesini de bir kenara iterek, kararında, “Alınması zorunlu görülen tedbirler” başlığı altında şunları söylemiştir:

*“Ceza davalarına bakan bir mahkemenin, yaptığı yargılama sonunda tesis ettiği hükümde, böyle bir başlıklı özel kısım açarak belirli konularda bazı önerilere yer vermesinin ilk bakışta yadırganacağı ve belki de olağan sayılmayacağı akla gelmektedir.*

*Anayasamızın kuvvetler ayrılığı ilkesini benimsemiş ve o doğrultuda hükümler getirmiş bulunması da bu düşüncüyü haklı gösterebilir.*

*Ancak bilindiği üzere:*

*Mahkemelere intikal eden uyuşmazlıklar, buralarda görülen davalar bir bakıma toplumun aynası mesabesinde-  
dir. Tarih içerisinde yer alacak önemli hükümler üzerinde durularak, bunlardan yararlı sonuçlar çıkarılması ve ileride daha vahim oluşlara meydan verilmemesi bakımından bu sonuçların daima gözönünde tutulması icap etmektedir.*

*Gerek bu neden ve gerekse sorunların çözümünde esas yerine daha çok şekle değer verildiğinin malum bulunması, mahkememizi böyle bir uygulamaya gitmek zorunda bırakmıştır. Hükümün “Sıkıyönetim askeri mahkemelerinin görevleri”, “Atatürkçülük” ve “Giriş” bölümlerinde açıklanan sebeplerden dolayı yurdumuz 12 Mart dönemine getirildiğinden ve “Var olmak - yok olmak gibi elim bir alterna-*

*tifle karşı karşıya bırakıldığına göre;*

*Tüm Anayasa ilkelerinin memleketimizde geçerliliğinin, yürürlüğünün sağlanabilmesi öncelikle vatanın bölünüp parçalanmaması, milletin birlik ve beraberlik ülküsünü yitirmemesi şartına bağlıdır.*

*Bu şartın gerçekleşmesi için de, vevleki hata teşkil etse bile böyle hayati bir konuda uyarıda bulunmalı, ilmi ve akli uyarılar nazara alınmalıdır. Bu, toplumda her bireye düşen kutsal bir görev sayılmalıdır.*

*İşte usul ve kanunlara uygunluğu inancına vardığı bu sebeplerden hareket eden mahkememiz, bakıp hükme bağladığı davaya konu olan suçlarla ilgili olarak, aşağıdaki önerileri ortaya koymak gereğini duymuştur:*

*1- Devletin bu tehlikeye karşı varlığını koruyabilmesi için Anayasamızın tüm hükümlerinde ve özellikle ekonomik sorunlarla ilgili maddelerinde yer alan emir ve direktiflerin kısa sürede uygulanması yoluna gidilmeli,*

*2- Bu teori ve uygulamasına ilişkin, her türlü yayının, yurt sathına dağılmadan kontrolü sağlanmalı,*

*3- Vatan bütünlüğü, millet birlik ve beraberliğini bozmaya ve Türkiye Cumhuriyetini temelden yıkmaya yönelik ırkçı-bölücü nitelikteki çabalar, güvenlik kuvvetleri ve daha çok Milli İstihbarat Teşkilatı tarafından, en son teknik araçlar ve yetenekli personel kullanılmak suretiyle yakından izlenmeli, fiillerin yargı merciine intikalinde zorunlu tüm delillerin toplanıp, tesbitlerin yapılmasına önem verilmelidir.*

*Yukarıda kaydedilen bu önerilerle, bu konuda akla gelebilecek diğer tedbirleri almak ve uygulamak, yasama ve idare organlarının görevi cümlesinden olmakla beraber;*

*Hükme bağlanan bu dava münasebetiyle muttali olunan ve yetersiz olduğu hissedilen tedbirlerin bu şekilde hükme dercedilmesinde, suçların genel olarak önlenmesi prensibinden hareket edilmiştir. "(Sayfa: 538-540)*

Görülüyor ki mahkeme, kendi tutumunun, Anayasa'nın 5., 6., 7. maddelerinde düzenlenen "güçler ayrılığı" ilkesine aykırı düştüğünün bilinci içinde olmasına rağmen, bağımsızlığını ihlal etmiş ve siyasal

iktidara önerilerde bulunmuştur. Özellikle Milli İstihbarat Örgütü'nün adli soruşturma, delil toplama ve sorgulama gibi bir görevi olmadığı halde, bu örgütün bu tür görevler yapmasının önerilmesi gerçekten ilgi çekicidir.

## HANGİ YASA, HANGİ HUKUK

TÖB-DER davası sanıklarına yöneltilen iddialara konu yapılan eylemler, 12 Eylül'den önce ve 1961 Anayasası ile o dönemdeki yasaların yürürlükte bulunduğu yıllarda meydana gelmiştir. Bu nedenle de sanıkların eylemleri hakkında 12 Eylül öncesi yürürlükte bulunan Anayasa ve yasa hükümlerinin uygulanacağı açıktır. Bu Anayasa ve yasa hükümlerinin sanıklara tanıdığı haklara dokunulamaz. Başka bir deyişle bu haklar, her vatandaşın olduğu gibi bu dava sanıklarının da "Kazanılmış hakları"dır. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre, kazanılmış haklara' saygı, hukuk devleti ilkesinin öğelerindendir. Bu haklara saygı göstermeyen bir yönetime hukuk devleti adı verilemez.

Oysa yukarda açıklandığı üzere, her olağanüstü dönemde olduğu gibi 12 Eylül döneminde de, yönetime ve yargı organlarına bir "Olağanüstü dönem yargı anlayışı" egemen olmuştur. Bu anlayışa göre, mademki bir olağanüstü dönem içinde yaşıyoruz, o halde her alandaki değer yargılarımız, hatta yargılama faaliyetimiz de olağanüstü dönem koşullarına uygun olmalıdır.

Böyle bir anlayış ve değerlendirme doğru mudur? Temelde birer insan olan hukukçular da olağanüstü koşulların, değer yargılarının etkisi altında kalabilirler; siyasal gerilimin arttığı bu dönemlerin etki ve telkinlerinden uzak kalmaları güçleşebilir. Ancak hukukçu olmanın özellikleri, hukukçuların politik yönü ağır basan bu tür değer yargılarından uzak kalmalarını zorunlu kılar. Hukukçu, kendi bünyesinde "geçicilik" niteliği taşıyan bu tür olağanüstü dönemlerin her türlü etkisinden uzak kalmak durumundadır. Aksi halde "Yasama" ile "Yargı" işlemleri birbirine karışabilir. Bu da gerek 1961 Anayasası'nın ve gerekse 1982 Anayasası'nın kabul ettiği "Güçler ayrılığı" ilkesine ters düşer.

"Olağanüstü dönem" değerlendirmesi ile hukukçunun ulaşacağı sonuç, **hukuksal** olamaz Siyasal bir sonuç niteliği kazanır. Oysa siyaset adaletle bağdaşmaz, siyasal ve askeri açıdan olağanüstü dönemler ortaya çıkabilir, yaşanabilir. Bu olağanüstü koşullar, olağanüstü önlemler alınmasını gerektirebilir. Bu da "**yasama**"nın görevidir. Ancak hukuk alanında, olağanüstü dönem anlayışından ya da olağanüstü dönem

yargısı'ndan söz etmek olanaksızdır. Çünkü hukuk ve adalet, olağanüstülük ile bağdaşmaz. "Suç ve cezaların yasallığı" ilkesi buna engeldir (Ceza yasası madde: 2). Gerek olağan ve gerekse olağanüstü dönemlerde hukukun yerel ve evrensel ilkelerinin uygulanması, bunlara saygı gösterilmesi gerekir.

Anımsatmakta yarar vardır ki 1984 yılında Birleşmiş Milletler genel kurulunca kabul edilen 'işkence ve öteki zalimce, insanlık dışı, onur kırıcı davranış ve cezaya karşı sözleşme'nin ikinci maddesine göre, savaş, iç kargaşa, savaş tehdidi gibi hallerde bile işkence yapmak yasaktır. Savaş esirlerine kötü muamele yapmak yasaktır. Olağanüstülük "işkence yasağını" engelleyemiyor. Yani hukukun temel ilkeleri olağanüstü dönemlerde de geçerliliğini koruyacaktır. "Suç ve cezaların kişiselliği", "Sanık aleyhine yeni ceza hükümlerinin geriye yürümezliği", "Suçsuzluk karinesi", "kesin hükmün geçerliliği", "yeni deliller ortaya konmadan koğuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararların saygı görmesi", "kıyas ve yorum yasağı", "akıl yürütme yoluyla sonuç çıkarmanın (istidlal) geçersizliği", "zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin geçerliliği" ve benzeri ilkeler olağanüstü dönemlerde de uygulanacaktır.

"Olağanüstü dönem" gerekçesi ile hukukun ana ilkeleri bir kenara itilemez. Aksi halde ulaşılabilecek sonuçlar **hukuksal değil siyasal olma** niteliğinden ve tehlikesinden kurtulamaz.

İşte inceleme konusu dönemde, hukukun yerel ve evrensel yasa ve antlaşmalarda yer alan bu kurallarına değer verilmemiştir. Örneğin, sanıklara yüklenen suçlara konu olan eylemler hakkında daha önce başka mahkeme ve C. savcılıklarınca verilen «Beraat ve Koğuşturmaya yer olmadığı» kararları gözönüne alınmamış, sanıklar lehine kazanılmış haklara değer verilmemiştir. Basın Yasası'na göre, süreli ve süresiz yayınlar için kabul edilen ve dava açmak için saptanan "Hak düşürücü süreler" geçtiği halde ve artık bu durumda olan yayınların aleyhte bir delil olarak ele alınması hukuk açısından olanaksız iken bu yayınlara delil gözü ile bakılmış ve bunlara dayanılarak hüküm oluşturulmuştur. O dönemde yürürlükte bulunan 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü yasasına göre yapılan toplantılar, bu toplantılarda yasaya uygun olarak sergilenen pankartlar, önceden saptanan ve suç içermeyen sloganlar, "yasa dışına düşme iddiası"nın delili olarak kabul edilmiştir. Ülkenin genel sorunları üzerine, örneğin hayat pahalılığı, faşist baskılar üzerine yayınlanan bildiriler, "siyasal faaliyet" olarak değerlendirilmiş ve suç delili olarak kabul edilmiştir.

Öteden beri «Her yöne çekilebilir» ve «Suç ve cezaların yasallığı» ilkesine aykırı olduğu ceza hukuku uzmanlarınca açıklanan 141-142. maddeler, kıyas yorum ve akıl yürütme yöntemleriyle dernek yöneticileri hakkında uygulanmış ve TÖB-DER'in yasa dışına düştüğü kabul edilerek hüküm kurulmuştur.

Bütün bu hukuk ve yasadışı uygulamalar üzerinde ileride durulacaktır.

İşte 64 sanıklı Ankara TÖB-DER davası, toplumda siyasal gerilimin yoğunlaştığı, siyasal iktidar tarafından yargı organlarının telkin altında bırakılmaya çalışıldığı, dernek yöneticilerinin peşinen kamuoyunda suçlu ilan edildiği, insan hak ve özgürlüklerine aykırı yeni baskı yasalarının çıkarıldığı bir ortamda, yasal olarak siyasal iktidara bağımlı bir “kurul” tarafından yedi ay gibi kısa bir süre içinde, olağandışı bir yargı anlayışı ile görülüp hükme bağlanmış, dernek kapatılmış ve tüm mal varlığına el konulmuştur.

## II. BÖLÜM

### İDDİANAME

#### A- ASKERİ SAVCI NE DİYOR?

TÖB-DER hakkındaki dava, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'nın 15.4.1981, gün ve 1980/7641 esas, 1981/526 sayılı İddianamesiyle Ankara sıkıyönetim Komutanlığı 3 No.lu Askeri Mahkemesi'nde açılmıştır.

Bu iddianamede, TÖB-DER'in:

“Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek, memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamları devirmeye matuf olarak cemiyet sevk ve idare etmek, bu amaç doğrultusunda komünizm ve bölücülük propagandası yapmak ve dernekler kanununa muhalefet” ettiği ileri sürülmüş ve sanıklar hakkında Türk Ceza Yasası'nın 141/1, 142/1, 142/3, 173/son, Dernekler Yasası'nın 64/1, 353 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki yasanın 251/1. maddelerinin uygulanması istenilmiştir.

Bu maddeler, dernek yöneticileri için 8-15 yıl, DEK sanıkları için 1-5 ve 5-10 yıl ağır hapis cezasını öngörmektedir.

Sözü geçen iddianame ile 58 sanık hakkında dava açılmış, dava sürerken Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığının 29.4.1981 gün 1980/1618 Evrak ve 1980/622 Sayılı İddianamesi ile TÖB-DER Ankara Şubesi yönetim kurulu üyeleri hakkında, yine Ceza Yasası'nın 141/1, 312/1-2 maddelerine dayanılarak ikinci bir dava açılmış ve bu dava birinci dava ile birleştirilmiştir.

Her iki davada sanık durumunda olan 64 kişinin adları aşağıda gösterilmiştir:

1. SÜLEYMAN YAŞAR. 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim ve

- Merkez Yönetim Kurulu Üyesi ve Genel Başkan Yardımcısı
2. İSMET YALÇINKAYA. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi ve Genel Başkan Yardımcısı
  3. ALİ RIZA AYDIN. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi ve Genel Başkan Yardımcısı
  4. ABDULLAH GÜLBUDAK. 1978-1979 TÖB-DER Merkez Yürütme Kurulu Üyesi ve Genel Sayman
  5. ÖNER YAĞCI. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi ve Genel Sekreter Yardımcısı.
  6. İBRAHİM NACAR. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  7. SAİM BALUKEN. 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  8. HAŞİM ÇİÇEK. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  9. SELAHATTİN YETKİN. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  10. MAHMUT NESİL ÜNAL. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  11. NABİ BELEKOĞLU. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  12. HULUSİ TOP. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  13. İBRAHİM İŞYAR. 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  14. FARUK ATALAYER. 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  15. ENVER İNCELER. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  16. SELÇUK ARHAN. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  17. NECİP BEKTAŞ. 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  18. DOĞAN OĞUZER. 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  19. AHMET İNCE. 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  20. HÜSEYİN İSEN. 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu

- Üyesi.
21. ŞEREF CANBAY. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  22. MUSTAFA ERGELDİ. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  23. İLHAMİ ŞEN 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  24. MUSTAFA DEPREM. 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  25. İBRAHİM ÇERÇİ 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  26. HÜSEYİN SELÇUK VURAL. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  27. RIZA DURU. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  28. FİRUZ ÇETİN ÖVER. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  29. TURGUT YILMAZ. 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  30. MUSTAFA ÇETİN. 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  31. KENAN ARAS. 1976-1978 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  32. AHMET FUAT ÖZKAN. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  33. TURGUT HASKAN. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  34. OSMAN AKMAN. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  35. OLGUN DELİKANLI. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  36. HASAN YİĞİT. 1978-1979 TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyesi.
  37. HAYRİ ERDOĞAN. Selendi TÖB-DER Şube Başkanı.
  38. HÜSEYİN ŞENŞAŞTIMOĞLU. Afyon İli, Kadınhanı İlkokulu Müdürü.
  39. FEVZİ CEYLAN. Burdur, Merkez Cumhuriyet Lisesi Matematik Öğretmeni.
  40. MUSTAFA VAROL. Antalya, Merkez Gaziler Köyü İlkokulu



Öğretmeni.

41. SÜLEYMAN ÖZÇİFTÇİ. Halen müstafi öğretmen, İstanbul, Cemmay Dağıtım Kitapçılık şirketinde işçi olarak çalışır.
42. ZEKİ ASLAN. Sakarya Ticaret Lisesinde Öğretmen.
43. İSMAİL OKUDUCU. Karabük Kurtuluş İlkokulu Öğretmeni.
44. FİKRİ ÇALIŞKAN. İzmir İli, Çeşme İlçesi, Ertan Lisesinde Edebiyat Öğretmeni.
45. CEVAT GEZGİN. Tokat Turhal Cumhuriyet İlkokulu Öğretmeni.
46. METİN ERDEMİRÇİ. Muş Yavuzselim İlkokulu Öğretmeni.
47. FEYZULLAH ERTUĞRUL. Emekti Öğretmen.
48. KENAN HANNAN HOPLAR. Mut İlçesi Gencer İlkokulu Öğretmeni.
49. NAZMİ ÇOBAN. Emirdağ Aşağı Piribeyli Kasabası İlkokulu Öğretmeni.
50. MAHMUT ÖZÇİFT. Diyarbakır Lisesinde Sosyal Bilgiler Öğretmeni.
51. CELAL GÜL. Tercan Çadirkaya İlkokulu Öğretmeni.
52. FUAT OLGAÇ. Mardin, Kızıltepe İlçesi Mehmetçik İlkokulu Öğretmeni.
53. ALİ BAYRAKTAR. Ankara Yükseltepe Ortaokul Müdürü.
54. İLHAN ALKAN. Ankara Aktepe Ortaokulu Matematik Öğretmeni.
55. SEZAİ ÖZEN. Gelibolu Yeniköy İlkokulu Öğretmeni.
56. BAHATTİN ÖZCAN ACAR. Konya Barosunda Avukat.
57. SEYFETTİN BİCAN. Ankara Abidinpaşa Lisesinde Öğretmen, TÖB-DER Genel Sekreter Yardımcısı. ,
58. İBRAHİM BEKEM. Gelibolu Yeniköy İlkokulu Müdürü.
59. TAHSİN DOĞAN. TÖB-DER Ankara Şubesi Başkanı.
60. YUSUF BASAT. TÖB-DER Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi ve Saymanı.
61. EROL ÇAĞLAYAN. TÖB-DER Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi.
62. İBRAHİM YEŞİLYURT. TÖB-DER Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi.
63. İBRAHİM SEVİMLİ. TÖB-DER Merkez Yürütme Kurulu Üyesi.
64. KEMAL UZUN. TÖB-DER Merkez Yürütme Kurulu Üyesi.

## B-SANIKLARIN SAVUNMANLARI:

Av. Halit ÇELENK, Av. Şükrü GÜNEL, Av. İlhan DIŞÇI, Av. Yücel YEŞİLGÖZ, Av. Günfer KARADENİZ, Av. M. Asım HIŞIL, Av. Gürkut ACAR, Av. Metin BAYYAR, Av. Hasan ELAL, Av. Yusuf ÖNOY, Av. Hasan ÜREL, Av. Galip ERGÜL, Av. Çetin GÜNER, Av. Naşide ÖZBAŞ, Av. Metin BAŞBAY, Av. Sadettin ÜÇÜNCÜOĞLU, Av. Fevzi KANDEMİR, Av. Refik ERGÜN, Av. İsmail SABİT, Av. İbrahim SİNEMLİOĞLU, Av. İsmail Sami ÇAKMAK, Av. Hüseyin KAYIR, Av. Kamil ATEŞOĞULLARI, Av. Hüseyin DUMAN, Av. Hüseyin DOĞAN, Av. Orhan ÖZER, Av. Aydın ERDOĞAN, Av. İsmail Çevik, Av. Erşen ŞANSAL, Av. Nimet HIŞIL.

## C- SUÇLAMALAR

İddianamede: 1961 Anayasası ile kamu görevlilerine sendika kurma hakkı tanındığı, bu yasaya dayanılarak Türkiye Öğretmenler Sendikasının (TÖS) ve İlkokul Öğretmenleri Sendikası'nın (İLK-SEN) kurulduğu, 1971 yılında ilan edilen Sıkıyönetimden sonra her iki sendika yöneticilerinin tutuklandığı, TÖS mensuplarının Türkiye Öğretmenler Birliği'ni, İlk-Sen mensuplarının da Türkiye Devrimci Öğretmenler Birliği'ni kurdukları, daha sonra Türkiye Öğretmenler Birliği'nin (Türkiye Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği) adını aldığı, sonradan da iki derneğin birleşerek (Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği) TÖB-DER adını aldığı, TÖB-DER'in TÖS'ün bir devamı olduğu, TÖS'ün bütün mal varlığının TÖB-DER'e devredildiği. 28.8.1978 gününde yapılan 4. Olağan Genel Kurulda derneğin (Tüm Eğitim-Öğretim Emekçileri Birleşme ve Dayanışma Derneği) adını aldığı açıklanmıştır.

İddianamede; Anayasanın 1, 2, 3, 4, 40 ve 72. maddelerinden alın-  
tılar yapıldıktan sonra:

*“O halde Türkiye’de özel teşebbüsün ve mülkiyetin tamamen yokedilmesi, işçi sınıfı egemenliğinin kurulması amacıyla herhangi bir şekilde faaliyette bulunulması veya bu amaca bağlı düşüncelerin yayılması veya övülmesi anayasada yer alan, Devletin hukuki, siyasi, ekonomik ve sosyal, temel nizamlarının yıkılması sonucunu doğuracağından, anayasaya aykırı nitelik taşır, “denilmektedir.*

Yine iddianamede, komünizmin ne olduğu, iddianameyi hazırlayanların anlayışlarına göre açıklanmış, Anayasanın kimi maddeleriyle Türk Ceza Yasası'nın 141. maddesi üzerinde şu düşüncelere yer veril-

miştir:

*“Komünizmin ana prensiplerini bu ideologların prensipleri doğrultusunda kısaca şu şekilde özetleyebiliriz:*

*1-Toplum işçi ve burjuva sınıfı olarak iki gruba ayrılır. Proletarya işçilerden kuruludur. Burjuva sınıfı ise istihsal vasıtalarına sahip olan ve bu nedenle işçilere efendilik eden bir sınıftır. İşçiler emeklerini tam kıymetle burjuvaya satmakta, buna mukabil ücret olarak istihsalin bir kısmını almakta, artı kıymet burjuva sınıfına kalmaktadır.*

*2-Tarihsel olaylar, birtakım rastlantılar kralların, imparatorların maceraları ve temelsiz nedenler değil sınıf mücadelesidir. Tarihin her safhasında bu sınıf mücadelesi vardır ve olacaktır. Her mücadelenin sonunda yeni ve daha yüksek bir safha doğar. En yüksek ve en son safha işçilerin burjuva sınıfını yenmesinden sonra gelecektir.*

*3-Bütün istihsal vasıtalarına fertler değil cemiyet sahip olmalıdır. İstihsal vasıtaları devletleştirilmelidir. Müsterek mülkiyet neticesinde işçi sınıfı dışındaki sınıflar ortadan kalkacaktır.*

*4-Sosyalizme ancak, işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesi suretiyle ulaşılabilir. Bu hedefe varmak için her yol meşrudur.*

*5-Komünist ihtilalden sonra işçi sınıfı hakimiyeti kurulmalıdır. Komünizmin bir veya birkaç memlekette kurulması yeterli olmayıp bütün memleketlerde kurulması için çalışılmalıdır.*

*“Kısaca belirtilen bu genel esaslar birçok komünist nazariyeciler tarafından geliştirilmiş ve ülkelere göre çeşitli tatbik şekilleri kazandırılmıştır.*

*Bunlardan biri olan Lenin’e göre:*

*“Sömürge ve yarı sömürge ülkelerde Marksist-Leninist düzene geçilmesi için “kesintisiz devrim” teorisi uygulanmalıdır”. Lenin tarafından ortaya atılan bu teoriye nazaran, “burjuva sınıfı tarihi fonksiyonunu yitirdiği bu devirde işçi sınıfının önderliğinde köylüler ve şehir burjuvazisinin “Demokratik Halk Devrimi” yapacağı ve bilahare sosyalist devrime dönüşüleceği” kaide olarak belirtilmiştir.*

Lenin “Devrimin temel meselesi iktidardır, önce Burjuva devrimi tamamlanacak, proleter partiler bu devrime katılacak, bundan sonraki safhada proletaryanın devrime gücünü koyması ve proleter diktatörlüğü tesis etmesi gerekecektir. Proletarya diktatörlüğü, proletaryanın burjuvazi üzerindeki diktatörlüğüdür. Bu hakimiyet şiddete dayanır. Sömürülen emekçi kitlelerin sevgi ve desteğini kazanmıştır ve burjuva devlet makinası, şiddet yoluyla tahrip edilip, yerine yenisi kurulmadan proletarya devrimi imkansızdır.”

“Devrim için, partinin bütün örgütlerinde ve bütün düzenli çalışmalarında yığınlarla bağların sağlamaştırılması ve geliştirilmesi amacı hedef tutulmalıdır. Eğitim ve örgütlenmenin sağlamaştırılması için duruma göre legal örgütlerden istifade edilebileceği gibi silahlı eylemlerden de istifade etmek gerekir. Yığınların bilinci ve örgütlenmesi olmadan ve yığınları burjuvazinin tümüne karşı açık sınıf mücadelesi ile hazırlamadan ve eğitmeden sosyalist devrim söz konusu olamaz” demektedir.

“... Aydınlik grubu tarafından yayımlanan “Eğitim Notları 1” adlı kitabın önsöz kısmında, özetle; “Ekonomi politik bir sınıf bilinci olduğuna göre çağımızın en modern, en güçlü sınıfı olan, geleceğin sınıfı olan işçi sınıfı, ekonomi politiği öğrenmek zorundadır. Ekonomi politik bir anlamda işçi sınıfının bilimidir”...

“... Devrimci mücadelenin bir yanı da devrimci eğitimidir. Devrimci eğitimin amacı, devrim hareketinin militanına, emekçi sınıfların öncülerine devrimci teoriyi kavratmaktır. Devrimci ideolojiyi devrimci sınıfların elinde maddi bir güç haline getirmeden, devrim yapılamaz. Devrimci, bir yandan devrimci ideolojiyi öğrenirken, bir yandan da bu bilimi yığınlara ulaştırmak, emekçi yığınların da öncülerini seçip onları yetiştirmek görevi ile karşı karşıyadır.”

“Devrimci teori olmadan devrimci eylem olmaz. Devrimci teorinin kitlelerce kavranması, maddi bir güç haline gelmesi birinci meseledir. Bu sadece sosyalizmin temel kitaplarını okuyup ezberlemekle olmayacaktır. Bilim sadece gerçeklerin kavranmasına metod verir, önemli olan öğrenilen bilgilerin pratiğe uygulanmasıdır.” denmektedir.

*“1961 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası düşünce ve inanç, bilim ve sanat, basın, yayın ve toplantı hak ve hürriyetleri konularında, yurdumuza geniş bir özgürlük getirmiş, bu özgürlüklerin her türlü bölücü faaliyetlere göz yummak, devlet otoritesinin gerektirdiği işlemleri yapmamak anlamında yorumlanması istenilmiş ise de yurttan girilen düzensizliklere karşı hürriyetler paravana yapılmak suretiyle ve taraflı düşüncelerle kişiler şartlandırılarak, kurtuluş için tek yollar gösterilmeye başlanılmış, bu suretle sosyalizmin ve bunun gerçekleşmesinde esas kitle olan işçi sınıfı yolunun ne olduğunu ve bunun için ne şekilde mücadele edilmesi gerektiği kitlelere yayılmaya çalışılmış ve uygun ortam sağlandıktan sonra pratiğe geçme yolunda faaliyet gösterilmiştir.*

*“Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 11. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin ‘Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünün, cumhuriyetin, Milli Güvenliğin, kamu düzeninin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacıyla veya anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlanabileceği’ açıkça ve hiçbir yoruma, tefsire lüzum göstermeyecek kesinlikle hükme bağlanmıştır. İşte bu temel yasaya uygun bir tarzda TCK’nın 141. maddesi ile anayasal rejimimizi demokrasi esasları ve demokratik hukuk rejimi ile bağdaşmayan yıkıcı fikir akımlarına ve doktrinlerinin gerçekleşmesi çabalarına karşı koruyabilmek için bu maddede belirtilen eylemler yaptırım altına alınmıştır.*

*“Anayasaya uygunluğu yüksek anayasa mahkemesinin müteaddit kararları ile belirlenmiş olan TCK’nun 141. maddesinde yazılı cemiyetin vücut bulması için iki veya daha çok kimsenin aynı amaç etrafında birleşmeleri kafi- dir. Bu nevi teşekküllerde yasal derneklerin şekil şartlarını aramaya lüzum yoktur, ancak sanıklarımız tarafından yönetilen TÖB-DER adlı dernekte olduğu gibi derneğin yasa dışı bir faaliyete yönelmesi veya yasal görünüm arkasında yasadışı faaliyet sürdürmesi her zaman mümkündür. Bu yasadışı faaliyet bahsi geçen kanun maddesini ihlale yönelmiş veya ihlal etmiş ise maddenin uygulanması olanağı*

*doğmuş demektir.*

*“İktisadi menfaatleri geniş hatları ile müşterek olan kişiler sosyal sınıfları teşkil etmektedirler. TCK’nun 141. maddesi ‘Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya bu gayeye varabilmek için memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamları devirmek için faaliyete teşebbüsün’ şekillerini ve ceza müeyyidesini belirtmiştir. Bu maddenin tatbikinde; maddede belirtilen tahakküm sözcüğü sosyalist ve komünist doktrin ve tatbikatının özelliğinde mevcuttur. Zira yukarıda aktarılan görüşlerden açıklıkla anlaşılacağı üzere, Marksist-Leninist ideolojide amaç cebir ve ihtilal yoluyla proletarya diktatörlüğünü kurmaktır. Bu bakımdan tahakküm sözcüğü bu cebri karakteri açıklığa kavuşturmuştur, iktisadi nizam; memleket içinde yürürlükte olan emek, sermaye, üretim ve bölüşüm ilişkisi ve kurallarını; sosyal nizam; toplumun varlığını ve devamlılığını güvence altına alan kural-ları ve kurumları ifade etmektedir.*

*“TCK’nun 141. maddesinde sözü edilen amaçları gerçekleştirmek maksadına matuf olan cemiyetleri kurmaya tevessül etmekten maksat; cemiyetin kurulması teşebbüsüne ait ön faaliyetlerdir. Bu faaliyetler henüz teşebbüs merhalesine erişmiş değildir, ancak kanun koyucu bu safhadaki faaliyetleri dahi cezai müeyyide altına almıştır. Cemiyetin faaliyetlerini düzenlemek; sevk ve idare etmek cemiyeti yönetmek ve yürütmek, cemiyeti kurmak ile aynı değer ve derecede kabul edilerek yaptırım altına alınmıştır. Yol göstermek ise; sadece fikri değil cemiyetin kuruluş ve faaliyetlerinin gereği olan her türlü fiili ve fikri hareketlerde bulunmak anlamına gelmektedir. Bu tarzda maddi unsurları belirlenen maddenin manevi unsuru ise fiilin bilerek ve isteyerek işlenme iradesinin mevcudiyetidir.*

*“Ancak şu noktayı kesinlikle belirtmek gerekir ki, dernekler kanununa uygun olarak kurulan bir dernek bila-hare illegal duruma dönüşmüş ve tüzüğünde yazılı amaç ve konular dışında veya yasak edilen hususlarda faaliyet göstererek kanuni şartları ve unsurları tahakkuk ettirecek hareketlerde bulunulmuş olursa; bu şekildeki fiiller*

ile TCK'nun 141. maddesinin ihlal edilmiş olacağı da gerek Askeri Yargıtay Özel Dairesinin ve gerekse Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun yerleşmiş içtihatları muvacehesinde en ufak bir kuşkuyla yer bırakmamaktadır. (As. Yrg. 3. D. 30.5.1972 gün Esas: 176, Karar: 209) (Yargıtay Ceza Genel Kurulu 30.1.1978 gün ve Esas: 1977/9-360, Karar: 1978/17). Bu fikrin övülmesi de TCK'nun 142. maddesinde suç olarak düzenlenmiş bulunmaktadır."

Yine İddianamede dernek tüzüğü'nün amaç maddesi açıklandıktan sonra,

"1976 yılından itibaren TÖB-DER yönetiminde bulunan sanıkların derneğin faaliyetten süresiz olarak men edildiği tarihe kadar geçen zaman içerisinde, kronolojik sıraya göre giriştikleri faaliyet ve eylemleriyle;

"Öncelikle, ülkemizde işçi ve emekçi sınıfının, diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümü tesis etmek, Türkiye'yi bağımsızlığa götürüp emperyalizmle işbirliği halindeki yerli ortakların ve büyük sermaye sahiplerinin, burjuva sınıfının, sömürsünden kurtarmak için mücadeleye girdiklerini açıklayarak, işçi sınıfının liderliğinde ve onlarla yakın işbirliği ve temas sağlayarak ve sorunların bilimsel sosyalizm, diğer bir deyişle, işçi sınıfı biliminin ışığı altında incelenmesiyle çözümlenebileceğini, her yerde ve her zaman tekrarlayarak, Marksist-Leninist ideolojiyi gerek üyeleri bulunan öğretmen kitesine ve gerekse bu kitle paravan olarak kullanılanlar yurt sathında geniş halk topluluklarına yayarak.

"Keza; yurdumuzun doğusunda ve güneydoğusunda yaşayanların ayrı bir ulus olduklarını, ayrı bir dil ve kültüre sahip bir halka ırkçı-şoven ve asimilasyoncu bir eğitim sisteminin uygulandığını, öz dilleri ile eğitim yapma hakkının verilmediğini savunarak, yıkıcı ve bölücü propaganda faaliyeti içerisine girilmiş ve ideolojilerinin gereği olarak önce basılı eser ve mevkute yoluyla zihinlerde bu görüşlerin yerleşmesini sağlayacak yasal olmayan faaliyetlerde bulunup, gayelerine vasil olabilmek için yöneticisi oldukları derneği kullanmak suretiyle, hakiki amaçlarını gizleyip illegal çalışmalar içerisine girmeye başlamışlar, aşırı sol eserleri

*okumayanları oradaki sosyalist ideolojiyi kavramayanları ve Marksist-Leninist felsefeyi hazmedemeyenleri bilimsizlikle (?) itham edip bu suretle proletarya diktatörlüğü methiyesi yapan yayınların okunmasını sağladıkları gibi, sol fikirlerin pratiğe geçmesi amacıyla çeşitli gazete, dergi, basın bildirisi, seminer ve toplantılarda yaptıkları konuşmalar ve mitinglerde atılan sloganlar ve taşıttıkları pankartlar ile bu gayretleri hayata geçirmek yolunda uğraşı vermişlerdir.” denilmiştir. (İddianame Sa: 19).*

Ayrıca iddianamede; 3. Genel Kurul Toplantısında “Faşizme geçit yok”, “Faşizme ölüm”, “Halka Hürriyet”, “Kahrolsun Revizyonizm”, “Bağımsız Türkiye”, “Halklara Hürriyet” gibi sloganların atıldığı, toplantıya davet edilen öteki dernek başkanlarının, adları verilmeden, konuşmalarından alıntılar yapılarak açıklandığı, bu konuşmalarda sosyalist görüşlerin dile getirilerek tartışıldığı, böylece legal görüntü altında derneğin yasadışı davranışlara girdiği açıklandıktan sonra Genel Kurul’da iki karar alındığı ve bu kararlarda şu değerlendirmeler yapıldığı anlatılmıştır:

*A-TÖB-DER, eğitimin emperyalist, feodal, ırkçı-şoven ve diğer her türlü gerici, baskıcı etkiden kurtarılarak; biçimde ulusal, özde emekçi halktan yana bir niteliğe kavuşturulması için mücadele eder... Bilim ve kültürün üretim güçlerinin, özellikle de kişinin gelişmesindeki önemli payı gözönüne alınarak, bu konuda temel hak ve özgürlüklerine aykırı bir biçimde dil ve kültür üstüne konan engellerin kaldırılması, emekçi halkın ileri kültürünün gelişmesi için her türlü kolaylığın ve olanağın sağlanmasını zorunlu görür ve bu konuda demokratik bir kitle örgütü olarak kendine düşen görevleri yapar.*

*“B-TÖB-DER mücadelemizin yakın hedefi olan eğitimin demokratikleştirilmesi sorununu, işçi sınıfı bilimi ışığında incelemek, mevcut eğitim sistemini bu açıdan eleştirerek, öneriler getirmek, öğretmen sorunlarını en geniş biçimde tartışmak amacıyla bir demokratik eğitim kurultayı toplar.” (Sa: 22-23)*

denildiği ileri sürülmüş ve bu kararların anlamlarını saptayabilmek için Devrim, demokrasi, İşçi Sınıfı, İşçi Sınıfı Bilimi gibi kavramların açıklanmasının gerektiği söylenmiştir.



İddianamede işçi sınıfı bilimi, devrim, demokrasi, işçi sınıfı konularında açıklama yapılırken:

*“Kari Marx tarafından yazılan ve Manfred Buhr-Alfred Kosing tarafından kaleme alınıp Engin Aşkın tarafından dilimize çevrilen (İddianame Sa. 23) Marksçı-Leninçi Felsefe Sözlüğü”ne dayanılarak şöyle denilmiştir: <sup>4</sup>*

*“Bu açıklamaları Marksist-Leninist ideologların Devrim, Demokrasi, İşçi Sınıfı ve İşçi Sınıfı Bilimi’nden ne anlaşılması gerektiğini bildiren Kurultayında alınan kararlarla Türkiye’deki eğitimin özü ve karakteri ile bağlı bulunduğumuz anayasa ve diğer yasalar açısından değil, doğrudan doğruya sosyalist görüş açısından incelenerek ve kapitalist umdelere bağlı bir sistem olarak kabul edilen mevcut eğitim sistemini bu rejimle tartışmaya tabi tutarak Marksist-Leninist görüşlerin bu yolla eğitim sistemini düzenlemede kullanılması ve övgüsünün yapılabilme imkanı yaratılmış, kurultaya iştirak eden diğer Marksist-Leninist görüş sahipleriyle birlikte katı lanlar üzerinde Sosyalizmin etkinliğini yaratabilme ve bunlara sistemin sınıf mücadelesinin gereği olduğunu vurgulamak suretiyle sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü sağlamak için nasıl propaganda vasıtası kılındığını göstermek içindir.» (İddianame Sa.28)*

Yine iddianamede; toplantıda “Türk Eğitiminin emperyalist feodal, ırkçı, şoven baskı ve etkilerden kurtarılması istenilmiş olduğu ve Türkiye’de yaşayan herkesin kendi anadilinde eğitim yapması savunulmak suretiyle bölücü ve milli duygulan zayıflatıcı hareketlerde bulunduğu “ileri sürülmüştür, (İddianame Sa: 28).

İddianamede devamla, TÖB-DER’in 1976-1978 Çalışma Programından parçalar alınarak bunlar değerlendirilmiş, «haksız savaşlar, haklı savaşlar» sözleri yorumlanmış, Demokratik Halk İktidarı, Demokratik Halk Devleti, Halk Cephesi, Halk Demokrasisi kavramlarının anlamları açıklandıktan sonra şöyle denilmiştir:

*“Sonuç olarak kesinlikle anlaşılmaktadır ki, TÖB-DER’in yukarıda belirtilen temel görüşler ve açıklamalar çerçevesinde ülkemizdeki amacı, müesses sosyal, ekonomik ve*

4 Kari Marks’ın yapıtları arasında böyle bir sözlük bulunmamaktadır. Bu satırlar iddianameden aynen alınmıştır.

*siyasi nizamın yerine demokratik halk iktidarı yoluyla Sosyalizmin yerleşmesini sağlayıp işçi sınıfının önderliğinde bu mücadeleyi yürütmek ve bu mücadeleye fiilen katılarak yasal olmayan faaliyetler içerisinde çalışmaktır. “ (İddianame Sa: 39)*

Daha sonra iddianamede derneğin yayınları arasında bulunan: 139-140,141,144, 153, 155, 158 sayılı dergilere, derginin 9.5.1978 günlü özel sayısı ve 162-164 sayılı dergilerden de alıntılar yapıldıktan sonra şu değerlendirmelere yer verilmiştir:

*“Yukarıda muhtelif sayılardan örnekler verdiğimiz TÖB-DER Genel Merkezi tarafından çıkarılan TÖB-DER dergisinin tetkik edilen pasajlarında görülmektedir ki, Genel Merkez bilinçli ve merkezîyetçi bir yönetimle, üyelerini ve halkoyunu çeşitli kanunsuz eylemlere katılmaya teşvik ve tahrik etmekte, sosyalizmin övgüsü ve propagandasını yapmakta, dernek faaliyetleri dışında çalışmalar yaptığını, sendikal faaliyetlerde bulunduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca çeşitli derneklerle birlikte ortak bildiriler yayınlayarak halkı kanunsuzluğa teşvik ve tahrik etmekte, mitingler, toplantılar tertip ederek bu hususlarla ilgili demeçler vererek dernek tüzüğü dışında yoğun faaliyetlerde bulunmaktadır.” (Sa: 48)*

Dernek tarafından yayınlanan: “Faşizm, Antifaşist mücadele ve TÖB-DER”, “Sosyal Mücadelede TÖB-DER’in Yeri ve işlevi”, “Üretim-Eğitim İlişkileri”, “Emperyalizm, Eğitim Politikası ve Türkiye”, “Emperyalizm, Ulusal Bağımsızlık ve Kültür”, “Ekonomi, Sınıflar ve Eğitim”, “Militarizm\* Barış Mücadelesi ve Eğitim” adlı kitaplardan alıntılar yapılan iddianamede, sözü edilen kitaplarla ilgili olarak şöyle denilmiştir:

*“Görüldüğü üzere bu yayınında TÖB-DER Genel Merkezi amaçlarından ayrı konularda faaliyet ve fikir serdederek cemiyetin iki sınıftan meydana geldiğini, burjuva ve işçi sınıfı olarak belirlenen bu iki sınıf arasında devamlı bir mücadelenin kaçınılmaz olduğunu, Türkiye’nin emperyalizme bağlı kapitalist bir ülke olduğunu, bundan kurtulmak için öğretmenlerin bu burjuva eğitimi bırakarak bilimin doğrultusunda devrimci fikirleri (Marksist- Leninist görüşleri)<sup>5</sup>*

*geniş halk tabakalarına yaymak durumunda bulunduğunu, zira bir ülkede eğitimin bir üst yapı kurumu olarak hangi ekonomik sistem cemiyete hakim durumda ise o sisteme göre eğitimin bulunduğunu, Türkiye’de de burjuva sınıfının ekonomiye hakim olması nedeniyle işçi sınıfının eğitimi okullarda gerçekleştirmenin mümkün olmadığını, bunun ancak öğretmenler eliyle okullarda mümkün hale getirilebileceğini belirterek öğretmen kitlesi yönlendirilmek istenmekte ve sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümü yolunda ve müesses nizamı değiştirmeye matuf propaganda faaliyetleri ile birlikte dernek amacı dışında çalışmalara ve beyanlara da girmekte tereddüt gösterilmektedir.” (İddianame Sa: 56-57)*

*“..Kitaptan aktarılan bu fikirler ve cümlelerin incelenmesinde ve kitabın tümü bu düşüncelerle birlikte değerlendirildiğinde TÖB-DER’in bilimsel sosyalizm açısından militarizm ve barış mücadelesi ve eğitimin ana prensiplerini gerek öğretmen kesimine ve gerekse diğer okuyucu kitleye aktarıp bu görüşün temeli olan Marksçı-Leninci bilimi öğretmek amacını güderek ve de bu amacın yerleşmesini temin yolunda propaganda yaparak... TÖB-DER Genel Merkezinin amaçlarının dışında ne şekilde faaliyet yaptığı rahatlıkla anlaşılabilmekte ve yasal olmayan çalışmalar içerisine girmiş oldukları da bu suretle ispatlanabilmektedir.” (İddianame Sa: 63-64)*

## **D- DEK KONUSUNDA**

Daha sonra iddianamede Demokratik Eğitim Kurultayı (DEK)’de yapılan konuşmalar üzerinde durulmuş, bu konuşmalardan alıntılar yapıldıktan sonra, Kurultayın sonuç bildirgesinde yer alan düşünceler açıklanmıştır. Bu sonuç bildirgesinde şu düşünceler yer almıştır:

*“1- Eğitim emekçilerinin biricik mesleki yığinsal örgütü olan TÖB-DER; toplumun demokratikleştirilmesi, faşizmin geriletilmesi, sömürsüz bir toplumun yaratılması, bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük mücadelelerinin nihai zafere doğru geliştirilmesi uğraşını veren güçler arasında önemli bir yer tutan Demokratik öğretmen hareketinin işçi*

sınıfı öncülüğünde her geçen gün daha da güçlenip sağlamlaştığını kivançla belirtir. “

2- Demokratik bir eğitim ancak demokratik bir toplumda mümkündür. Eğitimin demokratikleştirilmesi uğrunda verilmekte olan mücadele, toplumumuzun içine girdiği genel demokratikleşme sürecinin önemli bir parçasıdır. Baskısız ve sömürsüz bir toplum düzenini gerçekleştirebilmek amacıyla antidemokratik tüm engellerin temizlenmesi tarihsel bir görevdir.

Tüm emekçi sınıf ve tabakalara eğitim görme olanakları sağlanmadıkça, ezilen halkın demokratik özlemleri, dili ve kültürü üzerindeki ırkçı-şoven ve asimilasyoncu politika ve uygulamalara son verilmedikçe, üretici güçlerin gelişimini sağlayan gerçekten demokratik bir toplumdan ve eğitimden söz edilemez.

Türkiye’de yürürlükte olan ve emperyalist-kapitalist sistemce belirlenen üretimden kopuk, antidemokratik, idealist, ırkçı-şoven ve asimilasyoncu eğitim sistemi üretici güçlerin özgürce gelişmesine olanak verememekte; egemen güçlerin çıkarları ve dünya görüşü doğrultusunda şartlandırılmış, üretken ve yaratıcı olmayan okuryazar yetiştirmekte, ezilen ve sömürülen emekçi kitlelerin ileriye dönük mücadelesinde etkin görevler yüklenebilecek kendine güvenli, gerçekten demokrat, dirençli insanlar yetiştirmemektedir.

Bu görüş ve düşüncelerle Demokratik Eğitim Kurultayımız:

a- Eğitim sisteminin kitlelerin ilerici kültürünün öğretimini ve geliştirmesini sağlayıcı bir niteliğe kavuşturulmasını, sınıfsal ve ulusal ayrıcalıklar içermeyen bir tarzda; biçimde ulusal, özde emekçi halktan yana bir içerik ve işlerliğe kavuşturulmasını,

b- Üretici güçlerin özgürce gelişmesine büyük katkıda bulunan eğitimden tüm emekçi sınıfı ve tabakaların eşit olarak yararlandırılmalarını, c- Türkiye’nin de altına imza koyduğu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Sonuç Belgesi gereklerine uygun olarak insan

*hak ve özgürlükleri, halkların haklarının eşitliği ve kendi geleceklerini tayin ilkesi doğrultusunda herkese kendi ana-dilinde öğrenim yapma hakkının tanınmasını,*

*3- Öğretmen hareketinin işçi sınıfımız başta olmak üzere tüm emekçi halk güçlerimiz ve onların siyasal, ekonomik, demokratik örgütleri ile işbirliği ve dayanışmasının güçlenmesi gerektiğini belirterek bu hususları Türk kamuoyuna ve uluslararası kardeş kuruluşlara duyurulmasını kararlaştırır.” (İddianame Sa: 77-78)*

İddianameye göre: DEK’in.

*“...Eğitimin işçi sınıfı bilimi doğrultusunda hedefe varmasını isteyerek eğitimde bilimsel sosyalizmi açıkça savunmak ve Türkiye’de Türk halkından başka halkların da yaşadığını iddia etmek suretiyle gerek bölücü ve gerekse millî duyguları zayıflatıcı propaganda içerisinde bulunduğunu” anlaşılmıştır. (İddianame Sa: 78)*

Bundan sonra iddianamede; Kurultay esnasında Birlik ve Dayanışma Grubu, Demokrasi için Birlik Grubu, Demokratik Merkezîyetçiler Grubu, Devrimci Demokratik Birlik Grubu, Devrimci Öğretmen Grubu, Yurtsever Devrimci Grubu, Devrimci Birlik Grubu, Emekçi Öğretmen Grubu,.... tarafından dağıtılan çalışma programları ve bildirilerden ve gurup sözcülerinin konuşmalarından alıntılar yapılmış, bu yayın ve konuşmalarla komünizm propagandası ve bölücülük yapıldığı iddia edilmiştir.

Daha sonra da 24 Aralık Öğretmen Boykotu, “Hayat Pahalılığı ve Faşist Baskılan Protesto Mitingi”, 29.1.1977 gününde Bursa’da yapılan “Ekonomik ve Demokratik Haklar” toplantı ve yürüyüşü ele alınarak derneğin yasadışı faaliyetlerde bulunduğu ileri sürülmüştür.

Ayrıca İddianamede; TÖB-DER İzmir Şubesinin 1978 yılında yapılan Genel Kurulunda hazırladığı program, bu şubenin Eylül 1976 tarih ve 4 sayılı haber bülteni, aynı bültende yer alan “1 Eylül Barış yılı Kutlandı” başlıklı yazı, Ayancık Şubesinin Çalışma Programı, Gelibolu Şubesinin çalışma programı, Çorlu Şubesinin 4.6.1979 gün, 17 sayılı aylık bülteni ve benzeri yayınlar ele alınarak, olaylara sınıfsal açıdan bakıldığı, millî duygulan zayıflatıcı düşüncelerin yayınlandığı, “işçi sınıfının tek temsilcisi olarak DİSK’in kabul edildiği, bu sendikanın eylemlerinde, yanında yer alındığı ülkede sınıf çelişkisinin varlığını göstermeye ve sınıflar arasında bir savaşın yapılması gereğine toplumu

inandırmaya çalışıldığı” ve TÖB-DER Ankara şubesinde yapılan ara-  
malarda yasak yayınlar bulunduğu açıklanmıştır, (İddianame Sa: 117)

Bu iddialardan sonra iddianamede şöyle bir değerlendirmeye yer verilmiştir:

*“12 Eylül 1980 tarihine kadar gittikçe artan yoğunluk-  
ta meydana gelen cinayetler, bombalama, soygun, bom-  
balı pankart, afişleme, yazı yazma, korsan yürüyüşler  
gibi olaylarla halkı korkutup sindirmeye, karşılarındaki  
engelleri yok etmeye, devleti tüm kurumlarıyla zayıflatıp  
çökertmeye ve yerine Marksist-Leninist bir yönetim kur-  
maya kendilerine özgü metodları ile çalışan yasadışı sol  
örgütler militan ihtiyaçlarını karşılamada kuşkusuz bu  
yöneticilerin TÖB-DER’in gündemine getirdikleri (Devrim  
için eğitim) ilkesinden ve bu ilke doğrultusundaki faaliyet-  
lerinden yararlanmışlardır (Sa: 1 1 7)].*

İddianamede; Derneğin tüzel kişiliğine yöneltilen bu iddialarda DEK’te konuşma yapan ya da bildiri sunan kişiler hakkındaki iddialardan sonra sanıkların kişisel eylemleri gösterilmiş ve sonuç olarak şu istekte bulunulmuştur:

*“TÖB-DER’in yasadışı örgüt haline dönüştürülme-  
si, bu suretle faaliyette bulunmasının sağlanması yo-  
lunda, sevk ve idare görevini yüklenmiş olup durumları  
iddianame kapsamında yer alan sanıklardan; Gültekin  
GAZİOĞLU, Mustafa DÜZGÜN, İsmet ÖZDEMİR, Rasim  
AKTAŞ, Ömer ASLAN, Bayram AYAZ, Ayhan KUTLAY, Cafer  
AKYÜZ, Kemal UZUN, İbrahim SEVİMLİ, Muhammet Tekin  
ÜSTÜN, Turan YILMAZ, Cemal SAYGILI, Ahmet MELEK,  
Aydın YEŞİLYURT, Hicabi TEMUR, Bahri BIÇAK, Halil USLU,  
M. Yaşar ALAGÜNDÜZ, Celal BALOĞLU, İhsan KAPUSUZ,  
Yılmaz APAYDIN, Mustafa DURU, Osman ÇOBAN ve Mehmet  
YALÇIN’ın halen giyabi tutuklu olup, firar halinde bulun-  
duklarından, bu sanıklara ait evrak tefrik edilmiş, yakalan-  
dıklarında, haklarında ek iddianamelerle gereği yapılmak  
üzere aynı esas sayılı dosya üzerinde takip edilmesi, suçları  
tavsif edilen ve açık kimlikleri yukarıda belirtilen sanık-  
ların, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri  
Mahkemesinde yargılanması;*

1- Sanıklardan; Süleyman Yaşar, İsmet Yalçinkaya, Ali

Rıza Aydın, Abdullah Gülbudak, Öner Yağcı, İbrahim Nacar, Saim Baluken, Haşim Çiçek, Selahattin Yetkin, Mahmut Nasil Ünal, Nabi Belekoğlu, Hulusi Top, İbrahim İşyar, Faruk Atalayer, Enver İnceler, Selçuk Arhan, Necip Bektaş, Doğan Oğuzer, Ahmet İnce, Hüseyin İsen, Şeref Canbay, Mustafa Ergeldi, İlhami Şen, Hüseyin Selçuk Vural, İbrahim Çerçi, Mustafa Deprem, Rıza Duru, Firuz Çetin Över, Turgut Yılmaz, Mustafa Çetin, Kenan Aras, Ahmet Fuat Özkan, Osman Akman, Turgut Haskan, Olgun Delikanlı, Hasan Yiğit ve Seyfettin Bican'ın eylemlerine uyan TCK'nun 79. maddesi delaletiyle 141/1., 173/son 353 sayılı kanunun 251.

2- Sanıklardan; Fuat Olgaç, Cevat Gezgin, Fevzi Ceylan, Kenan Hannan Hoplar, İsmail Okuducu, İlhan Alkan, Mustafa Varol, Bahattin Özcan Acar, Celal Gül, Ali Bayraktar, Mahmut Özçift ve Zeki Aslan'ın, eylemlerine uyan TCK'nun 142/1., 142/3.; 173/son, 353 sayılı kanunun 251.

3- Sanık Metin Erdemir'in eylemine uyan TCK'nun 142/1., 142/3-6., 353 sayılı kanunun 251.

4- Sanıklardan; Nazmi Çoban, Süleyman Özçiftçi, Fikri Çalışkan, Hüseyin Şenşaştımoğlu Feyzullah Ertuğrul, Hayri Erdoğan ve Sezai Özen'in eylemlerine uyan TCK'nun 142/1., 173/son, 353 sayılı kanunun 251.

5- Sanık İbrahim Bekem'in eylemine uyan TCK'nun 142/1., 173/son, maddeleri gereğince ayrı ayrı cezalandırılmaları 1630 sayılı kanunun 64/1. maddesi gereğince derneğin kapatılması, suç oluşturan belgelerin TCK'nun 36. maddesi uyarınca zor alımı ile yönetici sanıklar hakkında halen yargılama aşamasında bulunan ve diğer mahkemelerde açılmış kamu davaları ile, bireysel eylemleri bulunan ve suçları demokratik eğitim kurultayındaki konuşmalarından doğan sanıklar haklarındaki, durumları açıklanırken irtibatı dolayısıyla gösterilen diğer mahkemelerdeki davaların; davamızın kapsamı ve belirtilen suç nitelikleri itibarıyla, bu dosya ile birlikte yargılanmak üzere birleştirilmesine de karar verilmesi talep ve iddia olunur. 15.4.1981" (Sa: 161-162)

**NURETTİN SOYER**

Hv.Hak. Alb.

Sıkıyönetim Savcısı

**NECDET MUTİŞ**

15810

Sıkıyönetim Yrd. Savcısı



### III. BÖLÜM

#### SORGU

Sanıklar cezaevinde sorgu anlatımlarını yazılı olarak ortaklaşa hazırlamışlar ve bu ortak sorgu anlatımı TÖB-DER Genel Başkan Yardımcısı Süleyman YAŞAR ile İsmet YALÇINKAYA tarafından duruşmada okunmuştur.

Sanıklar, bu sorgu anlatımlarında askeri savcı tarafından ileri sürülen suçlamalara ayrı ayrı yanıt vermişler ve bunları red etmişlerdir. Bu yanıtlar özetle şöyledir:

#### 1- DAVA NEDEN AÇILDI?

“Ben TÖB-DER Yöneticisiyim. TÖB-DER yasalara göre kurulmuş ve eğitim- öğretim emekçilerinin mesleki, ekonomik ve demokratik çıkarlarını savunan bir örgüttür.

Kurulduğu 1971 yılından beri, mensuplarının haklarını yasalar çerçevesinde ve kararlılıkla savunmuştur. Eğitim Emekçilerinin bilimden, emekten, demokrasiden, halktan yana tavırları bilim ve emek düşmanlarının, demokrasiye karşı olanların, halka karşı çevrelerin şimşeklerini üzerine çekmiştir.

TÖB-DER örgütlenmesi, yönetici ve üyeleri hakkında yıllardır amansız bir iftira ve ihbar kampanyası sürdürülmektedir. Bu yüzden de yıllardır bütün faaliyetlerimiz, gerek idarenin gerekse yargının sıkı denetimi altında süregelmiştir.

TÖB-DER’e yukarıda sözünü ettiğimiz denetim ve yargılamalar yoluyla sürdürülen baskılar yanında bir de faşist güçlerin saldırıları olmuştur. Son birkaç yıl içinde yüzelliden fazla üye öğretmen emek ve bilim düşmanları tarafından katledilmiştir. Yüzlerce üyelerimiz saldırılar sonucu yaralanmış, sakat kalmıştır. Binlerce üyemizin evi saldırıya

uğramış, kundaklanmış, tahrip edilmiş, çocuk ve eşlerine saldırılmış, bazı illeri terketmek zorunda bırakılmışlardır.

Bütün üyelerimiz (ki sayıları 200 binden fazladır ve aileleri ile birlikte 1 milyon kişiyi bulmaktadır) sürekli olarak, ölüm tehdidi altında yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmışlardır. Yüzlerce şubemiz bombalanmış, yakılmış ve milyonlarca liralık zarara uğratılmışızdır.

... İlerici olduğu için, halkını sevdiği için, çocuklara daha güzel ve yaşanması bir dünya kazandırabilmek uğrunda horlanan, açlığa terk edilen, zulme ve saldırıya uğratılan öğretmenler TÖB-DER'i bir sığınak kabul edip bağırklarına bastılarsa bu suç mudur?

Ülkenin yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynaklarını insafsızca sömüren bir avuç işadamı TÜSİAD – MESS - TİSK gibi örgütlerde toplanırken ekonomik hakları için sömürüye karşı mücadelede yalnız kalmamak için 200 bin eğitim emekçisinin TÖB-DER'de bir araya gelmesi suç mudur?

Daha iyi bir yaşam uğruna, söz söyleme, düşünme, yazma... gibi özgürlüklerin daha da genişletilmesi uğrunda demokratik mücadeleye girmek elbette yalnızca parası olanların işi değildir. Eğitim emekçilerinin de söyleyecekleri vardır, yazacakları vardır ve eğitim emekçileri de düşünmektedir. Bu düşünceleri savunabilmek için, TÖB-DER örgütlülüğünde birleşmek ve demokratik hak ve özgürlükleri savunmak, baskı ve zulüm düzenlerine karşı olmak suç mudur? Suç mudur TÖB-DER'in ve TÖB-DER'lilerin demokratik hak ve özgürlükler mücadelesi?

... TÖB-DER'in terör kaynağı ve anarşi mihrakı olarak gösterilmesine karşı tek cevabımız vardır: İkiyüzbin üyeli bir örgütün, üstelik eğitim kuruluşlarında örgütlü 200 bin kişinin böyle suçlanması övünç kaynağı olamaz. Ancak bu kendi öğretmenlerine düşman olan bir düzenin akıldışılığını ortaya koyar. Zorbalık ve terörden en büyük payını alıp, yüzlerce üye kaybederken, saldırılara karşı örgütlü direnişi savunacaksınız, demokratik hakları kullanıp yayın, miting, toplantı, yürüyüş, demeç... gibi yollarla varlığını savunacaksınız ve anarşi mihrakı olacaksınız. Bu olacak iş midir?

Yüzlerce bilim adamını, gazeteciyi, yazarı, öğretmeni, öğrenciyi, emekçiyi TÖB-DER mi katletti? Anayasa Mahkemesi'ni Danıştay'ı Üniversiteleri ve binlerce işyerini, Çorum'da, Sivas'da, onlarca insanı TÖB-DER mi katletti? Bunların cevabı "evet" olamaz.

TÖB-DER katliama, saldırganlığa, zorbalığa, kırıma karşıdır. İşte bu düşünce ve tavırlardan ötürü bir kez daha yargılanmak istenmektedir.

## 2- TÖS'DEN TÖB-DER'E

... Evet, derneğimizin kuruluşu 4 Eylül 1971'dir ve TÖB-DER TÖS'ün devamıdır. Yalnız TÖS'ün değil, İLK-SEN'in TÖDMF'nin, kısacası Türkiye demokratik öğretmen hareketinin sürdürücüsü ve devamıdır.

...Bilindiği gibi TÖS, 12 Mart dönemindeki yargılanmasından BERAAT etmiştir. Adının TÖB-DER'e dönüşmesi sadece tüzüksel zorunluluktan ibarettir.

... Anayasa'nın lüks olduğunu söyleyenlere, Anayasa'yı uygulamayanlara, çiğneyenlere karşı en amansız mücadeleyi biz yapmışızdır.

Tüm çalışmalarımız Anayasa'nın verdiği özgürlüklerle açık ve yasal olarak sürdürülmüştür.

## 3- Tüzüğün Amacı:

İddianamenin 17. sayfasında, derneğimizin hem TCK'nun 141. maddesini, hem de 1630 sayılı Dernekler Yasasını ihlal ettiği söyleniyor, ileride uzun uzun ele alacağımız bu suçlamalara karşı şimdilik şunları söylemek istiyoruz. TÖB-DER kurulduğundan bu yana, kuruluş amaçlarından dışarı çıkmamış, yasaları ihlal etmemiş, yargılanarak aklanmış ve Türkiye'de yaşanan somut olayların etkisiyle üzerine yüklenen görevleri yerine getirmiş, ekonomik, mesleki, demokratik bir kitle örgütüdür.

Derneğimizin amacı, tüzüğümüzün 3. maddesinde;

"Atatürk devrimleri, insan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Anayasamızın milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti kapsamı içinde üyelerinin tüm ekonomik, demokratik, sosyal ve özlük haklarını koruyup geliştirerek birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamaktır *olarak belirtilmiştir.*

Yapılan suçlamalara sırasıyla cevap vermek istiyoruz.

## 4- 3. OLAĞAN KONGRE

... İddianamede, 19. sayfada Temmuz 1976'da yapılan 3. Olağan Genel Kurulda, o yıllarda hemen hemen toplumun her katmanında atılan sloganların atıldığı söyleniyor. Her olay kendi koşulları, zamanı ve mantığı içerisinde değerlendirilmelidir. Böyle yapılmadığı sürece tek

tek olaylar hakkında doğru görüş ve sonuçlara varılmaz.

O günlerde -ki 5 yıl olmuştur- MC denilen hükümetin yarattığı bozukluklar ve bunalımlar içindeydi Türkiye. Emekçilerin içinde bulundukları ağır ekonomik, politik, toplumsal ve psikolojik durum gözlenmezse sanki o sloganlar bugün atılmış gibi değerlendirilirse, hukuk müessesesi yaralanmış olur.

O günlerde toplumu derinden sarsan katliamlar, saldırılar, provokasyonlar öyle yoğundu ki ve Türkiye'deki sol düşünceli insanların buna tepkileri öyle şiddetlenmişti ki, tek tek olayları ele alıp anlatmak yerine, o genel yapının aktarılması bile bu suçlamanın geçersizliğini ortaya çıkarır. Bir kaba basın taraması ile o günlerde yapılan gösteriler, toplantılar, protestolar saptanırsa görülecektir ki atıldığı iddia edilen sloganlar ve benzerleri yurdun dört bir köşesinde ve hemen hergün binlerce kere atılmaktadır. Sloganların kongremizde gerçekten atıldığını varsaysak bile bunun suç olarak bugün önümüze gelmesi anlamsız olmaktadır.

Şöyle ki:

1) Genel Kurulumuz izinli, yasal ve idarenin denetimi altında hükümet komiserinin de bulunmasıyla yapılmıştır.

2) Genel Kurul sonunda açılan soruşturma ve yargılamalar sonucu, TÖB-DER, dernek olarak aklanmıştır.

3) Hukuksal açıdan olay kendi koşulları içinde değerlendirilirse, bugün o olayın soruşturma konusu yapılması bile haksızlıktır.

4) Soruşturma yapılsa ve suç işlenmiş bile olsa bu TÖB-DER'in değil, suçu işleyen kişileri ilgilendirir ve bu konuda birçok mahkeme kararı bulunmaktadır.

5) Kongrede davetli parti ve dernek yöneticilerinin yaptıkları konuşmalar için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. Onların düşüncelerine biz ambargo koyamayız.

6) Ayrıca, 3. Kongredeki konuşma ve sloganlar belki de büyük çoğunluğu o salonda bulunmayan biz sanıkları ilgilendirmemektedir. O görüşlere katılıyor ve katılmıyor olmamızın ise konuyla ve olayla hiç bir ilgisi yoktur. Kongremiz Yasalara, Tüzüğümüze, Dernekler yasasına ve Meclis İç Tüzüğüne uygun olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, kongre divanı slogan atılınca, uyarılarda bulunmuş ve sloganlar kesilmeyince kongreye ara vermiştir. Bu husus Kongre zabıtlarından doğrulanabilir.

7) Bütün bunlara rağmen iddianame, olayı, "TÖB-DER'in nasıl bir

dernek haline; geldiğini, amacının tamamen dışında bir faaliyet gösterdiğini, Marksist-Leninist ideolojinin Türkiye’de yerleşmesi için çalıştıklarını açıklamaktadır” diye yorumlamaktadır.

Burada iki yanlış daha tespit etmek mümkündür. Birincisi, İddianame kendini yalanlayarak TÖB-DER’in 1976 yılından önce *Suç Örgütü* haline dönüştüğünü söylüyor. İkincisi de faşizme karşı mücadeleyi suçluyor. Çünkü 3. Kongrede yapılan konuşmalar tümüyle MC’nin hükümet olarak, faşist militanlarının da saldırgan araçlar olarak halka, emekçilere, devrimcilere, öğrencilere, yurtsever aydınlara, demokratlara saldırılarının doruğunda yapılmıştır ve faşizme karşı görüşlerin açıklandığı konuşmalardır. Eğer antifaşist olmak, faşist saldırılara karşı varlığımızı korumak, faşizme boyun eğmemek suçsa biz bu suçun cezasına razıyız. Ve iddianamenin dediği gibi, *‘legal görüntü altında örgütün yasadışı davranışlara nasıl girdiğini’ (S.22)* gösteriyorsa diyeceğimiz yoktur. Bir insanlık suçu olan faşizme karşı tavır almak suçlanıyorsa, faşizm aklaniyorsa başka. Bugünlerde faşist cinayet şebekesi bir hareketin 219 yönetici ve militanının idamının Askeri Savcılığın bir başka soruşturmasında istenmesi, TÖB-DER’in daha o zamanlar dikkat çektiği faşizmin nasıl bir tehlike olduğunun kanıtıdır.

3. Kongrede alınan iki karardan yola çıkılarak örgütümüzün M.L. ve Milli duygulan zayıflatıcı bir örgüt haline geldiğinin tescil edildiği belirtilmektedir. İlginç olan şudur ki, verilen önergeleri kabul eden *“TÖB-DER Genel Kurulu”*, adı verilmeden böyle suçlanmaktadır.

## 5- ALINAN KARARLAR

... Oysa alınan kararlar şunlardır:

*“TÖB-DER 3. Olağan Genel Kurul Kararı No: 6*

*Eğitimin demokratikleşmesi.*

*TÖB-DER Eğitimin emperyalist, feodal, ırkçı, şoven ve diğer her türlü*

*gerici, baskıcı etkiden kurtarılacak biçimde ulusal, özde emekçi halktan yana bir niteliğe kavuşturulması için mücadele eder.*

*Dilin ve kültürün, üretim güçlerinin özellikle de kişinin gelişmesindeki önemli payını gözönüne alarak bu konuda temel hak ve özgürlüklerine aykırı bir biçimde dil ve kültür*

*üstüne konan engellerin kaldırılması, emekçi halkın ilerici kültürünün gelişmesi için her türlü kolaylığın ve olanağın sağlanmasını zorunlu görür ve bu konuda demokratik bir kitle örgütü olarak kendine düşen görevleri yapar.*

**Karar No: 10**

**Demokratik Eğitim Kurultayı:**

*“TÖB-DER mücadelemizin yakın hedefi olan eğitimin demokratikleştirilmesi sorununu işçi sınıfı bilimi ışığında incelemek, mevcut eğitim sistemini, bu açıdan eleştirmek, öneriler getirmek, öğretmen sorunlarını en geniş biçimde tartışmak amacıyla bir DEK toplar.*

... Görülüyor ki, DEK’in amacı eğitim sorunlarını tartışmak ve çözüm önerilerini diğer çalışanların kitle örgütleriyle birlikte çalışanlar kurultayına götürmektir. Ayrıca, eğitimin ulusal ve emekçi halktan yana bir niteliğe kavuşturulması, dil ve kültür üstüne konan engellerin kaldırılması, eğitimin demokratikleştirilmesi amaçlarını içermektedir ve bu kararları alan 3. genel kurulumuzun delegeleri suçlanmaktadır.

Daha ilerde de göreceğimiz gibi suçlanan binlerce kişi vardır iddianamede. Sırf TÖB-DER adını mahkum etmek için 200 bin öğretmen suçlu ilan edilmekte, aileleriyle birlikte bir milyona yakın insanımız mağdur edilmek istenmektedir. Zaten davamızın ve yargılanmamızın politik olduğunu iddia ederken bunları da düşünmüştük. Burada yargılanmak istenen biz 56 TÖB-DER’li yönetici ve üye değil, eğitim emekçilerinin örgütlenme ve mücadelelerinden yola çıkarak emekten ve halktan yana düşünceler taşıyan milyonlarca insandır.

## **6- ÇALIŞMA PROGRAMI**

... Üçüncü Kongre sonunda yönetime gelen GYK’nın 1976-1978 TÖB-DER Çalışma Programı ise, iki yıllık çalışmada esas alınan ilkeleri içermekte ve 1976-78 yönelimimizin görüşlerini açıklamaktadır.

*İddianamede Genel Başkanımızın “programın kesinlikle esas alınması ve uygulamalarda nazara alınıp hayata geçirilmesi” şeklindeki ön-sözünün bir parçası eleştirilerek Çalışma Programındaki düşüncelerin “amaç dışı faaliyet” olduğu, “işçi sınıfının tahakkümüne dayalı ve diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümü sağlayan bir idareyi ne şekilde hayata geçirmek çabası içerisinde ve yasa dışı bir tarzda yasal bir dernek*

olarak yapmak istedikleri açıklığa kavuşacaktır” *denilmektedir*.

İddianamenin 29. sayfasından itibaren alıntılar yapılarak Çalışma Programımızın içeriğinden dolayı suçlanmaktayız.

... *İddianamede*, “Türkiye, emperyalist, kapitalist sisteme bağlı, geri bir ülkedir. Ancak egemen üretim biçimi kapitalizmdir”. “Faşizme karşı mücadele hayati öneme sahiptir.” *düşünceleri sıralanıyor*.

Bu konularda çalışma programında yazılı olan görüşler TÖB-DER’in tüzüksel amaç ve faaliyetlerinde yer alan ilkelerdir. Bu yüzden öğretmen kitlesine yol gösterme ve bilimsellik sorumluluğumuzu en yüksek bilinçle taşıyarak programı hayata geçirmeye çalışmışızdır.

... İddianame bu görüşleri kendine göre yorumlayarak ve marksizmle özdeşleştirerek TÖB-DER’i bu görüşleri savunduğu için suçlamaktadır. Adını ilk kez duyduğumuz Sokolovsky adlı birinin bir kitabından yapılan alıntılarla savaş konusunda bir görüş ileri sürülmekte ve bundan da TÖB-DER’in savunduğu barış görüşünün altında Marksizm-Leninizmin yattığı söylenmektedir ki bu iddianamenin düşüncesidir.

TÖB-DER’in nasıl bir barışı savunduğu Çalışma Programında açık olarak belirlenmiştir ve yoruma gerek duymamaktadır.

İddianamedeki «*haklı savaşlar*» tanımına ve anlayışına göre M. Kemal’in önderliğinde emperyalizme karşı kazanılan Ulusal Kurtuluş Savaşını da ‘*sosyalizmin mevcut düzeni devirerek iktidarı ele geçirdiği savaş*’ olarak değerlendirmek gerekecektir. Oysa hiç de öyle değildir. Bu yüzden TÖB-DER’in haksız savaşlara karşı çıkışını, haklı savaşlardan yana oluşunu Marksizm-Leninizm olarak nitelendirmek mümkün değildir. Haklı savaşlardan olan Ulusal Kurtuluş Savaşları sosyalizmin iktidar savaşları olarak nitelendirilemez.

Aynı sayfada ve 38 ve 39. sayfalarda DEMOKRATİK HALK İKTİDARI, Demokratik Halk Devleti ve Halk Cephesi, Halk Demokrasisi deyimlerinin de ne olduğu ‘*Marksist Literatür*’ den alınarak açıklanmaktadır.

SSCB Bilimler Akademisi’nin hazırladığı ‘*Marksizm-Leninizmin İlkeleri*’ adlı kitaptan yapılan alıntılarla bu kavramların kitaptaki tanım ve anlatımları verilerek TÖB-DER’in de bu anlamda kullandığı iddia edilmektedir.

Oysa ki... Örneğin ülkemizde demokratik sol bir parti olan CHP’nin programında ‘*Demokratik Halk iktidarı*’ hedef alınmakta ve bu iktidara seçim yoluyla varılacağı savunulmaktadır.

Bu gibi kavramların göreceli kavramlar olduğu unutulmamalıdır. Tek bir kitaptaki görüşlere bakılarak varılan sonuç aldaücü olabilmektedir. Ayrıca Demokratik Halk İktidarı Halk Cephesi... gibi hedefler TÖB-DER’in gerçekleştirebileceği hedefler değildir. TÖB-DER demok-

ratik kitle örgütüdür ve kendisinde olmayan bir işlevi yüklenecek kadar cahil de değildir. TÖB-DER'in mücadelesi siyasal değil, demokratiktir.

Bu kavramlar bu kitapta şöyledir; TÖB-DER de bu kavramları kullanmıştır, öyleyse TÖB-DER direktifini bu görüşlerden almaktadır' *sonucu çıkartılan iddianamenin isnadı tamamen zorlama, eklektik ve inandırıcılıktan uzaktır.*

## 7- YAYINLARIMIZ

....İddianamenin 39. sayfasında *"Yayınlarımız"* konusu üzerinde duruluyor.Yayınlarımızın *"yasa dışı mücadeleyi daha geniş kitlelere benimsetmek"* amacıyla kullanıldığı öne sürülüyor. TÖB-DER'in yayınları yalnızca örgüt üyelerine satılmaktadır. Hiçbir yayınıımız örgüt dışına dağıtılmamış ve satılmamıştır. Ve çıktığı günden bu yana tüm yayınlarımız yargısal denetime tabi tutulmuş, yasal gerekleri yerine getirilerek Basın Yasası hükümlerine göre yayınlanmıştır. Yıllardan bu yana binlerce sayfalık yayınıımız olmuştur. Onbeş günlük gazetemiz TÖB-DER, sekiz yıl sürekli olarak yayınlanmıştır. Aylık Eğitim-Bilim-Sanat-Kültür dergimiz YENİ TOPLUM kırkyedi sayı yayınlanmıştır. (1974-1978 yılları arasında)

.. Savunma olanaklarımız kısıtlı olmasına, yayınlarımızın elimizde olmamasına rağmen iddianamedeki bölümleri ele alarak örnekleri inceleyerek amaçlarımızı açıklamaya çalışalım:

TÖB-DER Dergisinin Çeşitli Sayılarının İncelenmesi

1 Mart 1977 tarih ve 138 sayılı dergimiz:

*Bu dergide Genel Başkanımızın Uluslararası Öğretmen Sendikaları Konfederasyonu (FISE) Genel Sekreterliğine yazdığı mektup yayınlanmıştır. Mektupta TÖB-DER bir yandan eğitim emekçilerinin ekonomik ve demokratik hakları için mücadele ederken öte yandan Türkiye işçi Sınıfının ve Emekçilerinin sömürüye ve baskıya karşı kavgasında en etkin şekilde saf tutmaktadır.' denmektedir. Ayrıca, işçilerin Devlet Güvenlik Mahkemelerinin (DGM) kaldırılması için gerçekleştirdiği direnişe TÖB- DER'in de bütün gücüyle katıldığı söylenmekte, 27 Eylül'de Ankara'da 50 bin kişinin katıldığı "DGM'yi protesto mitinginin" yapıldığı yazılmaktadır. Yine 5 Şubat'ta Ankara'da 300 bin ilerci demokrat*



*memurun katıldığı Ekonomik ve Demokratik haklar miting ve yürüyüşü'nün yapıldığı söylenerek; 'bu eylemler yalnızca eğitim emekçilerinin ve diğer memur kesimlerinin ekonomik ve demokratik hak ve taleplerinin savunulduğu hareketler olarak kalmamış, aynı zamanda demokratik güçlerin büyük ölçüde katıldığı ve desteklediği diğer toplumsal muhalefet hareketi, faşizmin tırmanışına karşı birer demokratik kitle hareketi özelliğini göstermişlerdir' denilmektedir. Bu arada 3. Olağan Genel Kurul'un Ekonomik-Demokratik Mücadele konusunda üyeleri, yönetim organlarını ve tüm örgütü bağlayan kararlar aldığı yazılmaktadır.*

Bunlara ilişkin diyeceklerimiz şunlardır:

FİSE, TÖB-DER'in üyesi olmaktan onur duyacağı bir konfederasyondur. Kapitalist ve sosyalist 50 ülkeden 73 öğretmen örgütünün üye olduğu FİSE 160 milyon üyeli Dünya Sendikalar Federasyonunun (DSF) 20 milyon üyeli bir sendikasıdır.

FİSE'nin II. Genel Kurulunda TÖB-DER'in üye olması oybirliği ile kabul edilmiştir. Dernekler Yasasına göre üye olabilmemiz için Bakanlar Kurulu'nun izni ve onayı gerektiğinden üyelik için yaptığımız başvuru askıda kalmıştır.

... Üyesi olmasak bile FİSE'ye Genel Başkanımızın mektup yazması doğaldır.

Mektupta suç oluşturacak bir anlatım söz konusu değildir.

1977 Türkiye'sinde en ağır politik baskılar altında sürdürülen TÖB-DER'in yaşama hakkı bile elinden alınan üyelerinin bu hakkını göz dikenlere karşı, yasal mücadelesini anlatması kadar doğal ne olabilir? Kesinlikle canına ve varlığına göz dikilen TÖB-DER'li öğretmenlerin kendilerini korumak için mazlum ve mağdur emekçi kitlelerle aynı safta olmasından daha doğal ne olabilir? Kamuoyunun etkin ve diri bir unsuru olarak ülkenin eğitim... gibi en önemli alanlarından birinde en örgütlü ve en güçlü dernek olarak ülkede tartışılan sorunlara ilişkin görüşlerini açıklamasından daha doğal ne olabilir? DGM'ler gibi anayasal ve yasal olup olmadığı tartışılan ve toplumun önemli aydın kesiminin karşı çıktığı bir kumluşa karşı çıkmak hakkını kullanması doğal değil midir? Kaldı ki Anayasa Mahkemesi DGM'lerinin kuruluş yasasını Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir.

... İddianamenin 40. sayfasında yine Genel Başkanımız Gültekin Gazioglu'nun 4.2.1977 günü SSCB Eğitim ve Bilim İşçileri Sendikası kongresine TÖB-DER adına gönderdiği mesajın da gazetede yayın-

landığı belirtiliyor. Bunun iddianameye alınmasındaki kasıt,SSCB'nin bir sendikasına TÖB-DER Başkanının mesaj gönderdiği vurgulanarak onlarla aynı düşüncede olduğumuz konusunda görüş beyan etme çabasıdır. Oysa TÖB-DER'in dünyanın 100 kadar ülkesindeki eğitim kuruluşlarıyla haberleştiği, selâmlaştığı, kutlamalarda bulunduğu, birbirlerine yayın gönderdiği gerçeği ile birlikte bu mesajdan sözedilmeseydi mesajın böyle bir kuşku yaratmak gücü olmayacaktı. Genel Merkezimizdeki TÖB-DER arşivi incelendiğinde Dünyanın dört bir yanındaki ülkelerden gelen yayınlarla dolu olduğu görülecektir. Yine yayınladığımız dergi ve gazeteler çeşitli ülkelerin eğitim örgütleriyle yazışmalarımızla ve eğitimle ilgili onların görüşleriyle doludur, içeriğine aynen katıldığımız adı geçen mesajın bir suç kanıtı gibi gösterilmesini bu bakımdan anlamsız buluyoruz.

19 Nisan 1978 tarih ve 158 sayılı dergimiz:

Bu dergimizde 20 Mart 1978'de yapılan DİSK'in 'Faşizme İhtar' eylemi anlatılmaktadır. İddianamede bu konuda (Sh. 45) *'Yasa dışı direnişlere ne şekilde üyelerini davet ettiklerini ve yurt çapında yasadışı eylemlere katıldıklarını ve merkeziyetçi bir yönetimi gerçekleştirdiklerini genel merkezin yasalar karşısındaki tutumunu ve amaçlarının nasıl dışında faaliyet gösterdiklerini ispatlamak açısından açık bir itiraftır'* denilmekte ve bu itirafın 22.3.1978 günkü Genel Başkanın basın toplantısında tekrarlandığı ve aynı dergide bunun da yazılı olduğu belirtilmektedir.

Oysa bu yazıdan böyle sonucun, amaç dışı faaliyet sonucunun çıkarılması mümkün değildir. Şöyle ki:

Bu eylem insanların faşist katliamlara karşı duyduğu nefretin bir ifadesidir. 16 Mart 1978 günü İstanbul Üniversitesi bahçesindeki öğrencilerin üzerine atılan bombayla 7 öğrenci katledilmişti. Faşist saldırganlık saldırılarını bir üst dereceye yükselterek, artık tek tek insan öldürmekten toplu katliamlara yönelmişti. Nitekim 16 Mart katliamından sonra Bahçelievler, Balgat, Piyangotepe, Yükseliş, Sivas, Malatya katliamları gerçekleştirilmiş ve 1978'in son ayındaki Kahramanmaraş katliamıyla doruk noktasına ulaşmıştır.

Diğer demokrat ve ilerici insanlarla birlikte TÖB-DER'lilerin ve TÖB-DER'in 16 Mart Katliamı'na karşı tavrı yurtseverliğin ve insanseverliğin gereğidir.

... 158. sayıda Genel Başkanın 'eğitimin demokratikleştirilmesi yolunda ivedi ve somut öneriler' başlıklı bir yazısından söz edilerek, 'eğitimin ırkçı, şoven ve asimilasyoncu baskılardan arındırılması ve herkese anadilinde eğitim' sözleriyle sanıkların "Türkiye'de sadece Türkçe değil, herkesin kendi anadilinde eğitim görmesini ileri sürdükleri bölücü ve milli duyguları zayıflatıcı bir tutum içinde oldukları görülmektedir." deniliyor.

Eğitimde ırkçı-şoven öğelerin bulunduğu yadsınması mümkün değildir. Özellikle MC dönemindeki ders kitaplarının ırkçı ve şoven motifleri kamuoyunun gözleri önünde aylarca tartışıldığı, bilinen bir gerçektir. Türk Dil Kurumunun, Türkiye Yazarlar Sendikasının, Cumhuriyet Gazetesinin, TÖB-DER'in, çeşitli üniversitelerin bu konudaki rapor ve kitapları o zamanlar Milli Eğitim Bakanlığına, Cumhurbaşkanına ve Devletin diğer yetkililerine ulaştırılmıştır.

Milli Eğilim Temel Yasasının 2. maddesindeki amaçlara ters olarak yazdırılan MC'nin ders kitapları faşist ideolojiyi yerleştirmeyi amaçlamıştı. Kamuoyunda bu ders kitaplarıyla ilgili eleştirilerin ve tepkilerin yoğunlaşması üzerine bakanlık kitaplardaki bazı sayfaları çıkarmak zorunda kalmıştır. Danıştay'ın 'Ahlak' kitabı ile ilgili verdiği karar da bu düşüncelerimizi doğrulamıştır.

Ders kitaplarında ırkçılık ve şovenizm şartlandırılması ile asimilasyon hedefi de ön plandadır. Bilim düşmanlığı yapılarak "üstün ırk" kuramı yerleştirilmeye çalışılmıştır.

Bozkurt geleneğine, üstün ırk ve cihan hakimiyetine dayandırılan bir felsefe egemen kılınmak istenmiştir. O günün ders kitaplarından birkaç örnek verecek olursak "Kurt motifi başka kavimlerde görülmeyen, Türk'e has bir belirtidir. Türkler arasında kurda verilen önem asrımızın başlarına kadar devam etmiştir." (Tarih Lise 1 Sayfa: 217)

"Türkler yeryüzündeki üç büyük beyaz ırk grubundan adı verilen Tranoil tipinden- dir. Kafa yapıları brekisefaidir. Türkler beyaz renkli hafif dalgalı saçlı, orta gürlükte sakallı, değirmi yüzü, endamlı ve sağlam yapılıdır." (Tarih Lise 1 Sayfa 77)

Bu düşünceler ırkçı ve Faşist düşüncelerdir. Sosyoloji kitabında Ziya Gökalp'ın TURAN düşüncesi MİLLİYETÇİLİK olarak benimsetilmeye çalışılmaktadır.

Ahlak kitabında 'bir işçi ile bir doktorun şerefi aynı değildir. Doktor daha şereflidir' denilmektedir. 'Alevilerin dinsiz olduğu, laikliğin mezhep çatışmalarına neden olduğu' gibi görüşlerin de yer aldığı kitaplar

kesinlikle ırkçı, şoven ve gerici öğelerle doludur.

Yay-Kur Açık Yüksek Öğretim Daircsi-Eğitim Enstitüleri Türkçe bölümü kitabının 13. sayfasında şöyle bir cümle var. “Yılmaz DURAK Erzurumluların ve hatta Atatürk Üniversitesinin 10 yıllık mezunlarının tamamının gönüllerinde taht kurmuştur.”

Bu kitapta adı geçen ve övülen Yılmaz Durak, doğunun başbuğu diye tanınmakta ve bugün MHP soruşturması nedeniyle onlarca cina-yetin sorumlusu olarak idamı istenen bir kişidir.

Ankara Toplu Basın 9. Asliye Mahkemesince 1978/705 Esas sayılı dosyası ile yargılanan 1978-1979 Merkez Yürütme Kurulumuz ‘*İrkçi-Şoven ve Asimilasyoncu Eğitime Hayır*’ afişi nedeniyle TCK’nun 142/3. maddesine muhalefet ettikleri suçlamasından dolayı beraat etmişlerdir. Bu da bizim ‘*İrkçi-Şoven-Asimilasyoncu baskılara*’ karşı olmamızın suç olmadığının hukuki kanıtı olsa gerekir.

Aynı dergideki “*herkese anadilinde eğitim*” sözündeki kastımız ve amacımızı da şöyle açıklayabiliriz:

Herkesin anadili ile eğitim görmesi düşüncesi, çağdaş eğitimin temel ilkelerinden biridir. Eğitim Bilimine göre, eğitimin kolay, etkili ve yararlı olmasında anadille eğitimin payı büyük olur.

Ayrıca, anadili ile eğitim görmek, her insanın en doğal, en önemli bir hakkıdır. Bu nedenle insanların bu temel hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, UNESCO kararları, Helsinki Nihai Belgesi, Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi, Roma Sözleşmesi gibi Uluslararası antlaşmalarda yer almıştır. Bu uluslararası antlaşmaları kabul eden devletler, kendi koşullarına göre bu ilkeyi hayata geçirmişlerdir. Bizim devletimizde bu uluslararası antlaşmaların altında imzası olan devletlerden biridir. Dolayısıyla ‘Herkese anadiliyle eğitim ilkesi-ni’ de kabul etmiştir.

Dünyanın her yerinde öğretmenler, bilimsel pedagojik bir doğru olduğu için bu ilkeyi benimser ve savunurlar.

1 Şubat 1977 tarih ve 137 sayılı dergimiz:

İddianamenin 67. sayfasında TÖB-DER’in Türk eğitimin Marksist-Leninist doğrultuda biçimlendirilmesini istediği savlanarak, faaliyetlerinin bu yolda olduğuna kanıt olarak gösterilen bu dergimizde: *Ekonomik-Demokratik mücadelemiz giderek güçleniyor...*’

başlıklı yazımız yayınlanmıştır. Yazıda savunulan emekçi halk iktidarının sömürüyü kaldırmak için zorunlu olduğu düşüncesi, Marksist-Leninist doğrultu olarak gösterilmektedir. Oysa demokratik yollarla ve yasalar çerçevesindeki böyle bir istemin savunulmasının Marksizm-Leninizm ile ilgisi yoktur. Sömürüye karşı çıkmak Marksizm-Leninizm ile, demokratiklik ve halk iktidarı Marksizm-Leninizmle suçlanırsa bu sömürüden yana olmak, demokrasiye karşı olmak ve halkın değil, sömürücü azınlığın iktidarını savunmak demek olur. Bu anlayış, bu kavramları kullanan herkesin Marksist-Leninist olmakla suçlanmasını getirir ki, bu da anlamsız ve gerçekçi olmayan bir bakış açısının sonucudur.

1.9.1976 tarihli ve 127. sayılı dergimiz:

Bu dergimiz de, iddianamenin 67. sayfasında Marksist-Leninist doğrultumuzun kanıtı olarak gösteriliyor. Dergide Dünya Barış günü ile ilgili bir toplantıda, Genel Başkanın konuşma ve mesajında *Sosyalist sistemin barış içinde bir arada yaşama ve detant politikasını, uluslararası anlaşmaları ve Ulusal ve sosyal kurtuluş savaşı veren halklara destek olduğu ve barış mücadelesinin öncülüğünü yaptığı*’ düşüncesine, iddianame “*Sosyalizm açısından barış mücadelesi* demektedir. Literatürde böyle bir kavram yoktur. Barış mücadelesinin açısı falan olmaz. Savaşa karşı herşeyin yanında olmak, barışın savunulması demektir.

## 8- TÖB-DER EĞİTİM YAYINLARI

Genel Değerlendirme:

İddianamenin 48-64. sayfalarında eğitim yayınlarımıza geniş bir yer ayrılmıştır. Eğitim kitaplarımızın yedisinden alıntılar yapılmıştır. Yapılan alıntılarla bizim Marksist-Leninist dünya görüşü doğrultusunda çalışma yaptığımız kanıtlanmaya çalışılmıştır. Ancak bu iddiada bulunabilmek için oldukça zorlanıldığı ortadadır. Çünkü:

Alıntı yapmaya gerek duyulan 7 kitabın her birinin neler dediğine, neyi anlattığına bütünselliği içinde bakılmamış; alınan birer ikişer cümle ya da paragraf içinden suç çıkarmak yoluna gidilmiştir.

İkinci olarak yapılan alıntılar, cümleler, paragraflar hep içinde sosyalizm sözü geçen cümleler, paragraflardır. Savcılık nerede

sosyalizm sözcüğü görmüşse, ona; *“Tamam, suçluyu yakaladım’* mantığıyla yaklaşmıştır.

Bu ülkede sosyalizm sözünü kullanmak suç değildir. Eğer aranacak olursa bununla ilgili oldukça boi mahkeme kararları, içtihatları bulunabilir. Anayasamızın sosyalizme, sosyalizmden söz edilmesine kapalı olmadığı ortadadır. Ayrıca demokratik yollardan sosyalizmi kurmak için çalışmak, örgütlenmek de yine ülkemizde suç değildir. Nitekim bu doğrultuda çalışma yapan ve Anayasa güvencesi altına alınmış olan partilerimiz vardır.

... Yayınlarımız incelendiğinde sürekli olarak şu gerçeğin vurgulandığı görülecektir:

TÖB-DER bir meslek örgütüdür. Çalışmalarını üyelerinin mesleki sorunları belirler. Onların sorunlarının çözümü yolunda çalışmalar yapar. Bu çalışmalarını yaparken doğal olarak dünyanın, ülkemizin gerçeklerini ve sorunlarını göz önünde bulundurur. İktidara gelmek, siyasi çalışma yapmak gibi özellikleri yoktur. Çünkü bu görev, siyasi partilere düşer. Biz değişik dünya görüşlerini çaüsü altında toplayan bir mesleki kuruluşuz. Yukarıda özet olarak verdiğimiz şeyleri TÖB-DER’in kuruluşundan bugüne tüm yayınlarında ve savcılığın alıntı yaptığı kitaplarda bol bol bulabiliriz.

Sosyalizmden söz etmek, ayrı, sosyalizmin iktidar olması için çalışmak ayrıdır. TÖB-DER’in sosyalizmin iktidar olması için çalıştığını gösterecek hiçbir delil yoktur. Nitekim iddianamede de böyle bir kanıt gösterilmemiş olması bizi doğrulamaktadır.

... Evet, adı geçen yayınlarımızın çıkış tarihi 1974-1975-1976’dır. Yani üzerlerinden en az 5-8 yıl geçmiştir. 5-8 yıldan beri hiçbiri hakkında ne bir soruşturma açılmış ve ne de her hangi birisi toplatılmıştır.

### 1) FAŞİZM, ANTİFAŞİST MÜCADELE VE TÖB-DER

Bu kitapta iddianameye giren paragrafta şöyle bir iki cümle var: *“Bugün Türkiye’imizde, devrimci ve demokratik, siyasal güçler arasında bir dağınıklık sürüp gittiği için anti-faşist güçbirliği çalışmaları, şimdilik meslek örgütleri düzeyinde yapılmaktadır. Ama şayet, faşizme karşı mücadele esas olarak bir politik mücadele ise -ki hiç kuşkusuz öyledir- anti-faşist işbirliğinin esas tayin edici ittifaklarının da bu işbirliğine katılacak sınıf ve zümrelerin politik örgütleri düzeyinde merkezi olarak düzenlenmesi gerekir.”*

Bu cümlelere bakarak bizim suçlanmamız mümkün müdür?

Diyoruz ki; Biz bir meslek örgütüyüz. Faşizme karşı olmamız bu sorununu çözmeye yetmez. Çözümü sağlayacak olan siyasi örgütlerdir. Biz siyasi bir örgüt değiliz. Durum böylesine açıktır ve biz bu cümlelerden suçlanarak cezalandırılmak isteniyoruz.

... Ülkemizde faşist saldırı ve uygulamalardan en çok zarar görenlerden biri de TÖB-DER'dir. 200'e yakın üyemiz öldürülmüştür. Gözü yaşlı analar, çocuklar her an gözümüz önünde duruyor. Yüzlerce üyemiz yaralanmıştır. Evi bombalanıp, kurşunlanan üyelerimizin haddi hesabı yoktur. Tahrip edilen şube ve lokallerimizi onarmaya yetişemez olduk.

... Demokratik bir eğitimin yapılmasının yolu faşizme karşı olmaktan geçer. Faşizme karşı olması, TÖB-DER'in ayrıca övünç kaynaklarından biridir.

Adı geçen kitap hakkında da beş yıldır hiçbir işlem yapılmamıştır. Beş yıl öncesinde bu devletin savcıları vardı. İddianameyi düzenleyen savcılarda yine savcıydılar. Acaba neden bu yayınlar iddia edilen suçları taşıyorsa soruşturmayla uğramamışlardı?

## 2) SOSYAL MÜCADELEDE TÖB-DER'İN YERİ VE İŞLEVİ:

Savcılık, adı geçen kitaptan bazı alıntılar yaptıktan sonra şu suçlamayı yapıyor: *‘Sosyalizmin zaferinin TÖB-DER ve üyeleri tarafından sağlanması gerektiği kuşkuyla yer vermeyecek açıklıkta anlatılmaktadır.’ (Sayfa 53)* Savcılık bizi, TÖB-DER'i sosyalizmi kurmaya çalışmakla suçluyor. Suçlaması için örnek diye aldığı parçada şu cümlelerimiz yer almaktadır: *Diğer demokratik kitle örgütleri gibi TÖB-DER'de devrimin yakın ve uzak hedeflerinin gerçekleştiriliş sürecinde takip edilecek mücadele biçimlerini saptayamaz.’ (Sayfa 53)* Savcılık, iddiasına kanıt diye bu cümlelerimizi kullanmakla büyük bir isabetsizlik göstermiştir. İsabetsizliğin de ötesinde eğer iddianame ne pahasına olursa olsun TÖB-DER'i suçlu çıkaralım mantığıyla hazırlanmadı ise, böyle bir niyet yoksa en az bu söylediğimiz türden büyük çelişkilerle doludur. Biz, böyle bir şey yapmak bize düşmez demişiz; iddianame ise, *‘gördün mü bak yapacağız diyor’* demektedir.

Bu noktada iddianamenin bizi suçlayan paragrafları kendisini çürütmektedir.

## 3) ÜRETİM-EĞİTİM İLİŞKİLERİ

Bu kitabımızdan yapılan alıntılar sonucu TÖB-DER'in *‘sosyalizm düşeninin Marksist-Leninist açıdan hakim kılınması için..’* çalıştığı öne sü-

rülüyor. (Sayfa 54) Oysa kitaptaki anlatılanları aynen yüksek okulların ders kitaplarında bulma olanağı vardır. Dahası, bizim kitabımızda yer alanların çok fazlasını bulmak olanağı vardır. Kitapta üretim biçimleri incelenmektedir. Ve:

a- İlkel Komünal, b- Köleci Üretim Biçimi, c- Feodal Üretim Biçimi, d- Kapitalist Üretim Biçimi, e- Sosyalist Üretim Biçimi diye beşe ayrılmaktadır. Bu sıralamaya karşı çıkmak bilime karşı çıkmaktır. Ayrıca ülkemizde Kapitalist bir üretim biçimi olduğu, geri kalmış olduğumuz belirtilmektedir. Bunları anlatmakla Marksist-Leninist bir düzeni hakim kılmak arasında bağ kurulması akıl alır iş değildir. Bütün bunlar bilimsel gerçeklerdir.

Bize her ne kadar televizyon izleme olanağı tanınmıyorsa da biz televizyonda 'KÖKLER' dizisinin oynadığını biliyoruz. Oradaki köleler neyin nesidir? Mısır Pra-mitlerini hangi insanlar yapmışlardır? Spartaküs kimdir? Neye, kime, niçin başkaldırmıştır? Bunların toplam yanıtı olarak verilecek bir tek sözcük vardır: Köleler.

Ortaokul ders kitaplarımızda, özellikle tarih kitaplarımızda Orta Çağ denen bir dönemden söz edilir ve hemen yanında 'o dönemde Avrupa'da feodalite egemendi' denilir. Toplum, toprak çalışanı serfler ile toprak sahibi senyörler diye sınıflara ayrılır. Osmanlı toplumu da feodal bir toplumdur.

Büyük Fransız Devrimi dediğimiz ve insanlığın gelişmesinde çok büyük itici güç olan 1789 Devrimi neye karşı, kime karşı, niçin yapılmıştır? Kral kimdir? Kafası neden gitmiştir? Bu soruların yanıtını da yine, bırakalım bilimsel kitapları, TÖB-DER yayınlarını, İlk ve Ortaokul ders kitaplarında kolayca bulabiliriz. Fransız devrimi feodalizmin devrilmesi, kapitalizmin kurulması için yapılmıştır.

Kendimize dönelim. Padişah kimdir? Kimi temsil ediyordu? Kurtuluş Savaşı'nda niçin ulusumuzun karşısına dikildi? Hilafet ordularını niçin kurdurdu? Tacı tahtı neden devrildi? Bu soruların yanıtları için de ilkokul kitaplarındaki bilgiler bile yeterlidir.

Sosyalizme gelince, bu çağımızın gerçeklerinden birisidir, incelemek, tanımak ayrı; benimsemek ya da karşı olmak ayrıdır. Bu tarihsel gelişmeler, tarih ve ders kitaplarında ayrıntılarıyla yer almıştır.



## 4, 5, 6) EMPERYALİZM, EĞİTİM POLİTİKASI VE TÜRKİYE

### EMPERYALİZM, ULUSAL BAĞIMSIZLIK VE KÜLTÜR,

#### EKONOMİ, SINIFLAR VE EĞİTİM:

Bu üç kitabımızdan yapılan alıntılarla yine aynı suçlamalar yinelenmektedir. Emperyalizmden, emperyalizmin ülkemizdeki eğitim politikasından söz edildiği için TÖB-DER bu yayınlarıyla da amaç dışı çalışan, Marksist-Leninist düzen kurmak isteyen bir örgütmüş gibi gösterilmek isteniyor.

Adı geçen kitaplarda emperyalizm tanıtılmaktadır. Emperyalizm, çağımızın bir olgusudur, gerçeğidir. Gerçekler bazen hoş olmayabilir. Tıpkı Emperyalizm gibi, tıpkı kanser gibi... Bugün dünyamızın birçok geri bölgesinde Afrika'da, Güney Doğu Asya'da insanlar açlıktan ölüyorsa suçlusu Emperyalizmdir. Ülkemizi işgal eden, bizi kurtuluş savaşı vermek zorunda bırakanlar da yine emperyalistlerdir. Emperyalizm bir hastalıktır. Ve her hastalık gibi düşmanımızdır.

Yine kitapta ülkemizin emperyalistler tarafından çok yönlü olarak sömürüldüğü belirtiliyor. Bu gerçeği ülkenin öğretmenleri olarak en önce bizim görmemizden daha doğal ne olabilir? Kurtuluş Savaşı'na da ön saflarda öğretmenler olarak bizler atılmıştık. Ama örgütlü olarak atılmıştık. Bunu övünmek için değil, ülkemize ve insanlarımıza karşı sorumluluk duyduğumuz için yaptık.

Emperyalistler ülkemizde ulusal kültürün yaygınlaşmasını, ulusal eğitimin gelişmesini istemiyorlar. Çünkü o zaman kendi istedikleri insan tipi yetişmeyecekti. Onlar kendi istedikleri insan tipini yetiştirmek için, ulusal kültür yerine emperyalist kültürü, ulusal eğitim yerine emperyalist eğitimi geçirmek istiyorlar. Bunda başarılı olduklarını üzülererek söylemek zorundayız. Bu doğrultuda hazırlanmış sistemli programlar vardır. Günümüzün en yaygın eğitim aracı TV'dan bir tek örnek verelim:

Bir JR tipi sevdirmeye çalışılıyor, toplumumuzda. Kimdir bu Ceyar? Her türlü ahlak, aile, gelenek, görgü kurallarını çıkarları için çiğneyen, yalnızca kendi çıkarları uğruna baldızını, yengesini, yeğenini satabilen bir tiptir. Özellikle gençlerimiz üstünde bu tipin etkisi ne olmaktadır. Böylesi bir tip rastgele seçilmemiştir. İnsanlara güvenle yaklaşmayan, her şeye çıkarları açısından yaklaşan, önüne gelenle düşüp kalkan böylesi insanlar toplumumuzda çoğalırsa zararını kim çekecektir.

İşte emperyalist kültürün ve eğitimin yaratmak istediği tip budur. İş yalnızca bununla da kalmamaktadır. Çocuklarımıza insanları derilerinin rengine bakarak iyi-kötü diye ayıran; iyilerin, kötülerini öldürmelerini doğal ve doğru olarak gösteren Tom- miks, Tcksas, Kinova... vb. kitapların yaygın olarak okutulması bir rastlantı değildir. Kitapçıları, gazete büfelerini dolduran magazinler, dergiler çıplak resimlerle doludur. İstedığınız yerde cinsel ilişkiyi açıkça gösteren resimlerle dolu kitaplar, yayınlar, filmler bulabilirsiniz. Bunlar nereden gelmektedir? Niye yaygınlaştırılmaktadır? Nedeni açıktır: İşte bu da emperyalist eğitimin bir özeli iğidir, önemli bir unsurudur. İnsanları en basiti ile cinsel sapık duruma düşürmek; anasından, bacasından başka her kadını yalnızca bir gözle görmek; toplumu ülke sorunlarını düşünmez duruma getirmek... işte amaç budur. Biz böylesi yoz, emperyalist kültüre karşı çıkmakla görevimizi yaptığımızın bilincindeyiz.

### 7) MİLİTARİZM, BARIŞ MÜCADELESİ VE EĞİTİM:

Savcılık bu kitaba daha bir önem vermiştir. Bu önem verişini de iddianamede şöyle dile getiriyor:

*...TÖB-DER Dergisinin (162) inci sayısında bu yayının üyelere ödemesiz olarak postalandığı Genel Merkez tarafından belirtilmiş, yayının bütün üyeler tarafından okunmasının sağlanması da, bilhassa istenmiştir. Bu hususu şu bakımdan belirtmekte yarar görmekteyiz.*

*TÖB-DER, mutlak surette hakim kılınmasını istediği fikirlerin bütün üyelerine ulaştırılması, özellikle ve öncelikle onların okuyup benimsemeleri ve geniş halk kesimlerine yaymaları yolunda büyük bir özen ve çaba göstermektedir.'*

Bir derneğin ödenti aldığı üyelerine kitap yollaması suç mudur? Biz aydınların çeşitli konularda üyelerini aydınlatması suç mudur?

İnsanlığın yararına işler, barış dönemlerinde yapılır. Savaş insanlığın yarattığı değerleri mahveder. Günümüzde barışı savunmak, insanlığın yararına tavır koymaktır. Ülkeler hızlı bir silahlanma içindedirler. Bütçelerinin önemli bir bölümü silahlanmaya gitmektedir. Genel bir silahsızlanma anlayışı yaygınlaşırsa, eğitime, kültüre, beslenmeye daha çok para harcanabilecektir. Buna en çok gereksinimi olan da Türkiye'dir. Cumhuriyeti kuralı 60 yıla yaklaştı. İnsanlarımızı yasalarla zorunlu saydığımız ilkökul eğitiminden geçirmemiştir. Beslenme sorununu çözmemiştir. Konut sorununu çözmemiştir. Bunlar silahtan daha mı az önemlidir. Silahsızlanmayı savunmak suç mudur?

... Savaşları ikiye ayırmışız. Özetle haklı savaşlar, haksız savaşlar diye. Haklı savaşları da üçe ayırmışız. 1. İç savaşlar, 2. Emekçi güçlerin iktidarını yıkmayı amaçlayan emperyalist müdahalelere karşı verilen savaşlar, 3. Ulusal Kurtuluş Savaşları. Bunların neresinde suç bulunabilir?

...Kendi tarihimizden de bu gerçeği doğrulayabiliriz. Kurtuluş Savaşı'nı emperyalist devletlere karşı verdik. Bizimki haklı bir savaştı. Ya İngilizlerin, Fransızların, Yunanlıların verdiği savaşlar?... Onlara haklıdırılar diyebilir miyiz?

...Aynı konuda Atatürk şunları söylüyor. *'Bizi yok etmek görüşü karşısında, varlığımızı silahla korumak ve savunmak çok doğaldır. Bundan daha doğal, daha yasal bir davranış olamaz.'* (Atatürkün söylev ve demeçleri Cilt 1. Sh. 18)..

... Eğer yayınlarda suç varsa - ki inanmıyoruz- bugüne değin devletin savcılarının işlem yapmamış olmasının ne anlama gelebileceğinin takdirini de yine mahkemenize bırakıyoruz.

... Oysa yayınların içeriğinden de anlaşılmaktadır ki eğitim, öğretim sorunlarının bilimsel olarak ve çeşitli bakış açılarıyla tartışıldığı, dünyadaki çeşitli ülkelerin bu konulardaki deneyimlerinin aktarıldığı, ülkemizdeki eğitimsel somut sorunların ortaya atılıp tartışılmasına çalışıldığı, eğitim, öğretim alanında gerçekçi çözüm önerilerinin sunulduğu, ekonomik demokratik, mesleki hak ve çıkarların korunduğu, örgütle haberleşmenin sağlandığı ülke ve Dünya sorunları hakkında görüşlerin savunulduğu bir platformdur, yayınlarımız.

Bu yayınları özet özet parçalar halinde ele alıp suçlamak bü-tünsellikten koparacağı için sübjektif değerlendirmelere yol açar. İddianamede de yapılan budur. Bu yayınların *gizli örgüt* olmakla suçlanan TÖB-DER'in yayınları olduğu düşüncesi çelişkili bir düşüncedir. Çünkü açık yayınla gizli faaliyetin sürdürülemeyeceği bir gerçektir.

## 9- DEMOKRATİK EĞİTİM KURULTAYI

DEK, 1976 yılında yapılan TÖB-DER 3. Olağan kongresinde aldığı bir karar gereğince düzenlendi. Yönetim Kurulumuz, derneğimizin en yetkili organı olan kongrenin bize yüklediği bu görevi tüm yasal işlemleri yerine getirerek, 4-11 Şubat 1978 günlerinde topladı.

Bu tip toplantılara **"kurultay"** denmesine rağmen, dernekler yasasına göre teşekkül etmiş bir organ değildir. Yaptırım güçleri, bağlayıcılıkları yoktur. Bu toplantıda bağlayıcı kararlar alınmayıp öneriler

saptanmıştır.

Konuşmalar konuşmacıları bağlar. Toplantıya katılım ve fikir açıklama isteğe bağlıdır. Kimse görüş açıklamaya zorlanamayacağı gibi, ortaya çıkan önerilerin benimsenmesine de zorlanamaz. Çünkü değişik kişilerce belirtilen ve tartışılan düşünce ve önerilerin tümünün doğru olması mümkün değildir. Bu nedenledir ki tartışmalar yapıldıktan sonra yararlı ve doğru olanlar ayıklanıp benimsenir. Bundan ötürüdür ki, TÖB-DER Yönetimi DEK’de tartışılacak bildirgeleri tartışmaya katılacak delegelere Kurultay öncesi dağıtarak onların hazırlıklı olmalarını sağlamaya çalışmıştır. Yoksa, henüz tartışılıp olgunlaşmayan, sadece hazırlayanın düşüncesini yansıtan bildirgeyi TÖB-DER’in propaganda amacıyla yayınlaması mümkün değildir.

Kurultay öncesi tartışılacak bildirgeleri propaganda amacıyla basmış olsaydık, ayrıca Kurultay toplamaya ne gerek vardı?

DEK yayınları da dahil olmak üzere tüm TÖB-DER Yayınlarının sahibi ve sorumlu müdürü bellidir. Bu isimler ilgili mercilerde bulunduğu gibi, DEK ile ilgili bildirgeler Basın Savcılığına gönderilmiştir.

Bu konularda sendikalaşma mücadelesini örnek alalım:

Bugün bile, maaşı bir ev kirasını karşılamayan, bakmakla yükümlü bulunduğu insanlarla birlikte yoksulluğun içine gömülmüş öğretmen, sendikalaşma mücadelesi, önündeki ilk ve en önemli hedefi oluşturmakta devam etmektedir. Çünkü, işverenimiz olan devlete karşı ücretlerimizin arttırılması, iş koşullarımızın iyileştirilmesi için, en ileri ve güçlü örgütlenme biçimi sendikal örgütlenmedir.

Grevli Toplu Sözleşmeli Sendika için mücadele yöntemlerini saptarken, elbette tabanın istemlerini en iyi şekilde temsil eden ve savunan işçilerin ileri sendikal örgütü DİSK’le; üyelerinin büyük bir bölümü sendikasız olan T.M.M.O.B ve T.Ü.T.E.D. ile, üyelerinin tümü sendikasız olan memur örgütü TÖM-DER ile tartışacaktık.

DEK’nı, suç sayılan fiillerin propagandası için düzenlediğimizi iddia etmek yüzbinlerce öğretmenin bu yakıcı talebini örtbas etmektir.

İddianamenin diğer bölümlerinde olduğu gibi DEK ile ilgili bölümlerinde de Kurultay bir bütün olarak ele alınmayıp sadece birkaç kişinin kişisel bildirileriyle TÖB-DER suçlanmaya çalışılmaktadır.

DEK’da yapılmış tartışmaların tümü iki kitap halinde toplanmış ve 1978 Haziranında basılmıştır. Tam üç yıl önce basılmış olan bu kitaplar toplam 1135 sayfadır. Ve tümüyle eğitim-öğretim ve öğretmen

sorunlarını içermektedir. Bundan ötürüdür ki Ankara Basın Savcılığı takipsizlik kararı vermiştir. Bu kitaptaki konuların ve bilimsel tartışmaların tümünü yok sayıp bir-iki konuşmayı ya da dağıtıldığı iddia edilen bildirileri alıp “İŞTE DEK BUDUR” demek eğitim ve öğretmen sorunlarının tartışılmasını suç sayıp, sorunlarını gözardı etmekten başka birşey değildir. Çünkü DEK diye karşımıza çıkarılan 1135 sayfadaki konular bir-iki bildiridir, sadece.

#### 10- DEK’İN KONULARI:

- 1)Dünya Öğretmenler örgütlenmesinin tarihçesi,
- 2)Türkiye’de öğretmen örgütlenmesi,
- 3)Sendikalaşmak için somut mücadele yöntemleri,
- 4)Türkiye’de öğretmen yetiştirme sorunu,
- 5)Eğilim emekçilerinin özlük ve meslek sorunları,
- 6)Teftiş ve değerlendirme,
- 7)Eğitim yasaları ve işleyiş,
- 8)Köyde çalışan eğilim emekçilerinin sorunları,
- 9)Kapitalizm öncesi toplumlarda eğilim,
- 10)Kapitalist-Emperyalist toplumlarda eğitim,
- 11)Sosyalist ülkelerde eğitim,
- 12)Az gelişmiş toplumlarda eğitim,
- 13)Sömürge ülkelerde eğitim,
- 14)Gençliğin eğitim sorunları,
- 15)Eğitim-üretim ilişkisi,
- 16)Okul öncesi eğilim,
- 17)Çocuk edebiyatı,
- 18)İlköğretim sorunları ve çözüm yolları,
- 19)Ortaöğretim sorunları ve çözüm yolları,
- 20)Yüksek eğilim sorunları ve çözüm yolları,
- 21)Sanat ve eğitim sorunları ve çözüm yolları,
- 22)Kadınların eğilim sorunları,
- 23)Sağlık, beslenme ve eğilim,
- 24)Halk (yaygın) eğilimi,

Yukarıdaki konuları kapsayan DEK kitabı, devlet Planlama Teşkilatı, 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Eğitim Komisyonu ve M.E.B.na bağlı Tüm Genel Müdürlüklere verilmiş, ayrıca birçok Yüksek Okulların Yardımcı Ders kitabı olmuştur.

Kurultay boyunca bildirgeler okunmuş ve tartışmalara geçilmiştir. Tartışma süresinde konu ile ilgili konuşmaya fırsat bulamayanlar ise, yazılı öneride bulunmuşlardır.

Bildirgeler, komisyon raporları ile sözlü ve yazılı öneriler kitap haline getirilmiştir. Bütün bunların yanısıra Eğilim Kurultayının bir özeti sayılabilecek “*sonuç bildirgesi*” yer almıştır. Sonuç bildirgesi iddia edildiği gibi bağlayıcı bir karar olmayıp öneriler özetidir.

Yasalar ve Tüzüğümüze göre TÖB-DER Eğitim-Öğretim Kurultayları düzenleyebilir. Bu, derneğimizin amacına uygundur.

Bu davada, 4 yıl önce yapılmış ve takipsizlik kararı almış bir bilimsel toplantıdan dolayı suçlanıyoruz. Suç işledikleri iddia edilen konuşmacılara neden müdahale etmediğimiz düşüncesiyle hareket edilmektedir.

Konuşmalarda suç olup olmadığının takdiri yetkili mercilere aittir. Suç olup olmadığını takdir durumunda olmadığımız gibi, bunlara müdahalede bulunmak sıfat ve yetkisini de haiz değiliz.

### 11- 20 MART DİRENİŞİ

İddianamenin 98. sayfasında örgütümüzün “Marksist-Leninist ve bölücü görüşlerini hayata geçirmek için eylemler” yaptığı öne sürülerek 20 Mart 1978’deki işi bırakma eyleminden söz edilmektedir.

“20 Mart 1978’de DİSK tarafından uygulama alanına konulan işi bırakma eyleminin TÖB-DER’ce şiddetle desteklendiği ve bütün TÖB-DER üyelerinin bu boykota katıldıklarının TÖB-DER neşriyatından anlaşıldığı belirtilmektedir. Bu yasa dışı direnişe telkin talepleriyle yönetimin, üyeleri katmaya çalıştığı ve bunu da söyledikleri’ *yazılmaktadır*.

Daha önce 19 Nisan 1978 tarih ve 158 sayılı dergimizdeki bu konuya ilişkin suçlamaya verdiğimiz cevapta bu eylemle ilgili düşüncelerimizi açıklamıştık.

İstanbul Üniversitesi bahçesinde 7 öğrencinin katledilmesi insanlığa karşı bir suçtur. 16 Mart 1978 günü bu olayı, o zamanlar faşist saldırganlığın eylemlerinin doruk noktaya çıkması olarak değerlendirmiştik.

Ama bu konuda yönetim olarak bir kararımız yoktur. Aynı şekilde üyelerimizin bir çoğu da birçok DİSK ve TÜRK-İŞ üyesi işçi gibi, birçok memur, mühendis, ormancı, bankacı, sağlıkçı, tarımcı gibi, bu pretosto eylemine gönüllü olarak katılmışlardır. Bu eylemde TÖB-DER yönetiminin üyelerini direnişe zorlamak veya teşvik etmek gibi bir davranış-

ları ya da demeçleri olmamıştır. Yapılan basın açıklamaları ise görüşlerin kamuoyuna duyurulmasından başka bir şekilde yorumlanamaz. İddianamedeki telkin suçlaması, yanlış bir yorumdan ibarettir.

## 12- MİTINGLER

İddianamenin 101. sayfasından itibaren bir kaç mitingimiz anlatılarak, bu konuda hakkımızda suçlamalarda bulunmaktadır.

Tek tek bunlara cevap vermeden önce, bu mitinglerin yapıldığı ortam ve koşullara kısaca göz gezdirmekte yarar görüyoruz.

Öğretmenlik önü engellerle dolu ciddi bir meslektir. Öğretmenler genellikle emekçi ailelerin çocuklarıdır. Yoksulluk içinde büyümüşlerdir. Halkımızın içinde bulunduğu tabloyu gören ve yaşayan öğretmenler, TÖB-DER çatısı altında toplanmışlardır. Onları uyarmak, aydınlatmak, kalkındırmak ister.

Öğretmen maaşlarının ve ders ücretlerinin gülünçlüğü bilinen bir gerçektir. Siyasi kaygılarla, kış ortasında sürgüne gönderilip, ailesi parçalanmış öğretmen sayısı 10.000'lercedir. Asılsız ihbarlarla açığa alınan, işinden atılan binlerce öğretmen vardır. Faşist saldırganlığın boy hedefi olarak can güvenliğimizin ortadan kesinlikle kalktığını burada belirtmek isteriz.

*Bir gazete haberini burada nakletmeye yarar görüyoruz. 10 Mayıs 1981 sayılı Hürriyet Gazetesinde yayınlanan MHP iddianamesinin bir bölümünde şöyle denmektedir: "MEB'liği ile ilgili olarak bilirkişi heyeti tarafından hazırlanan raporda ise; ele geçirilen raporların incelenmesi sonucu, hiçbir yasal dayanağı olmayan, kişileri ülkücü-komünist,alevi-kürt gibi sıfatlarla ayıran, kişilerin durumlarını öğrenip atamalarda ve nakil işlerinde bu liste ve raporların gözönünde tutulduğu, sonuç olarak M. Eğitim Kuruluşlarında bir kadrolaşmanın sağlandığı yolundadır.'*

MHP, 1976-1977 yıllarında iktidara ortak olmuştur. TÖB-DER'de aynı yıllardaki faaliyetlerinden dolayı yargılanmaktadır. Bu yıllarda binlerce TÖB-DER üyesinin nasıl politik nedenlerle ve haksız olarak kınılıp sürüldüğü bu haberden de açıkça anlaşılmaktadır. Adı geçen yasa dışı işlemleri yapan MHP'nin yan kuruluşu ÜLKÜ- BİR hakkında hiçbir işlem yapılmazken, mağdur olan biz TÖB-DER'lilerin, üstelik derneğimizin kapatılmasından 1,5 yıl sonra, o yıllardaki faaliyetlerimizden soruşturma açılmasını anlamlı ve haksız buluyoruz.

Anlattığımız dönemlerdeki durumlar karşısında işinden, ekme-

ğinden, evinden edilen TÖB-DER'li öğretmenlerin haklarını korumak için miting ve yürüyüşler düzenlemesi doğal karşılanmalıdır. İddianamedeki mitinglerimize bu anlayışla bakmak gereklidir.

### 13- MİTINGLER YASALDIR

1) 21 Şubat 1976 tarihinde TÖB-DER İzmir Şubesi tarafından düzenlenen mitingle, 8 Mayıs 1976 tarihinde yine TÖB-DER Şubesi ve diğer derneklerin birlikte Ödemiş'te düzenlediği *"Hayat Pahalılığı ve Faşist Baskıları Protesto Mitingleri"*, tarihlerinden de anlaşılacağı gibi bizim yönetimlerde bulunmadığımız tarihlerde yapılmıştır.

2) 29 Ocak 1977 Diyarbakır, 22 Ocak 1977 Mersin, 29 Ocak 1977 Bursa ve 29 Ocak 1977 Zonguldak mitingleri, derneğimizle, TÜM-DER ve TÜTED tarafından düzenlenen *"Ekonomik ve Demokratik Haklar Miting ve Yürüyüşleri"* Anayasa ve Yasaların tanıdığı haklar doğrultusunda 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri yasasına uygun olarak yapılmıştır.

3) İddianame, yasaların tanıdığı *"Toplantı ve Gösteri Yapmak Hakkı"* nı adeta yok sayan bir anlayışla olaya yaklaşarak suçlamaktadır bizi. Tüm yasal formaliteleri yerine getirerek *"Tertip Komiteleri"* nin sorumluluğunda düzenlenen bu mitinglerden dolayı, TÖB-DER yönetiminin suçlanması yersizdir. Meydana gelebilecek yasal olmayan davranışlara müdahale yetkimiz yoktur. Zabitanın görevini üstlenmek ayrı bir suç oluşturmaktadır. Ayrıca mitinglerde yapılan eylemlerin suç olup olmadığına takdiri de yetkili makamlara aittir. İlgilisi de işleyen kişilerdir. Bu yüzden yönetimimizin suçlanması yasal olarak ve hukuki açıdan mümkün değildir. Nitekim bazı partilerin mitinglerinde de benzer olaylar olmuş ve haklı olarak parti yöneticileri hakkında soruşturma açılmamıştır. Buna örnek olarak CHP'nin bazı mitinglerini gösterebiliriz, (örneğin Tarsus Mitingi)

Mitinglerde yapılan konuşmaların sorumluluğu da konuşan kişilerle aittir. Kaldı ki yapıldıklarından bu yana geçen 4-5 yıldır suç sayılmayan, bu nedenle haklarında herhangi bir işlem yapılmayan veya yapılmış olsa bile aklandığımız mitingler için, şimdi birden bire suçlu ilan edilmemizin hukuksal mantığını anlamakta güçlük çekiyoruz.

1. ve 2. MC dönemlerinde yapılan saldırılara bakarsak, öğretmen düşmanlığının boyutlarını görmek mümkündür. O dönemlerde, kürsüsünde ders verirken bombayla parçalan, otomatik silahlarla evinde, okulunda hatta ders verirken kurşunlanan, bıçaklarla delik deşik edi-



len, evi bombalanan, kapısı çalınıp, açınca kurşun yağmuruna tutulan, kaçırılıp günlerce işkenceden sonra hunharca katledilen öğretmenlerin sayısı yüzlercedir. Bunlardan yüzden fazlası ölmüş, kimi sakat kalmış, kimi günlerce komadan çıkamamıştır. Kırıyan sürülen TÖB-DER'li öğretmenlerin sayısı 30.000'ni aşmıştır. Binlerce öğretmen işten çıkarılmış, öğretmen aileleri parçalanarak, eşler birbirlerinden ayrılarak Anayasa suçu işlenmiş, çocukları sokakta bırakılmıştır. Bunlarla da yetinilmeyerek TÖB-DER Genel Merkezi ve çok sayıda TÖB-DER Şubesi bombalanmış, tahrip edilmiş, kundaklanmıştır. Emekçi halkımız ve onun ayrılmaz bir parçası olan öğretmenler bu kara tabloyu onaylayamazlardı. Yiğitçe ve tam bir kararlılıkla emperyalizme, faşizme, sömürüye karşı demokratik yollardan mücadele etmek, demokratik hak ve özgürlükleri korumaya çalışmak görevleriydi. Milyonlarca çalışan insandan oluşan emekçi halkımızı, onun bir parçası olan öğretmenleri derinden yaralayan bu duruma son vermek, mesleki, ekonomik demokratik haklarını korumak yeni haklar elde etmek için, yasalara uygun miting ve yürüyüşler düzenleyen TÖB-DER'i suçlu görmek mümkün değildir.

İçeriği bu olan mitinglerde halkın tahrik ve teşvik edildiğini, sosyalizm propagandasının yapıldığını ileri sürmek mümkün değildir. Binlerce insan bu miting ve yürüyüşlere gönüllü olarak katılmışsa, ayıplamak değil, kutlamak gerekir. Kamuoyunun gözleri önünde cereyan eden, resmi makamların bilgisi, izni ve denetimi ile yapılan 4-5 yıldır suç sayılmayan bu miting ve yürüyüşlerinden dolayı, yasal bir örgüt olan TÖB-DER'in illegal bir örgüt haline dönüştüğünü ileri sürmek inandırıcı değildir. TÖB-DER kendi mitinglerinde dile getirdiği ve yasalarla çelişmeyen düşünce ve istemlerini pankartlarla, flamalarla DİSK'in düzenlediği 1 Mayıs 1976- 77-78 gösterilerinde bir kez daha dile getirmişlerse bu da elbette suç kabul edilemez.

TÖB-DER'in her yönüyle yasal gerekleri yerine getirilerek düzenlenen 1 Mayıs mitinglerine katılmakla suçlanması da bizce mümkün değildir. Yasal 1 Mayıs kutlamalarına katılan milyonlarca insanın suçlanması anlamındaki bu iddia geçersizdir.

Bütün bu nedenlerle mitinglerimizin;

- a) Halkı müesses nizama karşı itaatsizliğe, tahrik ve teşvik amacı ile,
- b) İç savaş ortamı yaratabilmek gayesi ile,
- c) Bölücülük ve milli duyguları zayıflatmak amacıyla,

d) Komünizm propagandası, Marksist-Leninist ideolojiyi halk arasına yayabilmek amacıyla yapıldığı suçlamalarının hiçbir dayanağı yoktur.

İddianamede özetle; yönetimdeki bizlerin ülkemizin kapitalist olduğunu, emperyalizmin yarı sömürgesi olduğunu, ülkemizde burjuvazi ve emekçilerin oluşturduğu iki sınıfın bulunduğunu, burjuvazinin sömürücü niteliği dolayısıyla halkın gerçek özgürlüğü, eşitliği ve mutluluğunu engellediğini, bunları sağlamak için bu sınıfın ortadan kaldırılması, üretim araçlarının ellerinden alınması gerektiğini, bu nedenle işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesi gereğini kabul ederek, bu amacı sağlamaya yönelik ortak kararlarla faaliyette bulunduğumuz söylenmektedir.

Bu görüşün kuvvetlendirilmesi için, yöneticilerin merkeziyetçi ve merkez yönetim otoritesini egemen kılan bir disiplin oluşturup, tüm şubelerin kendi doğrultularında faaliyet göstermesini sağladıkları söylenerek örnek alınan bir kaç şubenin davranışı gösterilmektedir. Kararların tartışmasız uygulanması ilkesini getirdiğimiz ileri sürülmektedir.

Bu iddia tamamen dayanaktan yoksun, zorlama bir yorumla söylenmiş bir iddiadır. Kanıta dayanmayan, genellemelerden hareketle varılan bir sonuç düşüncedir.

İleri sürülen iddiaların geçersizliğini birkaç noktada şöyle toparlayarak kanıtlamak istiyoruz.

I) Ülkemizin sosyo-ekonomik yapısı hakkında hükümetlerin izlediği ekonomi- politikaları hakkında ve ülkede uygulanan, kültür, eğilim politikaları hakkında görüş ve düşüncelerini söylemek her yurttaşın hakkı ve görevidir. Asıl bunların söylenmediği otoriter ve despot rejimlerdeki suskun insanlar niye konuşmadıkları ve ülkelerindeki baskıcı düzene boyun eğdikleri için suçlanmalıdırlar. Bu yüzden bizim ülkenin aydınları olarak ülkemizin gidişi hakkındaki görüşlerimizi söylememiz, yayınlamamız suçmuş gibi gösterilemez.

II) Bu anlayış Anayasanın ve yasaların tanıdığı hak olan düşüncelerin söz, yazı resim vb. yollarla söylenmesi özgürlüğüne karşı çıkmaktır. Bu yüzden *“siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel ve eğitimsel alanlarda”* düşüncelerimizi söylememizden dolayı suçlanmamız mümkün değildir.

Bu iddialara kısaca değinmek istiyoruz:

### a) Ekonomik Düzen Kapitalizmdir

Ülkemizin kapitalist üretim biçimine sahip olduğunun, daha doğrusu ülkemizdeki ekonomik yapının kapitalizm olduğunun söylenmesi ekonomik terminolojilerle ülkemizdeki yapının adının konmasından başka bir şey değildir. Bu yapıya kimisi feodal, kimisi yarı feodal, kimisi yarı kapitalist, kimisi karma ekonomi diyebilir. Ama bugünkü devlet yöneticilerine de sorulsa ülkedeki ekonomik düzenin adının kapitalizm olduğunu söyleyeceklerdir. Bu sözcük bugünkü ekonomi biliminin temel kavramlarından biridir.

### b) Yeni Sömürgeleşme Sorunu

Ülkemizin emperyalizmin yan sömürgesi olduğu düşüncesini de söylemek suç olamaz. Yan sömürge kavramı bir devletin siyasal olarak bağımsız, ama ekonomik olarak dünyadaki emperyalist metropol ülkelere bağımlı olduğunu gösterir. Ülkemizde emperyalizm, petrolden madene, otomobilden, ilaçtan, jikletten renkli gazoza, IMF-AET, Dünya Bankası, OECD, Enerji Ajansı gibi onlarca bağlantılara, dışa bağımlı sanayileşmeye, gırtlığımızı kadar yığılan dış borçlara, televizyon, basın organları ve sinemalardaki iliğimize dek işleyen yoz, kozmopolit kültürel propagandaya, Dallas ve Ceyar kültürünün ta çocuklarımızın beyinlerine dek işlenmesine, cinselliğin, seksin alabildiğine soysuzca ele alınarak bir ticaret ve sömürü aracı haline getirilmesine, uyuşturucu madde alışkanlığının, kaçakçılığın alabildiğince yaygınlaştırılmasına TOMMİKS – TEKSAS – ZAGOR gibi vurdulu kırdılı ırk ayrımını körükleyen, çocukları serüvene iten resimli kitapların ortalığı kaplamasına, ahlaki soysuzlaştıran seks filmlerinin boyalı lotaryacı ve fotoroman kültürünü yayan basının kamuoyunu meşgul etmesine, örneğin bir Bülent Ersoy olayının günlerce manşetten inmemesine neden olmaktadır.

Tüm bunlar ülkemizi bir kısaç içine alan emperyalizmin bağımlılık zincirinden başka bir şey değildir. Bu yüzden ülkedeki ekonomik, sosyal politik, kültürel yapının ekonomik-politik literatüründeki adını kullanmamızın suç olacağı kanısında değiliz. Aksi halde sömürge ilişkilerine ve sömürgeciliğe karşı birçok sözleri ve tavır alışları nedeniyle Atatürk'ün de suçlanması gerekir.

*“Biz ... hakkımızı mahfuz bulundurmak, istiklalimizi emin bulundurabilmek için heyeti umumiyemizce, heyeti milliyemizce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı mücadeleyi (Savaşı) caiz gören bir mesleği takip eden insanlarız...” (K.Atatürk,*

Nutuk).

*“Tam bağımsızlık denildiği zaman elbette siyasi, mali, adli, askeri, kültürel ve ila- here her hususta tam bağımsızlık ve tam serbesti demektir. Bu saydıklarımızın herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk ulus ve ülkenin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından yoksunluğu demektir.” (Nutuk, cilt 2., sh. 623)*

### c) Sınıflı Bir Toplum Olma

Ülkemizde iki sınıfın bulunduğu düşüncesi de objektif bir gerçektir. Yadsınması olanaksızdır. Hiç kimse 1970’ler, 1980’ler Türkiye’sinin sınıfsız bir toplum olduğunu söyleyemez. Sınıflar gerçeği, ekonomi-politik bilimin alfabesidir. Bu sınıflara verilen adları işçi, işveren, proletarya, burjuvazi, emekçiler-kapitalistler, işçi-kapitalist biçimlerinde de olsa devletlerin, devlet yöneticilerinin, bilim adamlarının, üniversitelerin, genel eğitim kitapları, ansiklopedilerin ve tüm bilimsel çalışmaların, hatta günlük çalışma yaşamının içinde kullanılmaktadır.

### d) Sömürü Olgusu

Burjuvazinin sömürücü niteliği olduğu düşüncesi de bizim dışımızda da ekonomi biliminin bir gerçekliğidir.

Bütün bunlardan sonra bizim *“burjuvazinin ortadan kaldırılması ve temizlenmesiyle özgürlük, eşitlik ve mutluluğun sağlanacağını”* söylediğimizi savlamak sadece bir isnattır.

Böyle bir savunu yayınlarımızda ve konuşmalarımızda gösterilemez.

## 14- ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE SENDİKA GİBİ ÇALIŞMA İDDİASI:

Uluslararası ilişkilere girdiğimiz, FİSE’ye üye olduğumuz, bir sendika gibi çalıştığımız iddiaları da suç kanıtı olarak gösterilemez. Tüzüğümüzün *“Genel Kurulun Görev ve Yetkileri”* başlıklı 20. maddesinin *“e”*, ve T fıkralarında şöyle bir hüküm vardır:

*“e- Derneğin federasyona veya konfederasyona katılması ya da ayrılmasına karar vermek,*

*f- Bakanlar Kurulundan izin almak suretiyle, derneğin uluslararası faaliyette bulunmasına, yurt dışındaki dernek ve kuruluşlara üye olarak katılmasına, ya da ayrılmasına karar vermek.”*

Görüldüğü gibi 160 milyon üyeli Dünya Sendikalar Federasyonuna (DSF) bağlı Uluslararası Öğretmen Sendikaları Federasyonuna (FİSE)

üye olma istemimiz, tamamen yasal ve tüzüğümüz gereğidir.

1971 den önce Kamu Personelinin sendika kurma hakkı vardı ve TÖS bu hakkı kullanarak faaliyetlerini sürdürmekteydi. 12 Mart döneminde gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile sendikalaşma hakkı kamu personelinin elinden alındı.

TÖB-DER olarak, "GREVLİ VE TOPLU İŞ SÖZLEŞMELİ SENDİKA HAKKI"na kavuşmayı diğer kamu çalışanlarının örgütleri gibi sürekli olarak istemiştir. Bunun için çabalamak bizim görevimizdir.

### 15- DEMOKRATİK MERKEZİYETÇİLİK:

Bizim demokratik merkezîyetçilik ilkesine göre, şubelerimizi ve üyelerimizi sıkı bir denetim altına aldığımız, kararlarımızı zorla uygulattığımız, uymayanları örgütten attığımız yolundaki suçlamanın da hukuksal bir dayanağı yoktur.

Çünkü Demokratik Merkezîyetçilik:

a) Azınlığın çoğunluğa uyması, alt organın üst organa uyması.

b) Örgütün çoğunluğu ve en üst organı ve şubelerden her 250 üyeye bir kişinin delege olarak seçilip katılmasıyla oluşan Genel Kuruldur. Genel Kurulun kararlarına her üye uymak zorundadır.

c) Genel Kurulca seçilen Genel Yönelim Kurulu ve Merkez Yürütme Kurulu bu nedenle örgütün iradesini temsil eder.

d) Bu yüzden alt organların, GYK ve MYK kararlarına uymaları çoğunluk iradesine uymaları zorunludur.

e) Demokratik Merkezîyetçilik, yukardan aşağıya merkezîyetçilik, aşağıdan yukarıya demokratiklik demektir.

f) Birer bölge temsilcisi olan GYK üyeleri, kendi bölgelerindeki üyelerin ve şubelerin görüş ve önerilerini alarak, GYK toplantısına getirir; toplantıda tabandan gelen bu görüş ve öneriler tartışılır ve tabanın istemleri doğrultusunda kararlar alınır. Buna "*tabandan tavana doğru demokratik tırmanış, tavandan tabana doğru merkezi yönlendirme*" denir. Yayınlarımızda birçok kez bu konu ayrıntılarıyla açıklanmıştır.

g) Eğer alt organlar ve üyeler alınan kararın yanlışlığını düşünüyorsa, görüş ve eleştirilerde bulunurlar. Fakat üst organın son aldığı karara uymaları gerekir.

h) Buna ters düşülmesi, yani kararlara uymama disiplinsizliktir.

İlkeleri bu olan demokratik merkezîyetçiliğin bir baskı aracı, bir otorite aracı olarak gösterilmesi yanıltıcıdır. Bu ilkeler, kararların alı-

nışı ve uygulanışı, yetkiler ve sorumluluklar lam anlamıyla demokratik bir işleyişin ürünüdür ki, aynı uygulama mecliste, senatoda, siyasi partilerde, bütün demokratik örgütlenmelerde geçerlidir.

### 16- YASADIŞILIK SUÇLAMASI:

İleri sürülen tüm bu kanıtlarla derneğimizin yasadışı bir tarzda yönetildiği savı demokratik örgütlenmelere tahammülsüzlüğün bir sonucudur. Bunlardan söz ederek derneğimizin kapatılması ve yönetiminin cezalandırılması istemi, 200.000 eğitim emekçisinin örgütlenme haklarının yokedilmcsi anlamında bir istemdir.

Ama sanılmasın ki TÖB-DER kapatılınca öğretmen örgütlenmesi ve mücadelesi duracaktır. Durmadığı gibi, sendikalaşma yolunda taleplerini yükselterek yeniden doğacaktır. Ama bu anılan gerekçelerle TCK'nun 141. maddesinden cezalandırılmamız ve TÖB-DER'in kapatılması tarihsel ve toplumsal olarak yanlış bir karar olacaktır.

### 17- SUÇLANAN NEDİR?

Görülmektedir ki Ulusal Kurtuluş savaşından bu yana sürekli olarak emperyalist işgale, her türlü sömürü, zulüm ve zorbalığa, geriliğe ve karanlığa karşı yılmadan ve hiçbir karşılık beklemeden mücadele eden Türkiye Öğretmen hareketinin haksızca suçlandığı bir iddianame ile karşı karşıyayız. Karanlığa karşı bilimin ışığını savunduğumuz için, insan onuruna en yakışan demokratik hak ve özgürlüklerin ödünsüz savunucusu olduğumuz için, böyle bir suçlama beklemiyorduk. Mahkum edilmek istenen biz tek, tek birkaç öğretmen değil 1900'lerden bu yana halkını bilimle donatmayı amaç edinen Türkiye Öğretmen hareketidir.

İddianamenin 13, 14 ve 15. Sayfalarında Lenin'den, Lin Piao'dan, Hoşi Minh'den ve çeşitli broşürlerden alınan pasajlarla Marksizm konusunda özetlemeler yapılmıştır. TÖB-DER'in eylemlerinin hedefinin tayini ve dolayısıyla TCK'nun 141. Maddesi ile 1630 sayılı kanunun 4. Maddesine göre fiillerindeki maddi unsurların tekemmül edip etmediğini tespit amacıyla bu alıntıların yapıldığı söylenmektedir. Amaç belirlendiği üzere TÖB-DER'i politik olarak mahkum etmek, TÖB-DER'le Marksizmin düşüncelerini özdeşleştirerek, neredeyse Marksizm=TÖB-DER denilerek örgütümüzü bu mantıkla yargılamaya çalışmaktır.

Genel ve soyut suçlamalarla Anayasa ve yasaların korunması adına hukukun kuralları zorlanmak suretiyle TÖB-DER kamuoyu önünde

küçük düşürülmek istenmektedir.

İddianamede, 1961 Anayasasını korumak için TÖB-DER'in ödünsüz ve canını dişine takarak sürdüğünü mücadeleden, yasa dışı keyfi işlem ve uygulamalara karşı yasaların Devlet yöneticileri eliyle çiğnenmesine karşı TÖB-DER'in sürdürdüğü mücadeleden hiç söz edilmemiştir.

Aynı mantıkla neden TUSİAD'a, SİSAV'a, TİSK'e, TOB'liğine bakılmamaktadır. Bu örgütler ülkemizde bir avuç sermayedarın yıllar boyu süren tahakkümünü pekiştirmek ve emekçi sınıfları daha çok sömürmek amacıyla biraraya gelen insanların örgütleri değil midir? Sömürmek ve baskı kurmak suç olmuyor da, sömürüye boyun eğmemek mi suç olmaktadır.

İddianamenin 23. Sayfasından itibaren *"Marksist Leninist ideolojinin devrim, demokrasi, işçi sınıfı bilimi"* gibi kavramların üzerinde duruluyor. İlginç bir nokta var ki bu kavramlar bir sözlükten inceleniyor. Sözlükle ilgili şunları söylemeliyiz. Birincisi bu sözlüğün TÖB-DER'le hiçbir ilgisi yoktur. İkincisi bu sözlük daha yenilerde yayınlanmış olsa gerektir. Oysa TÖB-DER adı geçen kavramları yıllar önce kullanmıştır. Bu kavramlar yıllardır kullanılmaktadır.

Bu açıdan o kavramları iddianamede yazıldığı gibi kabul edenler de olabilir, etmeyenler de. İddianamenin yapmak istediği şey, düz bir mantıktan hareketle *"işte sosyalistler şu kavramları şöyle değerlendiriyor, TÖB-DER de böyle değerlendirir"* diyerek bir karşılaştırma ve örneklemeyle TÖB-DER suçlanmaktadır.

### 18- 3. OLAĞAN KONGRE

3. Olağan Kongre hakkındaki savunmalarımızı yukarıda açıklamıştık. Bu düşüncelere eklemek isteriz ki 1976 yılında yapılan bu kongreden ötürü, 1978-79 Yöneticileri olan bizlerin suçlanması mümkün değildir. Çünkü o tarihlerde Yönetimde görevli bulunmuyorduk. İddianamede suçlanan bizlerin çoğu o yıl öğretmen bile değildik.

### 19- 4. OLAĞAN KONGRE VE GRUPLAR:

İddianamenin 78. Sayfasında 21-24 Ağustos 1978'de yapılan 4. Olağan Kongremizin öncesindeki grupların düşünce ve yayınlan söz konusu edilmektedir. Bundan hareketle, TÖB-DER Genel Yönetim Kurulunun bu gruplarla görüş birliği içinde olduğu iddia edilmektedir.

Bu grupların yayınlarından alınan parçalarla yönetimin *"fikri yapısının"* sergilenmek istenmesi, inandırıcılıktan uzak ve gerçeği aksettir-

meyen bir düşüncedir.

Bu açıdan iddianamenin 79-91. sayfalarında; Birlik Dayanışma, Demokrasi için Birlik, Demokratik Merkezîyetçiler, Devrimci Demokratik Birlik, Devrimci Öğretmen, Yurtsever Devrimci Öğretmen, Devrimci Birlik, Yurtsever Öğretmen, Emekçi öğretmen, Özgürlük Grubu, Devrimci Demokrat Öğretmenler Grubu, Anti- Sömürgeci Demokratik Öğretmenler Grubu ve Kawa gruplarının bildirilerinden alman düşüncelerle hiçbir ilişkimiz yoktur.

TÖB-DER Yönetimlerinin gruplarla ilişkisi açısından bakıldığında bu durum daha iyi anlaşılacaktır. Şöyle ki: TÖB-DER kongrelerindeki gruplar yönetime gelmek için bir araya gelenlerin liste oluşturmasıyla meydana gelirler. Ve böyle grupların oluşması doğaldır. Bütün yönetimlerin seçimle iş başına getirildiği örgütlerde benzeri gruplar bulunmaktadır. Partilerde, sendikalarda, derneklerde, kooperatiflerde, odalarda, barolarda, spor kulüplerinde yönetime seçilmek için oluşan gruplardır bunlar. TÖB-DER'deki gruplar da hizmet yarışı içinde görev seçilmek için oluşmaktadırlar. Bu gruplar yalnızca kongre öncesinde ve kongre sıralarında oluşurlar. Kongreler bitince ortadan kalırlar. Yani kongrelerde yeni adlarla yeni insanlar yeni görüş ve eleştirilerle ortaya çıkarlar. Bu grupların birer illegal örgüt olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

Bunun dışında, iddianamenin 79 ve 91. sayfalarında sözü geçen grupların bildirileriyle de TÖB-DER'in ilgisi yoktur.

Hiçbir kongremizde üyelerin ve delegelerin imzalan ve isimlerinin olmadığı bildirilerin dağıtılmasına izin verilmemiştir.

Tüm bu nedenlerle, grupların bildiri, broşür ve yayınları ile ilgili iddiaları kabul etmiyoruz. Çünkü bunlarla yönetimin hiç ilgisi yoktur.

## 20- 4. OLAĞAN KONGRE:

Genel Başkanımızın 4. Olağan Kurultayı açış konuşması iddianamenin 92 ve 93. sayfalarında ele almıyor. İki yıllık yönetim dönemindeki çalışmaların özetlendiği konuşmanın içeriğine katılıyor veya katılmıyor olabiliriz. Önemli olan şudur ki bir kişinin konuşmasından bütün yönetim ve örgüt sorumlu tutulamaz.

Kaldı ki iddianameye ancak küçük bir kısmı alman konuşmada savunulan düşünceler suç unsuru içermemektedir.

Yine aynı konuşmada sözü edilen *“Uluslararası anlaşmalara paralel olarak herkesin anadilinde öğretim görmesinin savunulması, bazı çev-*



*relerin hücum ve iftiralarına uğrayarak bölücülük olarak nitelendirildi.”* şeklinde özetlenen görüşler de uluslararası bir taleptir. Sorunun tamamen eğitimsel açıdan ele alınmasıdır. Konuşmada bunu savunmanın bölücülük olmadığı, asıl bölücülüğün insanların özgürlüklerine karşı saygısızlık yapmak olduğu söylenmektedir.

Burada şu noktaya dikkati çekmek istiyoruz. TÖB-DER Eğitim, ülke sorunlarına ilişkin yüzlerce konuda görüş açıklaştı. Bu görüşlerimizin içinden, yalnızca bir ikisini alıp dikkati bunlara çekmek, aldatıcı bir etki yaratmak amacını taşımaktadır.

Kongremizde söz alıp konuşan delegelerin söyledikleri ve savundukları şeyler kendilerini ilgilendirmektedir.

Kongre sonunda yapılan soruşturma ve yargılama sonucunda suç unsuru bulunan konuşmalar hakkında işlemler sürmüştür. Yöneticiler hakkında soruşturmaya gerek duyulmamıştır.

## 21- “DİRENİŞLER”

TÖB-DER’in insan haklarını savunmak, faşist vahşete karşı insan onurundan yana olmak, demokratik hak ve özgürlüklerini korumak, emekçi halktan yana tavır koymak için kamuoyuna açıklamalarda bulunması iddianamenin 98. sayfasında *“Marksist-Leninist ve bölücü görüşlerin hayata geçirilmesi ve eylemlere dönüştürülmesi”* olarak değerlendirilmektedir. Bu cümleden olmak üzere 20 Mart 1978, 3 Ekim 1979, 24 Aralık 1979 günleri yapılan eylemler ele alınıyor.

### 3 Ekim 1979 Günü Yapılan Yas:

Bu konu aslında iddianamenin dışında olması gereken konuydu. Çünkü 3 Ekim 1979 günkü eylemle ilgili olarak TÖB-DER Merkez Yürütme Kurulumuz Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı (3) No.lu Askeri Mahkemesinde 1980/547 No.lu dosya ile yargılanmış ve bu konuda karar verilmiştir. Bizce haksız olarak MYK üyesi 4 arkadaşımıza 12 şer ay hapis cezası verilmiştir. Karar henüz kesinleşmemiş olup dosyamızın Askeri Yargıtaya temyize gönderilmiş olduğunu sanıyoruz. Yine de bu konuya ilişkin görüşümüzü söylemeyi yararlı buluyoruz. Yargılama açısından değil ama genel olarak tüm eylemlerimizdeki haklılığımızın kanıtı olacak bir olay olduğundan iddiayı yanıtlıyoruz.

1978 yılının son aylarında faşist baskıların alabildiğine arttığı günler yaşıyordu. Hükümet çaresizlik içinde zorbalığa boyun eğip prim veriyor, saldırganlar yakalanamıyordu. Hemen her gün bir üye arkada-

şımız katlediliyordu. Her gün birkaç arkadaşımız yaralanıyor, birkaç şubemiz tahrip ediliyordu. Sokağa çıkamaz, ders veremez, okulumuza, evimize gidemez olmuştuk. Can güvenliğimiz ortadan kalkmıştı. TÖB-DER Yönetimi olarak 29 Eylül günü birkaç ilde yapacağımız mitinglerle kamuoyunun dikkatini saldırılara çekmek, taleplerimizi savunmak istemiştik. Yasal gereklerini yerine getirerek miting yapmak için başvurduğumuz Bitlis, Trabzon, Giresun, Van, Adapazarı, Ordu, Eskişehir illerinde seçimler öncesinde bulunulduğu için seçim kurullarınca taleplerimiz reddedilmişti.

Bursa'da ise il seçim kurulu mitingimizi yapabileceğimizi, yasal engelin bulunmadığını kararlaştırdı.

Bunun üzerine gerekli yasal işlemleri tamamlayarak 29 Eylül 1979 günü miting yapmak üzere Bursa'da toplandık. Ancak keyfi bir kararla Bursa Valiliği mitingi engellemek istedi. *"Yasaların verdiği hakkı kullanaacağımızı"* söyleyince de *"yaptırmayacağız"*, diyerek bizi tehdit ettiler.

Bu tehdide boyun eğmek demokratik hak ve özgürlüklerin keyfi yollarla gasbedilmesine karşı susmak demekti. Omuzlarımızdaki sorumluluk büyüktü. Kim olursa olsun kaynağını Anayasa ve yasalardan almadıkça hak ve özgürlüklerimizi yok edemezdi. Buna izin veremedik. Zaten demokratik hakların genişletilmesini ısrarla savunan bizlerin bu antidemokratik kararı sineye çekmesi beklenemezdi. Çünkü böyle bir tavır bundan sonra isteyen yöneticinin istediği özgürlüğü, istediği gibi tahrip etmesine zemin hazırlıyacaktı.

Biz yine de bu anti-demokratik tavrın yasal olarak hesabını soracağımızı belirterek miting yapmaktan vazgeçtik. Kentin çeşitli yerlerinde alıkonan arkadaşlarımızın bir yerde toplanmasından sonra durumu açıklayıp dağılacağımızı yetkililere bildirdik. Önerimizi kabul ettiler.

Belirtilen *"stadyum önünde"* toplanmaya giderken emniyet kuvvetlerinin saldırısıyla karşılaştık. Beynimize beynimize vurdular. Sanki kafalarımızdaki düşünceyi, sanki direnme, ve demokratik hakları korumaya inanç ve inadımızı yok etmek istiyorlardı.

Ve orada yüzlerce üye arkadaşımız yaralandı. Fehmi YILDIRIM adlı üyemiz de öldü.

Bu olaya ilişkin haksız olarak verildiğimiz mahkemede yargılandık ve beraat ettik.

Görülüyor ki, 3 Ekim Yas Eyleminin öncesindeki zamanda da haklı olan, yasal olan TÖB-DER'dir.

İşte 3 Ekim olayına bu psikolojik durum ve bu koşullarla girildi. Onbinlerce öğretmenin kişisel iradeleriyle protesto eyleminde bulunmasını haklı bir eylem olarak gördüğümüzü bir kez daha yineliyoruz.

#### 24 Aralık 1979 Öğretmen Boykotu:

24 Aralık 1979 tarihli öğretmen boykotu sırasında o günün MYK üyeleri tutuklu bulunuyordu. Bu boykotun önceden planlanıp öğretmenlere duyurulduğu iddiası (İddianame sh. 99) doğru değildir. Şöyle ki:

1. Adı geçen Devrimci Öğretmen ve Yurtsever Devrimci Öğretmen bildirileri 24 Aralık olayıyla ilgili değildir. Ve ayrıca TÖB-DER'i ilzam etmemektedir.

2. Genel Başkanımızın 20 Aralık 1979 tarihli yeni yıl mesajında ise boykotla ilgili bir şeyden söz edilmemektedir. Mesaj saldırılara karşı öğretmenlere moral vermek amacıyla yayınlanmıştır.

3. Birlik-Dayanışma grubunun 27.12.1979 tarihli politika gazetesindeki açıklaması da yalnızca bir yorumdur ve TÖB-DER'in dışında bir olaydır.

4. Aynı gazetede GYK üyesi ve İstanbul Bölge Temsilcisi Haşim Çiçek ve İstanbul Şubelerinin açıklaması ise Kahramanmaraş katliamını kınamak amacıyla yapılmıştır.

Sonuç olarak 24 Aralık eylemi tek tek öğretmenlerin iradeleri sonucu gerçekleştirdikleri bir eylemdir. Yönetimimizin bu eylemin yapılması konusunda bir kararı yoktur.

24 Aralık 1978'de faşistler, yüzden fazla emekçi insanı katletmiş, Kahramanmaraş'ta bir soykırımı gerçekleştirmişlerdir. Soykırımında 5 TÖB-DER'li öğretmen de hunharca öldürülmüşlerdi ve geçen 1 yıllık sürede saldı ve katliamlar, ilan edilen sıkıyönetime rağmen durmamış, üstelik daha da artmıştı. Artık hemen her gün bir arkadaşımızı kaybetmeye başlamıştık. Bu katliamlara karşı olduğunu bildirmek ve yetkililerin önlemler alması için onları uyarmak, kamuoyunun bu konuya dikkatini çekmek her yurtsever insanın göreviydi. Bu bakımdan 24 Aralık günü gösterilen tepkilerin, o günün koşulları gözönüne alınarak doğal karşılanması gerekmektedir. Bir insanlık görevinin yerine getirilmesi suç olarak nitelendirilemez.

GYK üyelerinin duyurusunun bir eylem çağrısı olduğu ve yasadışı çalışmaların gizliliğiyle yapıldığı yorumu yanlış ve dayanağı olmayan

bir yorumdur.

Dosyadaki Gaziantep ve ilçe şubelerinin bildirisinde yazılanlarsa yönetimi ilgilendirmemekte şubelerin kişisel tavır ve düşüncelerini aksettirmektedir.

## 22- FAALİYETLERİMİZİN YASALLIĞI:

İddianamenin 115. sayfasında, *“ele alınan dönemdeki zeminin nite-liklerinin bilinmesi gerekir”* denilerek doğru bir şekilde yapılan tespit-ten sonra, TÖB-DER’in yöneticilerinin düşünceleri özetle yorumlan-maktadır.

Ülkemizin emperyalizmin yarı sömürgesi olduğundan başlayarak emekçilerin iktidarı alma çabasına girmesi gereğine kadar, karmaka-rışık, eklektik, siyasal bütünlüğü olmayan, kavramların birbirine ka-rıştırıldığı bir özetleme yapılarak, dernek faaliyetlerimizin bu zemine oturtulduğu iddia edilmektedir.

Oysa daha önce de belirttiğimiz gibi, TÖB-DER faaliyetlerinin siya-sal iktidar kavgasıyla bir ilgisi yoktur. Eğilim ve Yurt sorunları hakkın-da görüşlerin açıklanması ve demokratik hakların kullanılarak çeşitli güncel istemler için yasal mücadele etme faaliyetimiz söz konusudur.

Marksist-Leninist görüşle hareket eden diğer örgütlerle ilişki kur-duğumuz ve mitingler, yürüyüşler, boykotlar ve toplantılarda eylem birliği yaptığımız, işçi sınıfının tek temsilcisi kabul ettiğimiz DİSK’in eylemlerinin yanında yer aldığımız savlarını da suç olarak görmüyo-ruz. Anılan dernekler (TMMOB, TÖM-DER, KÖY-KOOP, HALKEVLERİ, TÜTED, TÖS-DER, TÖMÖD, TÖMAS gibi) TÖB-DER gibi yasal kuruluş-lardır ve yönetimlerinin Marksist-Leninist görüşlerle hareket ettikleri iddiası da doğru değildir.

12 Eylül öncesi yasa dışı sol örgütlerin militan ihtiyacını karşılamak için TÖB- DER’in *“Devrim için eğitim”* ilkesinden ve bu ilke doğrultu-sundaki faaliyetlerinden yararlandıkları iddiası ise iddianamenin 117. sayfasında yer alan yanlış bir tespittir.

TÖB-DER’in ilkesi *“Devrim için eğitim”* değil, *“Demokratik eğitim”*-dir. 1978’de düzenlediğimiz *“Demokratik Eğitim Kurultayı”*nın adı ve yönetimce belirlenen konu başlıkları ve DEK kararları da bunu doğru-lamaktadır. Ayrıca *“Devrim için Eğitim”* ilkesini benimsemenin de suç olmadığı kanısındayız.

Yine iddianamenin 117. sayfasında, *“Marksist-Leninist öğretinin ka-lıpları içinde ulusal yararlarımız ve bütünlüğümüzü bir kenara iterek,*

*kapitalizm ve emperyalizmin ırkçı, şovenist, baskıcı ve asimilasyoncu olduğu yolundaki enternasyonal iddiayı savunarak ülkemizde yalnız Türk halkı değil, Türk halkı ile beraber halkların yaşadığını, Türk burjuvazisinin bu halkları ezmeye çalıştığını, özümlemeye çalıştığını, kendilerine gerekli hakları tanıyıp vermediğini ileri sürüp buna halkı inandırmaya çalışmış, bu suretle bölücü, milli duyguları zayıflatıcı yoğun bir propagandanın yapılmasını sağlamışlardır.”* iddiası da TÖB-DER’in faaliyetlerine göre kanıtsız olan bir iddiadır. TÖB-DER’in faaliyetlerinde ulusal yararlarımız kesinlikle bir tarafa atılmamış, ulusal ve uluslararası planda savunduğu görüşler suç oluşturmamıştır. TÖB-DER’in bölücü ve Milli duyguları zayıflatıcı propagandanın tam tersine insanları birbirine yakınlaştıran, bütünleştirici düşünceleri vardır. Ayrıca emperyalizmin ırkçı, şoven, baskıcı ve asimilasyoncu olduğu görüşü enternasyonal bir iddia değil varolan bir gerçeğin ifadesidir. Bu iddianın yerinde olmadığına inanıyoruz.

### 23- TÖB-DER’İN KAPATILMASI İSTEMİ HUKUKİ DEĞİLDİR:

İddianamenin 126. sayfasının başında *“TÖB-DER Yönetimindeki sanıkların hep birlikte aynı amaca dönük karar ve icra organı olarak açılanan fiilleri dolayısıyla TCK’nun 141/1. madde ve fıkrasına uygun suçu işledikleri; TCK’nun 79. maddesi delaletiyle cezalandırılmaları ve yasa dışı haline getirilen derneğin 1630 sayılı Kanunun 64/1. maddesi gereğince kapatılması gerektiği sonucuna varılmıştır.”* denilerek 8 yıldan 15 yıla kadar hapisle cezalandırılmamız istenmektedir.

Bizim yönetimimizdeki arkadaşların aynı amaçta oldukları doğrudur. Ama bu amaç iddianamede yazıldığı gibi TCK’nun 141/1. maddesinde yazılı olan amaç değildir. Eğitimin demokratikleştirilmesi, eğitim emekçilerinin hak ve hukukunun savunulması, insan haklarının, Atatürk devrimlerinin ve yurt çıkarlarının savunulmasıdır.

Faaliyetlerimiz de bu doğrultudadır.

TCK’nun 141/1. maddesini ihlal ettiğimiz iddiası bu nedenle ve baştan beri açıkladığımız gerekçelerle geçersizdir.

TÖB-DER günümüz Türkiye Eğitim Öğretim Emekçilerinin tek ve güçlü ekonomik demokratik meslek örgütüdür. 1908’lerin *“Encümen-i Muallimin”* den bugüne değin uzanan öğretmen öncülüğünün devamıdır. Ülkemizdeki bağımsızlık ve demokrasideki yeri açısından öğretmen hareketinin örgütlenmesini kısaca özetlemekte yarar görüyoruz.

1906’da kurulan *“Encümen-i Muallim”* den sonra *“Muhafaza-ı*

Muallimin" "*Cemiyeti-i Muallimin*", "*Neşri-i Maarif ve Teavvünü Muallimin Cemiyeti*" kurulmuştur.

1914'de kurulan "*Muallimler Cemiyeti*", İzmir'in işgali üzerine 22 Mayıs 1919'da İstanbul Sultanahmet'deki ilk antiemperyalist mitingi düzenleyen örgüttür. Barışta eğitimin yayılması ve öğretmenlerin haklarını savunan bu örgütler, Kurtuluş savaşında Anadolu'ya silah ve cephane kaçırmış, savaşta pek çok üyesini şehit vermiştir. Örneğin eski Milli Eğitim Bakanlarından Mustafa Necati, Atatürk'ün silah arkadaşlarından Cevat Dursunoğlu Muallimler Cemiyetinin kurucu ve yöneticisidirler.

1920'de aylıkları ödenmediği için ilk grevlerini yapan örgütlü öğretmenler, 7 Mayıs 1921'de "*Türkiye Muallimler Cemiyeti Birliği*" adı altında ilk merkezi örgüt olarak birleşmişlerdir.

1922-1946 arasında "*Takriri Sükun Kanunu*" nedeni ile örgütten yoksun kalan öğretmenler, 1946'dan sonra Cemiyetler kanununa göre *Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu (TÖDMF)* adı altında ikinci merkezi örgütlerini kurmuşlardır.

8.7.1965'de 92 TÖDMF üyesi tarafından 1961 Anayasasının getirdiği sendika hakkının kullanımı ile Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) kuruldu. 13 Temmuz 1968 TÖDMF 22. kongresinde TÖS yöneticileri, TÖDMF yedek yönetici seçildiler 1 yıl sonra da TÖDMF kendini feshederek TÖS'e katıldı.

1965-71 arasında eğitim alanında 50 den fazla sendika vardı. TÖS bunlar arasında giderek güçlendi. 1965'de 92 kişi ile kurulan TÖS 1966'da 28 bin üyeye ulaştı. 1968'de 51 bin, 1969'da 65 bin, 1971 de 80.000 üyeyi bağrında topladı.

4-8 Eylül 1968'de "*1. Devrimci Eğitim Şurası (DEŞ)*"nı toplayan TÖS öğretmen örgütçülüğünün bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinde etkin bir yer kazanmasını sağladı.

22 Eylül 1971 tarihli Anayasa değişikliği ile diğer kamu sendikaları gibi TÖS de kapanmak zorunda bırakıldı.

12 Mart döneminde tutuklanan TÖS yöneticileri 12 Mart mahkemelerinde yargılanırken şöyle suçlanmışlardır. "***TÖS'ün ana gayesi öğretmenlerin mesleki menfaatleri korumak -öğretmenlerin mesleki ve kişisel sorunlarını halletmek değil- bilakis ideolojik bir yön çizmektir. Yani marksist ve leninist düzenin ülkemizdeki uygulanması için açılmış olan bir savaşın ve mücadelenin ta kendisidir.***"

***Açıkça görülen kadarıyla bir rejim davasıdır”.*** Ve TÖS yöneticileri bu yargılamadan Eylül 1976’da beraat ettiler.

12 Mart döneminde TÖS’lü öğretmenlerin onurlu ve yürekli bir görevi yerine getirerek kurdukları TÖB-DER, bugün 200 bine yakın üyeye 700’e yakın şubeye sahip olarak Türkiye’nin en büyük meslek örgütüdür ve Türkiye Öğretmen hareketinin sürdürücüsüdür.

TÖB-DER Türkiye Öğretmenlerinin emperyalizme, faşizme şovenizme karşı bağımsız ve demokrasi mücadelesinde yerini alan mesleki, ekonomik, demokratik kitlesel örgütüdür.

## 24- SONUÇ VE İSTEM:

1) Anayasanın ve yasaların verdiği hak ve özgürlüklerin ışığında kurulan ve faaliyet sürdüren derneğimizin tüm çalışmaları idarenin ve yargının denetiminde geçmiştir. Yoğun bir baskı ve iftira kampanyası altında güç koşullar içerisinde yasal haklarımızı bile kullanmaktan alıkonduğumuz halde 200 bin emekçinin hak ve çıkarlarını savunduğumuz için yeniden yargılanmamız politik gerekçelerden kaynaklanmaktadır. Yönetimimiz süresince:

a- Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 nolu Askeri Mahkemesinde 1980/110 sayılı dosya ile merkez yönetimimizin 1630 sayılı yasaya ve TCK’nun 312. maddesine muhalefet ettikleri iddiası ile açılan dava BERAATLA sonuçlanmıştır. Karar Askeri Yargıtayca onaylanmıştır. Bu davada TÖB-DER’in 1978 Ağustosundan 1979 Nisanına kadar olan faaliyetleri soruşturma konusu edilmiştir.

b- Ankara Toplu Basın 9. Asliye Ceza Mahkemesinde 1978/705 E.S. dosya ile Irkçı, Şoven, Asimilasyoncu eğitime son içerikli afişimiz ve İlköğretim Haftası nedeniyle düzenlediğimiz panelde yapılan konuşmalar ve yayınladığımız ajansa ilişkin TCK’nun 142/3. maddesine muhalefet ettiğimiz iddiasıyla açılan davadan yargılanan M.Y.K. üyeleri-miz yargılanma sonucunda BERAAT etmiştir. Bu karar kesinleşmiştir.

c- Bursa Asliye Ceza Hakimliğinin 30.9.1979 sayılı dosyası ile 171 sayılı yasaya muhalefet ettiğimiz iddiasıyla yargılandığımız davadan da M.Y.K. üyeleri olarak BERAAT ettik. Bu karar da kesinleşmiştir.

d- Ankara Cumhuriyet Savcılığı ve Basın Savcılığınca açılan hakkımızdaki birçok soruşturma takipsizlikle sonuçlanmıştır.

e- Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 nolu Askeri Mahkemesince 1980/547. nolu dosya ile TÖB-DER’in Eylül 1979’dan Kasım 1979’a kadar olan faaliyetlerinin soruşturma konusu edildiği ve TCK’nun

141/1. maddesi uyarınca tutuklandığımız, daha sonra TCK'nun 312. maddesine ve 1630 sayılı Dernekler Yasasına muhalefet ettiğimiz iddiasıyla açılan davada MYK üyesi 4 arkadaşımız 12'şer ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Karar henüz kesinleşmemiş olup, Askeri Yargıtay'da incelenmektedir.

f- Dernek Merkezimiz Ankara Sıkıyönetim Komutanlığınca birkaç kez arattırılmış ve suç unsuru olacak herhangi bir şey bulunamamıştır. Bu aramalardan sonra da zaten derneğimiz 24 Aralık 1979 tarihinden beri kapalı bulunmaktadır.

g- Yaptığımız Kongreler, Şube Başkanları toplantıları, paneller, açık oturumlar, hükümet komiserlerinin nezaretiyle gerçekleşmiş ve bu faaliyetlerimizden dolayı açılan soruşturmalar sonucu derneğimize herhangi bir suç isnat edilmemiştir.

h- Yayınladığımız TÖB-DER gazetesi ve TÖB-DER ajansının tüm sayıları basın yasası hükümlerine göre, yasal gerekleri yerine getirilerek yayınlanmış , bugüne kadar soruşturma açılmalardan suçsuz olduğumuz kanıtlanmıştır. Soruşturma açılmayanlar hakkında ise, aradan geçen bunca zamandan sonra soruşturma açılması söz konusu değildir.

2) 7 Temmuz 1946'da Paris'te, Fransa, Belçika, İtalya, ABD, Latin Amerika Öğretmen Sendikaları, Küba, Peru, Çekoslovakya, Macaristan, Vietnam devletlerinin Öğretmen Örgütlerince kurulan ve bugün Bengaldeş, İran, Mısır, Hindistan, Pakistan, Suriye ve daha sayabileceğimiz 80'den fazla öğretmen örgütlerinin üye olduğu FISE (Uluslararası Öğretmen Sendikaları Federasyonu) ile ilişkiler kurarak sendika gibi çalıştığımız yolundaki suçlamalara karşı şunları söylemek istiyoruz:

Türkiye Öğretmen hareketi de dünya öğretmen hareketiyle birlikte eğitim- öğretim sorunlarının çözümünden yararlanmanın çağdaş dünyada zorunlu olduğunun bilincindedir. Günümüzde devletler arası ilişkiler artık her alanda örgütlü ve sistemli bir biçimde sürdürülmek istenmektedir. Bizim de öğretmen hareketiyle Uluslararası planda bağlar kurmak istememiz doğaldır. Bunun doğal olduğunu devletimizin de imza koyduğu uluslararası anlaşmalar doğrulamaktadır. Şöyle ki:

a- Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 1945 tarihli Sendika özgürlüğüne ve sendika hakkının korunmasına dair 87 nolu sözleşmenin 2. maddesinde, *“çalışanların ve işverenlerin herhangi bir ayırım yapılmaksızın ve önceden izin alınmaksızın diledikleri örgütleri kurma ve örgütlere tüzüklerine uymak kaydıyla üye olmak hakları vardır.”* denilmektedir.



İmzalayan devletlerin iç hukuk metinleri gibi bağlayıcı özellik taşıması gereken bu metinler bizi de ilgilendirmektedir.

b- Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 1948'de kabul edilen ve Millet Meclisince onaylanarak 27.5.1949 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan "İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ"nin 23. maddesinin 4. fıkrasında; *"Herkesin Menfaatlerini koruması için sendikalar kurmaya ve bunlara katılmaya hakkı vardır."* denilmektedir.

c- Avrupalı devletlerce 4.11.1950'de Roma'da imzalanmış bulunan "ROMA SÖZLEŞMESİ" diye bilinen ve bizim de kabul ederek 19.3.1954 tarihli Resmi Gazete ile ilan ettiğimiz "İNSAN HAKLARINI VE ANA HÜRRİYETLERİ KORUMAYA DAİR SÖZLEŞME"nin 11. maddesinde de *"her şahıs ... sendikalara girmek hakkı dahil olmak üzere dernek kurmak hakkına sahiptir"* denilmektedir.

d- Türkiye Cumhuriyeti Devletinin de imzaladığı 18 Ekim 1961 tarihli "AVRUPA SOSYAL YASASININ" birinci bölümünde *"bütün çalışanlar ve işverenler iktisadi ve sosyal çıkarlarının korunması için ulusal ve uluslararası örgütler"*

e- "HELSİNKİ KONFERANSI"nın metninde de SENDİKA HAKKI yer almaktadır ve bunda da TÜRK hükümetinin imzası vardır.

f- Üyesi olduğumuz UNESCO ve İLO (Uluslararası Çalışma Örgütü) tarafından ortaklaşa kabul edilmiş olan *"Öğretim Personelinin Durumuna İlişkin Tavsiye Kararı"* öğretmenler açısından önemli bir aşamayı ve kazanımı ifade etmektedir. Bu karar UNESCO'nun Ekim-Kasım 1966'da Paris'te toplanan 14. Genel Konferansında ve İLO'nun Kasım 1966'da Cenevre'de toplanan 167. dönem 7. Genel Kurulunda kabul edilmiştir.

149 Paragraflık metnin 79. paragrafında *"öğretmenlerin toplumsal ve kamusal hayata kendi çıkarları, eğitim ve tüm toplumun yararı açısından katılımda bulunmaları"* hak olarak belirtilmiştir.

Kararın 82. maddesi öğretmenlerin *"toplu sözleşme hakkı"*na ilişkindir.

*"Öğretmenlerin çalışma koşullarının ve öğretmenlere ilişkin uygulamaların öğretmen örgütleriyle işverenler arasındaki toplu pazarlıklar yoluyla belirlenebileceğini"* ifade etmektedir.

Metnin 84. paragrafı ise "GREV" hakkını öngörmektedir. *"... taraflar arasındaki pazarlıklar kesildiği vakit öğretmen örgütleri diğer örgütlerin meşru çıkarlarını korumak amacıyla normal olarak sahip oldukları"*

*diğer eylem yollarına başvurmak hakkını haizdirler” denmektedir.*

g- ILO ve UNESCO’nun 1976 yılında 72 ülkede uyguladığı bir araştırma sonucuna göre yalnız İspanya, Tayland, Panama, Liberya, Ürdün, Ekvator, Nikaragua ve Türkiye olmak üzere dünyada 8 ülkede öğretmenlerin sendika hakkı bulunmamaktadır. Avrupa’da sadece Türkiye ve İspanya’da olmayan bu hakka geçtiğimiz yıllarda İspanya Öğretmenleri kavuşmuşlardır. Kıbrıs Türk Federe Devletinde bile öğretmenlerin KIBRIS TÜRK ÖĞRETMENLER SENDİKASI (KTÖS) vardır. Adı geçen 8 ülkeden Nikaragua’da Öğretmenler 1979 yılında Sendika hakkını almışlardır.

h- Anayasamızın 65. maddesi *“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında 149 ve 151. maddeler gereğince Anayasa Mahkemesince başvurulamaz.”* denmektedir.

**Yorum Yapmıyoruz!**

i- Dernek tüzüğümüzün 4. madde, b fıkrasının sonunda şöyle denmektedir: *“Eğitim, bilim ve kültür alanında Türkiye’deki ve Dünyadaki çeşitli ülkelerden aynı alanda çalışan örgütlerle bilgi ve deney alışverişiinde bulunmak.”*

Görüldüğü gibi TÖB-DER’in savunduğu ve yükselttiği “GREVLİ VE TOPLU İŞ SÖZLEŞMELİ SENDİKA HAKKI” Uluslararası Anlaşmaların Anayasamızın ve Tüzüğümüzün verdiği bir haktır.

TÖB-DER’in Grevli ve Toplu Sözleşmeli Sendika Hakkı için faaliyet göstermesini FİSE ile ilişkilere girmesini, uluslararası alanda doğan ve Anayasal olan hakların kullanılmak istenmesini suç olarak göstermek mümkün değildir.

3) Cumhuriyetin 56 yılında olmamıza rağmen okuma-yazma oranının % 54 olduğu, yazının icadından 7 bin yıl sonra halkımızın yarısına yakınının okuma- yazma bilmediği koşullarda; egemen sınıfların ve gerici, faşist güçlerin olanca baskı ve karalamalarına, saldırı ve katliamlarına rağmen, aydınlık yarınlara için yılmadan mücadele edip 200 bin eğitim öğretim emekçisini örgütleyen TÖB-DER, bozuk eğitim düzeninden sorumlu tutulamıyacağı gibi, bu koşullarda varlığını sürdürdüğünden dolayı cezalandırılmayı değil, övülmeyi hak etmiştir. Bu bakımdan toplumsal gerçeklerle yakından ilişkisi olan eğilim sorunlarının çözüm önerilerini getirirken ve bu konuları tartışırken *“Siyasi kavramlar kullandı ve faaliyet gösterdi”* diye suçlanmamızı hukuk kuralları açısından mümkün görmemekteyiz.

4) Demokratik hak ve özgürlüklerimizi kullanarak mitingler yaptığımız, yayınlar çıkardığımız, toplantılar düzenlediğimiz, öğretmen örgütlenmesinin mirasını sahiplendiğimiz, ülkenin ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel eğitimsel sorunları hakkında görüş beyan ettiğimiz için; komünizm propagandası, bölücülük, milli duyguları zayıflatma, sosyal sınıfların birini ortadan kaldırmak için gizli cemiyet kurma, dernekler yasasını ihlal etme.... gibi iddialarla suçlanmamızı; öğretmen hareketinin karşı karşıya bulunduğu bir tehlike olarak görüyoruz. Yargılananın tek tek biz yöneticiler değil. Türkiye demokratik öğretmen hareketi olduğunun bilinmesini istiyoruz.

Bütün bu nedenlerle, suçsuz olduğumuz inancındayız.

Tutukluluğumuzun sürmesinin bizce gerekçeleri ortadan kalkmıştır.

Mağduriyetimizin önlenmesi bakımından tahliyemize karar verilmesini saygılarımızla talep ederiz.

(NOT) Bu davada sanık öğretmenler, Ankara Mamak Askeri Cezaevinde, sorgu anlatımlarını hazırlamak için gerek duydukları kitap, broşür ve öteki yayınların kendilerine verilmesini cezaevi yönetiminden istemişlerse de istedikleri kitap ve yayınları verilmemiş ve savunma hakları kısıtlanmıştır. Bu sorgu anlatımları sanıklar tarafından belleklerine dayanılarak hazırlanmıştır.

## IV. BÖLÜM

### DELİLLERİN İNCELENMESİ

Bu sorgu anlatımlarından sonra Mahkemece davaya devam olunmuş ve iddia delillerinin incelenmesine başlanılmıştır.

Burada hemen açıklamak gerekir ki Askeri Savcı; iddianamede dayanak olarak gösterilen, hazırlık soruşturması aşamasında “*delil*” adı altında ileri sürülen ve derneğe ait olan kararlar, yayınlar ve konuşmalar dışında yeni hiçbir delil ortaya koyamamıştır.

Askeri Savcı, Demokratik Eğitim Kurultayında yapılan konuşmalara ilişkin bant tapelerinin bilirkişi aracılığı ile incelenmesini istemiş, bu bant tapeleri dosyaya konulmuştur. Ancak, savunma Avukatları Halit ÇELENK, İlhan DİŞÇİ, Şükrü GÜNEL ve Günfer KARADENİZ tarafından *Bilirkişi incelemesi istemine karşı itiraz edilmiş*, bant tapelerinin, ses bantlarının delil niteliği taşıyamayacağı, bu bantlarda her zaman değişiklikler, eklemeler ve çıkarmalar yapılabileceği, bunun bilirkişi raporları, Mahkeme Kararları ve Anayasa Mahkemesi. Kararları ile doğrulandığı ileri sürülmüş ve bu itirazları doğrulayan belgeler Mahkemeye sunulmuştur.

#### A- RAPORLAR VE KARARLAR

Mahkemeye sunulan karar ve raporlardan kimilerini özet olarak aşağıda veriyoruz:

1- İstanbul Teknik Üniversitesi Telekomünikasyon Tekniği Kürsüsü tarafından verilen, Prof. Ziyaettin SÜDER imzalı, 16.7.1970 gün ve 380 sayılı raporda şöyle denilmektedir:

*“Bir ses bandındaki seslerin kime ait olduğunu, seslerin sahipleri konuşmayı yaptıklarını kabul etmedikleri müddetçe, fenni bir şekilde ve itiraz kabul etmeyecek bir tarzda (Parmak izinde olduğu gibi) tespit etmeye henüz imkan*

yoktur. Bu konu üzerinde Batı Memleketlerindeki çalışmalar da henüz olumlu sonuç vermemiştir.”

2- Eski Adalet Bakanlarından Şevket Kazan hakkında 12 Eylül müdahalesinden sonra Ankara 1 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinde 1980/1518 esas sayılı dosya ile açılan Kamu Davasında Mahkemenin başvurusu üzerine, İstanbul Teknik Üniversitesi Telekomünikasyon Kürsüsü tarafından verilen raporda da şu düşüncelere yer verilmiştir:

*“..Bantlardaki kayıtlı konuşmaların nakilden mi ibaret olduğunun ve bantlarda montajlar bulunup bulunmadığının, dolayısıyla banda kayıtlı sesin sahibinin teknik aletler kullanılması ile fenni şekilde objektif olarak tespiti henüz mümkün olamamaktadır.”*

3- Anayasa Mahkemesi de, Cumhuriyet Senatosunun Cumhurbaşkanınca seçilmiş üyesi Osman KÖKSAL'ın dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin olarak açılan davada gösterilen gerekçeler arasında şu değerlendirmeyi yapmıştır:

*“Ses alma alanındaki ilerleme ve gelişmeler bugün o evrededir ki bir sesin belirli bir kişiye ilişkin bulunduğu hala parmak izlerinde olduğu gibi kuşkusuzca ve kesinlikle saptanamamasına karşılık bir takım montaj yollarıyla ve gerekirse ses taklit etmede usta kişilerin yardımlarından da yararlanılarak bantlar istenildiği gibi doldurulabilmektedir. Bir toplantıda hazır bulunanlar, zamanında ve usulünce tutanaklarla saptanarak o toplantıya ilişkin bulunduğu ileri sürülen ses bantlarına böylece destek ve güç kazandırılmadıkça bant çevirilerine hukuk yönünden tam bir güvenle bağlanıp dayan ilam ayacağı ortadadır..*

*... Buralara araçların kimlerce ne vakit, nasıl yerleştirildiği, nasıl uzun bir zaman korunup çalıştırılabildiği, bantların nasıl ne zaman ele alınıp değerlendirildiği, konuşanların kimliklerinin ve banda çekilmiş seslerle ilişkilerinin ne yolla saptandığı bilinemediği için bu durum ses bantlarının isnada ciddilik verme gücünü daha da gölgelemektedir..*

*Yukarıdan beri açıklananlarla varılan sonuç şudur: Başkaca inandırıcı ve pekiştirici kanıtlar bulunmadıkça yalnızca ses bantlarının ve gizli ajan raporlarının, bir yurttaşta yapılan “Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını taşıyır ve tebdile ve bu yasa ile kurulmuş Türkiye Büyük Millet*

*Meclisini iskata veya görevini yapmaktan men'e cebren teşebbüs gayesiyle gizlice ittifak kurmak' gibi çok ağır bir isnada yasama dokunulmazlığının kaldırılması yönünden ciddilik kazandırabilmesi bir hukuk Devletinde düşünülemez." (17.8.1971-19.8.1971 gün ve 971/41-67 sayılı karar).*

TÖB-DER davasını gören Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi bu itiraz ve belgelerin açıklanmasından sonra 25.9.1981 günlü ara kararıyla *Ankara C. Savcılığındaki bantların dosyada delil olarak muhafazası bakımından celbine ancak inceleme konusu yapılmasına yer olmadığına"* karar vermiştir.

## **B- YASADIŞI ÖRGÜTLERLE İLİŞKİ SAVI**

Askeri Savcı, TÖB-DER'in yasadışı örgütlerle ilişkisi olduğunu, *"TÖB-DER'e ait paraların illegal Dev-Yol Örgütü ihtiyaçları için örgüte verildiğini, ve bunun TÖB-DER Karabük Şubesi Yöneticilerinden Fuat Alpaslan'ın ikrarından anlaşıldığını"* ileri sürmüştür.

Bu savın gerçeklere aykırı olduğunu ileri süren savunma avukatları; baskı altında imza ettirilen emniyet anlatımlarına karşın bu sanıkların mahkemece serbest bırakıldıklarını, Askeri Savcıda ve mahkemede emniyet anlatımlarını reddettiklerini, yargılandıkları dava dosyasında bulunan Askeri Savcılık ve duruşmadaki anlatımlarının getirilerek bu dosya içine konulmasını ve bu sanıkların yeniden tanık olarak dinlenilmelerine karar verilmesini istemişlerdir.

Bu istem üzerine Mahkemeye çağrılan: Nihat Yurtkuran, Mustafa Aydın, Celal Deniz, Yalçın Türkmen, Yavuz Koçoğlu, Erol Savumlu, Mehmet Ali Yılmaz, Burhanettin Biber ve Ahmet Telli tanık olarak dinlenmişlerdir. Bu tanıklar anlatımlarında: Emniyette kendilerine ağır maddi ve manevi işkenceler yapıldığını, bu işkenceler altında hazırlanmış ifade tutanaklarını okumadan imza etmek zorunda kaldıklarını, sanıklardan Süleyman Yaşar ve Arkadaşlarının yasa dışı herhangi bir örgütle ilişkileri bulunduğu, bu tür örgütlere maddi yardımlar yaptıkları konularında hiçbir bilgiye sahip olmadıklarını ve görmediklerini bildirmişlerdir. (Duruşma: 17.7.1981)

Ayrıca Askeri Savcının iddianamesinde adı geçen Fuat Alpaslan'ın yargılandığı Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 numaralı Askeri Mahkemesinin 1981/70 esas sayılı davasında bu konuda bilirkişi incelemesine karar verilmiştir. Mahkemece görevlendirilen bilirkişi Üsteğmen Özalp Coşkun tarafından düzenlenen raporda sanıklar ta-

rafından Dev-Yol örgütüne yardım yapıldığına ilişkin hiçbir delile rastlanmadığı açıklanmıştır. Bu bilirkişi raporu da savunma avukatları tarafından mahkemeye verilmiş ve dava dosyasına konulmuştur.

Böylece Askeri Savcılığın yasadışı örgütlerle ilişki ve bu örgütlere maddi yardım yapıldığı savının doğru olmadığı anlaşılmıştır.

## **C- SAVUNMANIN DAYANDIĞI KARAR VE BELGELER**

### **1- TAKİPSİZLİK KARARI**

Demokratik Eğitim Kurultayından (DEK) sonra Ankara Basın Savcılığı, bu kurultayda yapılan tüm konuşmaları, sunulan bildirgeleri, dağıtılan broşür ve yayınları incelemeye almıştır. Bu konuşma ve yayınlar önce bilirkişi olarak Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Ceza Hukuku Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yılmaz Günal'a verilerek incelenmiştir. Bilirkişi tarafından Ankara Basın Savcılığına verilen 17.4.1978 gün ve 450 sayılı raporda: yapılan konuşmalarda, dağıtılan kitap, bildirme ve yayınlarda ceza yasasının 141, 142, 159, 311 ve 312. maddelerinde gösterilen suç öğelerinin bulunmadığı bildirilerek şöyle denilmiştir:

*"I. Bilirkişiye verilen Görev: Ankara Cumhuriyet Savcılığı Basın bürosu makamının 23.3.1978 tarih ve Basın hz. 1978/195 sayılı tutanakları ekinde verilen Demokratik Eğitim Kurultayında yapılanlar ile evrak ekinde bulunan dokümanlarda TCK 141, 142, 159, 311 ve 312. maddelerinde bulunan suçların yasal unsurlarının bulunup bulunmadığının tetkikiyle tayin ve tesbitinden ibarettir.*

*II. Yapılan İnceleme: Tutanak ekinde verilen 4.2.1978 günü Bulvar Düşün Salonunda yapılan "Demokratik Eğitim Kurultayı" konulu toplantının 4, 5, 7, 8, 9, 10.2.1978 günkü toplantılarına ait toplam 63 sayfadan ibaret daktilo edilmiş tasdikli konuşma metinleri incelendi.*

*Süleyman Yaşar'ın takdim konuşmasından sonra TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu öğretim eğitim düzeyi konusunda ülkemizden çeşitli yerlerden örnekler veren bir açış konuşması yapmıştır. Daha sonra FİSE adına bir konuşma yapılmıştır.*

*Ahmet Kaçmaz, Mehmet Özler, Mehmet Ali Aybar'ın konuşmaları sonunda çeşitli bakanlardan gelen ve kurultaya*

katılamama mazereti beyan ederek başarı dileyen telgraf-ları okunmuş daha sonra Ahmet Yıldız bir konuşma yap-mıştır.

İkinci günü yapılan toplantıda Alpaslan Işıklı, Dünya Öğretmen Örgütlenmesinin tarihçesi üzerine bir konuşma yapmıştır. Fevzi Demir ve diğer şahıslar bu bildirge üzerinde söz almış ve çeşitli görüşleri dile getirmişlerdir.

7, 8, 9 ve 10. günlerde yapılan konuşmalar incelendi.

Demokratik Eğitim Kurultayında elde edilen ve dos-ya içinde bulunan belgeler incelendi. TÖB-DER Başkanı Gültekin Gazioglu'nun Demokratik Eğitim Kurultayı'nı açış konuşmaları, Türkiye Yazarlar Sendikası adına Can Yücel'in Yaygın Eğitim, Sosyalist Ülkelerde Eğitim, Oya Baydar'ın bildirge, Feyzullah Ertuğrul'un İlköğretim Sorunları ve Çözüm Yolları, Hamza Tekin'in İlköğretim Sorunları ve Çözüm Yolları, Mustafa Düzgün'ün Yüksek Öğrenim Sorunları ve Çözüm Yolları, Nazif Kaleli'nin Sömürge Ülkelerde Eğitim, Niyazi Altunya'nın Teftiş ve Değerlendirme, Ankara Tabip Odasının Sağlık, Beslenme ve Eğitim, Burhan Bilici'nin Sağlık, Beslenme ve Eğitim, İKD'nin Kadınların Eğitim Sorunları, Köy-Koop'un Yaygın Eğitim, Mehmet Babacan'ın İlköğretim Sorunları ve Çözüm Yolları, Prof. Sadun Aren'in Eğitim-Üretim İlişkileri, Mehmet Koç'un Yaygın Eğitim, Hüseyin Beysülen'in Azgelişmiş Ülkelerde Eğitim, Satılmış Çağlar'ın Yaygın Eğitim, Gülay Türkyılmaz'ın Kadınların Eğitim Sorunları, Zeki Gürsoy'un Eğitim Emekçilerinin özlük ve Meslek Sorunları, Hüseyin Solgun'un Türkiyede Okul öncesi eğitim, Sezai Kaynak'ın Türkiye'de Öğretmen Örgütlenmesi adlı bildirgeler ve diğer teksir edilmiş bildirgelerle bunlara ilişkin eleştiri ve basına yapılan açıklamalar incelendi.

III. Sonuç: İncelenen konuşma, bildirge ve diğer açıklamalarda TCK'nun 141, 142, 159, 311 ve 312. maddelerinde öngörülen suçların asal unsurlarının BULUNMADIĞI kanaatinde olduğumuzu saygı ile takdirlerinize sunarız."



Yukarıya alınan bilirkişi raporuna dayanarak Ankara Basın Savcılığı da 21.4.1978 gün ve Basın Hazırlık 1978/195, Basın 1978/198 sayılı kararı ile tüm konuşma ve yayınlardan ötürü takipsizlik kararı vermiştir.

Karar şöyledir:

*“Ankara Gazi Mustafa Kemal Bulvarı 101/A ve Selanik Caddesi 76 numarada bulunan Makina Mühendisleri toplantı salonunda tertip komitesi ve idare heyeti olarak Süleyman Yaşar, Ayhan Kutlay ve Rasim Aktaş’ın birlikte tertiplemiş oldukları, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 Şubat 1978 günleri devam eden (DEMOKRATİK EĞİTİM KURULTAYI) konulu kapalı salon toplantısı ile ilgili olarak yapılan hazırlık soruşturması sonunda:*

*Söz konusu toplantıya çeşitli dernek ve kuruluşlar katılmış olup, toplantı günleri boyunca bu kuruluşlara ait çeşitli kitap ve broşürler bastırılmıştır.*

*Toplantılarda yapılan tüm konuşmaların bant çözümü yapılmış, dağıtılan ve bastırılan kitap ve bildiriler alınarak evraka eklenmiş olup, gerek yapılan konuşmalar gerekse evraka eklenen basılı eserler Prof. Dr. Yılmaz Günel’a inceltirilmiş olup, verilen raporda “İncelenen konuşma, bildirge ve diğer açıklamalarda TCK’nun 141, 142, 159, 311 ve 312. maddelerinde öngörülen suçların yasal unsurlarının bulunmadığı” kanaati sonuç olarak bildirilmiş olmakla ve memuriyetimizde de yapılan bu kurultaydaki konuşma ve bildirelerde resen takibi gereken herhangi bir suçun yasal unsurları görülmemekle toplantı ve tertip heyeti üyeleri hakkında KAMU ADINA KOĞUŞTURMA YAPILMASINA YER OLMADIĞINA, bildirim yer olmadığına CMUK.nun 163/2. maddesi uyarınca itiraz yolu açık olmak üzere kamu adına karar verildi.”*

*NOT: TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu hakkında bu kurultayda yaptığı konuşma nedeniyle ayrıca 978/460 Basın Hz. sayı ile hazırlık soruşturması yapılmaktadır.*

Bu takipsizlik kararına karşı taraflarca herhangi bir itirazda bulunulmadığından karar kesinleşmiştir. Ceza Yargılamaları Usulü Yasasının 167/2 ve 353 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve

Yargılama Usulleri hakkındaki yasanın 109/3 maddesine göre bu hal-lerde olayla ilgili yeni deliller elde edilmedikçe, yeni olay ve eylemler oluşmadıkça kamu davası açılmaz.

İleride mahkeme kararının değerlendirilmesi yapılırken açıklana-cağı gibi Yargıtay ve Askeri Yargıtayın da görüşleri ve kararları bu doğ-rultuda olduğu halde TÖB-DER davasında bu takipsizlik kararına delil olarak değer verilmemiş ve sanıkların lehine olan bu karar gözönüne alınmamıştır.

## 2- BÖLÜCÜLÜK SAVI İLE İLGİLİ BİR KARAR

Yine Askeri Savcının, TÖB-DER Yöneticilerinin *“İrkçi, Şoven ve Asimilasyoncu Eğitime Son”* verilmesini isteyen bildiri ve eğitim prog-ramları yayınlayarak bölücü propaganda yaptıklarını ve böylece ceza yasasının 142/3 maddesine aykırı olarak suç işlediklerini ileri sürme-si karşısında, savunma avukatları tarafından bu düşünce ve sözlerin bölücülük suçunu oluşturmadığını belgeleyen Ankara Toplu Basın Asliye Ceza Mahkemesinin 25.1.1979 gün ve 978/173 Esas ve 979/6 sayılı kararı mahkemeye sunulmuştur.

Gültekin Gazioğlu, Ayhan Kutlay, İsmet Yalçınkaya, Ali Rıza Aydın, Öner Yağcı, Ömer Aslan, İbrahim Sevimli, Kemal Uzun ve Bayram Ayaz haklarında açılan bu kamu davası sonunda adı geçen mahkeme sanık-ların beraatlerine karar verilmiştir.

Mahkeme Kararında şöyle denilmiştir:

*Bölücülük niteliğinde bildiri dağıttıkları ve bu sebep-le derneğin amacı dışında siyasi faaliyette bulundukları iddiası ile sanıklar hakkında açılan Kamu davası üzerine Ankara Toplu Basın Asliye Ceza Mahkemesinde C. Savcı Yardımcısı Kemal Kadioğlu huzuru ile sanıklar vekili Avukat Halit ÇELENK'in yüzüne karşı sanıkların gıyapla-rında yapılan açık yargılama sonunda:*

*G. DÜŞÜNÜLDÜ: TÖB-DER Merkez Yürütme Kurulu Başkan ve Üyeleri olan sanıkların 12.9.1978 tarihinde ka-rar altına alıp, 13.9.1978 tarihinde C. Savcılığına verdikle-ri ilköğretim haftası münasebetiyle hazırlanan büyük boy afişle (İrkçi Şoven asimilasyoncu eğitime son) verdirmek suretiyle milli duyguları zayıflatıcı propaganda yaptıkla-rı ve bu şekilde derneğin amacı dışında faaliyette bulun-dukları iddia edilerek haklarında kamu davası açılmış ise*

*de tüm sanıklar vermiş oldukları ifadelerinde milli eğitim bakanlığınca uygulanmakta olan eğitim programının ırkçı şoven asimilasyoncu motifler taşıdığını bunun ise memleket gerçeklerine uymadığı gibi milletler arası anlaşmalara aykırı olduğunu beyanla beraatlerine karar verilmesi talep etmişlerdir.*

*Gerçekten ilköğretim haftası dolayısıyla hazırlanan afişler ırkçı, şoven, asimilasyoncu eğitime son, halkımızın ve çocuklarımızın temel eğitimi sağlanmalıdır, ibarelerini taşıyan afişlerin delalet ettiği mana itibarıyla bölücü olmayıp, birleştirici olduğu ve ırkçı şoven eğitime son verilerek birliğin teessüsüne çalışıldığı anlaşılmış ve daha evvel ırkçı ve şoven duyguları tahrik etmek suretiyle uygulanan eğitim uygulamasına karşı çıktıkları bunun da TCK.nun 142/3 üncü maddesine aykırı bir yanı bulunmadığı sonucuna varılmış ve bu planın derneğin amacına uygun olduğu ve siyasi faaliyet niteliğinde bulunmadığı neticesine varılmıştır.*

*HÜKÜM: Bu itibarla sanıkların yayınlamış oldukları bildiri ve afişlerde , suç konusu teşkil eden herhangi bir hususun bulunmadığı gibi afişlerin içerdiği ibarelerin TÖB-DER'in amacına aykırı bulunmadığı kanaat ve sonucuna varıldığından cümle sanıkların müsnet suçlardan BERAATLERİNE, Yargıtay yolu açık olmak üzere 25.1.1979 tarihinde C. Savcı Yardımcısı Kemal Kadioğlu huzuru ile talebe uygun şekilde sanıklar vekili avukat Halit Çelenk'in yüzüne karşı sanıkların gıyaplarında oybirliğiyle karar verilip açıkça anlatıldı."*

### 3- EMPERYALİZM VE FAŞİZM İLE İLGİLİ KARAR

TÖB-DER'in Emperyalizme, Faşizme, Hayat pahalılığına vb. konulara ilişkin bildiriler yayınlayarak amacı dışında faaliyet gösterdiği ve yasadışına dönüştüğü savına karşı Ankara 8. Asliye Ceza Mahkemesinin 25.6.1975 gün ve 975/106-297 sayılı kararı, savunma avukatları tarafından mahkemeye sunulmuştur. Sanıklar Mustafa Düzgün, İsmet Yalçınkaya, Muzaffer Şener ve Celal Yıldız haklarında açılan bu dava sonunda verilen kararda şöyle denilmiştir:

*"...Türkiye'de faşizme ve emperyalizme samimiyetle karşı çıkma, her Türk vatandaşının görevidir, namus borcudur,*

*insan olma haysiyetinin gereğidir. Faşizme ve emperyalizme karşı çıkmayan, samimiyetle bunu kınamayan bir toplumun mevcut dünya koşulları içinde insanca yaşamaya, insan olmaya, haysiyetli hayat sürmeye hakkı yoktur. TÖB-DER bildirisinde sonuç olarak bu yönle yönelmiş tek kişi tarafından başarılması mümkün olmayan birtakım haklı girişimleri dile getirmek istemiştir. Kamuoyuna açıkladığı düşüncelerinde onları suçlu kılacak bir durum yoktur.*

*(... bu pahalılık emperyalizmin ve yerli ortaklarının baskı, tahakküm ve sömürsünden gelmektedir... faşizm aydınlığın düşmanıdır. Faşizm yoksul halkın düşmanıdır. Faşizm emeğin ve düşüncenin düşmanıdır... biz Türk öğretmenleri olarak görevimizin yalnızca sınıflara ders vermek olmadığını bildiriyoruz. Biz Türkiye öğretmenleri olarak sorunlarımızın neden bu düzende engellendiğinin bilincindeyiz... şimdi Türkiye halkı iki seçenek ile karşı karşıyadır: ya tekrar elleri bağlı, başları eğik esirler gibi Amerika'ya yaltaklanacaktır. Ya da her türlü ilişkiyi keserek özgürlüğünü ve bağımsızlığını kazanmak için mücadele edecektir) demekte suç yoktur. Ve bunu demekle bir dernek amacı dışına çıkarak siyasi faaliyet göstermiş sayılmaz. Sanıkların beraatı gerekmiştir."*

#### 4- BURSA MİTINGİ

Yine savunma avukatları TÖB-DER Bursa Şubesi tarafından düzenlenen ve Bursa'da yapılan miting ile ilgili olarak, Bursa Asliye Ceza Mahkemesinin 1979/477 Esas sayılı Dosyası ile yapılan yargılama sonunda verilen beraat kararını da mahkemeye vermişler ve bu konudaki iddianın da gerçektışı olduğunu ortaya koymuşlardır.

Yukarıda açıklanan karar ve raporlar dışında savunmayı doğrulayan ve savların gerçek dışılığını gösteren birçok karar ve belge Savunma avukatları tarafından mahkemeye verilmiştir. Bu inceleme yazısı çerçevesinde, burada, birkaç örnek verilmekle yetinilmiştir.

#### **D- SAVUNMA AVUKATLARININ SORUŞTURMANIN GENİŞLETİLMESİ İSTEMİ REDDEDİLMİŞTİR.**

Avukat Halit Çelenk, İlhan Dişçi, Şükrü Günel ve Günfer Karadeniz

tarafından 25.9.1981 günlü bir dilekçeyle mahkemeden, konunun aydınlanması, iddia ve savunmanın gerçek niteliklerinin gün ışığına çıkabilmesi için soruşturmanın genişletilmesi, kimi savunma delillerinin toplanılması istenilmiştir.

Bu dilekçede şöyle denilmiştir:

1) 21-24 Ağustos 1978 tarihinde yapılan TÖB-DER 4.cü olağan kongresi iddianamenin büyük bir bölümünde yer almış ve bu kongrede yapılan konuşmalar ile dağıtılan bildirilerin suç teşkil ettiği öne sürülmüştür.

Oysa o tarihlerde TÖB-DER 4.cü olağan kongresi ile ilgili olarak Ankara Cumhuriyet Savcılığınca bir soruşturma açılmış ve sonuçta TAKİPSİZLİK kararı verilmiştir. Sözü geçen takipsizlik kararının bir tezkere ile Ankara Cumhuriyet Savcılığından getirilmesini talep etmekteyiz.

2) İddianamenin 120-121.ci sayfalarında "... TÖB-DER'e ait paraların illegal Dev-Yol örgütü ihtiyaçları için bu örgüte verildiği, TÖB-DER Karabük şubesi yöneticilerinden Fuat Alpaslan'ın ikrarından ve bununla ilgili tahkikat sonucunu tanzim olunan iddianame münderecatından da anlaşılmaktadır" denilmektedir.

Sözü geçen iddianameye dayalı olarak Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı (3) nolu Askeri Mahkemesinde 1981/70 esas sayılı dosya ile bir dava açılmış olup, bu dava derdest bulunmaktadır. Söz konusu davada mahkeme iddia doğrultusunda TÖB-DER Karabük Şubesinin Dev-Yol'a yardım yapıp yapmadığı hususunda bir bilirkişi incelemesi yapılmasına karar vermiş ve fotokopisini dilekçe ekinde sunduğumuz Bilirkişi Ütgm. Özalp Coşkun tarafından tanzim edilen raporda, iddia doğrultusunda Dev-Yol'a yardım yapıldığına ilişkin kanıt elde edilemediği belirtilmiştir. Fotokopisini sunmakla birlikte bu bilirkişi raporunun aslının celbini talep ediyoruz.

3) TÖB-DER, iddia edildiği gibi, hiçbir dönemde yasadışı bir örgüt durumuna düşmemiştir. Tam aksine tüm dönemlerde saygın bir yere sahip olmuştur. Şöyle ki:

a) Birçok kez Cumhurbaşkanı ve Genelkurmay Başkanlığına çeşitli vesilelerle belli günlerde davet edilmiş ve protokolde yer almıştır.

b) Devlet Planlama Teşkilatı, 4.cü beş yıllık plan için TÖB-DER'den görüş istemiş ve TÖB-DER'in görüşü bir rapor şeklinde D.P.T.'ye sunulmuştur.

Tüm bu hususların açıklanması, TÖB-DER'in ileri sürüldüğü gibi yasadışı bir örgüte dönüşmediğinin kanıtlanması için yukarıdaki hususların adı geçen kurumlara sorulmasını talep etmekteyiz.

4) Çeşitli tarihlerde yapılan mitingler iddianamede sanıklar aleyhine kanıt olarak kullanılmaya çalışılmıştır. Bu mitingler dolayısıyla gerek tertip heyetleri için, gerekse yönetim kurulları için bir soruşturma açılıp açılmadığı, açılmış ise ne şekilde sonuçlandırıldığının ilgili yerlerden sorulmasını istemekteyiz.

5) TÖB-DER ile yasadışı bazı örgütler arasında irtibat sağlayan veya yasadışı örgüt adına TÖB-DER içerisinde çalıştığı ileri sürülen bazı sanık müvekkillerimiz hakkında polis ifadelerinde atfı-cürümde bulunan ve 13.7.1981 tarihli duruşmada mahkemeniz huzurunda dinlenen, Poliste verdikleri ifadeleri "zor altında" verdiklerini belirten tanıklar. Nihat Yurtkuran, Mustafa Aydın, Celal Deniz, Yalçın Türkmen, Yavuz Koçoğlu, Erol Savumlu, Mehmet Ali Yılmaz, Burhanettin Biber, Ahmet Telli'nin beyanları durumu açıklığa kavuşturmakla birlikte, savunmamıza esas teşkil etmesi bakımından bu kişilerin Askeri Savcılıkta ve varsa huzurda vermiş oldukları ifadelerin celbini talep etmekteyiz.

6) Mahkemeniz 3.7.1981 tarihli oturumunda bazı sanıklar hakkında atfı cürümde bulunan kişileri tanık olarak dinlemişti.

Bu bakımdan Abdullah Gülbudak hakkında, poliste beyanda bulunan ve iddianamenin 120.ci sayfasında yer alan Fuat Alpaslan ile Yasin Ketenoglu'nun tanık olarak dinlenmelerini,

Keza Selçuk Arhan'la ilgili olarak iddianamenin 119-120. sayfasında yer alan TKP/ML adlı yasadışı örgütün propagandasını yapma iddiası karşısında Ali Terzi'nin dinlenmesini talep etmekteyiz.

Yasin Ketenoglu ile Fuat Alpaslan halen Mamak Askeri Cezaevinde tutuklu bulunmaktadır.

*Ali Terzi ise Kars ili Ardahan ilçesi Döşeli köyü İlkokulu öğretmenidir.*

*7) İddianamenin 122.ci sayfasında Selahattin Yetkin'in kişisel durumu anlatılırken, sanığın Demokratik Merkezîyetçiler grubu adayı olarak 1978 kongresinde Eskişehir Şubesi Yönetim Kurulu asil üyeliğine seçildiği tespit edilmiştir, denilmektedir. Oysa adı geçen sanık iddia edildiği gibi 1978 Eskişehir Şube kongresinde asil ya da yedek üyeliğine seçilmemiştir. Bu hususun Eskişehir Valiliği Dernekler masasından sorulmasını istemekteyiz.*

*8) İddianamede Sanık Bahattin Acar'ın bir konuşma yaptığı iddia edilmektedir. Oysa bu konuşma, Erdal Şener isimli bir kişiye ait olup söz konusu konuşma dolayısı ile açılan dava Ankara Toplu Basın Asliye Ceza Mahkemesinde görülmektedir. Bu dosyanın getirtilip incelenmesini istiyoruz.*

*Sonuç - İstem: Yukarıda detayları ile açıkladığımız hususlarda tahkikatın genişletilmesine karar verilmesini saygı ile dileriz."*

Sanıkların savunma haklarını yakından ilgilendiren ve gerçeklerin ortaya çıkmasına yardımcı olabilecek bu belge ve delillerin getirtilmesi, tanıkların dinlenilmesi istemi mahkemece kabul edilmeyerek reddedilmiştir.

Ayrıca, kimi sanıkların avukatları tarafından dilekçelerle ya da sözlü olarak yapılan soruşturmanın genişletilmesi, tanık dinlenmesi vb. istemler de yine reddedilmiş ve esasa ilişkin düşüncelerini bildirmek üzere dava dosyası Askeri Savcılığa verilmiştir.

## V. BÖLÜM

### ESAS HAKKINDA MÜTALAA

Okunduğu zaman anlaşılacağı gibi bu “Mütalaa” 12 Eylül’ün olağan dışı hukuk anlayışını, davanın salt siyasal amaçlarla, TÖB-DER’i ortadan kaldırmak için açıldığını ve davanın hukuksal dayanaktan yoksunluğunu açıkça göstermektedir. Yine görüleceği gibi açılan dava ile, davaya konu TÖB-DER ile ve derneğin yöneticileriyle hiç ilgisi bulunmayan düşünce ve değerlendirmeler bu mütalaada yer almıştır. Bununla da yetinilmemiş ve sanıklara hakaret de edilmiştir. Oysa iddianame ve esasa ilişkin mütalaalarda; Ceza Yargılama Usulü Yasalarına göre sadece ileri sürülen suçla ilgili öğeler açıklanır, bunların delilleri gösterilir ve deliller hukuksal ilkelere göre değerlendirilir. Başka bir deyişle bu tür belgeler, tamamen hukuksal bir nitelik taşır. Olayımızda hukukun ve yasaların saptadığı bu ilkeler bir yana bırakılmış, suçlamalar duygusal ve ideolojik bir anlatımla ve belli siyasal amaçlar güdülerek yapılmış, ayrıca sanıkları küçük düşürücü söz ve deyimler kullanılmaktan çekinilmemiştir. Savcının, sanıklara hakaret etmeye, onları küçük düşürücü sözler kullanmaya hakkı olmadığı açıktır.

Yine bu mütalaada siyasal bilimlere aykırı, bilimsel ve tarihsel gerçeklere ters düşen düşünce ve yargılara yer verilmiştir.

Biz burada konumuzun çerçevesi dışında kaldığı için, bu bilimsel yanlışların açıklamasına girmek istemiyoruz. Sadece buna işaret etmekle yetiniyoruz.

Bu nitelikleriyle “Esas Hakkında Mütalaa”, 12 Eylül hukuk ve yargılama anlayışının ilginç bir belgesini oluşturmaktadır.

Mütalaa şöyledir:

*Bu davada sanıklara atılı suçun vasıf ve mahiyetinin, tek tek sanıkların suça iştirak ve derecelerini belirleyebilmek için, herne kadar Komünizmin dünya tarihinde geçirdiği merhaleleri bir kere daha gö-*



zönüne sermekte fayda mülahaza etmekte isek de, dava dosyasının tetkikinde ufak bir bazı istisnalar hariç tutulursa da sanıkların, adeta VLADİMİR İ. LENİN ve sonraki Sovyet yöneticilerinin fikirlerini aynen kopya ve Komintern kararlarını topluma aktarma çabası içerisinde olduklarından, biz de Lenin'in getirdiği ilkeler ve dolayısıyla KARL MARKS'ın fikirleri üzerine bina edilen sistem üzerinde kısaca durmak istiyoruz:

*Bilimsel Sosyalizmin kurucusu KARL MARKS doktrine prensip getirmiştir.*

**1 - Tarihin Ekonomik Durumu:** Tarihin akımına yön veren ekonomik güçlerdir, ekonomik faktör, insanların üst yapı kurumları olan Hukuk, Din, Sanat ve hükümeti gibi üst yapıyı etkiler, yani her şeyin temelinde ekonomi vardır. Alt yapı üst yapıyı oluşturur.

**2- Sınıf Savaşı:** Kölenin efendisine, köylünün toprak ağasını, işçinin kapitaliste verdiği savaş gibi tarih bütünü ile bir sınıf savaşımıdır. Egemen sınıf her zaman üretim araçlarını elinde tutan sınıftır. Tarımsal koşullar bir köylü bir de feodal sınıf yaratmış, ticaret ve maliye gelişmiş, tاجر sınıfı doğmuş, endüstriyel gelişme ile de son olarak 2 sınıf kalmıştır. İşçi ve Kapitalistler sınıfı. Topraksız çiftçiler, zanaatkarlar, birleşerek kentlerde proleteryaı meydana getirmişlerdir. Zenginliğin kaynağı insan emeğidir. Bir ürünün değerini ona sarfedilen emek belirlemektedir. Buna mukabil işçi kardan ücret namı altında küçük bir pay almaktadır. Kapitalistin aldığı pay ise artı değerdir, bu ise ahlaksızlıktır, işçinin sömürülmesidir, kurtuluş çaresi ise kapitalizmi bütünü ile kaldırmak, üretim araçlarını işçilerin hizmetine sunulmasıdır. Kapitalist gittikçe zenginleşecek, kutuplaşmada büyüyecek, sonuçta işçiler ayaklanacaklar, ancak bu suretle sınıf çatışmasının tek sebebi ortadan kalkacaktır.

**3- Hükümet:** Bir sınıfın başka bir sınıfı ezmesine yarayan gerektir. Burjuvazinin yürütme komitesi durumundadır. Üretim araçlarını elinde bulunduran, hükümeti de kontrolünde tutar. Proleterya diktatörlüğünü, sınıfsız bir toplum izleyecek, hükümetin bir sınıfın ezilmesi fonksiyonu da ortadan kalkınca hükümete gerek kalmayacaktır.

**4- Köklü Sosyal Değişmelerin Şiddet Yolu İle Yapılan Devrimlerle Gerçekleşebileceği;** Mark Engels ile hazırladığı Manifestoda, Komünistlerin nerede olursa olsun, varolan sosyal ve politik düzene karşı her türlü devrimci hareketleri desteklemeleri gerektiğini savunur.

Her ne kadar Karl Marks bu fikirleri oluştururken yurt sevgisi, bilim, bilimin değeri, özgürlük gibi kavramlar ile maddi menfaat saiki, reka-

bet gibi kurumların ekonomiye getirdiği dinamizmi, sermayenin riske edilmesini kaale almamış, gelişen olaylara muvazi olarak işçi adedinde düşme, endüstriyel işçilik yanında mal üreten işçilik, mühendis, doktor, öğretmen, gazeteci, teknik uzman, sanatçı ve birçok hizmet dalları türemiş, en önemlisi işçileri kapitalizmi yıkacakları yerde ondan daha iyi yararlanmak yollarına başvurmuşlar, sendikalar kurarak daha iyi hayat standardı teminine yönelmişler, Komünizm yerine İskandinavya ülkele-  
rinde olduğu gibi refah devleti tipini yaratılmış, Marks'ın düşünceleri bir türlü gerçekleşmemiş iken,

Determenist Marks'a karşı Lenin tamamen aktivist bir yapıya sahip olduğu halde, "Profesyonel Devrimci"lik ilkesini geliştirerek: İşçilerin kendi başlarına etkili bir biçimde düşünmek ve harekete geçmek yeteneğine sahip olmadıklarını ileri sürerek Komünist Devrimini yürütecek liderler ancak, profesyonel devrimciler olmalıdır, profesyonel devrimci, iyice eğitilmeli, özenle yetiştirilmeli başka bir işle uğraşmamalı demıştır. "Ne yapmalı" isimli kitabında, Devrimcinin işçi sınıfından olup olmamasının önemli olmadığını, 2 stratejinin aynı anda uygulanması gerektiğini, yasaların müsaade ettiği nisbette Komünist politik işçi örgütlerinin kurulması gerektiğini veya bunların yönetiminin ele geçirilmesini, 2.nci olarak da, yasalar izin verse de vermese de Devrimcilerin komünist olmayan örgütlere sızmalarını önermiş, Marks'ın aksine kapitalizmin olgunlaşmasının beklenmemesini, en zayıf olduğu yerlerde başının ezilmesi gerektiğini, Kuzey Amerika'ya cepheden saldırı imkanı yoksa batı kapitalizminin böğürü olan Asya-Amerika ve Güney Amerika'dan saldırıya geçmelidir demıştır. Gene Marks'ın aksine proleteryanın üzerine bir azınlık, yani komünist partisi diktatoryası kurulmalıdır der. Evrensel Komünizmin egemenliğinin kurulması için hareket üssü olarak Sovyetler Birliği'ni görmüş, 1917'de "Köylülere toprak" sloganı, politik örgütlere SIZMA metodu ile Askeri Komiteler vasıtası ile Çarlık Rusya'nın posta, demiryolu istasyonları, gazeteler, Askeri Kuruluşlar, polis karakolları işgal edilerek devlet ele geçirilmiştir.

Lenin'le birlikte Komünizm bir teori olmaktan çıkmış, Stalin devrinde Kollektivistleşme başlamış "2 Kamp" teorisi kesin hudutlarla yürürlüğe girmiş, Sovyetler Birliği'nin etrafında "Uydu İmparatorluk" kurulmuş, gerek uydunun ayakta tutulması ve gerekse yayılmasında en büyük amir olarak "Kızıl Ordu" görülmüş, 2.nci Dünya Savaşı'ndan sonra Doğu Almanya, Macaristan, Polonya, Bulgaristan, Romanya doğrudan askeri işgal yolu ile Çekoslovakya içte komünist partisi gayreti ile işgal edilmiş,

Japonya mağlup olunca bunları Kuzey Kore, Kuzey Vietnam takip etmiş, Çin'de Maço Tse Tung tarım reformculuğundan yana görülerek SIZMA metodunu köylüler üzerinde teksif ederek bilahare Çin düşmüştür. Nikita Kruşçef devrinde 1959 yılında Lenin'in fikirlerine dayanan 21.nci kongreye yeni bir doktrin takdim edilmiş, buna göre "Ağır sanayie önem verilecek, Doğu Avrupa ülkeleri ekonomisi Sovyet liderliğinde Koordine edilip diğer endüstri ülkeleri ile rekabete girilecek, yeni gelişen ülkelerin içine sızılacak, Sovyet kapitali ile düşük faizle borç, damping, ekonomik misyonlar, uzmanlar, bu ülkelerin fertlerine Rusya'dan yetiştirerek, batı devletleri bu ülkeden çıkarılacak, bir kere ekonomik kontrol başladı mı bunu politik kontrol takip edecektir." 1960 konferansında ise, Sovyet liderliğinde ısrar edilmiyor, ancak Sovyet Komünist Partisi'nin öncülüğü ve Uluslararası Proleteryanın ihtilalci prensiplerini temsil ettiği kabul edilmekle birlikte dünya gene 2 kamp olarak görülüyor, her yerde batı bloku aleyhine propaganda yapılması, milli bağımsızlık mücadeleleri, harp aleyhtarlığı propaganda edilecek, sınıf mücadelesine değer verilecek, gene bu konferansa verilen bildiriye de "Barış içinde beraber yaşamak" tezi muhafaza edilmekle birlikte bunun sınıf mücadelesini terki anlamına gelmediği, iç ayaklanmaların teşfiki ile meselelerin halledilebileceği ifade edilmektedir. Kısaca ifade edildiği gibi, Kruşçef devrinde POLİTİK SAVAŞIN değeri bütün hatları ile bariz olarak ortaya konulmuştur. Bu sayededir ki Küba içten fethedilmiş, komünist ilkelere tamamen ters düştüğü halde, Arap ülkelerinde "Arap Milliyetçiliği", Güney Amerika Ülkelerinde revizyonist politika teşfik edilmiş, ülkemizde ise, ana motif olarak bölücülük kabul edilmiştir. Misalleri çok arttırmak mümkün ise de, bu yıl içersinde gelişen olaylara bir bakıldığında ekonomik yardım yolu ile girilen Afganistan'da halkın büyük bir kesimi Kızıl Ordu'ya karşı dağlarda mücadele vermekte, Polonya'da dayanışma sendikasının başı LECH WALESAL "işçi iktidarı olduklarını söyleyenler işçiden korkuyor, bu nasıl iş?" demektedir. Sovyetlerin bölücülük politikasının en bariz örneği ise, son birkaç ay zarfında Kızıl Çin'in KsinciYang eyaletinde sergilenmektedir. Rus hududundaki bu eyalette 12 milyon nüfusun 7,5 milyonu Uygur Türkü olduğu gerçeğini değerlendiren Sovyetler Birliği, bölgeye yakın diplomatik ve Çin kaynaklarının ifadelerine göre, anti-çin propaganda ve Uygurca yayın yolu ile buradaki Türkleri yönetime karşı ayaklandırmışlardır.

Clair Sterling'in Şiddet Ağı isimli kitabında dediği gibi bu gün batıdaki şiddet eylemlerinin arkasında Sovyet Rusya vardır. Nitekim İran yöneti-

cileri gibi, son politik demecinde de Enver Sedat da fanatik dincilerin arkasında Sovyet Rusya'nın olduğunu iddia etmiştir. Sovyetlerin propagandaya milyarlarca dolar sarfettikleri, Patricia Lumumba Üniversitesinde dünyanın her yerine Profesyonel Devrimci" ihraç edildiği de bir vakıdır. Fransız yazarı Suzanne Labin'in dediği gibi "Demokratik ruhun sarhoşluğunun etkisi büyüktür. Komünist olmayan bir memlekette, Komünist stratejisi -Komünizm buraya gelemiz- fikrini ve rahatlığını aşılıayıp, böl ve idareyi ele al fikri ile hareket ederek diğerlerinin arasını açmak ve dikkati kendinden uzaklaştırmak için yeni yeni düşmanlar yaratmak, bu arada zihinlerde eninde sonunda dünyanın Komünistler tarafından idare edileceği fikrini telkin etmektedir. Nitekim, gizli Ermeni teşekkülü, Asala mensupları senelerden beri dış temsilciliklerimize karşı hunharca cinayet eylemlerini sürdürmektedirler. Güya ülkemizde vatan istemektedirler, halbuki 1915 yılı öncesi ve bugünde teori olarak Ermenistan bugün Sovyetler Birliği siyasi hudutları içersindedir.

Hal böyle iken, 334 Sayılı Anayasamız Layiklik, ülkenin milleti ile bölünmez bir bütün olduğu, egemenliğin kullanılmasının hiçbir sınıfa bırakılamayacağı, kişilerin vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlerine sahibolduğu kişi, aile ve zümre ve hiçbir sınıfa imtiyaz tanınmayacağı, din ve vicdan hürriyetleri, düşünce ve düşünceyi açığa vurma hürriyeti, ferdi mülkiyet, miras, özel teşebbüs serbestiyeti, parti kurma hürriyeti, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olması gibi müessese ve hürriyetlere yer vermesine, Türk Ceza Kanununun 141 ve müteakip maddeleri, sosyal bir sınıfın diğer sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya matuf cemiyetin teşkilini ve Anayasa nizamını bozmaya yönelik her türlü eylemi müeyyideye bağladığı halde, yasadışı faaliyetlerinden dolayı 1971 döneminde kapatılan Türkiye Öğretmenler Sendikası mensupları, Türkiye Öğretmenler Birliğini, İLK-SEN mensupları da Türkiye Devrimci Öğretmenler Birliğini kurmuşlar, 3 Ekim 1973 tarihinde olağanüstü bir toplantı ile birleşerek kısa adı ile TÖB-DER adını alarak paravan bir ad arkasında yasadışı faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Nitekim karar defterinin tetkikinden 9.3.1973 ve 16.5.1973 tarihli olanlarında TÖS davası için masraf kararları göze çarpmaktadır. Ancak burada bir noktaya açıklık getirilmek zorunluluğu vardır. Genellikle yasa dışı faaliyetlerde bulunan kuruluşların illegal olarak vücut bulması kaide iken, TÖB-DER hukuki yönden legal bir görünüm arz etmekte iken, aşağıda sıralayacağımız olay ve faaliyetleri ile illegalize olmuştur. Bu görünümü ile 1630 sayılı kanunun 4.ncü maddesinin a, c bentlerine de ters düşmek suretiyle esa-

sen hukuki varlığını kaybetmiş, aynı yasanın 64.ncü maddesi gereğince mahkeme kararı ile KAPATILMASI gereği doğmuştur, derneğin amacı tüzüğünün 4. maddesinde açıklandığı gibi, eğitim hizmetinde çalışanların meslek sorunlarını çözümlenmesi, mesleki gelişmenin sağlanması, üyelerinin geçim güvenliklerinin sağlanması, mesleki ve kültürel yeteneklerinin geliştirilmesi gibi ilkelerin çok dışında, tamamen Marksist-Leninist doğrultuda amacından saparak politik bir örgüt haline dönüşmüştür.

**1 Temmuz 1976 Tarihli Genel Kurul Toplantısında** “Tek Yol Devrim”, “Faşizme Geçit Yok,” Faşizme Ölüm”, “Halka Hürriyet”, “Kahrolsun Revizyonizm”, “Bağımsız Türkiye”, “Halklara Hürriyet”, “Kürdara Azadi”, diye bağırılmış, konuşmaların bant çözümlerinden halktan yana, işçiden yana Devrimci olan kişi ve kuruluşlar birliğe çağırılmış, sosyalist mücadele gücünün birleşmesi, işçi sınıfının önderliğinde ve işçi sınıfının giderek yükselen bağımsız büyük kitlelerinin öncülüğünde verilen mücadelenin kurtuluşa kadar devam edeceği bildirilmiş, devrimi emekçiler ordusunun gerçekleştirebileceği, devrim olmadan toplumun gelişmesi, yaşaması ve yaşam kavgasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Alınan karar gereğince de; TÖB- DER’in eğitimin emperyalist, feodal ırkçı-şoven ve diğer her türlü gerici baskıcı etkiden kurtarılarak, emekçi halktan yana bir niteliğe kavuşturulması için mücadele edeceği, eğitimin demokratikleştirilmesi sorununu işçi sınıfının bilim ışığı altında incelenmesi gerektiği ve bu nedenle “Demokratik Eğitim Kurultayının toplanacağı kabul edilmiştir. Burada ifade edilen “işçi sınıfının bilimi” ilk kez 1948 tarihinde Manifestoda formüle edilmiştir.

**1976-1978 TÖB-DER çalışma programında** ise işçi sınıfının önderliğinde verilecek mücadeleye, emperyalizme, sömürgeciliğe, feodalizme ve faşizme karşı mücadelede diğer ülkelerin işçileri ile birlikte TÖB-DER’in aktif şekilde katkısı ile çöküntü halinde olan Kapitalizmin azgınlığına karşı mücadele edileceği, sosyalist ülkelerin askeri ve siyasi gücünün dünya barışının teminatı haline geldiği, FİSE’nin Öğretmenler Uluslararası dayanışmasını temin eden bir örgüt olduğu, faşizmin yok edilebilmesi için emperyalizmle ilişkili bulunan tekелci Burjuvazinin siyasal iktidarına son vermek gerekeceği ülkemizde halk cephesinin henüz oluşmadığı, cephenin oluşmaması halinde faşizmin yenilgiye uğratılamayacağı, bütün ilerici demokrat, yurtsever güçlerin işçi sınıfının etrafında toplanması, ortak faaliyetler için gerekli platformların aranması, müşterek gayenin belirlenmesi, öğretmenlerin işçi olmalarına rağmen sömürücülerle aralarında müşterek derin bir uçurumun

bulunduğu, Antidemokratik baskıların, pahalılığın, işsizliğin, dışa bağımlılığın nedenini egemen sınıfların mevcudiyetinden kaynaklandığı, öğretmenleri ekonomik ve demokratik meselelerin halledilmesinin, diğer emekçi sınıflarla birlikte gerçekleştirebilecek “Demokratik merkezîyetçilik” ilkesinin benimsenmesinin gerekliliği, üst organın son kararına uymak zorunluluğu ifade edilmiştir. Genel Merkezce yayınlanan Toplum Dergisi, TÖB-DER gazetesi ve TÖB-DER ajansının görevleri ise, örgüt içi haberleşmeyi sağlamak, Devrimci Öğretmen hareketinin sorunlarına eğilmek, düşünsel gelişmeye bilimsel katkıda bulunmak, ilerici aydın yurtseverlere seslenmek, gerici eğitim düzeninin demokratikleştirilmesi yolunda verilecek çabalara bilimsel ve kültürel yönden yardımcı olmak tarzında açıklanmıştır. Amaçları arasında sendikalaşma, demokratik bir eğitim düzeni uğruna mücadele, T.C.K.’nın 141, 142, 125, 146, 117 ve bunun gibi maddelerinin kaldırılması, memurların siyasi partilere üye olması hakkı, silahsızlanmaya ve karşılıklı kuvvet indirimine, gençliğin demokratik uğraşının desteklenmesi sayılmış, “Güçlü bir eylem birliği” oluşturmaya çalışılacağı zikredilmiştir.

**Yayınların İncelenmesinde:** 16 Eylül’den başlayan ve 5 gün devam eden genel greve örgütün tüm gücü ile katıldığı, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kaldırılması konusunda kesif bir mücadelenin verildiği, TÖB-DER’in girişi ile 13 demokratik örgütün birleşmesi ile Ankara’da mitingin yapıldığı, Sovyetler’de yapılan eğitim ve bilim işçileri sendikası kongresine gönderilen mesajda, çok yoğun ekonomik siyasi baskılar altında bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük mücadelesi için TÖB-DER’in uğraş verdiği, bozguncuların NATO, CENTO, gibi emperyalizmin askeri paktlarını, ortak pazarı savunmaktan utanmadıklarını, örgüt arasında doğal gruplaşmaların olduğunu, ancak bunun sağlıklı demokratik merkezîyetçi bir işleyiş ve düzen içinde gelişebileceğini, ancak eylemde birliği bozmaya kalkışmanın merkez kararlarını çiğnemenin demokratik bir hak ve davranış olamayacağını, işçi sınıfının başını çektiği demokratlaşma sürecini egemen sınıfların siyasi parti temsilcilerinin

DİSK’i kapatmak için 274-275 sayılı yasaları değiştirmek istediklerini, demokrasiyi korumak taraftarlarının üretimi durdurmak şeklinde başlayan eylemlerinin hızla yürüyüşe dönüştüğü, hükümetin buna “Bu bir isyandır” diyerek işçilere ateş açtığı, buna mukabil işçi sınıfı ile bağlarını güçlendirerek demokratik güçlerle eylem birliği içersinde “16 Haziran’ın yiğit direnişçilerinin devrimci ruhu ve kararlılığı ile mücadelemizi sürdürelim” denildiği, gene TÖB-DER dergisinin başka sayıla-



rında 8 Ocak 1978 günlü Tandoğan mitingi kastedilerek “Hem kardeş örgütlerle birlikte tek ses, tek yumruk olacağız, ortak sloganlar bağıırıp, ortak pankartları taşıyacağız” diye çağrıda bulunulduğu, jandarma ve polis baskısını halkın korkulu rüyası haline geldiği ifade edilmiştir. Başka bir sayıda TÖB-DER’in 1977 1 Mayıs, işçi sınıfının Birlik- Mücadele ve Dayanışma Gününe güçlü bir şekilde katıldığı taksim katliamında altı şehit verildiği, genel başkanın konuşması aktarılarak tespit edilen taban fiyatlarıyla milyonlarca emekçi köylüyle alay edildiği, mitingin 8 Ocakta Ankara’da tekrarlanacağı işsizliğe, pahalılığa faşist baskı, kıyım ve saldırılara karşı durulacağı düşmanların geriletileceği bunun örgütlü halk eylemlerinin eseri olacağı bildirilmiştir.

tarihli dergide TÖB-DER’in etkinliğini göstermesi bakımından önemli olduğu bildirilen, DİSK’in çağrısına uyarak üyelerini büyük bir disiplin ve kararlılıkla katıldıkları 20 Mart günlü iki saatlik işi bırakma kararını eyleme geçmesiyle trafiğin aksadığı, elektriklerin kesildiği suların akmadığı, okullarda derslerin yapılmadığı, dairelerde memurların çalışmadığı anlatılıp övgüsü yapılmıştır. 1 Mayıs 1978 tarihli özel sayıda “Mücadele ve Dayanışma günü olan 1 Mayıs coşkunlukla kutlanıyor, tüm dünya işçilerinin birliğini, halkların kardeşliğini simgeleyen 1 Mayıs Dünya Devrimci Hareketi içinde seçkin ve özgürcü bir öneme sahiptir... kutlamaların öncülüğünü yapan biz, gerek devrimci ilerici siyasi partilerle, gerek TÖB-DER başta olmak üzere tüm demokratik kuruluşlarla sürekli iş birliği kurduk” demek suretiyle TÖB-DER’in gayesi dışı faaliyetlere ne türlü katıldığını ifade etmektedir, başka bir sayıda ücretli ve eğitim emekçilerinin sendika için çaba sarf ettiği, dünya ilerici güçlerinin kendilerini sendika olarak kabul ettiği, kendilerinin de sendika faaliyeti yürüttüklerini açıklamaktan çekinmemiştir. Başka bir sayıda, 30 miting yüzden fazla basın toplantısı ve salon toplantıları yaptıkları sendikalaşma faaliyetlerine devam edecekleri FİSE’nin de bunu desteklediği ifade edilmiştir. **Faşizm, anti faşist mücadele ve TÖB-DER** adlı yayında faşizmle mücadelenin kuşkusuz sınıfsal bir mücadele olduğu, tekelci sermayeye karşı verilen her sınıf mücadelesinin anti-faşist bir mücadele olmadığı, faşizmin baş düşmanının işçi sınıfı olduğu, bunun da öncüsünün sosyalist güçler ve sosyalist örgütlenme olduğu faşizme karşı çıkan güçlerin başında ise işçi sınıfının bulunduğu, mücadelede hiçbir zaman müttefiksiz olmadığı her faşizmin yıkılışının ardından devrimin gelmeyeceği örnekleriyle açıklanmış faşizme karşı demokratik halk cephesinin oluşturulması, çekirdeğin ise işçi-köylü ittifakını oluşturduğu öğretmen

kitlesinin de devrimci ilerici ve en dinamik güç olarak bunun yanında yer alması gerekliliği savunulmuş, filhakika öğretmenleri siyaset yapmaları Türkiye’de yasaklanmış olmasına rağmen, toplumdaki politik gruplaşmalardan ağırlıklarını Devrimci-İlerici kararda koydukları açıklanmıştır. **“Sosyal mücadelede TÖB-DER’in yeri ve işlevi”** adlı kitapta sınıfların ekonomik sistemi içinde bulundukları farklı yerlere göre birinin, diğerinin emeğine el koyabilen insan gurupları olarak tanım yapılmış, özel mülkiyetin bulunduğu her sistemde bunun doğal olduğu, emek sahibi olanların üründen yoksun kaldıkları, üretim aracına sahip olanların üretilen üzerinde hakimiyet kurdukları bildirilerek, Kari Marks ‘ın artı değer nazariyesi işlenmek istenilmiş, emperyalist ülkelerde üretilen malların işbirlikçi ticaret burjuvazisi tarafından pazarlandığı bu nedenle emperyalizme karşı verilecek mücadelenin yerli egemen güçlere karşı verilecek mücadelenin ayrı tutulamayacağı tezi işlenmiştir. Başka bir bölümünde, TÖB-DER’in öğretmenlerin baskı, tahakküm, sömüründen ancak halkın gerçek iktidarıyla kurtulabileceği bunun için de bütünleşmiş emekçi sınıfı tabakalarının yanında yer aldığı ifade edilmiştir. **“Üretim-Eğitim ilişkileri”** adlı kitapta: Gene artı-değer nazariyesi işlenmiş öğretmenin emekçi olması nedeniyle egemen sermayedar sınıfın ve emperyalizmin çıkarlarını bilim diye öğretmek durumunda olmasına tedirginlik duyduğu bildirilmiş, Türkiye’nin bütün çabalara rağmen kapitalist kalkınma yolunu izlediği için Avrupa’nın en geri kalmış ülkesi olmaktan kurtulamadığı bildirilmiştir. **“Altıncı emperyalizm politikası ve Türkiye”** adlı kitapta eğitimin tarifi yapılmış, Marks’ın geliştirdiği ve Hegel’den esinlenerek formüle ettiği diyalektik materyalizm doğrultusunda ekonomik olan alt yapıya göre üst yapı durumundaki eğitimin izahı yapılmış, Türkiye’nin bağlı bulunduğu NATO, AET gibi batılı kuruluşların eğitim ve kültüre de el attıkları savunulmuştur. **“Emperyalizm Ulusal Bağımsızlık ve Kültür”** isimli kitapta ise günümüzde Dünya Sosyalist sistemin varlığının kültür alanında da burjuvazinin egemenliğine son verdiğini, diyalektiğin insanlık tarihi içerisinde birçok kez doğrulandığını marksizmi yaşayan gelişen her an kendini doğrulayan bir gerçeklik olduğunu, Rusya’da devrimden sonra çok şeyin değiştiğini ekonomik, kültürel ve diğer alanlardaki artan gücünün, ulusal kurtuluş hareketlerinin emperyalizmin geriletliğini işçi sınıfının enternasyonalist dayanışması özverinin onuru kişiliğin yüce bir biçimi olduğunu kimsenin sosyalistler kadar özgürlüğe değer veremeyeceğini bildirmiştir. **“Ekonomik sınıflar ve eğitim”** adlı kitapta Türkiye’de halkçı bir düzen



kurabilmek için düzenin her yanıyla mücadelenin gerekli olduğu düzenin demokratlaşmaması halinde, eğitimin de demokratlaşmayacağı Rusya, Çin ve Küba gibi ülkelerde düzenin devrimci olmazdan önceki haliyle eğitimin de devrimci olamadığı ancak hepsinde de devrimden önce ve devrimci örgüt içinde eğitimin yapıldığı anlatılmıştır. **“Militarizm ve Barış Mücadelesi ve Eğitim:** adlı kitapta “Barış içinde birlikte yaşamak” sloganı doğrultusunu öğretmenlerin barış için mücadele biçimi açıklanmış barışın devrimci bir görev olduğu, Dünya devrimci sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğu, işçi sınıfının dünya barış mücadelesinde başını çektiği, dünya barışını tehdit eden ana kaynağın kapitalizm olduğu hususu işlenmiştir. Ancak sosyalizmin gerçekleşmesi konusunda iç savaşlar, işçi ve emekçilerin verdiği iktidarlara karşı savaşlar ve Ulusal Bağımsızlık savaşları sosyalist sisteme yaklaştığı nisbette haklı savaşlar olarak gösterilmiştir. Başka bir yayında 20 Temmuz Şovenizmin bayramı olarak tanımlanmış Kıbrıs ve Yunanistan Rumlarına karşı haklı mücadeleye karşı “... Azgın bir şovenizm içinde olan Türkiye burjuvazisi... Rum topraklarının önemli bir bölümünü işgal etti” demekten çekinmemiştir. FİSE’nin genel kurul toplantısı doğrultusunda Kıbrıs sorununa çözüm tarzında, adadaki tüm yabancı askerlerin ve işgalci güçlerin çekilmesi, Kıbrıs halkının kendi geleceğini belirleme hakkının kabulü tarzında göstermiştir. Burada cari bir dikkat nokta vardır. Kıbrıs halkının kendi geleceğini belirleme yöntemi TÖB-DER’in arzu ettiği biçimde çözümlenmesi halinde adadaki Rumların Türklerden çok fazla oldukları, oylamada Türklerin aleyhine bir durum yaratılacağına, Türk askerinin çekilmesi halinde ise soydaşlarımızın yerli Rumlar tarafından derhal imha edileceği tarihi bir gerçek olduğuna göre, bu görüşün aksine topluma bir fikri yaymanın ne büyük bir gaflet ve delalet olduğu, olayın sanıklarının ise ne denli milli duygudan yoksun olduklarını ortaya koymaktadır. **11 Nisan 1979 tarihli TÖB-DER gazetesinde;** Türkiye’de yoğun bir ırkçı baskının olduğu, birçok halkın diliyle kültürüyle yok edilmeye çalışıldığı işlenmekte **20 Ekim 1977 tarihli gazetede** ise devamla İstanbul’da egemen güçlere mensup azınlığın kendi ana diliyle öğretim yaptığı halde Doğu ve Güneydoğuda yaşayan milyonlarca halkın bu haktan mahrum olduğu, egemen üretim biçiminin kapitalizm olduğuna göre eğitimin de demokratikleşmesi için savaşılması gerektiği, Türkiye’de eğitimin ırkçı-şoven, asimilasyoncu bir öze sahip olduğu ifade edilmiştir. Olağan kurultaydan sonra bu kurultayda anılan karar gereğince demokratik eğitim kurultayının toplanmasına dair verilen karar gereği, kurultaya kadar

yoğun çalışmalara başlanmış guruplar arası fikirlerin olgunlaşması için yoğun yazışmalar genelge bildiri buna benzer yayın ve ulaşım araçlarıyla müsait zemin hazırlanmış 4 Şubat 1978-11 Şubat 1978 tarihleri arasında 7 gün süreyle alabildiğine komünizm propagandası bölücülük ve milli duyguları zayıflatıcı propagandalar yapılmıştır.

Genel Başkan doğu ve güneydoğuda görülen yatılı bölge okullarına değinerek burada yaşayanların çocuklarına ana kültür ve dillerinden kopararak asimile edildiğini, açılış konuşmasında ifadeden çekinmemiştir.

**Bir konuşmacı ise:** Gelecekte sosyalist eğitim kurultayları yapacaklarını, bildirici bir arkadaşını şiddetle protesto ile Türk öğretmeni, Türk eğitimi tabirlerinin yersiz olduğunu, zira Türkiye’de anadilin Türkçe olmayanlarında bulunduğunu, bu sebeple Türk öğretmeni tabirini Türkiye öğretmeni olarak değiştirmek gerektiğini, sınıflı toplumlarda eğitim emekçileri devrimci olmasa da devrim için eğitim yapabileceklerini, bu amaçla insanlar yetiştirebileceklerini Marksist, Leninist doğrultuda kurulan bir toplumda ürünü hem nitelik ve hem de kapasite bakımından artacağı gibi, kafa ile kol arasındaki emek çelişkinin ortadan kalkacağını, Sovyet toplumunda insanlarda bencillik kavramının kafalardan silindiğini, çalışmanın ihtiyaç haline geldiğini, Sovyet insanının gelişmiş insan topluluğu haline geldiğini, bazı halklar tarihinin insanlara düşman olarak sunduğunu, Türkiye’de “Ne Mutlu Türküm Diyene”, “Bir Türk Dünyaya Bedeldir” şeklindeki sözlerle ve askerce tavırla “Türküm Doğruyum Çalışkanım” diye and içilerek ırkçı, saldırgan bir görüşün insanların beynine yerleştirdiğinin bunun ise doğru olmadığını, geriye tek bir yol kaldığını bunun da “Demokratik Halk Devrimi” olduğunu, gerçek kurtuluşun tek yolun devrim olduğunun, sosyalizmi kuracak işçi sınıfından başka tarihsel bir güç olmadığını, arkadaşının tanımlamalarını marksizm olduğunu, marksizmin her zaman yaşayan bir olgu olduğunu, yönetimde fırsat eşitliğinin ancak ileri demokratik bir düzende işçi sınıfının ağırlıkla katıldığı, ulusal demokratik iktidarın uygulayacağı eğitim politikasıyla sağlanabileceğini, şiddetle ırkçı-şoven ve asimilasyoncu baskıların devam ettiğinin, bir ulusun kültürünün özgür bir şekilde gelişimi ve her türlü yasal ve yasadışı baskı yöntemleriyle engellendiğini, bu yöntemlerin doğu ve Güneydoğu Anadolu’da uygulandığını, geri kalmışlığa, cahilliğe karşı mücadele etmekte olan Kürt halkının ve gençliğinin, sosyalist, ilerici ve demokratik güçleriyle her zaman dayanışma içinde olacaklarını, destekleyeceklerini Türkiye’de sadece Türk

ulusu değil, Laz, Çerkez, Arap ve bunun gibi azınlıkların da bulunduğu-  
nu kabul edip konuşmacıya saygı duyduğunu, Sovyetlerde halk yargıçla-  
rının bilim adamlarının önemli bir kesiminin kadınlardan oluştuğunu,  
kadınlara gerekli önemin verilmesini ancak sosyalist rejimde mümkün  
olduğunu uygulamıştır.

### **Demokratik Eğitim Kurultayı Sonuç Bildirgesinde:**

a-TÖB-DER'in toplumun demokratikleştirilmesi, faşiz-  
min geriletilmesi sömürsüz bir toplumun yaratılması,  
bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük mücadeleleri,  
zafere doğru geliştirilmesi için uğraşan güçler arasında  
yer tutan demokratik öğretmen hareketini işçi sınıfı öncü-  
lüğünde her geçen gün daha da güçlenip sağlamlaştırmak-  
tan kıvanç duyduğu,

b- Demokratik bir eğitimin ancak demokratik bir top-  
lumda baskısız ve sömürsüz bir toplum içinde gerçekle-  
şebileceğinden, bu amaçla antidemokratik tüm engellerin  
temizlenmesinin bir görev olduğunu bildirmekle öğretmen  
hareketini, işçi sınıfı başta olmak üzere tüm emekçi halk  
güçleri ve onların siyasal, ekonomik, demokratik örgütle-  
riyle işbirliği ve dayanışmanın güçlenmesi gerektiğini Türk  
kamuoyuna ve Uluslararası Kardeş kuruluşlara duyurul-  
masının kararlaştırıldığı.

TÖB-DER'in 1978 yılında toplanan 4. olağan kurultayında yapılma-  
sından önce, bünyede mevcut gruplar muhtelif yayın vasıtalarıyla arala-  
rında mevcut fikir bağını kuvvetlendirmişler, sözde Yurtsever öğretmen,  
anti sömürgeci, demokratik öğretmen, devrimci demokrat öğretmen,  
emekçi öğretmen, devrimci demokratik birlik, demokratik merkezîyetçi-  
lik, birlik ve dayanışma, demokrasi için birlik, devrimci öğretmen, yurt-  
sever devrimci öğretmen, devrimci birlik ve özgürlük gurubu gibi top-  
luluklar oluşturmuşlar, kurultay öncesi program taslağı, broşür, bildiri  
taslaklar hazırlamışlar, bunların tetkikinde: Hepsinde de marksist, leni-  
nist propagandanın yapıldığı, temelde ana fikirler arasında en ufak bir  
çelişkinin bulunmadığı, bölücülük konusunda birbirinden ağır cümleler  
taşıdığı, sadece bunlardan Yurtsever öğretmen gurubunun broşürün-  
de Rusya'nın Türkiye öğretmenlerinin başka yollarla denetim altında  
tutmaya çalıştığı, FİSE'nin Rusya'ya bağımlı bir örgüt olduğu bununla  
sağlanan bağın Rusya'ya hizmet olduğu ifade edilmişse de, kurultayda  
bu fikirlere itibar edilmediği görülmüştür. KAWA gurubunun broşürde,  
Kürdistan'ın sürekli olarak Osmanlı İmparatorluğu, İran ve Çarlık Rusya  
arasında ihtilaflı topraklar olduğu da ifade edilmiştir.

**1978'deki 4. olağan kurultayda:** Genel başkan, bu genel kurulun Dünya Demokratik öğretmen hareketinin kopmaz bir parçası olarak bir önem taşıdığı yolundaki sözleriyle açılmış, 20 Martta DİSK ve diğer demokratik kitle örgütleriyle birlikte uyguladıkları "Faşizme Hayır eylemi" de bazı çevreler tarafından sert eleştirilere neden olduğunu, Uluslararası anlaşmalara göre herkesin ana dilinde eğitim görmesi gerektiği, TÖB-DER'in hareketli, duyarlı bir organizma olduğu, kongreden sonra gurupçuluğun çözülmesi gerektiğini bildirmişti. Delegeler ise ezcümle: Kürt ve Kürdistan meselesinin halledilmesi için TÖB-DER'in duyarlı davranması gerektiğini vurgulayarak, ülke gerçeğinin marksist, leninist bir görüşte olduğunu, TÖB-DER'in bağımsızlık, demokrasi, sosyalist mücadelede payının büyük olduğunu, somut hedefin sendikalaşma hareketi olduğunu, ırkçı-şoven, asimilasyoncu eğitime son verilmesi gerektiğini savunmuşlar. Demokratik merkezîyetçi birlik gurup adına: Dünyanın kapitalizmin sosyalizme geçiş çağı yaşadığı, çıkar yolun faşist baskı ve düzenden kurtulmanın tek yolunun devrim olduğu, devrimci birlik gurubu sözcüsü: Kürdistan üzerinde faşist propakasyonla uygulandığı, üretim vasıtalarının (üretim vasıtalarının devlete devrini kastederek) emeğin olacağını, özgürlük grubu adına yapılan konuşmada doğuda bulunan bazı asimilasyon yuvası haline gelen okulların kaldırılması gerekliliğini, 1917 Ekim devrim inden sonra Sovyetler Birliğinin barış mücadelesinin, ve birarada yaşama ilkesinin başını çektiğini vurgulaması, diğer gurup temsilcileri de bu doğrultuda fikirleri savunmuşlardır.

İddianamede geniş bir şekilde bildiri konuşma, yayın gibi delillerden pasajlar yer verilerek izah olunduğu, bizim de kısaca izaha çalıştığımız konu üzerinde eğinildiğinde sanıkların Lenin'in dediği gibi «Teorik olmadan devrim olmaz» ilkesine bağlı kaldıkları, halbuki Mao'nun önce eylem sonra teori ilkesine ve Latin Amerika Profesyonel devrimcilerinin "eylem ve teori birarada" ilkesine iltifat etmedikleri görülmektedir. Nitekim Krusçef «Ülkeler gelişir, kendi işçi sınıflarına ortaya çıkarırlarsa devrim olur. Aksi takdirde sol maceracılarla işbirliği yapılamaz» tezini ortaya atarak fikirlerini teyid etmiş, sonraki yöneticiler de bugüne kadar bu tezin aksini ortaya koymuşlardır. Ancak Leone Brejnev 1979 tarihinde Prag'da Varşova Paketi üyesi ülkelerle yaptığı toplantıda terörün kaynaklardan bağımsızlık hareketlerinin Sovyetler Birliği'nin dış politikasının bir parçası olduğunu açıklamıştır.

TÖB-DER Genel Merkezi muhtelif tarihlerde Marksist-Leninist ve bölücü görüşlerin sahnelenmesi maksadıyla bu nevi örgütlerle yapılacak toplantıların eylem ve direnişlerin kamuoyuna duyurmuş, bu cümleden olan DİSK'in Türkiye genelinde iki saatlik 20 Mart 1978 tarihli direnişin 3.10.1979 tarihli Bursa yasadışı toplantısını bahaneyle bir günlük öğretmenleri boykota daveti, 24.12.1979 tarihinde Kahramanmaraş olaylarını güya kötüleme maksadıyla direniş planlamış nitekim bu direniş nede-

niyle yüzlerce sanık hakkında davalar açılmıştır. Ayrıca 21 Şubat 1976 tarihinde İzmir Şubesinin "Hayat pahalılığı ve faşist baskıların protesto mitingi, 8.5.1976 tarihli Ödemiş mitingi 20 Ocak 1977 tarihli TÜM-DER ve TÜTED ile müşterek miting 29.1.1977 tarihli Bursa, 29.1.1977 tarihli Zonguldak, 22 Ocak 1977 tarihli Mersin mitingleri bu arada sayılabilir. Dikkat edilen bir nokta da bu mitinglerde "Kürdagana azadı", Deniz, Aslan, İnan, Savaşa devam", "Halklara özgürlük, Uluslara, Dillere eşitlik", "Tek yol devrim", "16 Haziran Genel direnişteyim", "Fabrikalar, Tarlalar, Siyasi İktidar, Her şey emeğin olacak" gibi atılan sloganlar ve pankartlar taşınmıştır. Muhtelif şube çalışma programları incelendiğinde eylemlerin övgülerin belgeler arasında yer almıştır. Ayrıca bölge ve şubelerdeki seminer çalışmalarıyla da marksist leninist doğrultuda eğitim yapıldığı bazı sol partileri destekleyen yayın organları dışında Kari Marks, Engels, Lenin gibi Komünist ideolojinin kurucularının resim, kartpostallarının bulunduğu görülmüştür. Neşriyat arasında partizan dergisi kitle, dergisi, kadınların sesi, Mao Zedung seçmeler, faşizme geçit yok, yaşasın politenlenalizmi, devrimci yol dergisi kurtuluş gazeteleri, yasadışı ve silahlı propagandayı amaçlayan bazı örgütlere ait doküman, makbuzlar, bulunmuştur. Nitekim yasadışı örgütlerle bazı gurupların doğrudan irtibatlı bulundukları Sıkıyönetim Mahkemelerinde bulunan birçok dava dosyanın tetkikinden de anlaşılacağı gibi bu irtibat 30 Eylül 1978 ve 4 numaralı özel sayılı yayının tetkikinde açıkça belli olmaktadır.

Gerek sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerindeki tahakkümünü tesis etme ye ve sosyal bir sınıfın ortadan kaldırmaya, memleket içinde müesses iktisadi sosyal nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf TÖB-DER'in faaliyetlerinin tanzim ve sevk ve idarede gerek içerdiği her konuda komünizm propagandası, bölücülük, halkı suç işlemeye tahrik suçlarının unsurlarını taşıyan iki ciltlik "**Demokratik Eğitim Kurultayı**" adlı kitabı kamuoyuna arzeden ve gerekse konuşmaları ile, toplantı seminer ve düzenledikleri gösteri ve yürüyüşlerle suç işleyen, **Süleyman Yaşar, İsmet Yalçınkaya, Ali Rıza Aydın, Abdullah Gülbudak, Öner Yağcı, İbrahim Nacar, Saim Baluken, Haşim Çiçek, Selahattin Yetkin, Mahmut Nesim Ünal, Nabi Belekoğlu, Hulusi Top, İbrahim İşyar, Faruk Atalayer, Enver İnceler, Selçuk Argan, Necip Bektaş, Doğan Oğuzer, Ahmet İnce, Hüseyin İsen, Şeref Cambay, Mustafa Ergeldi, İlhami Şen, Mustafa Deprem, İbrahim Çerçi, H.Selçuk Vural, Rıza Duru, Firuz Çetin Över, Turgut Yılmaz, Mustafa Çetin, Kenan Aras, Ahmet Fuat Özkan, Turgut Haskan, Osman Akman, Olgun Delikanlı, Hasan Yiğit ve İbrahim Sevimli yerine yedekten merkez yönetim kurulu üyeliğine seçilip bir süre genel sekreter yardımcılığı görevini yürütüp 3 Mart 1980 tarihinde Demokrat gazetesine yazı ve basına beyanatı ile öğretmenleri suça tahrik eden Seyfettin Bican'ın Ali Bayraktar'ın.**

Eylemlerine uyan T.C.K.'nın 141/1, 173/3, 31, 33, 353 sayılı kanunun 251/1. maddeleri gereğince cezalandırılmaları,

Bu sanıklar haklarında fikri içtima hükümleri gözönünde bulundurularak gerek 1630 sayılı kanuna muhalefetten ve gerekse daha az cezayı gerektiren suçlardan ceza tayini cihetine gidilmemesi,

1630 sayılı Dernekler Kanunu'nun 4. maddesine aykırı faaliyetlerini sürdüren TÖB-DER'in merkez ve ülkedeki tüm birimlerinin 1630 sayılı Dernekler Kanunu'nun 64/1. maddesi gereğince KAPATILMASINA karar verilmesi,

Diğer sanıklara gelince:

**Hayri Erdoğan:** Huzurda da kabul ettiği gibi devrimci eğitim kullandığına ilişkin konuşmasında, kısaca TÖB-DER'in savaşının işçi sınıfının savaşıma bağlayarak devletin egemen sınıfların devleti olarak tarifleye komünizm propagandası yapmış,

**Hüseyin Şenşastaımoğlu:** DEK'te konuşma yaptığını kabul etmiş, toplumcu sanat hakkında ve ayrıca kadın hakları konusunda komünizm propagandası yapmıştır.

**Fevzi Ceylan:** Eğitim öncesi eğitim konulu konuşması, eğitim yasaları ve işleyişi bildirgesine karşı yazısında ve eğitim üretim ilişkileri bildirgesine karşı teksirde komünizm propagandası yanında milli duyguları yok etmek ve zayıflatıcı propagandada bulunmuştur.

**Süleyman Özçiftçi:** DEK'teki konuşmasında sınıf mücadelesini teşvik edici beyanları kendi gelirlerini Marks'ın artideğer nazariyesine uygun bir biçimde açıklaması, Derya Sineması'ndaki şube başkanları toplantısındaki konuşmasıyla komünizm propagandası yanında halkı suç işlemeye tahrik etmiştir.

**İsmail Okuducu:** Askeri Savcıda fikirlere katılıyorum dediği gibi İlköğretim sorunları ve çözüm yolları komisyon raporu imzalamış, bu raporda sınıf mücadelesi içerildiği gibi sorunların diyalektik materyalizm açısından tahvilî yanlarında İlköğretimde ırkçı şoven asimilasyoncu öğeler başlıklı bölümde, bölge yatılı okullarının asimilasyon gayesini taşıdığı, "Ne Mutlu Türküm Diyene" gibi tabirleri eleştirerek, komünizm propagandası yanında milli duyguları zayıflatıcı propaganda da bulunmuştur.

**Fikri Çalışkan:** Milli kültürümüzü savundum, dediği DEK'teki konuşmasında kültürü burjuva ve sosyalist kültür diye ayırdığı, marksist-leninist bilime göre bir eğitim yapılmasının bilimsel çözüm yolu olduğunu ileri sürmek suretiyle komünizm propagandası yaptığı,

**Metin Erdemci:** Kardeşler ve Eğitim emekçilerine başlıklı ve çoğaltarak dağıttığı bildiride bölücülük yapmış, Askeri Savcıda "Bir rüya idi bölücülük yaptık" diyerek suçunu doğrulamış.

**Feyzullah Ertuğrul:** İsmail Okutucu ile aynı komisyon raporunu ha-



zırlamış, temel eğitim hakkı ve Türkiye'de bu hakkın bazı kullanım bo-yutları başlıklı panelde komünizm propagandası yapmış, Askeri Savcıda T.C.K.'nın bazı maddelerinin anti demokratik olduğunda müsaadesi nis-betinde sosyalizmi önerdiğini doğrulamıştır.

**Kenan Hannan Hoplar:** İki ayrı konuşmada üretim ilişkilerinin de-ğişmeden devrimci eğitimin olamayacağını, Türkiye'de sınıf mücadele-sinin politik mücadelenin bir unsuru olarak tanımlamak suretiyle komü-nizm propagandası yapmış.

**Nazmi Çoban:** Askeri Savcıda TÖB-DER'de görev alan biri yazmış bende okudum dediği duruşmada kabul ettiği konuşmasında bildirgeyi eleştirirken, bildirgenin devrim için eğitim ilkesini reddettiğini, burjuva platformundan dışarı çıkmadığını, 1961 tarihli burjuva anayasasına, anayasamız denilemeyeceğini, TÖB-DER'in üyelerinin aktif militan duru-muna getirilmesi gerektiğini, sosyalist eğitimin toplumun komünistleş-mesi için, insan kurtuluşu, özgürlüğü için olduğunu beyanla komünizm propagandası yapmıştır.

**Celal Gül:** İsmail Okutucu ve Feyzullah Ertuğrul ile bahsedilen ko-misyon raporunu hazırlamakla bu sanıkların suçuna iştirak etmiştir.

**Fuat Olgaç:** Devrimci Eğitim Kurultayında sanat ve kültür üzerine ayrıca sendikalaşmaya dair yaptığı konuşmayla komünizm propagan-dası yapmıştır.

**Ali Bayraktar:** İlköğretimin sayısal gelişimi ve olanakları başlıklı uzun konuşmada, enternasyonalist tarzda ve sorunlara materyalist di-yalektik yönünden yaklaşmak ve sınıf mücadelesini teşvik yoluyla komü-nizm propagandası yapmış.

**İlhan Alkan:** Orta öğretim yapılısın yer ve konulu üzerine konuşmada komünizmi övme, sunduğu bildiriye karşı eleştirilere verdiği cevapta ise komünizm propagandası yapmış.

**Sezai Özen:** Enez şubesi genel kurulunda, 20.3.1977 tarihinde yaptı-ğı konuşmada kapitalizm ile sosyalizm arasındaki çelişkinin ancak dev-rimle gerçekleşebileceği tezini savunarak köylerde ise Mehmet Aydın, Osman Sanvar, Ali Aktan, Talip Albayrak, Ahmet İş ve Mustafa Gümüşün beyanlarına göre komünizm propagandası yaptığı, evinde propaganda-yı içeren fotoğraf ve sairenin çıktığı anlaşılmıştır.

**Bahattin Özcan Acar:** TÖB-DER 4. olağan kurultayında yaptığı ko-nuşmasında kürk halkının kendi geleceğini belirlemesi gerektiği teması-nı işleyerek ırk mülahazasıyla milli duyguları yok etmek ve zayıflatmak için propagandada bulunmuştur.

Bu nedenle: Sanıklardan Hayri Erdoğan, Ali Bayraktar, Hüseyin Şenşastımoğlu, Fevzi Ceylan, Süleyman Özçiftçi, İsmail Okutucu, Fikri Çalışkan, Metin Erdemimi, Feyzullah Ertuğrul, Kenan Hanna Hoplar, Nazmi Çoban, Celal Gül, Fuat Olgaç, İlhan Alkan, Sezai Özen'in eylem-

lerine uyan T.C.K.'nun 142/1, 173/3, 33, 31, 353 sayılı kanunun 251/1. maddeleri gereğince cezalandırılmaları,

Her ne kadar bu bölümde sayılan sanıkların bazıları haklarında millî duyguları yoketmek ve zayıflatmak amacıyla propaganda suçundan da dava mevcut ise, T.C.K.'nun gerekçesinde propaganda: Nerede ve ne zaman olursa olsun bir hususu bir fikri taraftar kazanmak kastiyla başkalarına yaymak..." olarak tarif edildiğine göre, komünizm propagandasına karakteri icabı temadi eden bir suç niteliğinde olup aynı amaçla propagandanın birkaç kere yapılmasının ayrı suç teşkil etmeyeceği gibi, komünizmin enternasyonalist bir vasıf taşıyıp, mülkiyet gibi milliyet hatta siyasal sınırı da reddetmesine göre bu sistemi benimseyen ülkelerde de iddia edildiği gibi, sosyalizmin safhasını yaşadıkları hedefe erişmek için birçok ülkede olduğu gibi, bizde de süper bir gücün emperyalist politikasının bir aracı olarak bölücülüğü silah olarak kullanması, propagandanın içerisinde hükümetin manevi şahsiyetini tahrik ve tezyifin nasıl ki, Kari Marks'ın hükümet hakkındaki görüşü karşısında ayrı bir suç teşkil etmediği cihetle, kanaatımızca T.C.K.'nun 142/3. maddesine muhalefesinde T.C.K.'nun 79. maddesi sarahati karşısında ayrı suç teşkil etmeyeceği, propagandanın kül halinde tek suçu oluşturacağı, bunun için bölücülük propagandasından sanıklar hakkında ayrıca ceza tertip edilmemesi,

Sanıklardan Bahattin Özcan'ın ve karşı oy yazısında Cevat Gezgi'nin T.C.K.'nun 142/3. maddesini ihlal ettikleri anlaşılmakla bu madde gereğince cezalandırılmaları, Müsnet suçu işledikleri konusunda haklarında mahkumiyetlerini gerektirir nitelikte delil bulunmayan, Tahsin Doğan, Yusuf Basat, Erol Çağlayan, İbrahim Yeşilyurt ile İbrahim Bekem ve konuşma içeriğinde suç unsuru bulunmayan Mahmut Özçift, Zeki Aslan ve Mustafa Varol'un BERAATLERİNE,

Sorguları yapılamayan gıyabi tutuklu İbrahim Sevimli ve Kemal Uzun haklarında 353 sayılı kanunun 162/1. maddesine göre DURUŞMANIN TATİLİNE,

Karar verilmesi arz ve mütalaa olunur. 16.10.1981.

**Abdulkadir ABACI 16058**  
**SYNT Yrd. Savcısı**

**(Not) Kelime yanlışları ve cümle düşüklükleri mütalaada olduğu gibi yazılmıştır.**



## VI. BÖLÜM

### SAVUNMALAR

Askeri savcının esasa ilişkin bu mütalaasına karşı sanıklar ortak bir savunma hazırlamışlar ve bu savunma TÖB-DER Genel Başkan Yardımcıları Süleyman Yaşar ve İsmet Yalçinkaya tarafından mahkemede okunmuş ve açıklanmıştır.

Bu ortak savunmayı aşağıda okuyucuya sunuyoruz:

#### A- ORTAK SAVUNMA 1

ANKARA SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI  
(3) NUMARALI ASKERİ MAHKEMESİNE  
ANKARA

Savunmamıza 1976-1978 Döneminin 17 yöneticisi olarak neden burada olduğumuza yanıt vermekle işe başlayacağız. Neden TÖB-DER davası? TÖB-DER niçin yargılanıyor? Bu sorulara verilecek cevaplar, aynı zamanda: Neden TÖS davası, TÖS neden yargılandı, sorularına verilecek cevabı da içinde taşır. Bu, yıllardır sürdürülen öğretmen mücadelesinin ne ilk davasıdır ne de son! Son olmayacak! Çünkü, öğretmen örgütlenmesi ve mücadelesi ne tümüyle haklarına kavuşabilmiş, ne de bugün burada bulunmamıza neden olanlar, eski anlayışlarından vazgeçebilmişlerdir.

Bugün öğretmen haklarını kazanma mücadelesinin vardığü durak, içinde bulunduğu olumsuz şartlara rağmen, dünden daha geri değildir.

Bu tesbit, ilk bakışta şaşırtıcı gelebilir. Çünkü dün var olan, kısıtlı da olsa, sendikalaşma hakkı elimizden alınmış, derneğimiz faaliyetinden alıkonmuştur. Yüzeysel olarak değerlendirildiğinde durum hiç de iç açıcı değildir. Ancak, daha objektif bir bakış, tüm bu olumsuzluklara rağmen şunları da görecektir: Dünün onbinleri yüzbinlere ulaşmış, örgütlü mücadelesinde daha bilinçli, toplum içindeki ekonomik ve sosyal durumlarını daha iyi saptamış, ülke ve dünya sorunlarını daha bilinçli kavramış; iyinin, yeninin, güzelin ve doğrunun nerede olduğu gerçeğini görmüş ve en önemlisi halkın sorunlarına, dertlerine yabancı olmadığı gibi, onu da kendi dertleriyle tanıştırmış ve mücadelesine destek olmasını sağlayabilmiştir.

Ancak, bu destek, tümüyle herkesi kapsayabilmiş değildir. TÖB-DER'e, yani Türkiye'deki demokratik öğretmen hareketine destek olmak bir yana, ona olanca gücüyle saldıranlar, gözden düşürmeye çalışanlar da vardır. İşte TÖB-DER davası sözünü ettiğimiz bu egemen güçlerin yalan ve iftiralarına dayalı propagandalarının etkisiyle açılmıştır.

Çünkü TÖB-DER kurulduğu 1971 yılından bu yana üyelerinin haklarını yasalar çerçevesinde ve kararlılıkla savunmuştur. Eğilim emekçilerinin bilimden, emekten, demokrasiden ve halktan yana tavırları; bilim ve emek düşmanlarının, halka karşı iktidar ve çevrelerinin tepkilerine neden olmuştur.

Bağımsızlığa, demokrasiye, barış ve özgürlüğe düşman olanlar, TÖB-DER'in emperyalizme, demokrasi düşmanlığına, savaşa ve köleliğe karşı mücadelesinden ürkmüşlerdir.

TÖB-DER'in Anayasa'nın öngördüğü güçlü bir baskı unsuru olması, ulusal ve uluslararası düzeyde tanınmış 200.000 üyeli demokratik bir meslek kuruluşu olmayı başarmasını hazmedemeyen gerici, egemen güçlerin karalama ve iftiralarına şaşırmıyoruz.

Bizi asıl şaşırtan Esas Hakkındaki Mütalaanın gerçekleri ters yüz eden tutumudur. TÖS hakkında verilmiş beraat kararına rağmen hala TÖS'ün yasa dışı faaliyetinden ötürü 1971 döneminde kapatıldığını söylemesidir.

Yapılan propagandanın, yalan ve iftiralar üzerine bina edilmiş suçlamaların ne derece etkili olduğunu göstermek için bu örneği verdik. Mütalaaya geçmiş bunun gibi örneklere mütalaanın genel mantığını eleştirirken değineceğiz.

Biz yine yayınlarıyla öğretmen düşmanlığı yapan “vatan kurtarıcı-

larına” dönelim. Bu beyler, öylesine vatansever ve öylesine kahraman-dırlar ki, bu erdemlerini (!) sürdürmeyi bir an bile bırakmamış, devam ettirmekte ısrar etmişlerdir.

Öylesine vatanseverdirler ki; yurtsever aydınların, öğretmenlerin “ekonomik bağımlılık siyasi bağımlılığı da getirir.” demesine saldırırlar.

Ve öyle kahramandırlar ki, TÖB-DER, faaliyetten alıkonulup yöneticilerinin tutuklandığı dava süresince Millî Güvenlik Konseyi’nin 52 no’lu bildirişiyle de yasaklandığı halde TÖB-DER aleyhine yayınlarına, karalama, iftira ve yalanlarına devam etmektedirler. Bilindiği gibi, bu bildiriyle tekzip hakkı da yasaklanmıştır.

Bu öğretmen düşmanlığının başını çeken TERCÜMAN gazetesi, Dünya Öğretmenler Sendikası (FİSE)’nin 11. Genel Kurulunda TÖB-DER üyeliğe kabul edildiğinde: “TÖB-DER KOMÜNİST ÖĞRETMENLER SENDİKASINA ÜYE OLDU” diye yazıyordu.

Dünya’da tüm öğretmen sendikalarının, İran’dan Hindistan’a, Kıbrıs’tan Amerika’ya kadar üye oldukları sendikanın adını bu gazete bir çırpıda “Komünist” yapmış ve günlerce yalan yayınına devam etmiştir. Nitekim aynı kongrede, Genel Başkanın yapmadığı bir konuşma kendisininmiş gibi tefrika edilerek günlerce yayınlanmıştır. Yine aynı gazete, bir yazarının ağzından TÖB-DER Genel Başkanı Gazioğlu hakkında asılsız yayınlar yaparak davamızı etkilemek istemektedir.

Bu malum yayın TÖB-DER 4. Olağan Kongresi sırasında çıkan usul tartışmalarını bahane edip “TÖB-DER’de Öğretmenler Maocu ve Leninci Diye Bölündü” şeklinde yayın yapmıştı. Kongre bitip de tartışmalar son bulduğunda, umduğunu bulamayan bu çevreler bu kez öğretmenlerin bölünmüşlüğü’nün imajını yaratmaya çalıştılar. Bunun için kurdurmuş oldukları adı var kendi yok sözüm ona “öğretmen Derneklerinin” propagandasını yapmayı yoğunlaştırdılar. Hatta onların TÖB-DER’den daha güçlü olduğunu söyleyecek kadar pervasızlaştılar.

Kurtuluş Savaşı döneminde ilk anti-emperyalist mitingi yapan öğretmenlerin mirasçısı olan TÖB-DER’i “kökü dışarda” olmakla suçlayan Abdülhamit, Vahdettin ve Damat Ferit hayranı ve takipçisi bu gerici güçlerin propagandaları, hedefini bulmuş olacak ki, Esas Hakkındaki Mütalaada da aynı mantığın izleri görülmektedir.

Bu da şaşırtıcı olmaktan öte, düşündürücüdür. Bu duruma ilerde de değineceğiz. Ancak, unutulmamalıdır ki aynı çevrelerin TÖB-DER’i sürekli hedef göstermesinin sonucunda yüzü aşkın arkadaşımız öldürülmüş, evlerimiz, okullarımız, dernek binalarımız bombalanmış, yüz-

lercemiz sakat kalmıştır.

Aynı gazete ve yazarları, şimdi de TÖB-DER yöneticilerinin aleyhine yayınlarını hızlandırıp tutuklu kalmamıza çaba göstermişlerdir. Derneğimizin, toplumun bir kesimi olan öğretmenleri kapsadığını gözardı edip sürekli olarak sağdaki terör örgütlerinin alternatifi gibi göstermeye çalışmışlardır.

Geçen duruşmada sayın heyetinizin de bilgisine sunduğumuz gibi bu gazete TÖB-DER davası karara yaklaştıkça süregelen iftiralarını yoğunlaştırmışlardır. Bu malum gerici, TÖB-DER düşmanı çevreler dava açtırmadaki başarılarını şimdi de TÖB-DER'i kapattırmaya çalışarak sürdürmek isliyorlar.

Bu kısa girişten sonra, şimdi de Esas Hakkındaki Mütalaanın bu gazete ve benzeri yayınlardan ne denli etkilendiğine ve hatta aynı mantığı sürdürdüğüne bakalım.

### **1- ESAS HAKKINDAKİ MÜTALAANIN MANTIĞI VE ÇELİŞKİSİ**

Esas hakkındaki mütalaada bize yöneltilen iddiaları, suçlamaları ayrıntılı olarak ilerde yanıtlayacağız. Ancak biz, ilkin bu mütalaanın genel mantığını eleştireceğiz.

Sayın Savcı, bu iddialarla, konumumuzu dikkate almadan bizleri, bir siyasal münazaraya çekmek istiyor. Oysa bizlerin bu tür siyasal polemiklere siyasal cevaplar veremiyeceğimiz açıktır. Çünkü bizler siyasal parti yöneticileri değil, demokratik bir meslek örgülünün yöneticileriyiz.

Mütalaaya bakılırsa, burada yargılanan sanki TÖB-DER değil de TÖB-DER'in şahsında Sovyetler Birliği Komünist Partisidir, sosyalist sistemdir. Bu değerlendirmeye göre sanki bizler SBKP'nin resmi politik temsilcileriyiz.

Yürütülen mantık şu: TÖB-DER yöneticileri Marksist-Leninist'tir. Bunlar, Marksizm-Leninizmin ilkelerini ve komüntern kararlarını hayata geçirmeye çalışan profesyonel devrimcilerdir. TÖB-DER'in düşünceleri SBKP'nin düşüncelerine paraleldir, o halde TÖB-DER ve sanıklarından hesap sorulmalıdır.

Yine aynı mantığın devamı olarak, dünyada birçok şiddet olaylarının ardında Sovyetler Birliği vardır. Sovyetler Birliği gibi düşünen TÖB-DER'de bundan sorumludur. Mantık budur. İşte böyle bir mantıkla mahkum edilmek isteniyoruz. Görüldüğü gibi TÖB-DER suçlanmak istenirken çok isabetsiz zorlamalara gidilmiş, bu zorlamalar sonucu,

ortaya adeta bir komedi çıkmıştır.

Karl Marks doktrininin eleştirisinin, Marks'la Lenin'in dünya görüşlerinin kıyaslanmasının, Dayanışma Sendikası Başkanı Walesa'nın TÖB-DER'le ilgisi nedir?

Çin'in Sovyetler Birliği hududundaki Ksin ÇİYANG eyaletindeki yedi milyon Türk'ün Sovyetler'in etkisi sonucu anti-ÇİN propaganda yoluyla mevcut yönetime başkaldırtmasının TÖB-DER davasıyla ilgisi nedir? Çin-Sovyet ilişkilerinin devamını ilgilendiren yanı var mıdır? Bu sorun Türkiye'nin ve özellikle TÖB-DER'in sorunumudur ki, bize karşı bir suçlama vesilesi yapıyor?

Mütalaada, Leonid Brejnev'in, Prag'da Varşova Paktı üyesi ülkelerle yaptığı toplantıda Sovyetler Birliğinin dış politikasına ilişkin sözlerinin TÖB-DER'le ilgisi nedir?

CLAIR STERLİNG'in "ŞİDDET AĞI" isimli kitabında ileri sürdüğü fikirlerden bize ne?

Kaldı ki, sözkonusu kişinin kitabının "TERÖR AĞI" adıyla Tercüman gazetesinde tefrika edilmesi üzerine, Filistin Kurtuluş Örgütü Ankara Temsilcisi Ebu Firaz yaptığı açıklamasında bu şahsın CIA ajanı olduğunu açıklamıştır.

Gizli Ermeni Kurtuluş Örgütü ASALA'nın TÖB-DER davasıyla ilgisi nedir?

Enver Sedat'ın terörle ilgili olarak Sovyetler Birliği hakkında söylediği sözler bizleri neden ilgilendirsin?

Mütalaada bilimsel ve hukuksal yanlışlıklar bir yana, bu tür ayakları yere değmeyen iddia ve polemiklerle suçlanmaktayız.

Sürekli olarak diyoruz ki, çalışmalarının her döneminde merceklenilen, adım adım izlenen TÖB-DER'in tüm faaliyetleri, idari ve yargısal denetimden geçmiştir. Tüm çalışmalarımızın hesabını mahkemelerde verdiğimiz gibi, kongrelerimizde 200.000 üyemize de verdik ve akladık.

Dosyamıza ibraz edilen pek çok beraat ve takipsizlik kararları dikkatle incelenirse görülecektir ki, bugün yargılanmakta olduğumuz konuların hemen hepsinden, geçmişte de yargılandık ve hesabını verdik. Hesabını vermediğimiz hiçbir faaliyetimiz yoktur. Şimdi böyle bir kuruluşa nasıl "ilegalize" olmuş denilebilir?

Mütalaaya göre TÖB-DER 7 yıllık şiire içerisinde yani 1973 yılından bu yana yasa dışı faaliyet yürütmüştür. Bu iddia şu anlama gelmez mi:

TÖB-DER yedi yıl boyunca, devletin ve kamuoyunun gözleri önünde yasa dışı bir şekilde yayın çıkarmış; miting, yürüyüş yapmış, 200.000 üyeyi illegal bir tarzda yönetmiş; devlet ise bu faaliyetlerinden habersiz kalmış! Ya da bu faaliyetlere göz yummuş!

O zaman devlet görevini kötüye mi kullanmış diye sormak gerekir. Ya da görevini mi unutmuş? Bu nasıl devlettir ki, tüm istihbarat örgütlerine rağmen, savcının deyimiyle böylesine Marksist-Leninist örgüt yedi yıl boyunca devletin gözünün içine baka, baka faaliyet göstermiştir. Faaliyetleri adım izlenen TÖB-DER'e acaba devlet ayrıcalık mı, göstermiştir?

İşte bu tür iddialarla TÖB-DER yasa dışı ilan ediliyor ve TÖB-DER'in, Anayasa'nın müsaade ettiği demokratik bir baskı gurubu olduğu unutuluyor. Demokratik baskı guruplarının demokratik hayatın vazgeçilmez unsurlarından olduğu unutuluyor. Bu tür demokratik kitle örgütlerinin faaliyetlerini daraltıp kısmanın ve yok etmenin, demokrasiyi, yurttaşların demokratik hak ve özgürlüklerini kısmak, daraltmak ve yoketmek olacağı unutuluyor.

Esas Hakkındaki Mütalaa, yasanın suç saymadığı fiilleri, bizim demokratik hak ve özgürlüklerimizi, adeta suç sayıyor. Şöyleki; TCK'nın 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmasını istemek, sendikalaşma için mücadele etmek, miting yapmak, yayın çıkarmak, demokratik eğitim düzeni için mücadele etmek, gençliğin demokratik uğraşının desteklenmesi, faşizme ve emperyalizme karşı olmak suçtur! Yurt ve dünya sorunları üzerine düşünce açıklamamız suçtur!

Şimdi sormak gerekir, Anayasasında "*demokratik, layik ve sosyal bir hukuk devleti*" olduğu yazılı bir ülkede demokratik baskı gurupları yayın çıkarmaz, toplantı ve gösteri yapmaz da, ne yapar?

Eğer, bu tür faaliyetleri yapan kuruluşlar suçlu duruma düşerse, Anayasa'nın tüm yurttaşlara tanıdığı düşünce özgürlüğü, bilim ve sanat özgürlüğü, basın-yayın özgürlüğü ne anlam taşır?

Yine mütalaaada bazı TÖB-DER yayınları tek tek sayılıp alıntılar yapılarak, bu yayınlar vasıtasıyla TÖB-DER'in ne şekilde gayesi dışında çalıştığı kanıtlanmaya çalışılıyor.

Sormak gerekir, madem ki TÖB-DER iddia makamının deyimiyle, "*Marksist- Leninist*" fikirleri sürekli olarak propaganda eylemiş, Basın Savcıları neden bu yayınlar hakkında dava açmamış? Acaba onlar görevlerini müdrik değil miydi?

Hiç kuşkusuz görevlerini müdriktiler. Öyleyse yine sormak gerekir: Yasal yayınlarla yasa dışı çalışma yapılır mı?

Böylece, Esas Hakkında Mütalaa, tamamen eklektik biçimde zorlama bir yöntemle, yaptığı yorumlarla bizleri suçlamaya devam ediyor.

Sayın Savcı 3. ve 4. Olağan Kongrede, Demokratik Eğitim Kurultayında (DEK), bant çözümlerine dayanarak yapıldığı iddia olunan, konuşmalarla, Kurultay ve Genel Kurullar öncesinde kim tarafından, ne zaman, nerede ve ne amaçla dağıtıldığı belli olmayan isimsiz ve imzasız yayınlarla TÖB-DER'i ve yöneticilerini suçlamaktadır.

Bu yayın ve konuşmaların bölücü, milli duygulanı zayıflatıcı ve komünizm propagandasını içerir nitelikte olduğu iddia edilmektedir.

Mademki 3. Olağan Kongrede suç işlenmiş, neden o dönemde yargı organları ve idari organlar TÖB-DER hakkında bir soruşturma açmamış?

Mademki, Demokratik Eğitim Kurultayında suç işlenmiş ve yöneticiler suçludur, neden Ankara Basın Savcılığı TERTİP KOMİTESİ ve DEK'teki tüm yayınlar (Broşür, Bildiri) hakkında takipsizlik kararı vermiştir?

Mademki 4. Olağan Kongrede suç işlenmiş ve yönetim sorumludur, neden Ankara Asliye Ceza Mahkemesi 4. Olağan Kongre ve yöneticiler hakkında beraat kararı vermiştir?

Yine; DEK'le ilgili halihazırda ortada yeni bir delil bulunmadığına göre verilen TAKİPSİZLİK kararına neden uyulmamıştır. Artık bu aşamada Sayın Savcı DEK'le ilgili olarak ileri sürdüğü tüm iddialardan vazgeçmeliydi. Mahkemenin de bu karara uyması gerektiği inancındayız.

Esas Hakkındaki Mütalaa bir sürü yanlışlıklarla doludur. Örneğin, *"Altıncı Emperyalizm Politikası ve Türkiye"* adlı bir yayınıımız yoktur. Aslında, belirtilmek istenen kitabın adı, *"Emperyalizmin Kültür Politikası ve Türkiye"* dir.

Yine mütalaa; bir TÖB-DER yayını olan *"1976-1978 Çalışma Programı"* isimli kitapta geçen: *"Silahsızlanma, karşılıklı kuvvet indrimi, yumuşama, barış mücadelesi"* gibi kavramları suç saymaktadır. Oysa barış için mücadele bir insanlık ve yurtseverlik görevidir.

Esas Hakkındaki Mütalaaasında Sayın Savcı, biz sanıkların yalnızca kendince aleyhimize kullanılabilecek delilleri toplamış ve yalnızca onları değerlendirmiştir. Lehimize olan delilleri toplamadığı gibi gör-

mezlikten gelmiş ve lehimizde hiçbir yorumda bulunmamıştır.

Oysa, 353 Sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun Hazırlık Soruşturması ile ilgili 96. maddesinin 4. paragrafında aynen şöyle denmektedir: *"Askeri Savcı yalnız sanığın aleyhine olan hususları değil, lehinde olan cihetleri de arar ve kaybolmasından korkulan delillerin toplanmasına ve zaptına çalışır"*.

Bu açık yasa hükmüne rağmen, hazırlık soruşturmasından bugünkü savunma aşamasına kadar, lehimize tek bir delil dahi toplamamıştır.

Ayrıca, sorgu sırasındaki toplu sorgu ifademizde çürüttüğümüz birçok iddialar, düzelttiğimiz birçok hususlar yeniden iddia konusu yapılmıştır.

Mütalaanın 5. sayfasının 10. satırında yazılı *"kutlamaların öncülüğünü yapan biz"* cümlesinde geçen *"biz"* sözcüğü anlam değişikliğine yol açtığı için ve de doğrusu *"DİSK"* olduğu için sorgu ifademizde bunu düzeltmiştik. Ama Sayın Savcı, herhalde sorgu metnimizi hiç okumamış ya da okuduysa da görmezlikten gelmiş olacak ki, aynen kalmıştır.

Yine Sayın Savcı, arkadaşımız Sezai Özen hakkında yalnızca tanıkların hazırlık soruşturmasında verdikleri ifadelere itibar etmiş, asıl geçerli olan Mahkemedeki beyanlarını yok saymış ya da hiç dikkate almamıştır.

Mütalaada, yine dikkat çekici bir nokta Bahattin Özcan Acar'ın yaptığı iddia olunan konuşmanın kendisine ait olmadığı, Erdal Şener adlı bir konuşmacıya ait olduğu ve bu konuşmasından ötürü Erdal Şener'in Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanmakta bulunduğu ve daha önce tutuklanan Bahattin Özcan Acar'ın bunu mahkemede kanıtlayarak tahliye olduğu, savcılık makamınca bilindiği halde, yine de mütalaada bu dava dışı konuşma, iddia konusu yapılmıştır. Bu da mütalaanın ne denli sübjektif niyetlerle hazırlandığını kanıtlayan bir başka çarpıcı örnektir.

*Esas Hakkındaki Mütalaanın bir başka önemli ve çelişkisinin altını çizerek "sanıkların Lenin'in dediği gibi, 'teori olmadan-devrim olmaz' ilkesine bağlı kaldıkları halbuki Mao'nun 'önce eylem, sonra teori' ilkesine ve Latin Amerika Profesyonel devrimcilerin eylem ve teori bir arada ilkesine iltifat etmedikleri görülmektedir." denmektedir. Mütalaadaki bu gerçek dışı iddia bile hakkımızda istenen hükümle çelişmektedir. Şöyle ki, mütalaa aynı zamanda: "sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerindeki tahakkümünü tesis etmeye ve sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya, memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal*



nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf TÖB-DER" *denilerek yukarda aktardığımız "devrim için teori" iddiasıyla çelişmekte ve mütalaadaki iddialar buradaki gibi birbirini çürütmektedir.*

Şöyle ki; "*teori yapmak*" fiiliyle "*tahakküm kurmak, devirmek, ortadan kaldırmak*" fiilleri birbirleriyle çelişen iddialardır. Salt bu çelişki bile, iddianın ne kadar mesnetsiz, hayali ve tutarsız olduğunu kanıtlamaya yeterlidir.

Ayrıca, mütalaada geçtiği gibi TÖB-DER'in "Devrim için eğitim" diye bir slogan ve ilkesi olmadığı, hiçbir yayının böyle bir içerikte ve amaçta olmadığı, aksine TÖB-DER'in "Demokratik eğitim" ilkesini benimseydiğini sorgu metnimizde de belirtmiştik. "Devrim için eğitim" sloganı TÖS'ün 1968'de yaptığı "Devrimci Eğitim Şurası"nda ortaya atılmıştır.

TÖS yargılamasında devrimci eğitim şurası da dava konusu yapılmış ve beraat etmiştir. Devrimci eğitim şurası (DEŞ) da, tıpkı DEK gibi eğitim sorunlarımızın tartışıldığı bilimsel, mesleki bir toplantıydı. Ancak, bizim 1976-1978 dönemindeki tüm yayınlarımızdan da anlaşılacağı gibi TÖB-DER "Demokratik Eğitim" şiarını benimsemiştir.

Ayrıca, TÖB-DER bir siyasi parti değil, demokratik bir meslek kuruluşu olduğundan iktidar mücadelesi veremez.

TÖB-DER'in hiçbir yayında hiçbir çalışmasında "*şiddet*" önerdiği, ya da bu nitelikteki hareketleri onayladığı görülmemiştir. Aksini hiç kimse ispatlayamaz.

Yine TÖB-DER; yöneticileri, üyeleri ve yapısı itibarıyla "*homojen*" değil, "*heterojen*" dir. Yani değişik dünya görüşlerine sahip insanlardır. Böylesine değişik görüşlerden oluşan bir yapıyla yukarda anılan fiillerin yapılamayacağını hukuktan anlayan herkes takdir eder.

Hiç bir zaman TÖB-DER yöneticilerinin ortak amacı iktidar mücadelesi olmamış, aksine, iktidarlardan öğretmenlerin ekonomik-demokratik haklarının verilmesi için ortak talepleri olmuştur.

Böyle bir yapıdaki TÖB-DER'e ve onun yöneticilerine TCK'nun 141/1. maddesini ihlal ettiği iddiası yakıştırılabilir mi? Bu durumu da mahkemenizin takdirine bırakıyoruz.

Ayrıca, burada yargılanan yöneticilerin TÖB-DER'in iki ayrı dönem yöneticisi oldukları dikkate alınmamıştır. Yönetim dönemleri arasında hiçbir ayırım yapılmayarak bir yönetim dönemi ile ilgili konulardan diğer yönetim de sorumlu tutulmaktadır.

Mütalaa, öyle bir mantıkla hazırlanmış ki, neredeyse bizleri kal-ü

beladan beri sorumlu tutacak! 1971 yılından bu yana süregelen TÖB-DER'in hesabını bizden sormakta! 1965 yılında kurulan ve 1971 yılında münfesihi olan TÖS'den de bizleri sorumlu tutmaktadır. Bizimle ilgisi olmayan, bizim dönemimizde çıkarılmayan yayınlar, bizim dönemimizde yapılmayan mitingler bize aitmiş gibi gösterilerek onların hesabı da bizden sorulmaktadır. Biz bunların hesabını vermekten de çekinmeyiz.

Çünkü TÖS ve TÖB-DER; öncesiyle, sonrasıyla tamamen yasal çalışmalar yapmışlardır. Ancak, bir insanı sorumlu olmadığı bir çalışmayla suçlamak hukuksal olarak ne derece geçerlidir? Hiç kuşkusuz Mahkemeniz bu durumu da değerlendirecektir.

Esas hakkındaki mütalaada bizim eylemlerimiz değil, yorum ve kıyas yoluyla düşüncelerimiz yargılanmaktadır. Kaldı ki kafamızdaki düşüncelerin niteliği de bilinmeden suçlanmaktayız. Yorum ve kıyas yoluyla, demokratik eylemlerimiz ve yayınlarımızdaki düşünceler suç gibi gösterilmektedir. Oysa, 20. yüzyılda insanları düşüncelerinden ve demokratik eylemlerinden ötürü suçlamak, tarihin akışını tersine çevirmeye çalışmaktır.

## 2- DEMOKRATİK ÖĞRETMEN ÖRGÜTLENMESİ

*Esas Hakkındaki Mütalaanın 3. sayfasının 2. paragrafında "1971 döneminde kapatılan TÖS mensupları, Türkiye Öğretmenler Birliğini, İLK-SEN Mensupları da Türkiye Devrimci Öğretmenler Birliğini kurmuşlar, 4 Ekim 1973 tarihinde olağanüstü bir toplantıyla birleşerek kısa adı ile TÖB-DER adını alarak paravan bir ad arkasında yasa dışı faaliyetlerini sürdürmüşlerdir." denmek suretiyle TÖS'ün illegal çalışmalarından dolayı mahkum edildiği ve TÖB-DER'in de yasa dışı, amaç dışı çalışmalar için kurulduğu ve bu amaçla çalıştığı... gibi mesnetsiz bir iddiada bulunulmuştur.*

1961 Anayasasının getirdiği demokratik hak ve özgürlüklerin bir parçası olan "kamu personelinin sendika kurma hakkı" ile 8.7.1965 tarihinde kurulan TÖS ve arkasından oluşturulan İLK-SEN öğretmenlerin demokratik mücadelesini etkin bir şekilde yürütmüşlerdir.

TÖS 22 Eylül 1971 tarihinde yapılan Anayasa değişikliğiyle münfesihi hale geldiği için, TÖS yöneticileri 4.9.1971 tarihinde Türkiye Öğretmenler Birliğini kurduklarını belirtmişlerdir. Bu kadar ciddi bir davada iddia makamı TÖS'ün devamı olduğumuzu ikide bir getirerek beraat kararını tanımadığını göstermektedir.

Sayın Savcı “*Paravan*” sözcüğüyle ne demek istemektedir? 200.000 üyeli TÖB- DER “*paravan*” bir örgüt olacak ve amaç dışı çalışmalar yapacak! Bu olacak iş midir? Yoksa Türkiye Öğretmenleri yıllar boyu kendi çıkarlarını değil de başka şeyleri savunan TÖB-DER yöneticilerinin arkasından bir ama gibi mi yürümüşlerdir? Türkiye öğretmeni bu kadar kör, sağır ve dilsiz midir? Böyle bir şeyi yüzbinlerden af dileyerek varsaysak bile en az iki yılda bir yapılan kongreler ne oluyor? Ve bu “*Paravan örgüt*” sayısı yüzbinleri aşan eğitim emekçilerini nasıl oluyor da yıllarca uyutabiliyor? Kimsenin de aklına bu “*Paravan*” örgüt yerine “*demokratik*” ve “*yasal*” bir örgüt kurmak gelmiyor? Pes doğrusu!

Sorgumuzda da değindiğimiz gibi biz, TÖS’ün, İLK-SEN’in, TÖDMF (Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonunun kısaca tüm Türkiye demokratik öğretmen hareketinin mirasçısı olmanın onurunu taşıyoruz. Bu konuyu bilince çıkarmak için demokratik öğretmen hareketinin geçmişine, günümüze değin geliş sürecine, mücadele anlayışlarına ve ülkemize ve öğretmenlerine ne denli yararlı çalışmalar yaptıklarına bir göz atmakta yarar görüyoruz.

TÖB-DER, 1908’lerin Encümen-i Muallimin’den günümüze değin uzanan öğretmen örgütçülüğünün bir devamıdır. 1914 yılında amaçlarını; “*öğretmenlerin tanışmaları, bilimsel-toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak ve halkın yaşam düzeyini yükseltme*” biçiminde saptayan Muallimler Cemiyetinin merkezi İstanbul’dur. Bu örgüt, 15 Mayıs 1919’da İzmir’in Yunanlılar tarafından işgali üzerine 22 Mayıs 1919’da İstanbul Sultanahmet Meydanında Tarihimizin ilk anti-emperyalist mitingini düzenlemiştir. Muallimler Cemiyeti ayrıca savaş yıllarında Anadolu’ya silah ve malzeme kaçırılmasında öğretmenleri örgütleyerek anti-emperyalist cephelerin oluşturulmasına da katkıda bulundu. Örgütün pek çok üyesi Kurtuluş Savaşında hayatını kaybetmiştir.

Muallimler Cemiyetinin iki ünlü kişisi Mustafa Necati ve Cevat Dursunoğludur. Mustafa Necati, Cumhuriyet döneminde Milli Eğitim Bakanlığına kadar yükselmiştir. Ege’de emperyalizmin maşalarına ilk kurşunu sıkanlardandır. Redd-i İlhak Cemiyeti’nin ilk kuruluşunda ve savaş sırasında dağlardaki çetelerin örgütlenmesinde önemli görevler üstlenmiştir. Cevat Dursunoğlu İstanbul’un işgali yıllarında memleketi olan Erzurum’a kaçıp Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin kurucuları arasında bulunmuştur.

7 Mayıs 1921’de kurulan “*Türkiye Muallimler ve Muallimler*

*Cemiyeti Birliği*” Türkiye Eğitim emekçilerinin ilk merkezi meslek örgütüdür. Bu meslek örgütü Kurtuluş Savaşı yıllarında yurdun dört bir yanında yerel olarak ortaya çıkan öğretmen derneklerini merkezi bir çatı altında tavrı ve eylem birliğine sokmak için kurulmuştur. İlk Genel Başkanı Bursa Milletvekili M. Baha Pars’tır.

Birlik yönetim kurulu ilk kez bir bildiri ile Tüm Öğretmenleri Kurtuluş Savaşına katılmaya çağırmıştır. O yıllarda tüm gerici ve işbirlikçi çevrelerin tepkisiyle karşılaşan bu bildiri, 22 Haziran 1922 tarihli *Hakimiyet-i Milliye* (Ulus) gazetesinde yayınlanmıştır.

Bildirinin bir paragrafında aynen şöyle denmektedir:

“Değerli kardeşler!

Geçen Cihan harbinde Türkiye’imiz için ölen ve sevine sevine hayatlarını feda eden şehit meslektaşlarımızı şu anda saygıyla anarken hepinizi Kurtuluş Davamızın bilimsel savunmasına yeni belirmeye başlayan Türkiye Devrim ve yenileşme savaşındaki büyük görevimizin başına çağırıyoruz.”

1946 yılında Cemiyetler Kanunu’nda yapılan değişikliklerle, parti, sendika, dernek v.b. birliklerin kurulmasına olanak sağlanınca T.Ö.D.M.F. kurulmuştur. 1965’te TÖS kurulmuştur. Ardından da T.Ö.D.M.F. de kendini feshederek daha ileri bir örgütlenme biçimi olan TÖS’e katılmıştır. TÖS’de kuruluşundan münfesi duruma düşünceye dek, mirasına bağlı kalarak amaçları doğrultusunda çalışmalarını sürdürmüş, ülkesine ve üyelerine görev anlayışının gereği yararlı olmaya özen göstermiştir. Yargılanmış olması suçluluğunu kanıtlamaz. Üstelik yüzünün aklıyla çalıştığı dönemin hesabını verdiği halde beraat etliği halde, şahsımızda Mahkemeniz huzurunda yargılanmaya devam etmektedir.

Sorguda da değindiğimiz gibi, tekrar vurguluyoruz: Biz TÖB-DER’liler, Türkiye Muallimler ve Muallimler Cemiyeti Birliği’nin, Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu’nun, Türkiye Öğretmenler Sendikası ve İlkokul Öğretmenleri Sendikasının, kısaca Türkiye demokratik öğretmen hareketinin sürücüsü ve devamı olduğumuzun onurunu taşıyoruz.

TÖS’ün devamı olduğumuzu savcının iddia etmesine gerek yoktu. Bunu inkar etmediğimiz gibi, böyle olduğunu TÖS mallarının TÖB-DER’e devrini sağlayan mahkeme kararları da tescil etmektedir. Anayasa değişikliğinin gerektirdiği tüzüksel değişimden doğan işlem yani TÖS’ün TÖB-DER’e dönüşmesi bir suçmuş gibi gösterilmeye çalışılmaktadır.

*Esas Hakkındaki Mütalaanın 3. sayfasının 2. paragrafında yine “TÖB-DER adını alarak paravan bir ad arkasında yasa dışı faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Nitekim karar defterlerinin tetkikinden 9.3.1973 ve 16.5.1973 tarihli olanlarında TÖS davası için masraf kararları göze çarpmaktadır.” demek suretiyle TÖB-DER’in amacı içerisine giren, üyelerine yaptığı hukuk yardımı suç gibi gösterilmektedir.*

TÖS Yöneticileri yargılanacak, onun mirasçısı bir örgüt olan TÖB-DER ve yöneticileri TÖS davası masraflarına katılmayacak, ve üyelerine sahip çıkmayacak. Bu örgütün hangi amaçlar için kurulduğu zannediliyor? Elbette üyelerinin ekonomik-demokratik ve sosyal haklarını korumak ve savunmak için...

TÖS yöneticileri yargılanırken af çıkmış ve davayı da kapsamına almış olduğu halde TÖS yöneticileri Affı kabul etmemiş ve davanın sonuçlandırılmasını talep etmişlerdir. Dava sürmüş ve TÖS 1976’da Beraat etmiştir.

Görülüyor ki, TÖB-DER, yasa dışı “Paravan” bir örgüt değil, köklü bir geleneğin, onurlu bir geçmişin mirasçısı bir öğretmen örgütüdür.

### **3- TÖB-DER’İN YAPISI VE İŞLEYİŞİ**

Yukarıda da belirttiğimiz gibi öğretmen örgütlenmesinin günümüzdeki temsilcisi TÖB-DER’dir. TÖB-DER 3512 Sayılı Cemiyetler kanununa göre 3 Eylül 1971’de kurulmuştur. Sonradan 22.11.1972 tarihinde çıkarılan 1630 sayılı Dernekler Kanunu’na yasal süresi içerisinde kendini uyarlamıştır. Giderek öğretmen kitlesince benimsenmiş, üye sayısı 200.000’i Şube sayısı da 650’yi bulmuştur. Yurdumuzun tüm il ve ilçeleriyle bazı bucaklarında da şubeleri vardır.

TÖB-DER’in bu denli yaygın ve güçlü bir öğretmen derneği haline gelmesi, bazı çevreleri çok rahatsız etmiştir. Öğretmen kitlesinin bu birliğini parçalamak, etkinliğini azaltmak için karışık dernekler kurdurmuşlardır. Bu dernekler, öğretmenler tarafından benimsenmemişlerdir. Üye sayıları çok sınırlı kalmıştır. Fakat, TÖB-DER’e saldırılan, iftiralı sürüp gitmiştir. Milli Eğitim Teşkilatı içindeki sürgünlerin, haksızlıkların artmasına; yasa ve yönetmeliklerin çiğnenmesine önemli katkıları olmuştur. Özellikle, öğretmen okullarında, Eğitim Enstitülerinde Bakanlık Teşkilatında, İmam Hatip liselerinde tahribatları ve yasa dışı faaliyetleri çok görülmüştür. Bu gerçekler ortada iken beyanatlarda sık sık vurgulandığı halde, bu derneklerin hiçbirisi hakkında soruşturma açılmamıştır.

200.000 civarında üyesi, tüm il ve ilçelerde şubesi olan TÖB-DER'e bir siyasi parti gözüyle bakmak büyük yanlış olur. Çünkü TÖB-DER'in üyeleri arasında çeşidi siyasi partilere eğilim duyan kişiler bulunur. Bu çok doğaldır. Doğal olarak siyasi bir parti olmadığından iktidara gelmek gibi bir siyasi amacı da olamaz. Aksi, bilime de, yaşamın kendisine de ters düşer. Ne bizden ne de dünyada iktidara gelmeyi amaçlayan bir tek meslek örgütü bulunamaz.

Aksine, belli bir siyasi partiye eğilim duyan kişilerle kurulan demokler hiçbir zaman yaşayamamışlardır. Böylesi teşebbüslere kitleler ilgi göstermemiştir. Bu yüzdendir ki, örgütümüzde üyelerin siyasi düşüncelerinden ötürü aralarında ayırım gözetilmez. TÖB-DER'i güçlü yapan bu bilimsel ve doğru saptamasıdır.

*Tüzüğümüzün 3. maddesinde:* "Derneğin amacı Atatürk devrimleri, insan hakları evrensel beyannamesi ile Anayasamızın milli, demokratik, layık ve sosyal hukuk devleti kapsamı içinde üyelerinin tüm ekonomik-demokratik sosyal ve özlük haklarını koruyup geliştirerek birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamaktır." *der.*

TÖB-DER bu amacını da gerçekleştirmek için yapacağı çalışmaları tüzüğünün 4. maddesinde şöyle açıklar:

"Eğitim hizmetlerinde çalışanların meslek sorunlarının çözümü, mesleki gelişiminin sağlanması, personel haklarının korunması ve geliştirilmesi, eğitimin bilimsel ilkeleri, yurt ve dünya sorunları, insan hakları ve Anayasa hükümleri yönünde incelemeler yapılması, ilgililere ve kamuoyuna öneriler götürülmesi, dünyadaki aynı alanın örgütleriyle bilgi ve deney alışverişinde bulunulması, zarara uğrayan üyelerinin geçim güvenliklerinin sağlanması, üyelerine maddi ve sosyal yardımlarda bulunulması, üyelerinin mesleki ve genel kültürlerinin geliştirilmesi, eğitim-bilim, kültür hayatının özgürlük ve demokratik işleyiş içinde sürdürülmesi için çalışılması".

Şimdi de kısaca, bu çalışmalara değinelim:

Eğitimimizin gelişmesine katkı için Demokratik Eğitim Kurultayını, yayınlan, miting ve yürüyüşleri savunmamızın diğer bölümlerinde ele alacağımızdan burada değinmiyoruz.

1) Hukuk Yardımları: 1976-1978 döneminde devlet kurumlarında yasalar, yönetmelikler çiğneniyordu. Devletin üst organlarında sorumluluk yüklenenler, yandaşları örgütlerle anarşi ve teröre başvurdular. Bu problemlili yıllarda en çok öğretmenler darbe yedi. Hiç suçsuz yere, onbinlerce öğretmen, yerlerinden sürüldüler. Eşlerinden ayrıldılar.

Aileler parçalandı, işte TÖB-DER, bu haksız idari uygulamalara, iftiralara uğrayan üyelerine hukuk yardımı bulundu. Danıştay'a onbinleri bulan davalar açtı.

2) Ölen, hastalanan, deprem, sel ve yangın gibi felaketlere uğrayan üyelerinin daima yanında olmuştur. Örneğin Doğu Anadolu ve Ege Bölgelerinde meydana gelen depremler sırasında örgütümüz tüm topluma örnek olacak bir özveride bulunmuştur.

3) Üyelerinin ve yakınlarının boş zamanlarını değerlendirmek ve dinlenmelerini sağlamak için yaz aylarında dinlenme kampları, kitaplıklar oluşturmuştur. Parasız okuma-yazma kursları ve yoksul aile çocuklarına üniversiteye Giriş Kursları açmış ve yürütmüştür. Her bölgede, halk folklorünü incelemiş, geliştirmiş ve tanıtılmasına katkıda bulunmuştur. Üyelerinin ucuza konut sağlayabilmeleri için Yapı Kooperatifleri, kurmuş, ayrıca üyelerine ucuz tüketim malları sağlamak amacıyla Tüketim kooperatifleri kurmuştur.

4) TÖB-DER'in en önemli uğraşlarından biri öğretmenlerin ekonomik ve sosyal sorunları olmuştur. Düzenlediği mitinglerin, yürüyüşlerin önemli amaçlarından biri de bu sorunları dile getirmektir. Bu konuda demokratik baskı gücü olmaya çalışmıştır. Bazı kazanımlar da elde etmiştir. En son kazanımı tüm öğretmenlerin ek ders ücreti almaları olmuştur.

Görülebileceği gibi, kısaca açıklanan bu tüzüğe uygun faaliyetlerde bulunan derneğimizin çalışmaları yasa dışı, amaç dışı sayılabilir mi?

*Durum böyle iken iddia makamı Esas Hakkındaki Mütalaasında şöyle bir suçlama getirmiştir. "Ancak, burada bir noktaya açıklık getirilmek zorunluluğu vardır. Genellikle, yasa dışı faaliyetlerde bulunan kuruluşların illegal olarak vücut bulması kaide iken, TÖB-DER hukuki yönden legal bir görünüm arz etmekte iken, aşağıda sıralayacağımız olay ve faaliyetleriyle ille galize olmuştur." denilmektedir.*

Sıralanan tüm olaylara bakıyoruz. Hepsisi yasal gerekleri yerine getirilerek, idari ve yargı denetiminden geçmiş çalışmalardır. Bu nedenle, bu suçlama somut bir kanıttan yoksundur.

Bir an için bu suçlamaların doğru olduğunu varsayacak olsak, o zaman suçlu sadece Yönetim Kurulu üyeleri ile, 18 DEK delegesi değil; bu faaliyetlere izin veren valiler, denetleme yapan maliye müfettişleri, Bakanlıkların görevlileri, kolluk kuvvetleri, Hükümet Komiserleri, çalışmaları ve yayınları inceleyen savcılar, 3. ve 4. olağan kongre delegeleri, TÖB-DER kurucuları, beraat kararı veren Mahkeme Yargıçları,

hatta 200.000 öğretmen de suçlu sayılması gerekmiyor mu?

Derneğimiz TÖB-DER, Türkiye tarihinde görülmedik şekilde idari ve adli denetime tabi tutuldu. Derneğimiz sık sık arandı. Ama hiçbir suç kanıt bulunamadı ki, bu yüzden yargılanmamız söz konusu olmadı. Dönemin siyasal iktidarına yakınlığıyla bilinen Ankara Valisi derneğimizi keyfi olarak iki kez kapattı. Her iki defasında da DANIŞTAY kapatma işlemine ilişkin YÜRÜTMEYİ DURDURDU.

Yine Valiliğin istemiyle İçişleri Bakanlığınca 6 kişilik bir mali teftiş heyeti derneğimizin tüm hesaplarını en ince ayrıntısına kadar incelediler, denetlediler. Ve sonuçta doğruluğumuzu gösteren bir rapor düzenlediler. Öyle ki, hiçbir kanıt olmamasından, dönemin valisi mahkemeye başvuramadı. Yöneticileri, sahnelenmek istenen her oyunun bilincinde olarak attıkları her adımı yasal çerçevede atmaktaydılar.

TÖB-DER'in ORGANLARI:

TÖB-DER, aşağıdaki organlarının açıklanmasından da anlaşılacağı gibi Demokratik Merkezîyetçi işleyiş içerisinde çalışan tümüyle yasal bir meslek örgütüdür. Yoksa, İddia Makamının belirttiği gibi yasal görünüm altında yasa dışı çalışma yapan paravan bir örgüt değildir.

TÖB-DER Tüzüğü'nün 13. maddesine göre derneğin organları şunlardır.

- a) Genel Kurul
- b) Genel Yönetim Kurulu (GYK)
- c) Merkez Yürütme Kurulu (MYK)
- d) Denetleme Kumlu
- e) Onur Kurulu
- f) Şubeler ve Organları

Şimdi bu organları tek tek inceleyelim:

**a) GENEL KURUL:** Derneğin en yetkili organıdır. Genel Kurulun kuruluşu, TÖB-DER Tüzüğü'nün 14. maddesinde, Genel Kurulun toplanma zamanı 15., Genel Kumlun çağrı usulü 16., Genel Kumlun toplantı, yer, sayı ve usulü 17, 18, 19., Genel Kurulun görev ve yetkileri 20, 21. maddelerinde açık ve net bir biçimde belirtilmiştir.

**b) GENEL YÖNETİM KURULU:** Genel Yönetim Kurulu derneğin ikinci derecede yetkili organıdır. Genel Yönetim Kurulu Genel Kurulca bölgelerden seçilen 30 asil üye ile 11 Merkez Yürütme Kurulu üyesinden oluşur.

GYK'nın 15, MYK'nın 11 olmak üzere 26 yedek üyesi vardır.



Genel Yönetim Kurulu üyeleri ve yedekleri bulundukları bölgelerin BÖLGE TEMSİLCİSİDİRLER. Bölge Temsilcisinin görev ve yetkileri TÖB-DER Temsilciler Yönetmeliğinde yazılıdır.

Bu yönetmeliğe göre, bölge temsilcileri, bölgelerine giren şubeler ile Genel Merkez arasındaki her türlü işlerin sağlanmasından sorumludur. Yoksa, İddianamede ileri sürüldüğü gibi, kastedilmek istenen bölge sorumlusu değildirler. Ayrıca, Bölge Temsilcileri bulundukları bölgelerin TÖB-DER Şubelerini denetlerler. Ancak, Şubelerin çalışmalarının sorumluluğu idari açıdan şube yönetim kurullarını bağlar.

Genel Yönetim Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, toplanması tüzüğü 22, 23, 24, 25, 26, 27. maddelerinde belirtilmiştir.

**c) MERKEZ YÜRÜTME KURULU:** Derneğin yürütme organıdır. Dernek üyeleri arasından 11 asil, 11 yedek üyeden oluşur. MYK'nın Kuruluşu, Görev ve Yetkileri, Toplanması, tüzüğü 28, 29, 30, 31, 32 ve 33. maddelerinde belirtilmiştir.

**d) DENETLEME KURULU:** Dernek üyeleri arasından 3 asil, 3 yedek üyeden oluşur. Kurul kendi başkanının çağrısı üzerine yılda en az iki defa toplanır, denetleme yapar. GYK ve MYK'nın isteği üzerine de denetleme yapar.

Derneğin bütün çalışmalarının tüzük, Genel Kurul ve GYK kararlarına uygun olup olmadığını inceler ve gerekli uyarıları yapar.

Denetleme Kurulu yapacağı denetleme sonuçlarını bir rapor haline getirir, bu raporlarda saptadığı, eksik ve aksaklıkların düzeltilmesini GYK'dan ister. Denetleme yılda ikiden az olmaz.

Denetleme Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri TÖB-DER Tüzüğü 41. ve 42. maddelerinde ayrıntılarıyla belirtilmiştir.

**e) ONUR KURULU:** Üç asil, üç yedek üyeden oluşur. Onur Kurulu Disiplin Yönetmeliğine göre çalışır. Kuruluşu, görev ve yetkileri tüzüğü 43. ve 44. maddelerinde yazılıdır.

**f) ŞUBELER VE ORGANLARI:** Dernek şubeleri TÖB-DER Şubeler Yönetmeliğine göre çalışır.

Dernek şubeleri bulundukları yerlerin sınırları içinde üyelerinin her türlü mesleki, özlük, ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlarının çözümlenebilmesi amacıyla genel merkeze bağlı olarak çalışır. Her Şubenin yılda 1 kez olağan, Genel Merkezin ise iki yılda bir olağan Genel Kurulu toplanır. Bunlardan ayrı, şubelerin ve Genel Merkezin Olağan Genel Kurulları dışında, olağanüstü kongreleri de olur.

Tüzüğü İç İşleri Bakanlığı tarafından kabul edilen, tüm çalışmalarını bu tüzüğe göre yapan, sürekli olağan ve olağanüstü kongreleriyle gerek idarenin ve gerekse üyelerinin denetiminden geçen, canlı bir organizma halinde tam bir demokratik işleyiş içerisinde yenilenen TÖB-DER'e "*yasadışı faaliyet yürütmüştür*" denebilir mi?

#### 4- DEMOKRATİK MERKEZİYETÇİLİK

Demokratik merkezîyetçilik bir yönetim ilkesidir. Bu konudaki görüşlerimizi sorgu ifademizde ayrıntılı bir biçimde anlatmıştık. Ancak, biz yine de Demokratik Merkezîyetçi işleyişimiz hakkında kısaca bilgi vermekte yarar görüyoruz.

Demokratik merkezîyetçilik, aşağıdan yukarı DEMOKRASİ, yukardan aşağı MERKEZİYETÇİLİKTİR. Yani, GYK üyeleri ve Bölge Temsilcileri aracılığıyla tüm şubelerin görüş ve önerileri alınır. Genel Merkezce değerlendirilir. Genel Merkez, Şubelerin görüş ve önerilerine çok büyük değer verir. Tabanın iradesini yansıtmaya özen gösterir. Üyeleri yönlendirirken onlara ters düşmemeye, onların özelemlerine yanıt vermeye, aşırı ölçüde dikkat eder. Tüm bunlardan sonra, Genel Merkezin demokratik etkinliklerle ilgili alacağı son karar tüm üyeleri ve şubeleri bağlar.

Azınlığın çoğunluğa, alt organın üst organ kararına uyması bir disiplin gereğidir. GYK ve MYK, örgütün çoğunluğunu temsil eder. Çünkü derneğin çoğunluğunu temsil eden delegelerce seçilmişlerdir.

TÖB-DER'de üyelik ve görev anlayışı tamamen gönüllülük esasına dayanır. Üyeler bütünüyle kendi inisiyatifleri ve özgür iradeleriyle seçerler, seçilir, eleştirir ve görev yaparlar. TÖB -DER'de üyelere hiçbir baskı, olmaz. Üyeler tam bir serbestlik içinde, demokratik bir disiplin anlayışı içinde tüzüksel görevlerini yerine getirirler. Hatta denebilir ki, Türkiye'de iç işleyiş bakımından TÖB-DER'den daha demokratik bir örgüt olamaz.

TÖB-DER bilinçli bir aydın kitesidir. Bu kitle, savcının iddia ettiği gibi, GYK tarafından sıkı bir merkezi otorite ile yönetilemez. Aksine GYK, tabanın iradesine ters düşemez. Ters düşecek olursa üyeler kongrelerde yöneticileri yönetimden düşürerek cezalandırırlar.

Kısaca, TÖB-DER, kendine özgü iç demokrasisiyle 200 bin üyeyi bağrında toplayabilen ender kuruluşlardandır.

## 5- 1976-1978 ÇALIŞMA PROGRAMI VE ÇALIŞMA RAPORU

Esas Hakkındaki mütalaa 1976-1978 Dönemi TÖB-DER Çalışma Programı ile ilgili yorumlar yapmıştır. Programda geçen bir takım cümleler, tırnak içerisinde alınmadığından, yani metnin aslından pasajlar nakledilmeyip, sübjektif bir anlayışla yorumlanmıştır. Bundan ötürü de anlamı çarpıtılmış, yepyeni görüşler ortaya çıkarılmıştır.

1976 yılında Basın yasası hükümleri yerine getirilerek çıkarılan bu yayınınız hakkında dönemin basın savcıları hiçbir işlem yapmamıştır. Üstelik bu yayının 650 yi aşkın şubemizde bulunduğu ve zaman zaman buralarda yapılan aramalarda-diğer yayınlarımız gibi- bu yayın hakkında da hiçbir işlem yapılmamıştır. Bu da sözkonusu Çalışma Programımızın yargısal ve idari denetimden geçtiğini göstermektedir. Durum böyle olduğu halde, bu programın içeriğiyle yöneticileri suçlamaya çalışmak ne derece inandırıcı ve ne derece hukukidir.

Sözkonusu yayında 1976-1978 yıllarının toplumsal ve ekonomik koşulları dikkate alınarak öğretmenlerin iki yıl içerisinde yurt ve dünya sorunları kapsamında yapabilecekleri mesleki ve derneksel çalışmalar tasarı haline getirilmiştir. Programda sıralanan görüşler özetle; dünyanın ve Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yorumu ile buna paralel olarak TÖB-DER'in tüzüğü ve amacı doğrultusunda üyeleri ile birlikte yapabileceği yasal çalışmaları içermektedir.

Programla ilgili görüşlerimizi sorgumuz sırasında verdiğimiz toplu ifadede yanıtlamıştık. Her ne kadar kaynak olarak sözkonusu çalışma programı, savunmamız için bize verilmediyse de, bu yayın hakkında savcının yorumlarına yanıt verebiliriz.

Savcı, eklektik bir biçimde, özünü boşaltarak, programdan alınmış izlenimi veren kopuk kopuk cümlelerle bizi suçlamaya çalışıyor. İlk cümle şöyle başlıyor: *"1976-1978 TÖB-DER Çalışma Programında ise işçi sınıfı önderliğinde verilecek mücadeleye, emperyalizme, sömürgeciliğe, feodalizme ve faşizme karşı mücadelede diğer ülkelerin işçileriyle birlikte TÖB-DER'in aktif şekilde katkısı ile çöküntü halinde olan kapitalizmin azgınlığına karşı mücadele edileceği..."* şeklindeki cümle uzayıp gidiyor. Bu ferman şeklindeki cümleden bir şey anlaşılmaması bir yana, programda bulunmayan değişik bir anlam ortaya çıkıyor. Öyle bir anlam çıkıyor ki, sanki TÖB-DER'in diğer ülkelerin işçileriyle birlikte ortak mücadele vereceği imajı uyandırılıyor. TÖB-DER'in diğer ülkelerin işçileriyle birlikte sanki siyasi iktidar mücadelesi verecekmiş

gibi, anlamlar ortaya çıkarılıyor. İşte bunun için programdan gerçeğe uygun alıntı yapılmamıştır. Sadece bu durum bile, TÖB-DER'i ne şekilde bir zorlama ile suçlama gayreti gösterildiğini açıkça kanıtlamaktadır.

Kısaca, TÖB-DER'in 1976-1978 yılları arasındaki 2 yıllık sürede yaptığı tüm çalışmalar Anayasa çizgisinde etkinliklerdir. TÖB-DER'in bu çalışmalarını programın kapağında yazılı şu şiarla özetleyebiliriz: BAĞIMSIZLIK-DEMOKRASİ- BARIŞ VE ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ.

Bunun anlamı şudur: TÖB-DER, emperyalizme karşı bağımsızlıktan yanadır. Faşizme karşı demokrasiden yanadır. Savaşa karşı barıştan yanadır. Ekonomik ve siyasal köleliğe karşı özgürlükten yanadır.

## 6- 1976-1978 ÇALIŞMA RAPORU

İki yıllık çalışma döneminde yapmayı düşündüğümüz faaliyetlerimizin tasarısı olan Çalışma Programı, olanaklar dahilinde, uygulanmaya çalışılmıştır. Böylesi programların tümüyle uygulanması olanaksızdır. Uygulanmaya geçilenleri 1976-1978 Çalışma Raporu olarak bir araya toplayıp bir kitap halinde 4. Olağan kongreye sunduk.

Burada altını çizerek açıklamak istediğimiz şunlardır:

1) Çalışma programı sadece bir tasarıdır. Yapılan işler değil, yapılması düşünülenlerin sıralanmasıdır.

2) Program, bu nedenle faaliyetlerimizin delili olmayıp, ancak düşünce planında kalan basılı bir yayın niteliğindedir.

3) Ancak, bu programın hayata geçen bölümleri, ÇALIŞMA RAPORU olarak hazırlanır. Faaliyetlerimiz bunlardır.

4) Her iki yayınıımız da mahkeme dosyasında mevcuttur. Bunlar incelendiğinde aralarındaki fark kolayca görülebilir.

5) Bu Çalışma Raporu, şimdi yargılanmakta olduğumuz 1976-1978 dönemindeki faaliyetlerimizin raporu olup hakkında açılan bir dava sonucunda BERAAT etmiştir. Bu da bizim tüm faaliyetlerimizin yargı denetiminden geçerek BERAAT ETTİĞİMİZİN RESMİ, SOMUT KANITIDIR.

Ankara Valiliği, Emniyet Müdürlüğünün 5.2.1979 tarihli ve Şb. A-4, Sayı: 2096 başlıklı "Gizli ve Çok Acele" kayıtlı İçişleri Bakanlığınca gönderilen yazısı; TÖB-DER hakkında TBMM'ce açılması istenen "Genel Görüşme" ile ilgili olarak yapılan inceleme sonuçlarını içermektedir. Bu yazıda, 21-24 Ağustos 1978'de yapılan 4. Olağan Genel Kurulumuzda konuşma yapan 5 kişinin konuşmalarında suç unsuru bulunduğu ve

bunlar hakkında Ankara Cumhuriyet Savcılığınca Ankara adliyelerinde dava açıldığı belirtilmektedir. Bu davalar, Basın, Hz. 1978/71, Basın Esas 1979/67 sayılı ve 19.1.1979 tarihli iddianamelerle açılmıştır. Yazıdan da anlaşıldığı gibi, bu soruşturmaların TÖB-DER'le ve yönetimle bir ilgisi yoktur.

Aynı yazıda, yer alan ÇALIŞMA RAPORU ile ilgili olarak da Ankara Asliye Ceza Hakimliğinde, Ankara C. Savcılığının 27.11.1978 gün ve Basın Hz. 1978/ 1023 sayılı iddianamesiyle “*amaç dışı faaliyet*” iddiası ve “*derneğin kapatılması*” istemiyle açılan dava da BERAAT'le sonuçlanmış ve bu karar da dosyaya ibraz edilmiştir.

Yüce Mahkemenizin 1976-1978 yılları arasındaki tüm faaliyetlerimizi içeren ÇALIŞMA RAPORU hakkındaki bu BERAAT kararına uyacağımızı beklemekteyiz.

## 7- YAYINLARIMIZ

TÖB-DER tüzüğü'nün 4. maddesinde; “*Dernek, amacını gerçekleştirmek için şu işleri yapar.*” dendiikten sonra (f) fıkrasında aynen: “*üyelerinin mesleki bilgilerini, genel kültürlerini ve yeteneklerini geliştirmek ve aralarında iyi ilişkiler kurulmasını sağlamak amacıyla konferanslar, seminerler, toplantılar, yayınlar yapmak ve eğlenceler düzenlemek,*” le örgüt organlarını görevlendirmiştir. Tüzüğümüzün 39. maddesinde, MYK kararları ışığında basın-yayın işlerini bu işle görevli Genel Sekreter yardımcısı yürütür.

TÖB-DER, Tüzüğün verdiği bu görevi; eğitim yayınlarını, Yeni Toplum dergisini, TÖB-DER gazetesini ve TÖB-DER Ajansını çıkararak gerçekleştirmiştir. Bu yayınlarımızın başlıca görevleri şunlardır:

a) Örgüt içi haberleşmeyi sağlamak, sadece Genel Merkez Çalışmalarını örgüte duyurmakla yetinmeyip özellikle şubelerimizin ve üyelerimizin çalışmalarını, sorunlarını tüm üyelere duyurmak;

b) Demokratik öğretmen hareketinin genel sorunlarına eğilmek;

c) Demokratik öğretmen hareketinin düşünsel gelişimine bilimsel katkıda bulunmak,

d) İlerici, demokrat, yurtsever aydınlara seslenmek onlara sayfalarını açmak, demokratik mücadelelerine katkıda bulunmak,

e) Yurt ve Dünya sorunlarıyla yakından ilgilenen, bilimsel doğruları, verileri gören, kavrayan sosyal bilimle demokratik öğretmen hareketinin düşünsel, kültürel sorunlarıyla yakından ilgilenen üyelerimizin ve diğer devrimci-yurtsever öğretmenlerin düşünsel kültürel çalışmaları

rına katkıda bulunmak;

f) Geri eğitim düzeninin demokratikleşmesi yolunda verilecek çabalara bilimsel kültürel yönden yardımcı olup ileri toplum düzenlerinde öğretim sistemlerinin niteliği hakkında aydınlatıcı verileri öğretmenlere iletmek;

g) TÖB-DER'in örgütsel ve düşünsel birliğini güçlendirmenin yanı sıra üyemiz olmayan öğretmenlerin ileri unsurlarına örgütümüzün görüşlerini, ilkelerini, çabalarını duyurup daha çok sayıda öğretmen arkadaşımızın TÖB-DER'e katılmalarını sağlamaktır.

1976-1979 değil, 1971'den bu yana çıkan tüm gazete, dergi, kitap, broşür ve ajanslar idarenin ve yargının denetiminden geçmiştir. Bütün yayınlarımızın sahibi, sorumlu yazı işleri müdürü, basıldığı tarih ve matbaa bellidir. Bunların yasa dışı faaliyet olarak gösterilmesinin mümkün olamayacağı gibi, bunlarda suç işlendiği de iddia edilemez.

Çünkü bugüne kadar Çalışma Raporu dışında hiçbir yayınımız hakkında açılmış bir soruşturma yoktur.

TÖB-DER yayınlarını beş başlık altında toplayabiliriz:

**A- Eğitim Yayınları:** Bu yayınlar 1974'ten bu yana örgüt için eğitim amacıyla çıkarılmıştır. Sınırlı savunma olanakları içerisinde saptayabildiklerimiz şunlardır:

1. Sosyal Mücadelede TÖB-DER'in yeri ve İşlevi-Namık Özcan
2. Öğretmenin Mesleki ve Özlük sorunları
3. Ekonomi ve sınıflar-Yalçın Küçük
4. Eğitim-Üretim İlişkileri- Prof. Sadun Aren.
5. Emperyalizmin Eğitim Politikası ve Türkiye-Bilal Oğuz.
6. Memur Sendikacılığı ve Türkiye Deneyi - Gencay Şaylan.
7. Yabancı Sermaye Sömürüsü - Fikret Başkaya.
8. Beslenme - O. Nuri Koçtürk.
9. Faşizm - Antifaşist Mücadele ve TÖB-DER.
10. Emperyalizm-Ulusal Bağımsızlık ve Kültür.
11. Militarizm-Barış Mücadelesi ve Eğitim.

Bunlardan son üç tanesi 1976-1978 yönetimince, diğerleri daha önceki yönetimlerce yayınlanmıştır. Mütalaa suç tarihini 1976 olarak belirlemektedir. Oysa o yıl iki yönetim görev yapmıştır. O yıl yapılan kongrenin sonucunda Temmuz 25'ten itibaren yönetimimiz göreve başlamıştır.

**B- Yeni Toplum:** 1975 yılında yayınlanmaya başlandı. 24 sayı çık-

tı. TÖB- DER'in Eğitim-Bilim ve sanat dergisidir. Yayınına 1978'de son verildi.

**C- TÖB-DER Gazetesi:** 15 Günde bir yayınlanmış ve 170 sayı çıkmıştır.

**D- TÖB-DER Ajansı:** Örgütün, basınla ilişkilerini ve haberlerimizi basına yansıtmak amacıyla yayınlanmıştır.

**E- Diğer Yayınlarımız:**

1. Hukuk Yazıları,
2. Köy Enstitülü Ozanlar ve Yazarlar,
3. En güçlü kim (Çocuk yayını),
4. İş ve Meslek Eğitimi,
5. DEK Kitapları (I, II)

Saydığımız bütün bu binlerce sayfalık yayınların içerisinde sayın Savcı bazı cümleleri kendince yorumlayıp aktararak ve nereden alındığını belirtmeden bizleri suçlamaya gitmiştir. Elimizde bu yayınların hiçbirisi olmadan-ki bunların tutukevine girmesinin önü, bir yığın engellerle doludur. Ve bu koşullarda sağlanması bile birçok riski göze almak dernektir- hafızamıza dayanarak suçlamaları yanıtlamak mümkün değildir, tik sorgumuzda, iddianamede sayısı ve tarihi belirtilen TÖB-DER Gazetesi ve yayınlarıyla ilgili suçlamalara gerekli cevaplar vermiştik. Kaldı ki Esas Hakkındaki Mütalaada, iddia edildiği gibi yayınlarımızda FİSE'ye telgraf çekmek, ekonomik-demokratik haklar mitingi yapmak, Sendika hakkını savunmak, taban fiyatlarının düşük olduğunu ve 1 Mayıs mitinglerine katılmayı açıklamak hiçbir zaman *"TÖB-DER'in amacı dışı faaliyetlere ne türlü katıldığıının ifadesi"* değildir.

Esas Hakkındaki mütalaanın 5. sayfasında 29 Nisan 1978 günlü TÖB-DER gazetesinden bir alıntıyla 20 Mart 1978 günü iki saatlik işi bırakma eylemi söz konusu edilmektedir. Bu konuya sorgumuz sırasında gerekli yanıtı vermiştik. Ancak, mütalaada yineleniğinden kısaca değinmek istiyoruz. Bilindiği gibi 16 Mart 1978 günü İstanbul Üniversitesinden çıkan öğrencilerin üzerine bombalı bir saldırı olmuş ve 7 öğrenci katledilmişti. Faşist saldırganlık, saldırılarını yükselterek, artık tek tek öldürmelerle yetinmemiş kitle katliamlarına yönelmişlerdi. Nitekim bu olaydan sonra, Bahçelievler, Balgat, Piyangotepe, Yükseliş, Malatya ve 1978'in sonunda da Kahramanmaraş katliamıyla doruk noktasına ermiştir.

Diğer ilerici, demokrat unsurlarla birlikte öğretmenlerin de “16 Mart katliamına karşı tavrı önce insanlığın, sonra yurtseverliğin gereğidir. Faşizme ve onun insanlık dışı saldırılarına karşı durmak hepimizin görevidir. 1978 Türkiye’inde yok edilen “ yaşama hakkı” nın, yani can güvenliğinin sağlanmasını istemek için sesini duyurmak herkesin görevidir. Sosyal olayları kendi koşulları içerisinde, kendi zamanı ve mantığı içinde değerlendirmek gerekir. Yoksa adaletin yanlış tecellisine neden olunur. Böyle bir yanlışın önüne peşinen geçmek gerekir.

20 Mart olayı, hunharca katledilen 7 öğrencinin katline karşı gelişen doğal bir tepki olarak değerlendirilmeli ve TÖB-DER bundan suçlanmamalıdır. Kaldığı TÖB-DER Yönetiminin bu konuda alınmış bir kararı yoktur. TÖB-DER yönetiminde bulunan insanlar olarak DİSK, TÜRK-İŞ üyesi işçiler, memurlar, mühendisler, ormancılar, bankacılar, sağlıkçıların bu eylemlerini haklı ve yerinde buluyoruz. Üyelerimizi zorlamak veya teşvik etmek gibi bir davranış, söz ya da demecimiz olmamıştır. Gazetede bu bir haber olarak verilmiş, sonuçları değerlendirilmiştir. Övgüsü yapılmamıştır.

Yayınlara tek tek bir kez daha değinmeden şunu hemen belirtelim ki, bu iddiaya da sorgumuz sırasında gerekli yanıt vermiştik. Savunmamızda da gerekli yerlerde yeterli yanıtlar verilecektir.

Esas hakkındaki mütalaadaki yorumlamalar sırasına göre bu yayınları inceleyelim:

#### A- FAŞİZM, ANTİ-FAŞİST MÜCADELE VE TÖB-DER:

Esas Hakkındaki Mütalaada yapılan özetlemeden de anlaşılacağı gibi bu kitapta dünyada faşizme karşı mücadelede elde edilen deneyimler ve bilimsel doğruların saptanmasından başka bir şey yoktur. Sayın Savcının da iddia ettiği gibi, öğretmenlerin siyaset yapmaları yasaktır. Bir siyasal partinin üyesi olamazlar. İktidara yönelik çalışmada bulunamazlar. Ama, sözkonusu yayında da yazıldığı gibi, ağırlıklarını daima devrimci-ilerici konuda koymuşlar, gericiğin, baskının, sömürünün ve faşizmin karşısında olmuşlardır.

Faşizme karşı oluşumuz bizim demokrasiden yana olmamızdan kaynaklanır. Oysa faşizme karşı oluşumuz suç gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Faşizme karşı olmak suç değil, olmamak suçtur. En ağır insanlık suçlarından biridir. Faşizme karşı olmamak insan haklarına, gaz odalarına, işkencelere, soykırımlara, toplama kamplarına, ırkçılığa, kısacası insanlık dışı şeylere gözyummak demektir. Faşizme karşı olmamak, en temel insan hak ve özgürlüklerinin gasbına, demokratik



örgütlenmelerin boğulmasına, hasılı, yaşam hakkının yok edilmesine evet demektir.

#### B- SOSYAL MÜCADELEDE TÖB-DER'in YERİ ve İŞLEVİ:

Esas hakkındaki mütalaada bu kitap hakkında yorumu okuyan her hangi bir kimse, bunun bir ekonomi-politik kitabı olduğunu sanır. Oysa bu kitap sosyal mücadelenin ne olduğunu kısaca açıkladıktan sonra, demokratik kitle örgütünün ne olduğunu, onların görevlerini, bu örgütleri yanlış değerlendirmelerin eleştirisini; TÖB-DER'in niçin demokratik kitle örgütü olduğunu; görevlerinin üyelerinin ekonomik, demokratik, mesleki haklarını savunmak olduğunu anlatmaktadır.

Bu kitapla TÖB-DER'in suçlanması hayret vericidir. Öyle ki, bunda savunulan düşünceler davanın özünü etkileyecek değerdedir.

Elimizde kitap olmadığı için geniş alıntılarla yanıt veremiyoruz. Ama İddianameye bizi suçlamak için alınan şu cümle bile bizim boyumuzu aşan işlere girmediğimizi, girmeyeceğimizi çok güzel anlatıyor:

“Devrimin belirleyici gücü öğretmen kitlesi veya bu kitlenin örgütü değil, işçi sınıfının devrimci partisidir. Bu nedenle, diğer demokratik kitle örgütleri gibi TÖB-DER de devrimin yakın ve uzak hedeflerinin gerçekleştiriliş sürecinde takip edilecek mücadele biçimlerini saptayamaz.”

Görülüyor ki, TÖB-DER iddia edildiği gibi, sınıf tahakkümünü amaçlayacak, bu yolda çalışma yapacak bir örgüt değildir. Biz açıkça, “bu iş bize düşmez” diyoruz.

#### C- EĞİTİM-ÜRETİM İLİŞKİLERİ:

Bu kitapta anlatılanları birçok yüksek okulun ders kitaplarında bulmak mümkündür. Hem de çok daha fazlasıyla. Kitapta üretim biçimleri incelenmekte, ayrıca Türkiye’de kapitalist üretim biçiminin hakim olduğu ve geri kalmış bulunduğu belirtilmektedir.

#### D- EMPERYALİST EĞİTİM POLİTİKASI ve TÜRKİYE:

Bu kitapta da özetle eğitimin tarifi yapılarak alt yapının üst yapı durumundaki eğitimi etkilemesi açıklanmış, Türkiye’nin bağlı olduğu NATO, AET... gibi kuruluşların eğitim ve kültüre el attıkları söylenmiştir. Bu konuda çeşitli örnekler verilmiştir.

#### E- EMPERYALİZM-ULUS AL BAĞIMSIZLIK ve KÜLTÜR:

Burada da emperyalizm tanıtılmaktadır. Emperyalizm, çağımızın bir olgusudur, gerçeğidir. Gerçekler her zaman hoş olmayabilir.

Tıpkı emperyalizm gibi, kanser gibi! Bugün dünyamızın birçok

bölgesinde, Afrikada Güney Doğu Asya'da insanlar açlıktan ölüyorsa suçlusu emperyalizmdir. Ülkemizi işgal eden ve bir KURTULUŞ SAVAŞI vermek zorunda bırakanlar yine emperyalistlerdir. Emperyalizm bir hastalıktır. Her hastalık gibi düşmanımızdır.

Bu gerçekleri ülkemizin öğretmenleri olarak en önde bizim görmemizden daha doğal ne olabilir? Kurtuluş Savaşına da ön saflarda öğretmenler olarak biz atılmıştık. Ama örgütlü olarak atılmıştık. Bunu, övünmek için değil, ülkemize ve insanlarına karşı sorumluluk duyduğumuz için yaptık.

Emperyalistler ülkemizde ulusal kültürün yaygınlaşmasını, ulusal eğitimin gelişmesini istemiyorlar. Çünkü o zaman kendi istedikleri insan tipi yetişmeyecektir. Onlar kendilerine hizmet edecek insan tipini yetiştirmek için ulusal kültür yerine emperyalist kültürü, ulusal eğitim yerine, emperyalist eğitimi geçirmek istiyorlar. Bunda bir hayli başarılı olduklarını da üzümlere söylemek zorundayız. Çevremize şöyle bir baktığımızda bunun çok çeşitli örneklerini hemen görürüz. TV'de oynayan diziler, sinemaların perdelerini dolduran süper yaratıklar, ya da vahşet, korku filmleri, seks filmleri neyi amaçlıyor acaba?

#### F- EKONOMİ - SINIFLAR ve EĞİTİM:

Esas Hakkındaki Mütalaada adı geçen kitapta neyin suçlanmak istendiği açık değil! Yalnız yorumlamada Sovyetler Birliği, Çin, Küba... gibi ülkelerin adı geçiyor. Bu ülkeler "Sakıncalı ülkeler" olarak görüldüğüne göre, "bunlardan söz etmek de sakıncalıdır, suçtur." demek isteniyor herhalde.

Yeri gelmişken vurgulayalım ki sosyalizmden, sosyalist ülkelerden söz etmeyi suçlamanın Türkiye'de artık modası geçmiştir.

Birbuçuk-iki ay önce Günaydın'da Ertuğrul Akbay'ın Sibirya Röportajı çıktı. Sovyetler Birliğindeki Sibiryayı yazdı, resimledi diye Günaydın gazetesi komünist mi oldu? ‘

#### G- MİLİTARİZM - BARIŞ MÜCADELESİ VE EĞİTİM:

Bu kitapta öğretmenlere şunlar anlatılmaktadır. İnsanlığın yararına işler barış dönemlerinde yapılır. Savaş insanoğlunun yarattığı değerleri yok eder. Günümüzde barışı savunmak, insanlığın yararına tavır koymaktır. Ülkeler hızlı bir silahlanma yarışı içindedir. Bütçelerinin önemli bir bölümünü silahlanmaya ayırmaktadırlar. Genel bir silahsızlanma anlayışı yaygınlaşırsa, eğitime, kültüre, beslenmeye daha çok para ayrılacaktır. Buna en çok gereksinme duyan ülkelere biri

de Türkiye'dir.

Basından öğreniyoruz ki 10 Ekimde Federal Almanya'nın başkenti Bonn'da son yılların en büyük gösterisi yapılmış ve Schmidt hükümetinin silahlanma politikası eleştirilmiştir. Ciddiyetiyle tanınmış Le Monde gazetesinin olayı yorumlayan başyazısının bazı bölümlerini okuyalım:

*"Bonn göstericilerinin isteği barıştır. Onları harekete geçiren ise korku, hiç değilse dünyamızın kontrolünü ve gezegenimizin ya da hiç değilse Avrupa'nın nükleer yazgısını yalnızca büyüklerin eline bırakmamaktır."*

Şimdi sormak gerekir: Acaba bu 250.000 kişilik kitle barıştan başka bir şey mi istiyordu?

Yukarıda kısaca değindiğimiz tüm bu yayınlarımız on binlerce sayfa tutmaktadır. Bunların içinden sadece birkaç cümle ya da sözcük alınarak suçlamak' yoluna gidiliyor. Oysa tüm bu yayınlar eğitim-öğretim sorunlarının bilimsel olarak ve çeşitli bakış açılarıyla tartışıldığı; dünyadaki çeşitli ülkelerin bu konulardaki deneyimlerinin aktarıldığı; ülkemizdeki eğitimin somut sorunlarının ortaya atılıp tartışılmaya çalışıldığı; eğitim-öğretim alanında gerçekçi çözüm önerilerinin sunulduğu; ekonomik-demokratik, mesleki hak ve çıkarların korunduğu; örgütle haberleşmenin sağlandığı; ülke ve dünya sorunları hakkında görüşlerin açıklandığı yayınlardır.

Sosyal mücadelede TÖB-DER'in Yeri ve İşlevi, Öğretmenin Mesleki ve Özlük Sorunları, Ekonomi ve Sınıflar, Eğitim-Üretim ilişkileri, Emperyalizmin Eğitim Politikası ve Türkiye, Memur Sendikacılığı ve Türkiye Deneyi, Yabancı Sermaye Sömürüsü ve Beslenme adlı eğitim yayınları bizim çalışma dönemimizde yayınlanmamışlardır.

Tüm yayınlarımız 5680 sayılı Basın Kanununun amir hükümleri yerine getirilerek yapılmıştır. Bu konuda açılmış hiçbir soruşturma yoktur.

İllegal örgüt olmakla suçlanan TÖB-DER'in böylesine açık ve yasal gereklerle yayın yapmış olması bir çelişki değil midir? Çünkü açık yayınla gizli faaliyet sürdürülemediği bir gerçektir.

Böylesi suçlamalar, bir dönem Amerikasını kasıp kavuran Makkartizm (Mc Carthyizm) dönemini hatırlatmıyor mu?

## 8- MİTİNGLERİMİZ

Anayasa Madde 28: *"Herkes önceden izin almaksızın silahsız ve saldırısız toplanma ve gösteri yapma hakkına sahiptir."*

### Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanun:

**Madde 1:** *“Herkes önceden izin almaksızın bu kanun ve hükümleri dairesinde silahsız ve saldırısız olarak belli maksatlarla toplantılar ve gösteri yürüyüşleri yapmak hakkına sahiptir.”*

TÖB-DER Tüzüğü, Madde 4/c: *“Üyelerinin mesleki bilgilerini, genel kültürlerini, yeteneklerini geliştirme ve aralarında iyi ilişkiler kurulmasını sağlamak amacıyla konferanslar, seminerler, toplantılar, yayınlar yapmaktır.”*

Bu Anayasa, yasa ve tüzük maddelerini buraya almamızın nedeni yasal miting ve gösterilerimizin “yasa dışı” ilan edilmesinden ötürüdür.

Herkes ve her kuruluş gibi miting yapmak bize de yasalarla verilmiş bir haktır.

Bu hakkı kullanmak ne suçtur, ne de iddia makamının öne sürdüğü gibi “yasa dışı” faaliyetdir. Ancak biz yine de mitinglerimizi yaptığımız ortamı ve miting yapma gerekçelerimizi kısaca açmak istiyoruz. Anılan mitingleri yaptığımız günlere şöyle bir baktığımızda 1. ve 2. MC iktidarlarının yarattığı kargaşa hakimiyetinin yanı sıra, kişilerin can, mal, öğrenim ve iş güvenliklerinin kalmadığını görürüz. Günler ölüm haberleriyle doludur. Bu baskı ve terör ortamının, halkının öğretmeni olma savaşını veren üyelerimizi etkilememesi, baskı ve teröre hedef olmaması mümkün müydü?

Sadece faşist kurşunlara hedef olan üyelerimizin sayısı 100 leri geçmektedir. Öldürülen, kıyılan, yuvası bölünen, baskılara hedef olan, üyelerimizin sayısı onbinleri geçiyor.

Tüm bu olumsuzlukların yanı sıra öğretmenler açtır, sefalet içindedir. Verilen maaş ve ek ders ücretleri ayın onbeşini bile bulmamıştır. Borç içindedir. Çoluk çocuğunu yedirip giydirememektedir. Evine ayda 1 Kg. et girdiği çok azdır. Evi yoktur. Kiracılar bir aylık kira bedeli için maaşını isterler. Eğlenceleri, tatilleri yoktur.

Borçları yüzünden geçemedikleri sokaklar, geçebildiklerinden çoktur.

Kısaca, mitinglerimizin yapıldığı günlerin sosyal ve ekonomik tablosu budur. Açlık, sefalet, zamlar ve enflasyon, baskı ve zulmün hedefi olan bizlerin insanca ve daha iyi bir yaşam için “Ekonomik-Demokrat Haklar” mitingleri yapmamızdan daha doğal ne olabilirdi?

Mitinglerimizin yapıldığı tarihlere bir bakıldığında görülecektir ki,

okulların açıldığı günlerle, mali yıl başına yaklaşan aylardır. Bu aylar eğitim öğretim masraflarının varlığının hissedildiği, kıyım ve sürgünlerin yoğun olduğu aylardır. Yine bu aylar kaderlerini mali yıl başına bağlayan öğretmenlerin maaş ve ücretlerinin artırılmasını bekledikleri aylardır.

Bu mitingleri yapmaktaki amacımız, iddia makamınca belki “kurulu müesses nizamlardan birini yıkmaya, bir sınıfın diğer bir sınıf üzerinde tahakkümünü kurmaya matuf yasa dışı eylem” olabilir. Fakat bize göre ise, bu yaşama kavgasıdır. Açlık sorunudur. Baskı ve zulümleri, kıyımları, ölümleri biraz olsun azaltabilme ve durdurabilme sorunudur. Demokrasi sorunudur, özgürlük sorunudur.

Yapılış biçimlerine gelince, sayın iddia makamı, izinsiz bir toplantımızı gösteremeyeceği gibi toplantılarımızla ilgili yasal işlemlerde de en ufak bir eksiklik gösteremez.

Sayın Savcının dört elle sarıldığı bir konu var. Bunlar da, mitinglerde ve toplantılarımızda söylendiği varsayılan sloganlardır. Toplantı ve miting tertip komiteleri, miting ve toplantılarda söylenecek slogan ve taşınacak pankartları önceden gerekli yerlere iletmışlerdir ve toplanma yerlerinde de bunların dışında pankart taşınmayacağı ve slogan söylenmiyeceği hatırlatılmıştır. Buna rağmen, tesbit edilmeyen slogan söylenmiş ve pankart taşınmışsa, bu da hükümet komiserlerini ve güvenlik kuvvetlerini ilgilendirir. Değilse, bizim herhangi bir müdahale hakkımız yoktur ve böyle bir müdahale yetki gasbına girer.

Mayıs mitinglerine de katıldığımız konu edilerek, katılmakla suç işlediğimiz ileri sürülmektedir. Yasal olan her toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmak hakkımızdır. 1 Mayıs mitingleri de tüm yasal işlemleri yerine getirilmiş, herkesin katılımına ve yargı denetimine açık mitinglerdir.

İddianamede belirtilen ÖDEMİŞ ve İZMİR mitingleri bizim çalışma dönemimizden önce yapılmıştır.

Ayrıca, Askeri Yargıtay’ın Esas No: 1980/45, Karar No: 1980/119 ve 4.3.1980 tarihli ilamının 5. sayfasının 13 ve 14. satırlarında aynen: “... şubelerce yapılan bazı işlemlerden Genel Merkezi mes’ul tutmak da mümkün değildir.” denmektedir.

Görüldüğü üzere, Askeri Yargıtay’ın açık kararından da anlaşılacağı gibi, şubelerin yaptıkları miting vb. faaliyetlerinden Genel Merkez sorumlu tutulamaz.

## 9- DEMOKRATİK EĞİTİM KURULTAYI

Mütalaanın 6. sayfasında:

*“Olağan Kurultaydan sonra, bu kurultayda alman karar gereğince Demokratik Eğitim Kurultayının toplanmasına dair verilen karar gereği kurultaya kadar yoğun çalışmalarla başlanmış, guruplar arası fikirlerin olgunlaşması için yoğun yazışmalar, genelge, bildiri, buna benzer yayın ve ulaşım araçlarıyla müsait zemin hazırlanmış 4 Şubat 1978-11 Şubat 1978 tarihleri arasında 7 gün süreyle alabildiğine komünizm propagandası, bölücülük ve milli duyguları zayıflatıcı propagandalar yapılmıştır.” denilmektedir.*

Yukarıdaki satırları okuyan herhangi bir kimse, yaptığımız çalışmalarda bir eğitim semineri değil de kongre hazırladığımıza, suç sayılan fiillerin oluşması için genelge gönderdiğimizize, gruplar arası fikirlerin olgunlaşması için çabada bulunduğumuza hükmedebilir.

Ancak, bu sadece bir iddiadır ve hukuki hiçbir değer taşımayan, ayaklan yere basmayan bir iddiadır. TÖB-DER 3. Olağan Kongre kararıyla DEK’i düzenlediğimiz doğrudur. Bundan sonrası ise, iddia makamının ya “telepatik yollarla” elde ettiği bulgulardır ya da çok güçlü bir hayal ürünüdür.

Hangi sayı ve tarihli genelge, hangi gruplara kimin adıyla yazılmıştır? Hangi bildiri ve yayınlı suç işlenmeye müsait zemin hazırlanmıştır?

Baştan da belirttiğimiz gibi mütalaa, tutanaklardaki sorgu metinlerini ve sunulan delilleri incelemekten ya da hiçe sayan bir tavırla hazırlanmış, bütün bunlara cevap verebilmekten acizdir.

Biz cevap verelim: Genelgemiz ve gazetemizde DEK ile ilgili birkaç yazımız vardır. Ancak, bunlar hiç de iddia edildiği gibi suç işlemeyi teşvik etmiş değildir. Aksine;

Kurultayın bilimsel bir çalışma olduğu ve bu anlamda katkılarda bulunulması gerektiği; DEK’te yapılan saptamaların Çalışanlar Kurultayına götürüleceği;

Konularının nasıl saptandığı, neler olduğu;

Çalışmaların tümüyle demokratik bir biçimde yürütüldüğü ve Kurultay boyunca da böyle olacağı;

Delegelerin, ilçeleri de kapsayacak biçimde demokratik bir şekilde seçilmesi gerektiği;

Her ilden köydeki öğretmenleri, ilkokul öğretmenlerini, orta ve yüksek öğrenimi temsilen 3 delegenin katılacağı;

Tespit edilen konuların dernek şubelerinde tartışılarak beliren görüşlerin delegeler vasıtasıyla Kurultaya aktarılacağı;

Toplantının tarihi ve yeri bildirilmiştir.

Ayrıca, sunucularla hazırlanan bazı bildirgeler bastırılıp delegelere ulaştırılmıştır.

Ne iddianamede ne de Esas Hakkındaki Mütalaada suçlama konusu yapılan ne bir genelgemiz, yayıнымız mevcuttur, ne de bunlardan bir alıntı vardır. Buna rağmen suçlanmaktan kurtulamamışızdır.

Mütalaanın daha sonraki bölümlerinde ise DEK'te komünizm propagandası ve bölücülük yapıldığı... Bu propagandaları içeren kitabı kamuoyuna sunduğumuz, bunu yapmakla da suç işlediğimiz iddia edilmektedir.

Daha önce verdiğimiz sorgu metninde de açıklandığı gibi derneğimiz dışında da birçok kuruluş zaman zaman benzer kurultaylar düzenlemiş ve ilgi alanlarında öneriler saptamışlardı. Fakat hemen hemen hiçbirisi böylesi bir toplantı düzenlemiş olduklarından yargılanmamıştır. Çünkü bu tür toplantılar inceleme ve araştırma sonuçlarının değerlendirildiği bilimsel platformlardır. Konuşmacılar bu alanda ihtisas sahibi uzman kişilerdir. Bu tip toplantılara "Kurultay" denmesine rağmen Dernekler Yasası'na göre teşekkül etmiş bir organ değildir. Bu durum, Emniyet Müdürlüğünden gelen ve dosyaya giren 20 Temmuz 1981 tarih ve 101443 sayılı yazıdan da anlaşılmaktadır. Yazıda aynen: *"Adı geçen kurultay toplantısı Genel Kurul Toplantısı olmadığından kongre tutanaklarının bulunmadığı kayıtlarımızın tetkikinden anlaşılmıştır."* denilmektedir.

"DEK işleyiş biçimi" nden de anlaşılabileceği gibi bağlayıcı kararlar alınmayıp bu kurultayda sadece öneriler saptanmıştır.

Yine benzer toplantılarda takdir edileceği gibi konuşmalar konuşmacıları bağlar. Toplantıya katılma ve fikir açıklama isteğe bağlıdır. Kimse fikir açıklamaya zorlanamayacağı gibi, ortaya çıkan görüşlerin benimsenmesine de zorlanamaz. Çünkü değişik kişilerce belirtilen ve tartışılan düşünce ve önerilerin tümünün doğru olması mümkün değildir. Bu nedenledir ki, tartışmalar yapıldıktan sonra ortaya çıkan doğru ve yararlı olanlar ayıklanır, benimsenirler.

Yasalar ve tüzüğümüze göre TÖB-DER eğitim kurultayları düzenleyebilir, . amacına uygundur. Kaldı ki, 10.6.1933 tarih ve 2287 sayılı *"Maarif Vekaleti*

*Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri*” adlı yasa, Milli Eğitim Bakanlığına iki yılda bir Eğitim Şura’sını toplama görevi verir. Yasa hükmüne rağmen, şur’alar yıllarca toplanmamıştır.

Bu yıl yapılan X. Milli Eğitim Şurası; bizim Demokratik Eğitim Kurultayında tesbit ettiğimiz birçok sorunları ve çözüm yollarını tesbit etmiştir. Bu da bizim Demokratik Eğitim Kurultayını düzenlemekteki haklılığımızın somut bir kanıtıdır.

DEK yayınları da dahil olmak üzere tüm TÖB-DER yayınlarının sahibi ve sorumlu müdürleri bellidir. Bu durum, ilgili yerlerden gelen yazılarla saptanarak dava dosyasına girmiştir.

**DEK’te yapılan tartışmaların tümü iki kitap halinde toplanmış ve 1978 Haziranında basılmıştır. Toplam 1135 sayfa olan bu kitap tümüyle eğitim-öğretim ve öğretmen sorunlarını içermektedir. Bu kitaplardaki konuların tümünü yok sayıp bir iki konuşmayı alıp “ DEK sadece budur” demek eğitim ve öğretmen sorunlarının tartışılmasını suç sayıp, sorunlarını gözardı etmekten başka bir şey değildir.**

Sorgu metnimizde bu konuyu ayrıntılarıyla anlatmıştık. Burada yeniden tekrar edip değerli zamanınızı almak istemiyoruz. Ancak, mahkemenize de ibraz edilip dosyaya konan takipsizlik kararına da değinmeden geçemeyeceğiz.

Bilindiği üzere Ankara C. Savcılığı, Bs.Hz.1978/195, Bs.K. 1978/198 nolu dosya ile soruşturma yapılmış ve 21.4.1978 tarihinde TAKİPSİZLİK KARARI verilmiştir. Bu kararda şöyle denmektedir:

*“... Toplantılarda yapılan tüm konuşmaların bant çözümü yapılmış, dağıtılan ve bastırılan kitap ve bildiriler alınarak evraka eklenmiş olup gerek yapılan konuşmalar, gerekse evraka eklenen basılı eserler Prof. Dr. Yılmaz Günel’a incelettirilmiş olup verilen raporda incelenen konuşma, bildirge ve diğer açıklamalarda TCK’nun 141, 142, 159, 311 ve 312. maddelerinde öngörülen suçların yasal unsurlarının bulunmadığı” kanaati, sonuç olarak bildirilmiş olmakla ve memuriyetimizce de yapılan bu kurultaydaki konuşma ve bildirgelerde resen takibi gereken herhangi bir suçun yasal unsurları görülmemekle, toplantı ve tertip heyeti üyeleri hakkında KAMU ADINA KOĞUŞTURMA YAPILMASINA YER OLMADIĞINA, bildirim yer olmadığına, CMUK’nun 163/2. maddesi uyarınca itiraz yolu açık olmak üzere kamu adına karar verildi.”*



Bu kararlar da, DEK’da suç işlenmediği açık ve hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek şekilde ortaya konmuştur.

CMUK gereğince süresi içinde itiraz edilmemiş olduğundan söz-konusu takipsizlik kararı kesinleşmiştir. Ayrıca, yeniden soruşturma açılabilmesi için de yeni ve suç teşkil eden deliller gerektiği halde, yargılanma süresince iddia makamının herhangi yeni bir delil ortaya koymadığı görülmüştür.

Öte yandan, 5680 sayılı Basın Yasasına göre Basılı Eserler Hakkında 6 ay içinde soruşturma açılması gerekir. Açılmamış ise, *“davalar dinlenmez.”* denilmektedir.

*Yine, CDGK 3.6.1968 T.39, E, 196, K. sayılı kararda: “Bir yazıda komünizm propagandasının yapılmadığını kesinleştirebilmek için o yazının tümünün ele alınıp incelenmesi ve bu suretle maksada nüfuz etmeye çalışması gerekir”* denilmektedir.

Ayrıca, yine CDGK 1.2.1971 T, 1970/115 E., 1971/44 No.lu kararda: *“Kitapta komünistliği övme ve propaganda olup olmadığı kitabın kül halinde ele alınması ve işlediği hedefin gözetilmesi ile belli olur.”* denilmektedir.

**Askeri Yargıtay Daireler Kurulu’nun 11.6.1981 tarih, 1981/75, E., 1981/75 K. sayılı kararında da:** *“Mahkumiyet kararının verilebilmesi ve sanığın suç kastının tesbiti için yazının tümünün tetkik edilmesi gerektiği”* vurgulanmaktadır.

Yukarıdaki kararların yanı sıra DEK toplantısına katılan konuşmacılar Anayasa’nın ve ilgili uluslararası bir çok anlaşmaların tanıdığı düşünce özgürlüğü hakkını kullanmışlardır. Bu hak, Anayasa’nın 65. maddesine göre kanun niteliği kazanmış olan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Helsinki Nihai Belgesi, Roma Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınmıştır.

Yine Anayasa’nın 20. maddesinde: *“Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir. Kimse düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz.”* denilerek ve 21. maddede de: *“Herkes bilim ve sanatı serbestçe öğrenme, öğretme, açıklamaya ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.”* hükmüyle de bu hak açıkça toplumumuza tanınmıştır.

Tüm bunlara rağmen DEK, hukuksal olarak suçlanabilir mi?

Bu kurultayı düzenlememiz gerekçesiyle mağdur edilmemiz haksızlık olmuyor mu?

### 10- 3. ve 4. OLAĞAN KONGRELERİMİZ

**3. OLAĞAN KONGRE:** Esas hakkındaki mütalaanın 3. sayfasında 1976 yılının Temmuz ayında yapılan 3. Olağan Kongrede çeşitli konuşmacıların konuşmaları ve atılan sloganlar suç kanıtı olarak gösteriliyor. Sloganların kongrede gerçekten atıldığını varsaysak bile, (ki sözü edilen sloganların hiçbirisi TÖB-DER toplantılarında atılmaz.) bunun suç olarak altı yıl aradan sonra bugün önümüze gelmesini anlayamıyoruz.

Şöyle ki:

a) Genel Kurulumuz izinli, yasal ve idarenin denetimi altında hükümet komiserinin nezareti altında yapılmıştır.

b) Genel Kurul sonunda soruşturma açılmamıştır.

c) Soruşturma yapılmış olsa bile, hatta suç bile işlenmiş olsa, bu yönetimi devreden ya da alanları değil, doğrudan doğruya fiili işleyen kişileri bağlar, tüzel kişiliği bağlamaz.

d) Ayrıca, 3. Olağan Kongredeki konuşma ve sloganlar büyük çoğunluğu o salonda bulunmayan biz sanıkları kesinlikle ilgilendirmektedir. Kaldı ki, kanıt değeri taşımayan bant çözümlerine dayanılarak atıldığı iddia edilen sloganlar hukuksal bakımdan da yöneticileri bağlamaz.

**4. OLAĞAN KONGRE:** Esas Hakkındaki Mütalaanın 7. ve 8. Sayfalarında 4. Olağan Kongremizle ilgili çeşitli konuşmacıların ve Genel Başkanın konuşmasından bölümler alınarak suçlanmaktayız.

4. Olağan Genel Kongremizde söz alıp konuşan konuk ya da delegelerin savundukları görüşler kendilerini bağlar. Düşünceye konulan sınırlamaların kaldırılmasından, en geniş düşünce özgürlüğünden yana olan derneğimizden kişilerin çeşitli konularda görüşlerini açıklamalarına engel olmamız beklenemez. Kaldı ki, konuşmaların derneği bağlamayacağı, kendilerinin sorumlu olduğu, her fırsatta söylenerek, suç olabilecek konuşmaların yapılmaması için uyarıda bulunulmuştur.

Tüm bunlara karşın Ankara Valiliği Emniyet Müdürlüğünün Şube 4/6, Konu: TÖB-DER Hk. Sayı: 2096 GİZLİ ÇOK ACELE olarak İçişleri Bakanlığına 5.2.1979 tarihli yazılarından da anlaşılacağı üzere 4. Olağan Kongre ile ilgili;

a) Konuşmalarından ötürü beş kişi hakkında, Ankara C. Savcılığı tarafından Asliye Ceza ve Ağır Ceza Mahkemelerinde dava açmıştır. ... 6- TÜM ÖĞRETMENLER BİRLEŞME VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

TÖB-DER'in 21.8.1978 tarihinde KONGREYE götüren yönetim kurulu üyelerinden Gültekin Gazioğlu, Mustafa Düzgün, İsmet Özdemir, Ömer Aslan, Ayhan Kutlay, Cafer Akyüz, Bayram Ayaz, Rasim Aktaş ve Süleyman Yaşar tarafından hazırlanan 4. Olağan Genel Kurul toplantısında sunulan Çalışma Raporunda karar tasarıları kısmında T.C. Hükümetinin de altına imza koyduğu Uluslararası çalışmalara, temel insan hak ve özgürlüklerine uygun olarak ülkemizde herkesin kendi ana dilinde öğrenim görme hakkını savunduğu, yurt dışındaki çocuklarımızın eğitim sorunlarına çözüm ve kendi ana dillerinde eğitim görmelerini, demokratik ve çağdaş bir anlayışla yetişmelerini temel bir hak olarak görür şeklindeki öneride bulunmalarından dolayı, 4. Olağan Genel Kurul toplantısının yapıldığı salondaki afişler arasında "IRKÇI - ŞOVEN - ASİMİLASYONCU EĞİTİME HAYIR" şeklinde bir afiş de yer aldığından sanık yöneticiler tarafından hazırlanan, astırılan bu afişlere birer ibareden ötürü ve kongreye tasarı halinde sunulan rapor nedeniyle Ankara C. Savcılığı tarafından sanıklar hakkında Ankara Asliye Ceza Hakimliğine dava açılmıştır.

*"Bu durumda TÖB-DER'in delegeleri muhalif ve muafık grupları, gurup liderleri, eski ve yeni yöneticileriyle yasa dışı ve derneğin amacı dışında faaliyetleri benimzedikleri tesbit edilmiş olduğundan bütün bu açıklamalar karşısında TÖB-DER-TÜM ÖĞRETMENLER BİRLEŞME VE DAYANIŞMA DERNEĞİ YÖNETİCİLERİ'nin TCK'nun 142/3. maddesi gereğince suç işledikleri, derneği tekrar tekrar suç teşkil eden amaç dışı faaliyete yönelttiklerinden dolayı haklarında Ankara C. Savcılığının 27.11.1978 gün Basın Hz. 1978/1023 sayılı iddianamesiyle Ankara Asliye Ceza Mahkemesine dava açılarak TÖB-DER'in kapatılması hususunda bir karar verilmesi talebinde bulunulmuştur."*

denilerek 4. Olağan Kongre hakkında yukarıda sayılan nedenlerden ötürü açılan dava BERAATLE sonuçlanmıştır. Nitekim bu beraat kararı 16 Ekim 1981 tarihli duruşmamızda Avukatımız İlhan Dişçi tarafından Mahkemenize sunulmuştur.

Tüm bunlara rağmen "IRKÇI-ŞOVEN-ASİMİLASYONCU EĞİTİME HAYIR" pankartını astırdığımız, ana dilde eğitimi savunduğumuz gerekçesiyle açılan bu davada BERAAT etmemize rağmen aynı konulardan tekrar suçlanıyor olmamızı anlayamıyoruz.

Oysa, herkesin kendi ana dilinde eğilim hakkı Türkiye'nin de altında

imzası bulunan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO kararları, Helsinki Konferansı Nihai Belgesi, Roma Sözleşmesi, gibi uluslararası anlaşmalarla kabul edilmiş, evrensel bir ilkedir. Nitekim, Anayasamızın 65. maddesi, “*usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası anlaşmalar kanun hükmündedir.*” demektedir.

Ana dil ile resmi dil arasında belirgin bir fark vardır. Ana dil kişinin doğal çevresinden getirdiği aile dilidir. Resmi dil ise, ülke genelinde konuşulan devlet dilidir. Biz bir meslek örgütü olan TÖB-DER olarak ana dilde, eğitimi, pedagojik bir sorun olduğu için savunduk. Yoksa, Esas Hakkındaki Mütalaanın iddia ettiği gibi, “bölücülük ya da milli duyguları zayıflatmak” amacıyla dile getirmedik. Çünkü bu sorun ülkemiz eğilim sistemini de geniş ölçüde etkilemektedir.

Bu sorun, Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren’in Güneydoğu Anadolu gezisi nedeniyle incelemelerde bulunduğu okullarda daha belirgin bir şekilde gözlenmiştir. 23 Ekim 1981 tarihli MİLLİYET gazetesinin 6. sayfasında, Hayri Birler bu izlenimleri şöyle nakletmektedir.

*“Evren’in bölge köyleri arasında en çok hizmet götürülmesi nedeniyle örnek köy olarak seçilen Aydıkonak köyünde, köy ilkokulundaki çocuklara sorduğu sorulara yanıt verilememesi hatta İlkokul 3. sınıfa gelmiş bir çocuğun doğru dürüst okuyamaması Devlet Başkanı’nı sinirlendirdi. Bu durumdan öğretmenleri sorumlu tuttu. Ancak; yetkililerin,” biz, çocuklar 3. sınıfa gelinceye kadar Türkçe konuşmasını zor öğretiyoruz. Nerede kaldı okuyup yazmak, buradaki çocuklar Ankara’daki Devlet Başkanını tatmin etmedi. Sonuçta Evren, beraberinde getirdiği ve sorduğu sorulara şakır şakır yanıt verecek öğrencilere hediye edeceği kol saatlerinden birini, bildiği tek şiir olarak İstiklal Marşını okuyan öğrenciye vermek zorunda kaldı.”*

Ayrıca bu durum, yeni yapılan X. Milli Eğitim Şurasının şu belgelelerinden de anlaşılmaktadır.

“I. BELGE: T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI TALİM VE TERBİYE DAİRESİ BAŞKANLIĞI X. MİLLÎ EĞİTİM ŞURASI UYGULAMA PLANI ANKARA. 20 AĞUSTOS 1981.

Sıra No: 5- Okul öncesi eğitimin ana dili Türkçe olmayan yörelerde...”

“II. BELGE-17 EYLÜL 1981.

Sıra No: 6-Ana dili Türkçe'nin yeterli düzeyde konuşulmadığı yörelerdeki..." diye geçmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan bu tesbit, bizim tarafımızdan yapıldığında neden suç olsun?

Yine, Avrupa'daki işçi çocuklarımızın kendi ana dilinde eğitim görmesi hakkını öteden beri savunmaktayız. Savunmaktaki haklılığımız şu örneklerden de kolayca anlaşılacaktır.

19 Şubat 1981 tarihli Günaydın gazetesinde şu biçimde bir resimli haber çıkmıştır. *"Yabancıları Almanlaştırmak için ilk deneme okulu açıldı."* yazıda Almanya hükümeti, ülkedeki yabancı çocukları *"Almanlaştırmayı"* amaçlayan okulda Türk çocukları da bulunmaktadır. Bu çocuklar, Alman toplumuna uyum sağlama konusunda eğitiliyor. Bu arada isimleri değiştiriliyor.

Yine 18.5.1981 tarihli Günaydın gazetesinde *"Alman okullarında Türk çocuklarına yabancı dil olarak Türkçe öğretiliyor."* başlıklı bir haber çıkmıştır. Haberde, *"Türk işçi çocuklarının kendi ana dillerini öğrenmekte güçlüğü uğramaları üzerine okullardaki derslere İngilizce ve Fransızca gibi Türkçe de ikinci dil olarak eklendi."* denmektedir.

1978 yılında TÖB-DER ana dilde eğitim üzerine görüşlerini Milli Eğilim Bakanlığına bir raporla sunmuştu. Aradan geçen zamanda, TÖB-DER'in nedenli haklı olduğu yukardaki acı gerçeklerden de anlaşılmaktadır.

TÖB-DER evrensel bir ilke olan ana dilde eğilim hakkını savunmuştur. Bunu savunmanın, resmi dil olan Türkçe dışında başka bir resmi dil önerdiğimiz anlamına gelmesi mümkün olmadığı gibi bizim böyle bir önerimiz de yoktur.

## **11- SENDİKALAŞMA MÜCADELESİ- DÜNYA ÖĞRETMENLERİ VE FİSE**

Mütalaanın 5. sayfasında, *"... başka bir sayıda ücretli ve eğitim emekçilerin sendika için çaba sarfettiği, dünya ilerici güçlerinin kendilerini sendika olarak kabul ettiği, kendilerinin de sendika faaliyeti yürüttüklerini açıklamaktan çekinmemiştir. Başka bir sayıda, 10 miting, yüzden fazla basın toplantısı ve salon toplantıları yaptıkları, sendikalaşma faaliyetlerine devam edecekleri, FİSE'nin de bunu desteklediği ifade edilmiştir."* denilmektedir.

Bugün Türkiye'de başta öğretmenler olmak üzere 1,5 milyondan fazla kamu görevlisinin en yakıcı talebi olan sendika hakkı ve bunu

elde etmek için verdikleri yasal mücadele, mütalaaya göre, suç sayılmaktadır.

İnsanların alın terine, emeğine saygılı olan herkes kişinin harcadığı emeğe ne kadar değer biçilmesi gerektiği konusunda kendini çalıştıranlarla pazarlık (sözleşme) yapmasının en doğal ve vazgeçilmez hakkı olduğunu kabul eder.

Demokrasiyle yönetilen tüm ülkelerde eğitim bir iş koludur. Eğitimcilerin sendikaları vardır. Dünyada sadece, Brezilya, Ekvator, Ürdün, Liberya, Peru ve Türkiye’de öğretmenlerin sendikaları yoktur. Oysa, çalışanların sendika kurmalarını zorunlu kılan, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi gibi, uluslararası çok taraflı anlaşmalardan doğan pek çok hukuksal metin, öğretmenlerin sendikal haklarına ilişkin hükümlere kaynaklık etmektedir.

İmzalayan devletler bakımından iç hukuk metinleri gibi bağlayıcı özellik taşıyan metinlerin bir kısmı genel olarak tüm çalışanların sendika hakkına ilişkin olmaları dolayısıyla öğretmenleri ilgilendirmektedir. Ayrıca, bu alanda doğrudan doğruya öğretmenleri ilgilendiren bölümler de vardır.

Uluslararası Çalışma Örgütü Konferansı tarafından kabul edilmiş bulunan 1968 tarihli sendika özgürlüğüne ve sendika hakkının korunmasına dair 87 no.lu sözleşmenin 2. maddesinde: *“çalışanlar ve işverenlerin herhangi bir ayırım yapılmaksızın ve önceden izin almaksızın diledikleri örgütleri kurmak ve bu örgütlere, tüzüklerine uymak kaydıyla üye olmak hakları vardır.”* denilmektedir. Türkiye’de bu anlaşmayı imzalamakla birlikte benzer nitelikte hükümler içeren anlaşmalarda da imzası vardır.

Nitekim İnsan Hakları Bildirgesinin 23. maddesinin 4. fıkrasında, *“ Herkesin menfaatlerinin korunması için sendikalar kurmaya, ve bunlara katılmaya hakkı vardır.”* denilmektedir. Söz konusu bildirge Türkiye’nin de üyesi bulunduğu Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 1948’de kabul edilmiş ve Millet Meclisince de onaylanarak 27.5.1949 tarihli Resmi Gazetede yayınlanıp yürürlüğe girmiştir.

Ayrıca Avrupalı devletlerce 4.11.1950 de Roma’da imzalanmış bulunan, Türkiye’nin de kabul ederek 19.3.1954 tarihli Resmi Gazete ile ilan ettiği, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme’nin 11. maddesinde de *“Her şahıs, sendikalara girme hakkı dahil olmak üzere, dernek kurma hakkını haizdir.”* denilmektedir.

Öte yandan Türkiye’nin de katılımıyla 18 Ekim 1961’de imzalanmış

bulunan Avrupa Sosyal Yasasının 1. bölümünde: “*Bütün çalışanlar ve işverenler, iktisadi ve sosyal çıkarlarının korunması için ulusal ve uluslararası örgütler içinde birleşme özgürlüğü hakkına sahiptir*” hükmü öngörülmüştür.

Nihayet 1975’de toplanan Helsinki Konferansının kabul ettiği ve tüm çalışanların sendika hakkının doğrulandığı metinde de Türkiye’nin imzası vardır.

Bütün bunlara ek olarak üyesi bulunduğumuz UNESCO ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından ortaklaşa kabul edilmiş olan öğretim personelinin durumuna ilişkin tavsiye kararı, öğretmenler açısından önemli bir kazanımı ifade etmektedir. Söz konusu karar UNESCO’nun Ekim-Kasım 1966 tarihinde Paris’te toplanan 14. Dönem Genel Konferansında ve ayrıca ILO’nun Kasım 1966 da Cenevre’de toplanan 167. dönem yönetim kurulunda kabul edilmiştir.

Adı geçen kararın 84. paragrafında, “*Öğretmenlerin çalışma koşullarına ilişkin olarak onlarla işverenleri arasında çıkacak uyuşmazlıkları düzenlemek amacıyla yetkili karma kurullar kurulmalıdır. Bu amaçla ihdas edilmiş araçlar ve yollar tükendiği vakit veya taraflar arasındaki pazarlıklar kesildiği vakit öğretmen örgütleri diğer örgütler gibi meşru çıkarlarını korumak amacıyla normal olarak sahip oldukları diğer eylem yollarına başvurmak hakkını haizdirler.*” denilerek grev hakkı da öngörülmektedir.

Her ne kadar Türkiye’de öğretmenlerin sendika kurması yasaklanmıssa da Anayasamızın 65. maddesi, “*Usulüne göre yürürlüğe konmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir.*” demektedir.

Anayasanın bu hükmüne göre TBMM’nce onaylanan ve yürürlüğe konan uluslararası anlaşmaların uygulanması ve hayata geçirilmesi zorunludur.

Anayasanın 46. maddesinde yapılan değişikliklerle her ne kadar kamu görevlilerinin sendika hakkı kaldırılmış ise de, değişiklik gerekçelerinden bu hakkın öz olarak değil, biçimsel olarak kaldırıldığı, memur sendikalarının “*memur kuruluşları*” adı altında yeniden kurulmasının öngörüldüğü açıkça anlaşılmıştır.

Tüm bunlara karşın “*Sendika gibi etkin bir çalışma içinde*” olduğumuz suçlama konusu yapılmaktadır. Oysa Türkiye’de hükümetler bile öğretmenleri uluslararası kuruluşlara sendikalı gibi göstermişlerdir. Zaten, diğer ülkelerin öğretmenlerine “*dernek*” olduğumuzu anlatmakta güçlük çektiğimiz çok olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ILO ve UNESCO'ya bağlı uzmanlar kuruluna verdiği cevapta Türkiye'de öğretmenlerin 1974 yıllarında % 50 oranında sendikalı olduğunu bildirmiştir.

Yukarda verilen örnekte de görüldüğü gibi hem Türkiye'de öğretmenlerin sendikası yok diyoruz- hem de, Esas Hakkındaki Mütalaada olduğu gibi, bu hakkı çok görüyoruz. Türkiye'de öğretmenleri bağrında toplayan TÖB-DER'in bu kazanılmış hakkı almak için mücadele etmesinden daha doğal ne olabilir?

Çünkü biz öğretmenler ailemizin geçimi için gerekli olan asgari tüketim mallarını alma gücüne sahip değiliz... Maaşlarımız hükümetlerin insafına terk edilmiştir. Konut, kreş, dinlenme vb. ihtiyaçlarımızı karşılayamıyoruz... Yöneticilerimizi seçemiyoruz. Ders kitaplarının hazırlanmasında söz sahibi değiliz. Eğitimin planlanmasında söz sahibi değiliz. Sosyal güvenlikten yoksunuz.

Bu kazanımları elde edebilmek için grevli-toplu sözleşmeli sendikal örgütlenmeye gereksinmemiz vardır.

Mütalaadaki “*Sendika gibi faaliyet yürüttüğümüz*” açıklamasını, öğretmenlerin istemi olan sendika hakkının alınmasına yönelik, en iyi ifade biçiminin propagandası şeklinde nitelendirmek gerekir. Yoksa dernek statüsünün dışında çalıştık anlamında değildir. Ayrıca “*Dünya ilerici güçlerinin bizi sendika gibi kabul ettiği*” ifadesini de FİSE'ye üye olan örgütlerin birkaçı dışında tümü sendika olduğu halde TÖB-DER'in dernek olarak üye kabul edilmesi üzerine söylenmiş kabul edilmelidir.

Bunun için de diyoruz ki mevcut yasalara göre “*fikir ve sanat*” işlerinde çalışan gazetecilere nasıl “*basın işçisi*” deniyorsa, mesaisinin tümünü ayakta geçiren, tebeşir yutan, laboratuvara giren, müzik aleti kullanan, spor salonunda mesai süresince fiziki olarak çalışan öğretmenler ve diğer eğitimciler birer işçi sayılmalıdır. Bunca açıklamalara rağmen talebimizi yine de kabul etmeyenler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bu hakkın kısa sürede olmadığını gördüklerinde, şaşırmasınlar. Çünkü öğretmenlerimiz buna layıktır ve bu hakkın bilincindedirler.

Türkiye'de öğretmenlere bu hakkı çok gören anlayış, belki de 1894 yılından beri İngiltere'de öğretmen sendikası olduğunu bilmiyordun Amerikada 1857'den, Kanada'da 1892'den Fransa'da 1866'dan beri öğretmenlerin sendikaları vardır. İçlerinde Türkiye'nin de adını üzüntüyle andığımız, 6 ülke dışındaki tüm dünyada, öğretmen sendikaları vardır. Ve uluslararası planda da örgütlenmişlerdir.



İkinci Dünya Savaşından bu yana, en önemli uluslararası sendika, Dünya Öğretmenler Sendikası, FISE'dir.

FISE'nin temelleri, Paris'te 7 Temmuz 1946'da Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF)'nin başkanı Schevenels'in Başkanlığında toplanan Uluslararası Öğretmenler Sendika Konferansında atılmıştır.

FISE'nin kuruluşuna en büyük katkı Fransız Öğretmenler Sendikası (FEN)'den gelmiştir. Fransa dışında FISE'nin kuruluşuna şu örgütler katılmıştır. Belçika, İtalya, ABD, Latin Amerika Öğretmen Sendikaları, Meksika, Küba, Peru, Çekoslovakya, Polonya, Macaristan, Vietnam.

FISE halen 50 ülkeden 73 örgütü temsil etmekte ve DSF ile bütünlüğünü gerçekleştirmiş bulunmaktadır. Görüldüğü gibi mütalaanın aksine, FISE, Sovyetler Birliğinin güdümünde olmadığı gibi, kurucuları arasında bile Sovyet Sendikaları yoktur.

FISE, 16,5 milyon, DSF ise 160 milyon üyeye sahiptir.

Uluslararası alanda çok değişik örgütler kanalıyla temsil olunan öğretmenlerin güçlerini birleştirmek ve bu örgütler arasında en geniş diyalogun ve işbirliğinin oluşmasını sağlamak, FISE'nin son yıllardaki başlıca uğraşları arasındadır.

FISE'nin öğretmenlerin çıkarlarını en geniş anlamda gerçekleştirmeye yönelik çabaları DSF'nin uluslararası alanda yürütmekte olduğu çabaların önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Siyasi kaygılarla üyeliğimizin onaylanmadığı FISE işte böyle bir örgüttür. O, dünya öğretmenler ailesinin sıcak bir yuvasıdır.

## 12- SONUÇ VE İSTEM

Biz 29 yönetici 1976 Temmuzunda 200.000 öğretmenin iradesiyle TÖB-DER Yönetimine seçildik ve iki yıl hizmet ettik. Çalışmalarımız sonunda 4. Olağan Kongrede bizleri seçen 200.000 kişi adına aklандık, onaylandık. Uluslararası anlaşma, sözleşme ve yasaların; Anayasamız ve yasalarımız doğrultusunda çalışmalar yaptık. Emekçi halkımızın yanında saf tuttuk.

Dünya sorunlarından ve ülkemiz sorunlarından söz ettik. Düzenlediğimiz bilimsel bir toplantıda eğitim-öğretim sorunlarımızı birer birer tesbit ettik. Düzenlediğimiz bu toplantıyla çözüm için de öneriler saptadık. Görüş ve önerilerimizi hükümetlere bildirdik. Biçimde ulusal, özde emekçi halktan yana demokratik bir eğitimin gerçekleştirilmesini istedik. Bunları yayınladığımız kitaplar, dergiler, broşürler ve gazetelerle üyelerimize duyurduk.

Görevimiz bilinç taşımak, aydınlatmak ve uyarmaktır.

Görevimiz üyelerimizin ekonomik-demokratik hak ve çıkarlarını korumak, savunmak ve yeni kazanımlar sağlamaktır. Bu yolda taleplerimizi dile getirdik, yerine getirilmesini istedik. Demokratik ülkelerde tüm çalışanlara hangi hakların tanındığını belirterek örnekler verdik. Ne yazık ki, bu taleplerimizin büyük bir kısmı yerine getirilmedi. Yerine getirilmediği gibi, var olan haklarımız da geri alındı.

İzlenen ekonomi-politikalarının emekçi halkımız aleyhine olduğunu, giderek soframızdaki ekmek dilimlerinin küçüldüğünü, zeytin tanelerinin azaldığını ifade ettik. Her geçen gün açlığın, yoksulluğun, sefaletin içine itildiğimizi belirttik. Ezenlerle ezilenler arasındaki uçurumun büyüdüğüne dikkati çektik. Önlemler alınmasını istedik. Çoğu zaman dinlenmedik.

Bir yandan bunları yaparken diğer yandan yasal yollardan uyarmak ve uyandırmak görevine devam ettik. Her türlü tehlikeye göğüs gere gere aydınlatma görevimizi sürdürdük.

TÖB-DER'in ve TÖB-DER'li eğitim emekçilerinin bu yöndeki çalışmaları çıkar çevrelerini sarsıyor, yüreklerine korku salıyordu. Diken olmuş, gözlerine batıyorduk. İşte bu yüzden egemen çevrelerin ve maşaları faşist çetelerin saldırılarına hedef olduk. Yüzü aşkın üyemiz öldürüldü, binlercemiz yaralandı. Şubelerimiz tarandı, bombalandı. Yasalar çiğnenerek gerekçe gösterilmeksizin onbinlerce üyemize kıyıldı, sürüldü. Aileler parçalandı. Öğretmen eşler birbirinden ayrıldı.

Ülkemizin, halkımızın ve öğretmen arkadaşlarımızın içinde bulundukları durumu anlatmak için;

Oynanan oyunları göstermek için,

Haklarımızı korumak için,

Sorunlarımızı haykırmak için,

Yeni haklar için,

Açlığa, yoksulluğa, baskı ve kısımlara dur demek için,

Yollara düştük; mitingler ve yürüyüşler yaptık. Eğer suçsa, suçlarımız işte bunlardır. Yani bağımsızlıktan, demokrasiden ve özgürlükten yana olmak! Bu uğurda düşüncelerimizi açıklamak!

Tekrar tekrar söylemek istiyoruz:

Miting, yürüyüş, kongre, toplantı ve yayınlarımız yasal olarak yapılmıştır. Suç işlenmemiştir. Soruşturmaya uğrayanlar takipsizlikle, mahkemelik olanlar da beraatle sonuçlanmıştır. Çalışmalarımızın tümü

gerek basın, gerekse kamuoyu ve hükümet komiserlerinin gözleri önünde yapılmıştır. 800 ile 1000 kişinin izlediği kongrelerde yapılan ikişer yıllık çalışmalar ele alınmış, yöneticiler çalışmalarının hesabını vermişlerdir. Her düşünen insan bile böyle bir derneğin “gizlilik” le suçlanmasına dudak büküp geçmez mi? Hem her şey açık-seçik ortada olacak, hem de bunun adı “gizlilik” konacak. Olur şey değil!

Yaptığı basın toplantılarıyla gelip TV ekranlarına oturan ve görüşlerini yalnız 45 milyona değil, tüm dünyaya anlatan TÖB-DER’i gün gibi açık bu faaliyetlerinden dolayı “yasa dışı örgüte dönüşmek”le suçlasak Türkiye ve dünya kamuoyunda inandırıcı olur mu?

Biz TÖB-DER olarak kapitalist ve sosyalist ülkelerin değişik öğretmen sendikalarınca davet edildik. Eğitim üzerine araştırmalar, incelemeler yaptık. Karşılıklı olarak deney alışverişinde bulunduk. Buralara gelip giderken TC hükümetlerinin verdiği pasaportla gittik.

Yasal yollardan ayrılmayan böyle bir derneği “yasa dışı örgüte dönüşmekle suçlamak doğru mu?

Biz TÖB-DER Yöneticileri, emperyalizme karşı bağımsızlıktan, faşizme karşı demokrasiden, savaşa karşı barıştan, köleliğe karşı özgürlükten yana olmanın huzuru içindeyiz.

Biz TÖB-DER yöneticileri insanlıktan ve emekçi halktan yana olmanın onurunu taşıyoruz.

Biz TÖB-DER yöneticileri Türkiye demokratik öğretmen hareketini dünya öğretmen hareketiyle dayanışma içine sokmanın mutluluğu içindeyiz.

Tüm faaliyetlerimiz yasaldı, meşruydı, haklıydı ve doğrudu.

Bugün TÖB-DER’in faaliyeti durdurulmuş, öğretmen hareketi susurulmuştur. İnancımız odur ki, Türkiye demokratik öğretmen hareketi tarihsel akış içerisinde layık olduğu yere ulaşacaktır.

Tüm demokratik hareketler gibi, demokratik öğretmen hareketi de yarın daha gürlük bir şekilde yükselecek ve ses verecektir. Dernek hakkıyla da yetinilmeyip tüm çalışanların vazgeçilmez haklarından biri olan grevli-toplu sözleşmeli sendikal hakları mutlaka elde edilecektir.

Yukarıda da özetlediğimiz gibi;

1) TÖB-DER davası gerici egemen güçlerin yalan ve iftiralara dayalı propagandalarının etkisiyle açılmıştır.

2) Esas Hakkındaki Mütalaanın içeriği de adı geçen çevrelerin propagandalarının sonucu olarak hazırlanmış izlenimini vermektedir.

3) Bu nedenle, mütalaa, baştan sona çelişkilerle doludur. Suçlamalar mesnetsizdir, zorlamalar içindedir. TÖB-DER ve yönetimimiz ilgisiz kıyaslamalarla suçlanmaya çalışılmaktadır.

4) Çeşitli konularda aldığımız takipsizlik ve beraat kararları yok sayılmaya çalışılmıştır. TÖS ve DEK hakkındaki kararlar vb.

5) TÖB-DER, TÖS ve İLK-SEN'in kurduğu bir paravan örgüt değil, 200.000 öğretmeninin seçme ve seçilme hakkını kullandıkları tüm organlarıyla yasal bir işlerlik içinde olan DEMOKRATİK bir meslek örgülüdür.

6) TÖB-DER, "Türkiye Muallimler ve Muallimeler Cemiyeti"nin çağrısında dediği gibi "Türkiye devrim ve yenileşme mücadelesindeki büyük görevinin başında" olmuştur.

7) Bundan ötürüdür ki, bugün yayınlarımızdaki düşüncelerimizden ötürü suçlanmaktayız. Ancak, bunlar iddia edildiği gibi "komünizm propagandası yapmak için" değil, eğitim öğretim sorunlarının bilimsel olarak ve çeşitli ülkelerin bu konulardaki deneyimlerinden aktarıldığı, ülkemizdeki eğitimin somut sorunlarının ortaya atılıp tartışılmaya çalışıldığı, eğitim-öğretim alanında gerçekçi çözüm önerilerinin sunulduğu ekonomik-demokratik mesleki hak ve çıkarlarının korunduğu, örgütle haberleşmenin sağlandığı gazete, dergi, kitap ve broşürlerdir.

8) Ayrıca, 5680 sayılı Basın Yasası hükümlerince dava açına hakkı düşmüş bir yayın olan 1976-1978 Çalışma Programından ötürü suçlanamayacağımız gibi bu programın hayata geçen bölümleri 4. Olağan Kongreye sunulmuş olan Çalışma Raporunda açıklanmıştır. Ve bu raporla birlikte 4. Olağan Kongre hakkında açılmış olan dava BERAATLE sonuçlanmıştır.

9) 171 Sayılı yasaya göre gerekleri yerine getirilerek yapılmış olan mitinglerimiz ekonomik-demokratik taleplerimizin yükseldiği toplantılardır.

10) Yine suçlanmamıza gerekçe yapılan DEK bir bilimsel toplantı olup Ankara Basın Savcılığınca takipsizlik kararı almıştır.

11) Suçlanmamıza kanıt olarak gösterilen Genel Kurullarımız ise; izinli, yasal, hükümet komserlerinin nezaretinde yapılmıştır. Yönelimimizin topladığı 4. Olağan Kongre ile ilgili açılan dava da BERAATLE sonuçlanmıştır.

12) Tüm bunların yanı sıra, 160 milyon üyeli DSF'nin üyesi olan 16,5 milyon üyeli FİSE'ye üye olmayı istemek ve sendika hakkını savunmak

suç olamaz. Türkiye’de yasa hükmünde olan birçok uluslararası anlaşma ile de bu hak bize tanınmıştır. Yasal hakkımızı talep etmek nasıl suç sayılabilir?

1976 Temmuzundan başlayıp 1978 Ağustosunda son bulan bu çalışma dönemiyle ilgili tüm suçlamalara kısaca verdiğimiz yanıtlar, takipsizlik ve beraat kararları, bizim TCK’nun 141/1 ve 1630 sayılı Dernekler Yasasına muhalefet etmediğimizin en somut belgeleridir.

Sayın Heyet Üyeleri,

Yalnız Mahkemenizde değil, tarih önünde de yargılandığımızın bilincindeyiz. Vereceğiniz karar hem demokratik öğretmen hareketi, hem hukuk çevreleri, hem de Türkiye ve Dünya kamuoyu tarafından değerlendirilecektir.

Bu nedenle, hiçbir etki altında kalmayarak, vicdanlarınızın sesine uyarak adil ve

bağımsız karar vereceğinizi bekliyoruz.

Hiç bir zaman TCK’nun 141/1. maddesini ve Dernekler Yasası hükümlerini ihlal etmedik. Kurulduğumuz günden bu yana yasal faaliyetler gösterdik.

**TÖB-DER KAPATILMAMALIDIR!**

**YÖNETİCİLERİNİN BERAATI GEREKİR!**

**BERAATİMİZİ TALEP EDİYORUZ!**

## **B- ORTAK SAVUNMA 2**

ANKARA SIKİYÖNETİM KOMUTANLIĞI  
(3) NUMARALI ASKERİ MAHKEMESİNE  
ANKARA

### **1. GİRİŞ**

Türkiye Öğretmenlerinin- ekonomik- demokratik- mesleki- akademik- hukuksal sorunlarına çözüm arama;

Eğitim Emekçilerinin insan onuruna yakışır bir biçimde yaşamasına çalışma;

Bilimden, aydınlıktan, özgürlükten, bağımsızlıktan, emekten yana düşüncelerle, geriliğe, karanlığa, köleliğe, sömürüye karşı mücadele verme;

Çılgın savaş naralarına karşı, silah tüccarlarının isterik savaş çılgınlıklarına karşı, barış içinde mutlu bir yaşam uğruna mücadele etme;

Her türlü zorbalığa, keyfiliğe, yasadışılığa, iftiralara karşı yılmadan düşüncelerini savunma;

Emperyalizme, faşizme, şovenizme karşı olma;

Gibi görevleri yerine getirdiğimiz için yargılandığımız davanın şu aşamasında, Savcılığın 11 sayfalık esas hakkındaki mütalaasının hukuk adına bir talihsizlik olduğu inancındayız.

Genel Başkan Yardımcısı olduğum TÖB-DER; mirasını devraldığı Türkiye Demokratik Öğretmen Hareketinden alırsak 1900'lerden, resmen kurulduğu tarihten alırsak 1971'den beri doğru bildiği, insanları bilinçlendirme, emeğin çıkarlarını savunma, uygarlığa varma, insanları mutlu bir geleceğin hakları olduğuna inandırma görevlerini aynı inanç ve kararlılıkla yerine getirmeye çalışmıştır.

Geçmişte olduğu gibi bugünde bu görevleri yerine getirme çabalarımızdan ötürü yargılanıyoruz.

Halkının öğretmeni olmak istemek, ülkesinin ulusal çıkarlarını savunmak, yoksulluğa, açlığa, işsizliğe karşı olmak suçmuş gibi Türkiye

öğretmenleri bugün TÖB- DER'in şahsında mahkum ettirilmek istenmektedir.

Sayın Heyetinizin de açıkça görebileceği gibi, Savcılığın 16.10.1981 tarihli Esas Hakkındaki Mütalaa'sı, tamamen politik mülahazalarla ve TÖB-DER'i peşinen mahkum eden bir anlayışla hazırlanmıştır.

Heyetinizin, vicdani ve hukuki değerlendirmenin dışına çıkmaya-cağı, politik kaygılarla hareket etmeyeceği inancıyla esas hakkındaki savunmamızı kısaca sunmak istiyoruz.

## **2- ESAS HAKKINDAKİ MÜTALAA, DÜNYA GERÇEKLERİNDEN HABERSİZ OLARAK YAZILMIŞTIR.**

*Mahkum edilmemizin istendiği Esas Hakkındaki Mütalaa; "Bu davada sanıklara atılı suçun vasfı ve mahiyetinin tek tek sanıkların suça iştirak derecelerini belirleyebilmek için. ... Komünizm sistemi" durmak gereklidir, düşüncesiyle başlamaktadır.*

Biz, bu başlangıcın mantığını, hukuk ilkeleriyle, insan hak ve özgürlükleriyle bağdaştıramadık.

Mütalaa, Marksizmin yöntemi olan soyuttan somuta ilkesinden hareket etmeye çalıştığını sanarak güya bizim suçlanmamızla bir temel oluşturduğu zehabına kapılmıştır. Ne gariptir ki, Mc Carthy döneminde yıllar sonra soğuk savaşın ardından yıllar geçip, insanlığın barış içinde yaşama olanaklarını yaratmaya çalıştığı şu 1980'li yılların başında, böyle bir mantığın karşısına yine öğretmenler çıkarılmıştır. Türkiye'de on yıl kadar önce yaşanan ve tarihe "12 Mart Dönemi" diye geçen sancılı ve bunalımlı günlerde öğretmen hareketi ağır darbeler yemişti. Meşhur "balyoz" hareketiyle bir gecede binlerce öğretmen zindanlara tıkılmıştı 1971'de. Şimdiyse öğretmen hareketinin temsilcisi olan bizler, soyut, ilgisiz, zorlama, eklektik yorumlar içeren, politik ve taraflı bir anlayışın ürünü olan "Esas iddianame" ile mahkum edilmek isteniyoruz.

Hukukun üstünlüğüne, yargının bağımsızlığına gölge düşürebilecek böyle bir mantığın, heyetinizi de etkilemek amacıyla mütalaaaya egemen olduğunu görmek bizi gerçekten hayal kırıklığına uğratmıştır. Aslında ciddiye alınacak tek bir tarafı bile bulunmayan ve yukarıda açıkladığımız taraflı anlayışın ürünü olan Esas Mütalaa, bizce, haksız suçlamalarla dolu ve sanki sağcı bir gazetede yayınlanan makaleye benzemektedir.

Ülke yöneticilerinin uyguladığı dış politikadan bile habersiz bir an-

layışla, sırf Sovyet düşmanlığının egemen olduğu bir anlayışla yazılan mütalaa, belki okuyucularını istediği doğrultuda etkileyebilen bir sağcı gazetenin yazısı olsaydı hoş karşılanabilirdi. Ama 64 aydın öğretmenin, demokratik kitle örgütü yöneticisinin, 200 bin üyeye sahip bir örgütün yargılanmasında *“Esas Hakkındaki Mütalaa”* olarak sunulması bize gerçekten şaşırtıcı gelmiştir.

Ele alman düşüncelerin eleştirilmesi elbette mümkündür. Bir insan herhangi bir siyasi-ekonomik düşünceyi beğenmeyip eleştirebilir. Bunu, sözle yazıyla vb. yollarla yapabilir, ama bu düşüncelerden yola çıkılarak birtakım insanların suçlanması ve cezalandırılmak istenmesi bir başka olaydır.

Bizim şu ya da bu düşünceyi savunuyor veya savunmuyor olmamız ise daha başka bir olaydır.

Kişi olarak herhangi bir düşünceyi savunmak her yurttaşın hakkı olsa gerek. Kimsenin düşünce ve kanaatlerinden dolayı suçlanamayacağı gerçeği, yüz yıllardır insanoğlunun bilimsel ve kültürel gelişimin, uygarlığın ve tekniğin önündeki engelleri aşmasının en önemli dürtülerindendir. Bu nedenle, falan düşünceyi taşıyor diye bir insanın suçlanmasının, insan hak ve özgürlüklerine ağır bir darbe vurmak olduğunun bilinmesi gerekmektedir.

Kaldı ki, bizim *“suç olarak”* düşünceleri savunduğumuz iddiası gerçekçi bir düşünüş değildir. Çünkü, 20. yüzyılın demokratik ülkelerinin, ülkemizdeki hukuk anlayışının düşünceyi suç saymadığı bilinmektedir. Anayasamızın düşünce özgürlüğü konusundaki güvenceleri, hiç kimsenin düşüncesinden dolayı suçlanamayacağı ve düşüncesini açıklamaya zorlanamayacağı hükmü bunun en çarpıcı örneğidir.

*“Düşünce”* olayını, mütalaa, böyle değerlendirilmesi gerektiği halde, bunu yerine getirmemiştir. TÖB-DER’in faaliyetlerine ve yaptığı çalışmalara değil de Marksizm düşüncesinin bir çeşit yorumuna dayanan bir suçlamayla karşı karşıyayız.

Biz burada mütalaa’da belirtilen Marksizmin özetlenmesiyle ilgili bir şey söylemek gereğini duymuyoruz. Marksizme karşı düşüncelerin özetlendiği ve mekanik bir yorum olan iddiaları yanıtlamak, bize görev olmadığı gibi, bu davayla da hiç bir ilgisi yoktur.

Aynı şekilde Lenin dönemi ve sonrasının dünya olaylarını değerlendiren ikinci sayfadaki bölümün de davayla bir ilgisi bulunmamaktadır.

Bu bölümü geçerken sadece birkaç noktaya kısaca dikkat çekmek



istiyoruz.

Üçüncü sayfanın ilk satırında Clair Sterling adlı bir yazarın “*Şiddet Ağı*” isimli kitabından söz edilmektedir. Böyle bir kitabın Türkiye’de yayınlanıp yayınlanmadığını bilmiyoruz. Bir yıla yakın zamandır tutuklu olduğumuz için son aylarda yayınlanmış olabileceğini bir ihtimal olarak bırakarak şunu belirlemek istiyoruz.

Bildiğimiz kadarıyla bundan birkaç ay önce Tercüman Gazetesinde “*Terör Ağı*” başlığıyla bir yazı dizisi yayınlanmıştır. Dizinin yazarı da Clair Sterling’dir ve CIA ajanı olduğu ve yalan söylediği, FKÖ Ankara Temsilcisi Ebu Firaz’ca dizinin yayınlandığı dönemde basına duyurulmuştu. Clair Sterling’in “*kirli işler uzmanı*” olduğunu öğrenmiştik. Dünyanın çeşitli ülkelerinde sinsice, haince planlarla hükümetler deviren, darbeler yaptıran, iç karışıklıklar ve isyanlar çıkartan, ülkelerin içişlerine karışan ve ABD’nin emperyalist politikasının uygulanmasında istihbarat görevi yapan bir CIA ajanının sözleri Tercüman da yayınlanınca birkaç ay önce okuyup gülmüştük.

Şimdi ise aynı satırlar iddianamemizde karşımıza çıkmıştır. Hem de doğrulanmayan iddialarla! Çünkü CIA’nın başkanı; Clair Sterling’in “*Şiddet eylemlerinin ardında Sovyet Rusya vardır.*” sözlerini yalanlayarak “*bu konuda delil yoktur*” demiştir.

Kısaca böyle bir kitabın Türkçe’ye çevrilip yayınlandığı konusunda kuşkuluyuz. Bu kitabın İngilizce olarak ve başka bir adla yayınlandığını, özetininse, “*Tercüman*” adlı sağcı gazetede dizi olarak yayınlandığını biliyoruz. Bizce büyük biriymiş, sözleri peygamber buyruğuymuş gibi sunulmak istenen Clair Sterling’in tanıklığının kabul edilmemesi gerekmektedir.

Aynı şekilde geçenlerde öldürülen Enver Sedat da tanık olarak kabul edilmemelidir. Uyguladığı teslimiyetçi ve baskıcı politikayla bütün Arap Dünya’sının nefretini kazanarak “*hain*” damgası yiyen Enver Sedat’ın, suçlanmamızda tanık olarak sunulması bizi acı acı düşündürmüştür. Ayrıca bu tanıklık, cenazesine Büyükelçi düzeyinde katılan Türkiye’nin dış politikasıyla da uyumsuzluk göstermektedir.

Her taşın altında “*Sovyetler parmağı*” arama anlayışı, mütalaayı bağımsızlık savaşlarına karşı çıkma noktasına itmiştir. “*Bağımsızlık hareketlerinin Sovyetler Birliği’nin dış politikasının bir parçası olduğu*” denilerek, sırf Sovyetler Birliği savunuyor diye ulusal bağımsızlık savaşlarına karşı çıkma anlayışı, mütalaanın bir başka yanlış anlayışının sonucudur.

Mütalaada bir de Suzanne Labin adlı bir yazardan sözedilmektedir. Anti- Komünizm ve savaş kışkırtıcılığı yaparak, emperyalizmin militarist politikasına hizmet eden ve “sol” düşmanlığı yapan biridir Suzanne Labin.

Bunun da tercih edilip, sözlerinin itibara alınması, mütalaanın amaç ve mantığını açıkça ortaya sermektedir.

Koparılan anti-komünist fırtınada TÖB-DER'in başını almak!

Her şeyin altında “Sovyet Parmağı” bulunduğu koşullandırmasının yoğun etkisi altındaki düşüncelerdir bunlar. İddia makamının böyle bir etki altında olduğuna inanmak istemiyoruz. Ama Esas Hakkındaki Mütalaa hazırlanırken yeterli dikkat, titizlik ve tarafsızlığın gösterilmediğini herhalde söylemek hakkımızdır sanırız.

Özetlersek, mütalaanın başlarındaki bölümler TÖB-DER’le ilgili olmayan davamızı ilgilendirmeyen, soyut, taraflı ve yanlışlıklarla dolu düşüncelerdir.

Bütün bunlarla suçlu ilan edilmemizin hukukla bağdaşmayacağı inancındayız.

### 3- TÖB-DER, TÖS’ÜN DEMOKRATİK MİRASÇISIDIR.

*“Yasadışı faaliyetlerinden dolayı 1971 döneminde kapatılan TÖS mensupları, Türkiye Öğretmenler Birliğini, İLK-SEN mensupları da Türkiye Devrimci Öğretmenler Birliğini kurmuşlardır. 4 Ekim 1973 tarihinde olağanüstü bir toplantı ile birleşerek kısa adıyla TÖB-DER adını alarak, paravan bir ad arkasında yasadışı faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.”*

Yukarıdaki cümle mütalaanın 3. sayfasının 2. paragrafından alınmıştır. Bu konuyu defalarca açıkladığımız halde, yine açıklamak zorundayız.

a) TÖS Yasadışı faaliyet göstermemiştir. 12 Mart döneminde TCK’nun 141/1 maddesine muhalefet etliği iddiasıyla yargılanmış ve yöneticileri Ankara Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinden BERAAT kararı almışlardır.

b) Bu beraat kararı avukatlarımızca mahkemenize sunulduğu halde, mütalaa bu kararı görmezden gelerek TÖS’ü haksız yere suçlamıştır. TÖS, yasadışı faaliyetlerinden dolayı kapatılmamıştır. 1971 yılındaki Anayasa değişikliği ile kamu görevlilerinin sendika kuramayacağı hükmüne uymak için kendi kendisini feshetmiştir. Örgütsüz kalmak istemeyen Türkiye öğretmenleri de yeni Anayasa hükmüne göre “der-

nek çatısı altında örgütlenmişlerdir.

c) TÖB-DER adı paravan bir ad değil, TÖS'den aldığı mirası omuzlayan demokratik öğretmen hareketinin adıdır. Mütalaanın 3. sayfasında 3.9.1973 ve 16.5.1973 tarihli karar defterinde "TÖS davası için masraf kararları" olduğu söylenerek örgütümüz suçlanmaktadır. Oysa TÖB-DER kendi üyesi olan ve TÖS davasında yargılanan üyelerini savunmakla tüzüksel görevini yerine getirmiştir. Tüzüğümüzün "Derneğin Yapacağı Çalışmalar" başlıklı 4. maddesinin c fıkrasında "adli ve idari işlemlerden ötürü zarara uğrayan üyelerinin özel yönetmeliğine göre geçim güvenliklerini sağlamak" demektedir. TÖB-DER Sosyal Yardım Yönetmeliğinin 2. maddesinde ise: yardımın koşulları konusunda şöyle denmektedir: "a) Tutuklu bulunanlara tutukluluk hali sona erinceye dek, öncelikle.... yardımlar yapar." Görülüyor ki karar defterindeki tasarruflar tamamen tüzüksel görevlerdir.

d) Kaldı ki, TÖS'ün devamı olduğumuz savının hukuki bakımdan geçerliliği yoktur. TÖS suçlu bulunup gerçekten kapatılsaydı bile, bunun bizim davamızda bizimle ilgili suç delili olarak öne sürülmesi mümkün değildir. Bizim hukuksal olarak TÖS ile hiç bir ilgimiz yoktur, ilgimiz sadece demokratik öğretmen hareketini sendikal örgüt yerine, dernek yapılı örgüt olarak sürdürmektedir.

Bu nedenlerle, yinelenen bu iddianın bir suç delili olarak görülmesini kabul etmiyoruz.

Bu iddiadan yola çıkılan mütalaada TÖB-DER'in "hukuki yönden legal görünüm arzetmekteyken, aşağıda sıralayacağımız olay ve faaliyetleri ile illegalize olduğu" (Sayfa 3, paragraf 2) söylenerek "bu görünümü ile 1630 sayılı kanunun 4. maddesinin a ve e bentlerine de ters düşmek suretiyle esasen hukuki varlığını kaybetmiş, aynı yasanın 64. maddesi gereğince mahkeme kararı ile KAPATILMASI gereği doğmuştur." denilmektedir.

Temeli ve ilk başta söylediğimiz gibi mantığı sakat ve çürük olan bu iddianın doğru olmadığı inancındayız. Ancak yine de, bu temel üzerine bina edilen faaliyetlerimizi ele alarak yasallığımızı ve hukukiliğimizi yitirmedığımızı kanıtlamak istiyoruz.

Biz 1978 yılı 21-24 Ağustos günlerinde Ankara da yapılan 4. Olağan Genel Kurulda yönetime seçildik. Bu bakımdan daha önceki yıllara ait faaliyetlerin 1978-1979 döneminde biz TÖB-DER yöneticileriyle ilgisi yoktur.

İddianamenin düz mantığıyla, "herşeyi herkes yaptı" mantığıyla

olaya yaklaşmak yanlış olduğundan, önceki dönemlerle ilgili konulara değinmeyeceğiz. Sadece şunu söyleyebiliriz ki, gerek bizim, gerekse bizden önceki dönemlerdeki faaliyetlerin hepsi yasal faaliyetlerdir. Bizden önceki eylemlerden hukuki olarak sorumlu tutulamayacağımız için böyle bir yolu seçtik. Ayrıca bizden önce 1976-1978 Yönetimi adına sunulan savunmaya aynen katılıyoruz. Suçun şahsiliğini ilkesine göre de iddianamede ve mütalaada tüm yönetimlerin birbirine karıştırılması olayının bir yanlış değerlendirme olduğunu da burada belirtmek istiyoruz.

#### **4- DÖRDÜNCÜ OLAĞAN KONGRE, FAALİYETLERİMİZ VE MAHKEME KARARLARI**

TÖB-DER'in 4. Kongresinde yönetime seçildik. Mütalaanın 7. sayfasının sonunda ve 8. sayfasının ilk iki paragrafında, bu kongremiz öncesi oluşan gruplardan sözedilerek, *"hepsinde de Marksist-Leninist görüşlerin var olduğu"* söylenmektedir.

Gruplar, Kongre öncesi oluşan hizmet gruplarıdır. Yönetimlerin seçimle oluşturulduğu her örgütte (parti, sendika, kooperatif, baro, oda, dernek vb.) kongre öncelerinde yönetime gelmek için biraraya gelen delegelerin meydana getirdiği gruplar kongreden sonra ortadan kalır. Yeni kongrelerde yeni ad, görüş ve eleştirilerle ortaya çıkarlar. Bir kongrede bir gruptan olan kişi daha sonraki kongrede, bir başka kongrede, bir başka grupta yer alabilir. Gruplar olgusu siyasal görüşlerin birliği ile değil, farklı siyasal görüşte, ama, ekonomik-demokratik mücadele konusunda benzer düşüncelerin biraraya gelmesiyle ortaya çıkar, adları birbirinden ayırdedebilmek içindir. Aday listelerinde olabilecek karışıklıkları önlemek için adlar kullanılır. Yönetime gelen listedekiler sadece kendilerini destekleyen ve kendilerine oy verenlerin değil, tüm üyelerin ve örgütün yöneticisi olurlar. Yıllardır herkesin gözü önünde, binlerce öğretmen seçip gönderdiği delegelerin oluşturduğu liste ve gruplar gerekçe gösterilerek TÖB-DER'in gizli faaliyet gösterdiğini ileri sürmek, inandırıcılıktan uzak, anlaşılmayan bir değerlendirmenin sonucudur.

Kongre öncesi, çeşitli grup isimleriyle dağıtıldığı söylenen bildiri ve yayınların TÖB-DER'in tüzel kişiliğiyle ve yöneticilerle bir ilgisi yoktur. Kongrelerimizde isimsiz, imzasız böylesi yayınların dağıtılmasına kesinlikle izin verilmemiştir.

Suçlandığımız kongre nedeniyle TÖB-DER'in kongreyi hazırlayan

1976-1978 yönetimi hakkında Ankara Cumhuriyet Savcılığının açtığı soruşturma sonucunda TÖB-DER yönetimi aklanmıştır. Kongre hakkındaki soruşturma sonucunda kongredeki gruplar, grup bildirileri, konuşmalardan yönetimin sorumlu tutulamayacağı belirtilmiştir. Bu karar 16.10.1981 günkü duruşmada sayın heyetinize sunulmuştur. Kaldı ki hukuksal olarak bizim bu kongreden sorumlu tutulmamız mümkün değildir.

Bu nedenlerle hukuki ve mantıki olarak 4. Kongre öncesi gruplar ve 4. kongre gösterilerek suçlu ilan edilmemizi yanlış bulmaktayız.

Sağ basında aylarca tartışması yapılan ve hala da yapılmakta olan TÖB-DER Kongresinde “Lenincilerle Maocular çatıştı” yaygarasının nedeni, “TÖB-DER’i yaralamaktır. Çatışma denen, hizmet yarışındaki grupların kongredeki usul ve çalışmayla ilgili tartışmalarından başka bir şey değildir. Genel Kurulun sorumluluğunda ve Kongre Divanının yönetimindeki bir kongrenin suçlanması, temsil edilen 200 bin öğretmeninin suçlanması anlamındadır.

Yargısal denetimden de geçen, kongremiz nedeniyle suçlanmamızın mantıki ve hukuki gerekçesi yoktur.

Biz yönetime seçildiğimiz 24 Ağustos 1978’ den, örgütümüzün Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı’nca faaliyetten alıkonulduğu 24 Aralık 1979 tarihi arasındaki yaklaşık 16 aylık faaliyetimizde;

- İnsan Haklarını,
- Anayasamızın,
- Uluslararası anlaşmaların
- Ve yasaların, verdiği hakları, tüzüğümüz ışığında kullanmaktan başka şey yapmadık.

Hesabını veremeyeceğimiz bir günümüz yoktur!

Mütalaanın yaptığı gibi, bugünün 12 Eylül dönemi koşulları ve ortamından değil de, TÖB-DER’i yönettiğimiz 1978-1979 yılları Türkiye koşullarından olaya bakılmasıyla haklılığımız ve suçsuzluğumuz hemen anlaşılacaktır. Her olayı kendi mantığı ve koşullarının dışında değerlendirecek alacağımız sonuç aldatıcı ve yanıltıcı olacaktır.

Yönetimde olduğumuz dönemde ülkemizde şöyle bir karanlık ve ürkütücü tablo vardı.

- Can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü yokedilmişti,
- Sivas, Malatya, Kahramanmaraş illerinde kitle kırımlarıyla yaşama hakları ellerinden alınan insanlar çaresizdiler,

- Bedrettin Cömert, Bedri Karafakioğlu, Cavit Orhan Tütengil, Ümit Doğanay, Necdet Bulut, Orhan Yavuz gibi bilim adamlarını katledeyerek bilime olan düşmanlıklarını kanıtlayan faşist katiller saldırılarını, Ümit Kaftancıoğlu, Abdi ipekçi gibi yazarlara, Doğan Öz gibi hukukçulara, Cevat Yurdakul gibi güvenlik görevlilerine, Kemal Türkler gibi sendikacılara, hatta Abdurrahman Köksaloğlu gibi parlamenterlere yönelterek, sokağa egemen olma yolunda önemli adımlar atmışlardır.

- Örgüt merkezimizin bulunduğu Başkent Ankara da Balgat, Tepecik Piyangotepe, Bahçelievler gibi semtlerdeki kitle katliamları ile sokağa çıkamaz duruma getirilmek isteniyorduk.

- Faşistlerin saldırganlığını alabildiğince arttırdığı bu terör ve katliamlar karşısında hükümetler çaresiz kalıyorlardı.

- Halk hayatından bezmişti.

- Hayatta kalma sorununun yanında ekonomik olarak varlığını sürdürme de büyük bir sorundu. Pahalılık almış başını gidiyordu. İşsizlik çığ gibi büyüyordu. Peşipeşine gelen zamlar hayatı çekilmez kılıyordu. Kuyruklar, yoklar, karaborsa artık başedilmez boyutlara erişmişti.

- Ekonomik zorluklara karşı ve güvenlik içinde yaşamak için örgütlü güç olarak yasal haklarımızı kullanma olanaklarımız baskıyla ve keyfi olarak elimizden alınmaya çalışılıyordu.

- Okullara gidiş-geliş, ders veriş bizim için ölümle burun buruna olmakla birdi. Öldürülüyor, yaralanıyor, saldırılara uğruyorduk. Ekonomik olarak açlığa ve avuç açmaya terk ediliştik.

- Faşist ve karanlık güçlerin sokağı teslim almak, ülkeyi “suskun insanlar ülkesi” haline getirmek istemelerine karşı, boyun eğmek, aydın sorumluluğumuzla bağdaşmazdı. Bu nedenle bütün zorluklara ve baskılara rağmen susmadık. Yasal mücadele yollarını kullanarak, toplanılarda, yayınlarla, basın toplantılarıyla, mitinglerle ülkedeki durumu bilince çıkarmak insanları faşizme karşı uyarmak için bütün gücümüzle çabaladık.

Aydın ve bilinçli öğretmenler olarak, cana yönelik saldırıları göğüslemek, hayatı dayanılmaz hale getiren emperyalist bağımlılığın, IMF reçetelerinin, dayatmacılığının alabildiğine arttığı koşullarda, politik olarak bir kör doğuşünün olduğu koşullarda, TÖB-DER’e düşen görev ne olabilirdi?

Elbette ki, saldırganlığa boyun eğmemiz, çekilmez hale gelen hayatı daha güzel kılma uğraşından vazgeçmemiz mümkün değildi.

Bu bizim insanlık görevimizdi!

Bu görevi yapabilmek için güçlü olmak gerektiğinden hareketle, Sendika mücadelesini sürdürürken, hergün birkaç üyemizi katleden, yaralayan, şubelerimizi bombalayan, tahrip eden faşist saldırganlara karşı önlem istemek görevimizdi.

Eğitimin özgür ve demokratik bir biçim ve özde gelişebilmesi için çabalamak görevimizdi.

Kısacası faşist saldırılara, hayat pahalılığına karşı demokratik hak ve özgürlüklerimizi kullanarak, sendikal haklar mücadelesini ve faşizme karşı mücadeleyi ön plana çıkartarak bu uğurda ölmeyi bile göze almak görevimizdi.

Bizse bu görevi korkmadan, yılmadan omuzlamaya çalıştık ve bütün yaptığımız budur.

Bugünkü Ankara Sıkıyönetim Mahkemesinde yüzlerce cinayet, bombalama ve provokasyon yapmakla suçlanan MHP davası sanıkları hakkındaki iddialar yukardaki tüm tesbitlerimizi doğrulamaktadır sanırız. İktidarı almak için her yolu mübah gören faşist anlayışın ülkeyi nasıl bir kan gölü haline getirdiğini MHP iddianamesinden ibretle okuduk.

Sağcı basının, özellikle Tercüman Gazetesi'nin sistemli ve planlı itibar, iftira, karalama kampanyasıyla hedef ve düşman olarak gösterdiği ve halen de Milli Güvenlik Konseyi'nin 52 sayılı bildirisine rağmen yayınıni sürdürerek yoketmek istediği TÖB- DER işte sadece bunları yapmıştır.

Yasal olanakları kullanmamız bile engellenerek, katledilerek, aç ve açıkta bırakılarak, sürgünlere giderek, mahkemelerde süründürülerek yolumuzdan alıkonulmak istenmemize rağmen, aydın ve demokrat olmanın gereklerini yerine getirdiysek, sağ basının görüşüyle suçlumu ilan edilmeliydik?

Ne yazık ki mütalaa böyle görüyor ve “*bunlar solcudur, öyleyse mapusanelerde sürünsünler*” demek istiyor.

Oysa biz, asıl saldırganların, zorbaların, katliam yapanların ve zorbalığa, saldırganlığa boyun eğenlerin, sokağı faşizme teslim edenlerin suçlandırılması gerektiğini düşünüyoruz.

Ne Yapmışız?

16 aylık yönetim dönemimizi ele alırsak, mütalaa bize yönelik iddialardan şunları sayabiliriz.

Bizden 6 sayı çıkarabildiğimiz gazetemizin, on kadar yaptığımız basın toplantımızın, Bursa'da yapmak istediğimiz mitingin, 3 Ekim 1979 günü Öğretmenlerin

Bursa olayını protesto için derslere girmeyişinin, 24 Aralık 1979 günü Kahramanmaraş katliamını protesto eden öğretmenlerin eyleminin hesabı soruluyor.

Bunlara yanıtımızı olayları tek tek ele alıp kısaca vereceğiz. Yalnız burada şu noktaya değinmeden geçmek istemiyoruz. Bu suçlamalar nedeniyle bir yıla yakın zamandır tutuklu olarak yargılanmamızı haksız buluyoruz. İdamı istenen MHP yöneticilerinin bir kısmı bile tutuksuz yargılanırken bizim tutuklu bir arkadaşımız ve sağlık yönünden hayati tehlike içinde olan bir arkadaşımızın bile, sunulan birçok rapora rağmen, serbest bırakılmayışını anlayamıyoruz.

16 aylık yönetimimizde onlarca üyemiz katledildi, saldırıya uğradı, yaralandı, okula gidemez oldu, bazı illerde yaşayamaz oldu! Öğretmenlikten atılıp işsiz kaldı! Bunlara rağmen biz, demokratik hak ve özgürlükleri korumak zorbalığa boyun eğmemek için, diğer demokrat insan ve demokratik güçlerle omuz omuza olmaya, kendimizi, varlığımızı, onurumuzu korumaya çalıştık yalnızca!

Sonuçsa, mahkeme kapılarında süründürülmek oldu!

İşte dosyamızda tümü de mevcut olan birkaç karar örneği:

1) Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesinde 1979/ 1109 Esas No. lu ve 1979/376 karar nolu dosya ile 23 Temmuz 1979 günlü kararla Merkez yönetimimiz hakkında verilen BERAAT Kararı Askeri Yargıtay 3. Dairesinin Esas 1980/45, karar 1980/19 sayılı ilamıyla onanarak kesinleşmiştir. Bu davada 1978 yılı nisan ayma kadarki faaliyetlerimiz ele alınıp incelenmiştir.

2) Bu dosya içeriğindeki 1630 sayılı Dernekler Yasasına muhalefet ettiğimiz iddiası Sıkıyönetim Mahkemesinin görevi dışında kaldığı için GÖREVSİZLİK kararı verilerek umumi adliyeye gönderilmiştir ve halen Ankara 5. Asliye Ceza Hakimliğinde 1981/95 nolu dosya ile yargılanmamız sürmektedir.

3) Ankara Sıkıyönetim komutanlığı (3) Numaralı Mahkemesinde 1980/547 Esas ve 1981/395 Karar sayılı dosya ile yargılandığımız davada ise 1979 yılı Eylül - Ekim - Kasım aylarındaki faaliyetlerimiz konu edilmiş, 15 Eylül 1979 Şube başkanları toplantımız, imza kampanyalarımız, Miting çalışmalarımız, 3 Ekim günlü derslere boykot eylemi



gibi faaliyetlerimiz yargılama konusu edilmiştir. Bu davada hakkımızda TCK'nun 312. maddesine muhalefet ettiğimiz gerekçesiyle 12'şer ay hapis cezasına hükmedilmiştir. Dosya halen temyiz edilmek üzere Askeri Yargıtay'a gitme aşamasındadır.

4) Yine, yönetim dönemimizle ilgili çeşitli faaliyetler nedeniyle Genel Başkan ve Genel Sekreterimiz hakkında açılan birçok dava halen Ankara Sıkıyönetim Mahkemelerinde sürmektedir.

5) Dosyamızdaki Ankara Valiliği Emniyet Müdürlüğü'nün 5.2.1979 tarihli Şb. A-4 sayı 2096 başlıklı İçişleri Bakanlığı'na gönderilen yazısında 4. kongremiz hakkında yapılan soruşturma sonucunda yönetim hakkında dava açılmadığı, Cumhuriyet Başsavcılığınca TAKİPSİZLİK KARARI verildiği belirtilmektedir.

6) 21.10.1978 günü G.M. Kemal Bulvarı İlker Düğün Salonu'nda yapılan Şube başkanları toplantımız hakkında Ankara C. Savcılığınca açılan soruşturma sonucu yönetimimize TAKİPSİZLİK KARARI verilmiştir.

7) Ankara Toplu Basın 10. Asliye Ceza Mahkemesinin 1979/705 Esas sayılı dosyasıyla Merkez yönetimimiz hakkında TCK'nın 142/3. maddesini ihlal ettiğimiz iddiasıyla görülen dava BERAAT ile sonuçlanmıştır. Bu davada 1978 Eylül-Ekim aylarındaki İlköğretim Haftası ile ilgili çalışmalarımız konu edilmiştir. Bu karar kesinleşmiştir.

8) Bursa Asliye Ceza Mahkemesinin 58.1.1980 tarihli kararıyla 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na aykırı hareket ettiğimiz savı da, kesinleşen BERAAT kararıyla boşa çıkmıştır.

Sivil ve Askeri Yargı organlarının bu kararları bütün faaliyetlerimizin yasal denetimden geçtiğini göstermektedir.

Sağ basının olanca iftira ve telkinlerine, egemen güçlerin amansız baskılarına, faşist saldırganların vahşice saldırılarına rağmen, hep aklanmışızdır. Sürekli haksız ve suçlu ilan edilip horlanan öğretmen hareketi olarak, bin-iki bin kişilik Ülkü-Bir'le aynı kefeye konulup, öğretmenleri ve Milli Eğilimi böldüğümüz iddia edilmesine, halkla aramız açılmaya, halk öğretmenine düşman edilmeye çalışılmasına rağmen 200 bin öğretmeni örgütleyerek iftiraların asılsızlığını kanıtlamışızdır.

Faaliyetlerimize kısaca bir göz atarsak;

Sözü edilen yayınlarda hiçbir suç unsuru bulunmamaktadır. Basın Yasası hükümlerinin gereği yerine getirilerek yayınladığımız TÖB-DER Dergisi ve TÖB- DER Ajansının suçlu görülen tek bir sayısı yoktur.

Yapmak istediğimiz tek miting olan Bursa Mitingi, yasalar çiğnenerek yaptırılmamış, buna rağmen suçlanarak mahkemeye verilmiş, ancak BERAAT etmiştir.

Bize yönetilen ve 1978-1979 dönemiyle ilgili olarak mütalaada belirtilen suçlamalara cevabımızı, sorgu metinlerimizde geniş olarak vermiştik. Burada tekrara düşmemek için kısaca değinip geçmek istiyoruz.

## 5- IRKÇILIKLA SAVAŞ HERKESİN GÖREVIDİR

Mütalaanın 6. sayfasında, 11 Nisan 1979 tarihli TÖB-DER Gazetesinde “Türkiye’de yoğun bir ırkçı baskının olduğu, birçok halkın diliyle, kültürüyle yok edilmeye çalışıldığı” işlenmekte denilerek, komünizm propagandası ve Milli duyguları zayıflatıcı propaganda yaptığımız öne sürülmektedir.

Belirtilen yazı, Uluslararası Irkçılıkla Savaş Günü olan 21 Mart’la ilgili olarak gazetemizde yayınlanmıştır.

Yazıdaki “*Türkiye de yoğun bir ırkçı baskının olduğu*” düşüncesi inkar edilemez bir gerçektir. Körüklenen şovenizm ve azgınlaşan ırkçılık o günler Türkiye’sinin yakıcı sorunlarından biriydi. Ve bunlarla savaşmak her insanın görevidir. Birleşmiş Milletlerin aldığı kararla Uluslararası Irkçılıkla Savaş günü olarak ilan edilen günde bu konunun işlenmesi doğaldır. Türkiye’nin de imzaladığı Uluslararası anlaşmalar da kınanan ırkçılığın ve ırkçı baskıların tesbit edilmesinin suç olduğu kanısında değiliz. Irkçılıkla savaşmak devletinde görevidir.

Yazıdaki ikinci cümle olarak ele alınan “*bir çok halkın diliyle kültürüyle yok edilmeye çalışıldığı*” düşüncesi ise yazının bütününden kopararak alınıp ilk cümleye adeta zorla monte edilmiştir. Cümlelerin başında “*Ortadoğu’da*” sözcüğü vardır ve o yazıda “*Ortadoğu’da bir çok halkın, diliyle kültürüyle yok edildiği*” savunulmaktadır.

Irkçı organizasyonların tehlikeli boyutlara vardığının kanıtı, Ankara Sıkıyönetim (1) Numaralı Askeri Mahkemesi’nde görülmekte olan MHP davasıdır.

Askeri Yargıtay Daireler Kurulu, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (1) Numaralı Askeri Mahkemesinin bir kararının “*bozma*” gerekçesinde “*suç kastının tesbiti*” ve “*yazının tümünün tetkik edilmesi gerektiği*” ni belirtmektedir. Yani, bir yazıdan bir cümle alınarak, milli duyguları zayıflatıcı propaganda ve bölücülük yaptığımız iddiası inandırıcı değildir. Ayrıca o sayılı dergimiz Ankara’da Sıkıyönetim’in var olduğu bir

dönemde yayınlanmıştır. Bu yayından sonra sıkıyönetimce hakkımızda açılan iki davada hiç söz edilmeyip aradan 2,5 yıl geçtikten sonra bu davada karşımıza suç delili olarak çıkartılmasını anlayamıyoruz.

## 6- “3 EKİM OLAYI”NIN DAVAMIZ DIŞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKMEKTEDİR.

Mütalaanın 8. sayfasında “3.10.1979 tarihli Bursa Yasadışı toplantısını bahaneyle bir günlük, öğretmenleri boykota daveti” cümleleriyle 3 Ekim 1979 derslere girmeme olayı konu edilmiştir.

Bu konuyu gerek sorgulamalarımızda, gerekse yargılamanın diğer aşamalarında yeterince açıkladığımızı sanıyorduk. Üstelik Savcı da bu konunun “ davamızı ilgilendirmedigini” bir duruşmada söylemişti. Ne yazık ki mütalaa, “*ciddi inceleme yapılmadığı*” kanımızı doğrularcasına, bu iddiayı yinelemiştir.

Konuyu tekrar açarsak:

a) “*Bursa Yasadışı Toplantısı*” denilen olay TÖB-DER’in 29.9.1979 günü Bursa’da yapmak istediği bir mitingin engellenmesi olayıdır. Dosyamızdaki Bursa Asliye Ceza Mahkemesi’nin kararından da anlaşılacağı gibi mitingimiz il yetkililerinin emriyle güvenlik güçlerince, yasalar çiğnenerek, engellenmiştir.

b) Yasal hakkımızı kullanmamız engellenerek bizim suçlu ilan edilmemizden sonra mahkemeye verilişimiz suç olamaz. Çünkü dosyaya sunduğumuz BERAAT Kararı, olaydaki yasallığımızı ve suçsuzluğumuzu kanıtlamaktadır. Bir duruşmada Savcının “ *biz o mitingi değil, 1977 yılındaki Bursa Mitingi’ni kastediyoruz*” dediğini sayın heyetiniz de hatırlayacaktır. Buna rağmen hala “*yasadışı Bursa Mitingi*” suçlamasının sürmesi en azından dosyaya ilgisizliğin bir sonucudur.

c) Mütalaa’da “*Bunu bahaneyle bir günlük öğretmenleri boykota davet*” olayı da mahkememizle ilgili bir olay değildir. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı (3) Numaralı Askeri Mahkemesi’nin bir başka sayın kuruluşa 1981/547 sayılı dosyadaki davanın ana konusu “3 Ekim” olayıdır.

d) Böyle olduğu halde, olayın bu dosyada yeni bir suç veya suç delili olarak sunulması “*Bursa olayı*” gibi hukuka gölge düşürmektedir. Yanlış bir hukuksal değerlendirme olan bu suçlamanın inandırıcılıktan uzak olduğu açıktır.

e) Sorgu metnimizde olayı geniş olarak ve örgütümüzün bu konuda bir kararı olmadığını, demokratik haklara yönelik bir saldırıya karşı,

bir arkadaşımızın öldürülmesi ve yüzlercesinin yaralanmasına karşı üyelerimizin kendiliğinden oluşan ve toplumsal tepkinin bir parçası olan tepkisi olduğunu belirterek anlattığımız için burada daha geniş açıklamayı gereksiz buluyoruz.

## **7- KAHRAMANMARAŞ KATLİAMINI PROTESTO ETMEK HER İNSANIN GÖREVIDİR**

Yine mütalaanın 8. sayfasında *“24 Aralık 1979 tarihinde Kahramanmaraş olaylarını güya kötüleme maksadıyla direniş planlanmış, nitekim bu direniş nedeniyle yüzlerce sanık hakkında dava açılmıştır”* denilmektedir. Sorgumuzda geniş olarak açıkladığımız için *“24 Aralık boykotu”* konusunda sadece kısaca birkaç noktaya değinmek istiyoruz.

23 Aralık 1978 de meydana gelen Kahramanmaraş faşist katliamı, azgınlaşan faşist güçlerin saldırganlıklarının doruk noktalarından biriydi. Aralarında beş üyemizin de olduğu, yüzden fazla insanımızın vahşice öldürüldüğü, yüzlercesinin yaralandığı, çocukların ana karında, bebelerin kanlarının döküldüğü bu insanlık dışı vahşete seyirci kalmak mümkün değildi. Olayın yıldönümünde toplumda yine benzer olaylar yaşanıyordu.

Toplumun tüm kesiminden insanların bu olaya tepkisi büyüktü. Duruşmalarımız sırasında Savcı da *“Maraş katliamına karşı”* olduğunu söylemişti. Ve 24 Aralık 1979 da tüm insanların gösterdikleri çeşit çeşit tepkilerin yanında öğretmenlerin de bazı tepkileri söz konusu olmuştur. Bu olay zaten o zaman tutuklu olan TÖB-DER yöneticilerinin tahriki ile ilgisi olmayan doğal bir toplumsal tepki olarak değerlendirilmelidir. Olay neden-sonuç ilişkisine göre değerlendirildiğinde bu tepkinin doğallığı açıkça görülecektir. Bu tepkinin her insanda ayrı biçimlerde olması da doğaldır. Hukukun, olayı böyle değerlendirmesi gerekmektedir.

İnsanlık dışı bir katliama insanca duygularla lanet okumak suç olarak değerlendirilmemelidir. TÖB-DER yöneticilerinin “suça tahrik” suçunu işledikleri savı yanlıştır. Örgüt Yönetimimizin bu konuda bir kararı bulunmamaktadır.

Olay tarihinde tutuklu olan Genel Başkan'ımızın o günlerde yayınladığı yılbaşı mesajı, Maraş katliamını protesto olayıyla ilgisi olduğu iddiasıyla Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesindeki yargılanması tutuksuz olarak sürmektedir. Merkez yöneticilerimiz o

tarihlerde tutuklu oldukları ve davaları henüz açılmamış olduğu halde, 1981/547 Nolu dosyaya konunun eklenmemesi de olayın TÖB-DER Yönetimiyle ilgisi bulunmadığının kanıtıdır.

## **8- TCK'NUN 141. MADDESİNİ KESİN OLARAK İHLAL ETMEDİK**

Yukarda açıkladıklarımız dışında mütalaada hakkımızda somut bir suçlama sözkonusu değildir.

sayfa da isimlerimiz sayılarak, 1976-1978 ve 1978-1979 Yönetimleri karma karışık bir biçimde sıralanmakta ve toptan TCK'nun 141/1. maddesini ihlal ettiğimiz söylenmektedir.

141. Maddeyi ihlal etme olayının devamızda sözkonusu olmadığını genişçe açıklamadan önce, bir noktayı hatırlatmakta yarar görüyoruz.

Huzurunuzda yargılanan sanıklar iki ayrı dönemin TÖB-DER Yöneticileridir. Hukuki olarak ayrı ayrı ve sadece kendi dönemlerinden sorumlu olmaları gerekmektedir. Oysa mütalaa toplu olarak bir değerlendirme yapmıştır.

İddia şöyledir:

*“Gerek sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etme ve sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya, memleket içinde müesseses, iktisadi, sosyal nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf TÖB-DER'in faaliyetlerini sevk ve idarede, gerek içerdği her konuda komünizm propagandası, bölücülük, halkı suç işlemeye tahrik suçlarının unsurlarını taşıyan iki ciltlik ‘Demokratik Eğitim Kurultayı’ adlı kitabı kamuoyuna arzeden ve gerekse konuşmaları ile, toplantı, seminer ve düzenledikleri gösteri ve yürüyüşlerle suç işleyen...” sanıklar denilerek TCK'nun 141/1, 173/3, 31, 33, 353 sayılı kanunun 251/2. maddeleri gereğince cezalandırılmamız istenmektedir.*

Toplu değerlendirmenin gerekçesi olarak “Fikri içtima” gösterilirken “Suçların şahsiliği” ilkesi gözardı edilerek hukuk bir daha çiğnenmiştir.

*TCK'nun 141. maddesinin maddi ve manevi unsurları vardır. Maddi unsur “Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etme, sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya, mevcut iktisadi ve sosyal temel nizamlardan birini devirmeye matuf cemiyetleri kurmaya kalkışmak, kurmak, faaliyetlerini düzenlemek, sevk ve idare etmek, bu hususlarda yol göstermek” tir.*

Suçun manevi unsuru ise, maddi unsuru meydana getiren fiilleri bilerek veya isteyerek yapmayı içeren “kasıt” unsurudur.

Dosyaya ibraz ettiğimiz onlarca belge ve delil yok sayılarak mütalada bu isnadın yinelenmesiyle, bizce subut bulmayan bir suç oluşmuş gibi gösterilmeye çalışılmıştır.

Çağdaş dünyada, savunulan, tartışılan, eleştirilen, suçlanan, övülen, yerilen, yüzlerce siyasal, ekonomik düşünceler ve düşünce sistemleri vardır. İnsanların bunların birini savunmasının doğal karşılandığı ülkeler insan haklarına dayalı, demokratik ülkelerdir. Ancak otokratik ülkelerde düşünce özgürlüğüne ve düşünceye karşı tahammülsüzlük sözkonusudur.

Demokratik toplumlarda insanların şu veya bu düşünceleri savunmaları hoş karşılanır. Düşünceler karşılıklı ortaya konularak tartışılır. Hukuk, bu düşünceler sistemi içinde tarafsız olması gereken bir kurumdur. Yürürlükteki yasalar ışığında hukuk, insanların düşünce özgürlüğü haklarını korumaya yardımcı olur. Bu hakkın, şu veya bu yolla elden alınmasına, çiğnenmesine engel olur.

Olayımızda sağ bir düşünce ile sola tahammülsüzlüğün sınırları zorlanarak mahkum edilmemiz istenmektedir.

Herhangi bir gazete, parti, kuruluş, yayınevi görüşlerini benimseydiği bir kişinin kitabını yayınlayıp piyasaya sürebilir. Bu olay olağandır. Hatta içinde savunulan düşüncelere katılmasak bile, bize birtakım karşıt şeyler öğrettiği için, saygıyla karşılarız.

Ama toplumda kümelenen insanlar arasında eşitçi ve adil bir anlayışla düşünce tarafsızlığını koruması gereken hukukun, tek yanlı bir anlayışla bir başka düşünceyi susturmaya çalışmasının açıklaması olmaz.

Bu bakımdan Clair Sterling, Suzanne Labin gibi anti-komünizm ticaretinde ün yapmış CIA ajanlarının yazdıklarıyla bizim cezalandırılma temelimizin oluşturulması tüyler ürperticidir. Bu durumu burada hukuk adına bir talihsizlik saydığımızı belirtmek istiyoruz.

İddia makamının böyle bir görevi olduğunu sanmıyoruz. Kafamızda var olduğu iddia edilen düşüncelere karşı, öfkeye kapılarak yıllar boyu hapislerde çürütülmek istenmemizin çağdaş dünyadaki demokratik ve hukuki anlayışla bağdaştırılması mümkün değildir.

20. yüzyılın şu son çeyreğinde çağdaşlaşma mücadelesi veren bir ülkenin öğretmenleri ve aydınları olarak, insanların görüşlerinden do-

layı süründürölmek istenmesini, üstelik bunun hukuk adına yapılmak istenmesini görönce üzülmek elde değildir.

Katledilen hukuk, çiğnenen insan hakları bize bundan başka bir şey düşündürmemektedir.

Toplumdaki bir baskı gurubu olarak Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı (1) Numaralı Askeri Mahkemesinde yargılandığımız ve yukarda sözünü ettiğimiz 1979/ 1109 Esas, 1979/376 karar sayılı 23 Temmuz 1979 tarihli Askeri Yargıtay'ca da onanan dosyamızdaki "ge-rekçeli hüküm"e göre:

*"Ortak menfaatlar etrafında birleşen ve bunları ger-çekleştirmek için siyasal otoriteler üzerinde etki yapmaya çalışan örgütlenmiş gruplar" olan baskı grupları "... siyasi partilerden değişik nitelikler gösterir ve en önemli değişik-liği de; partilerin sürekli siyasi faaliyetlerde bulunan ku-ruluşlar olmasına karşı, baskı grupları siyasal kuruluşlar değildir. Ve sürekli politik girişimler içinde bulunmazlar. Amaç ve derneğin işlevini belirleyen yukardaki maddelerin ışığında TÖB-DER'in bir baskı gurubu olduğunu kabulde zorunluluk bulunmaktadır."*

*"O halde, belirli ve önemli bazı konulara ilişkin TÖB-DER'in durum alması, yönetici kadroya genel görüşünü yansıtmayı, tüzüğü gereği kendi görüşü doğrultusunda ka-muoyu oluşturmaya çalışması işlev ve görevinin gereğidir."*  
(Adı geçen Mahkemenin gerekçeli hükmü, sayfa 6)

İşte biz bu işlev ve görevlerimizi bir baskı gurubu olarak yerine getirdiğimiz için suçlanıyoruz. Oysa, görülüyor ki, daha bir yıl önce Askeri Yargıtay'ca da onanan bu kararla benzer suçlamaların yapıla-mayacağı hukukun yargısıyla ortaya konulmuştur.

- Ülkenin ve Eğitimin demokratikleştirilmesi; öğretmenlerin ve halkın bilimle donandırılması; kültürün, uygarlığın, tekniğin, sanatın, çağdaşlığın özgürce gelişebilmesinin önümüzdeki engellerin temiz-lenmesini istemek eğer 141. maddeyi ihlalse biz cezamızı çekmeye seve seve hazırız.

- Daha insanca yaşamak için düşünceler taşımak suçsa ve ekono-mik, sosyal, politik, kültürel, eğitimsel konularda düşünmek, kafa yor-mak, görüşlerini dile getirmek 141. maddeyi ihlal etmekse biz cezamı-za razıyız.

- İnsanlık dışı faşizme karşı mücadele etmek, yukarıda değindiğimiz gerekçeli hükmün 7. sayfasındaki düşünceyle ele alırsak *"Faşizm, yasalarımızca yasaklanmış insanlık dışı rejimdir. Şayet ülkelerde bu rejim yanlısı olanlar varsa bunlara karşı toplumu mücadeleye çağırmak..."* insanlık görevidir. Faşizme karşı olmak ve onunla mücadele etmek çabasını gösterdiğimiz için 141. maddeyi ihlal mi ettik!

- İnsanların sömürülmeden, boyun eğmeden, başkalarına el-avuç açmadan ve barış içinde, bilim ve uygarlıkla yücelerek güzel yaşamasını istemek için insan hakları, Anayasa ve yasal hakları kullanarak örgütlemek ve yasal çalışmalar yapmak 141. maddeyi ihlal etmekse suçlu olduğumuzu kabul ediyoruz.

- Herkese parasız eğitim hakkı, eğitimde fırsat eşitliği, çağdaş eğitim, anadilde eğitim, yeteneğine göre eğitim, ırkçı - şoven - asimilasyoncu olmayan eğitim, sendika ve grev hakkı, ekonomik güvence, sosyal haklar, öğrenim özgürlüğü, demokratik eğitim ve can güvenliği istemek, bunlar için örgütlenmek ve mücadele vermek, bizlerin aydın öğretmenler olarak görevi değil de, 141. maddeyi ihlal etmekse, verilecek cezanın haklı olduğuna inanacağız.

- Düşünme ve düşündüğünü söyleme hakkı örgütlenme hakkını da beraberinde getirir. İnsanların toplumdaki olaylar karşısında düşüncelerini söylemesinin engellenmesi demokrasinin kadüklüğünü gösterir.

Faaliyetlerimiz kesinlikle TCK'nun 141. maddesini ihlale yönelik değildir. Amacımız kesinlikle 141. maddeyi ihlal etmek olmamıştır.

## 9- SONUÇ VE İSTEM

Davamızdaki sorun, ülkedeki genel özgürlük ve demokratik haklarla ilgili bir sorundur. Bizce bu sorunda en geniş hak ve özgürlüklerden yana olduğumuzu her zaman söyledik, söylüyoruz ve söyleyeceğiz. Asıl özgürlüklere düşman olanlar ve insanlara özgürlükleri layık bulmayanlar suçlu olmalıdırlar.

Biz, düşünce ve anlayışlarımız nedeniyle insanlık düşmanı faşizmin cinayetlerine karşı sessiz kalmadığımız için;

Üyelerimizin hakkını, hukukunu, ekmeğini kararlılıkla korumaya çalıştığımız için;

Daha örgütlü ve daha güçlü mücadele vermek amacıyla sendikal haklar talebini savunup, bu uğurda yasal çalışmalar yaptığımız için;

Çarpık, akıldışı, bilime aykırı eğitim sistemi yerine, akılcı, bilimsel,



yararlı, insan ve yurt gerçeğine uygun bir eğitim sistemi isteyip bunun ilkelerini araştırmaya çalıştığımız için;

İnsan hak ve özgürlüklerini, bilimi, kültürü bağnazca savunduğumuz için;

Emperyalizme, faşizme, şovenizme karşı olduğumuz için;

Suçlandığınız TCK'nun 141/1. maddesini ihlal etmek suçunu işlemediğimiz inancındayız.

Bize isnad edilen suçu işlemedik.

Yargılanmamız boyunca ve bu savunmamızda olayı açıklamaya çalışarak, savunma olanaklarımızın alabildiğine kısıtlı olduğu şu koşullarda suçsuzluğumuzu kanıtlamaya çalıştık.

Yukardan beri açıklamaya çalıştığımız gibi yurtseverlik ve demokratlık görevlerini geri bıraktırılmış bir ülkenin aydın ve ilerici öğretmenleri olarak yerine getirmeye çalıştık. Bunun için suçlanıyoruz. Hem de çürümüş, eskimiş, paslı silahlarla yolumuzdan alıkonulmak, yıllarca sürecektir mahpusluk ve sürgünlerle tehdit edilerek, onurumuzdan, insanlığımızdan ödün vermemiz isteniyor.

Bizden böyle bir ödün beklenmemelidir!

Öğretmenlerin ve halkının yüzüne bakamayan öğretmenler olmak-tansa aç, işsiz, mahpus ve sürgünde yaşamak, ama onurlu ve alnı açık yaşamak daha güzel olsa gerek.

**DERNEĞİMİZİN KAPATILMA İSTEMİNİN REDDİNE VE  
BERAAT'İMİZE KARAR VERİLMESİNİ DİLERİZ.**

## C- AVUKATLARIN SAVUNMASI

TÖB-DER yöneticilerinin bu toplu savunmalarının okunmasından sonra Dernek avukatları bizler, Halit Çelenk, Günfer Karadeniz, Şükrü Günel ve İlhan Dişçi tarafından ortaklaşa hazırlanan bir savunma mahkemeye verilmiştir. Bu savunma duruşmada ortaklaşa okunmuş ve mahkemeye açıklanmıştır. Savunma şöyledir:

SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI

(3) NUMARALI ASKERİ MAHKEMESİNE

ANKARA

Müvekkillerimiz Süleyman Yaşar ve arkadaşları hakkında açılan bu kamu davasında: TÖB-DER'in önceleri yasal bir örgüt olarak kurulduğu, ancak daha sonraları bu yasal görüntü altında yasa dışı bir örgüte dönüştüğü, 1976 yılında Ankara'da yapılan 3. Olağan Genel Kurul Toplantısında iki karar alındığı, daha sonra bu kararların yaşama geçirildiği, Derneğin Marksist-Leninist ideolojiyi kendi üyelerine ve halka kabul ettirmek için çalışmalar yaptığı ve giderek sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerinde egemenlik kurması, yürürlükte bulunan ekonomik ve sosyal düzeni yıkararak yerine Marksist-Leninist bir düzenin getirilmesi doğrultusunda faaliyet gösterdiği ve böylece Türk Ceza Yasasının 141. maddesine aykırı eylemde bulunduğu, demokratik Eğitim Kurultayında yapılan konuşmalar, okunan bildiriler ve dağıtılan broşürlerle de komünizm ve milli duyguları zayıflatıcı propaganda yapıldığı iddia edilmiş ve sanıkların T.C. Yasasının 141 ve 142. maddelerine göre cezalandırılmaları ve Derneğin kapatılması istenilmiştir.

İddianamede ve Esas Hakkındaki Mütalaada, dava ile ilgisi olmayan bir yöntem izlenmiş, konu ideolojik bir alana itilmiş, önceleri Marksizm in ve Sosyalizmin - iddia makamının görüşlerine göre- tanımını yapılmış, izlenen bu yöntem daha da ileri götürülerek davamızla uzaktan-yakından ilgisi olmayan Afganistan ve Çin uygulamalarından bile söz edilerek davaya ideolojik bir nitelik kazandırılmaya çalışılmış-

tır. Bu çabalar gösterilirken bilimsel yönden olsun, hukuk yönünden olsun açık yanlış görüşlere, tanımlamalara ve değerlendirmelere yer verilerek iddia, inandırıcı olmaktan daha da uzaklaşmış ve ciddi dayanaklardan yoksun bir nitelik kazanmıştır.

Oysa davamız, salt hukuk açısından incelenmesi ve değerlendirilmesi gereken bir davadır. Davanın konusu, ne bir sosyalist parti faaliyeti ve ne de ideolojik bir sorunun çözümüdür.

Bu nedenle biz, iddia makamının konumuzla ve davamızla ilgisi olmayan ve bilim açısından yanlış düşünce ve değerlendirmelerle dolu siyasal ve ideolojik açıklamaları üzerinde durmaya gerek görmeden, savunmalarımızı salt hukuk açısından yapmayı yeğliyoruz. Şöyle ki:

TÖB-DER yasal bir demek olarak faaliyetini sürdürürken, iddia edildiği gibi yasa dışı bir örgüt niteliğine dönüşmüş müdür? Marksist-Leninist ideolojiyi kendi üyelerine ve halka yaymak amacıyla faaliyetler göstermiş midir? Yürürlükte bulunan ekonomik ve sosyal düzeni yıkarak yerine Marksist-Leninist ideolojiye dayalı bir düzen getirmek istemiş midir? DEK (Demokratik Eğitim Kurultayı)nda yapılan konuşmalarla komünizm veya milli duygulanı zayıflatıcı propaganda yapmış mıdır?

Bu sorulara yanıt vermeden önce, davamızda sanıklar hakkında uygulanmak istenen 141 ve 142. maddelerin ögeleri, Yargıtay'ın ve Askeri Yargıtay'ın bu konudaki yeni görüşleri ve Anayasa Mahkemesinin maddelerle ilgili son kararı üzerinde durmakta yarar görüyoruz.

Savunmamızda önce davamızı ilgilendiren hukuk kuralları, sonra da müvekkilimiz Derneğin çeşitli faaliyetleri, bu faaliyetlerin hukuk açısından değerlendirilmesi ve daha sonra da DEK toplantısında yapılan konuşmalar üzerinde düşüncelerimizi sunacağız.

## I- HUKUKSAL DAYANAKLAR VE ÖLÇÜLER

### 1. 141 -142. MADDELER:

Bilindiği gibi Türk Ceza Yasasının 141. Maddesi ile 142. Maddesi arasında öge bakımından bir fark bulunmamaktadır. 141. Madde Sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerinde egemenlik kurması ya da sosyal bir sınıfın ortadan kaldırılması veya mevcut ekonomik ve sosyal düzenin yok edilmesi için demek kurmayı, 142. madde de bu

eylemlerin propagandasını ceza yaptırımına bağlamıştır. Bu nedenle aşağıda sunacağımız düşünceler her iki maddeyi de kapsamaktadır.

### **A- Suçun Öğeleri;**

#### **a) Suçun Maddi Öğeleri:**

- Sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini kurmak.

- Sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak,

- Kurulu ekonomik ve sosyal düzenlerden herhangi birini devirmek için dernek kurmak ya da bu derneğe üye olmak veya bu amaçlarla propaganda yapmaktır.

#### **b) Suçun Manevi Öğesi:**

Yukarıda yazılı eylemleri gerçekleştirmek için özel bir kast ve amaç taşımak,

c) Bu eylemleri zor kullanarak gerçekleştirmeyi planlamak ya da propaganda suçunda “Zor” yöntemini önermektir.

Her ne kadar maddelerde *şiddet* ya da *zor* kelimeleri kullanılmamış ise de gerek Meclis müzakerelerinden ve gerekse Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararlarından, maddelerin zor öğesini de içerdiği anlaşılmaktadır. Bu konuda iki örnek göstermekle yetinmek istiyoruz:

Anayasa Mahkemesi, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri, Mahkemesinin, 141. maddenin Anayasaya aykırılığı yolunda ileri sürdüğü itirazı incelemiş, 27.11.1980 gün ve 979/31 Esas ve 980/59 sayılı kararında, maddenin Anayasaya aykırı olmadığı sonucuna varmış ve ancak zor öğesi konusunda karar gerekçesinde şu düşüncelere yer vermiştir:

*“... Bu hükümlerin düzenlenmesinde çok yönlü amaç güldüğü ortadadır. Bu amaçlardan birinin, ihtilalci sosyalizm propagandasını ya da taşıdığı adın önemi olmamakla birlikte aynı amaca yönelen ve bugünkü uygulamada kullanılan deyimlerle komünizm olarak nitelendirilen bir düzenin propagandasını yasaklamak olduğu açıktır. Gerçekten, ihtilalci sosyalizm ya da başka deyimle komünizm, burjuva sınıfını cebir ve ihtilal yoluyla ortadan kaldırarak proleterya (işçi-sınıfı) diktatörlüğünü kurmayı, tüm üretim araçlarını kamuya maletmeyi ve özel mülkiyeti kaldırmayı amaçlayan bir düşünce akımıdır. Nitekim anılan fıkra da yer alan tahakküm, tesis etmek, ortadan kaldırmak ve devir-*

*mek sözcükleri, komünizmin ana ögesi olan ncebir”in varlığını açıkça ortaya koymaktadırlar.” (Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi Sayı: 18, Sayfa 361)*

Askeri Yargıtay 3. Dairesi de son olarak 27.10.1981 gün, 981/386 esas ve 1981/ 406 sayılı kararında, maddelerde zor ögesinin bulunduğunu şöyle ifade etmiştir:

*“Komünizm propagandası yapma suçunun unsurları ile cezası T.C.K.nun 142/1. maddesinde gösterilmiştir. Bu madde hükmü cebre dayalı sınıf kavgasının propaganda-sını suç saymaktadır. Söz konusu maddeleri ‘Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü kurması, sosyal bir sınıfı ortadan kaldırması, memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmesi’ kavramları birbirini tamamlayıcı nitelikte olup, açıkça cebre dayalı sınıf kavgasını kapsamakta ve bunu hedef almaktadır.”*

Görülüyor ki Anayasa Mahkemesi, Askeri Yargıtay ve Yargıtay’ın birçok kararlarında 141 ve 142. maddelerin cebir ögesini içerdiği kabul edilmektedir.

#### **B- 141. Maddenin Uygulanmasında Askeri Yargıtay’ın Görüşü:**

*Askeri Yargıtay Daireler Kurulu 141. madde ile ilgili davalarda kurucu ve üyelik için kesin kanıta ihtiyaç olduğu görüşünü benimsemiştir. Daireler Kurulu, 28.5.1981 gün ve 981/62-60 sayılı kararında “bir kişinin Türk Ceza Yasasının 141. maddesinin 1.2.3. fıkralarında yazılı cemiyetlere girdiğini kabul edebilmek için bu yolda kesin ve tereddüte meydan vermeyecek delillerin olması veya sanığın bu cemiyetlere girdiğini gösterebilecek nitelikte eylemlerinin tesbit edilmesi gerekir.” demektedir.*

Davamız bakımından burada önemli olan hukuksal ölçü, iddianın kabul edilebilmesi için kesin ve duraksamaya yer vermeyecek kanıtların elde edilmesidir. Başka bir deyişle, bu tür davalarda yorum ya da kıyas yollarıyla suçun işlenmiş sayılamayacağıdır, özellikle yürürlükte bulunan yasalara göre kurulan ve yasal olarak faaliyetlerini sürdüren bir derneğin yasa dışı nitelik kazandığı iddia edilen davamızda yorum ve kıyaslamayı reddeden bu görüşlerin önemli olduğu açıktır.

#### **C- 142. Maddenin uygulanmasında propaganda’dan ne anlaşılacak gerektiği, 5435 sayılı yasanın gerekçesi 51 sayılı**

## Adalet Komisyonu kararında şöyle açıklanmıştır:

*“Propaganda, bu fikirleri, her ne vasıta ile olursa olsun, taraftar kazanmak kasdıyle yapmaktır. Propagandada yayma, yani aleniyet bir unsur olarak aranır. İkinci unsur da bu fikirleri yaymaya matuf vasıtaların başkaları tarafından sadece görülmesi değil, onları taraftar olarak kazanma kastının bulunmasıdır. Komünizmin, içtimai ve iktisadi temel nizamlar hakkındaki görüşünü ve anarşizmin siyasi ve hukuki temel nizamlar önündeki anlayışını mücerret olarak izah etmek veya ilmi kritik yapmak, bu fikirlerin tesiri altında bırakarak, bunların doğruluğuna ve tatbik edilmesi faydalı olacağına dair, muhataplarında bir kanaat hasıl etmek kastı anlaşılmadıkça cezalandıramaz.”*

Sanık müvekkillerimizin bir bölümü hakkında uygulanılması istenilen 141/1. maddenin ögeleri açısından bu karar büyük önem taşımaktadır.

## 2- YASA DIŞINA DÖNÜŞME İDDİASI VE “KAZANILMIŞ HAKLAR”

*“Kazanılmış hak”* kavramı davamız ve bu davada ileri sürülen iddialar açısından büyük önem taşımaktadır.

Kazanılmış hak kavramı, hukuk devleti ilkesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Yasal bir dernek olarak kumlan TÖB-DER’in, yasadışı bir örgüte dönüştüğü iddia edilen davamızda, kazanılmış hakların ihlal edilemeyeceği ilkesi, özel bir önem taşımaktadır. Şöyle ki; iddianamede ve esas hakkındaki mütalaada, müvekkilimiz derneğin, gösterdiği tüm faaliyetlerinden, yayınlarından, toplantılarından yargılanmış ve beraat etmiş olmasına rağmen, beraatle sonuçlanan mahkeme kararları ve takipsizlik kararları yok sayılarak sanıkların suçlulukları ileri sürülmekte ve aynı eylemlerden ikinci kez yargılanmak istenmektedir.

Bu tür bir iddia, Anayasanın ikinci maddesinde kabul edilen Hukuk Devleti ilkesinin “onsuz olmaz” ögesi olan “Kazanılmış Haklar”ı ortadan kaldırmaktadır.

Anayasa Mahkemesi 25.2.1966 gün ve 751 Sayılı yasanın iptali isteğiyle açılan davada, Hukuk Devleti ilkesini şöyle tanımlamıştır:

*“Hukuk Devleti, demek insan haklarına saygı gösteren ve bu hakları koruyucu adil bir hukuk düzeni kuran ve bunu*

*devam ettirmeye kendini yükümlü sayan, bütün davranışlarında hukuk ve Anayasaya uyan, bütün eylem ve işlemleri yargı denetimine bağlı bulunan bir devlettir. İnsan hak ve hürriyetlerinin ve toplumun huzur ve refahının güvenlik altına alınması ise, ancak ve ancak hukuki durumlarda kararlılık sağlamakla olabilir.”*

Yine Anayasa Mahkemesi, yukarıda anılan kararında, “Kazanılmış Hak” kavramının, Hukuk Devleti içinde olduğunu, ve hukuk devletinin ayrılmaz bir parçası bulunduğunu şöyle açıklamıştır:

*“Hukuki durumlarda kararlılık ise, hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biri olan (Kazanılmış Hak Kavramı’nın) benimsenmesi ile gerçekleşebilir.” (8.4.1963 günlü ve 63-16/88 Sayılı, 11.10.1963 günlü ve 63/124-243 Sayılı, 13.5.1964 günlü ve 63/99 sayılı ve 11.12.1964 günlü ve 63/138, 964/71 sayılı, 5.3.1965 günlü ve 63/171-65/3 sayılı kararların gerekçeleri Fuat Azgur, Anayasa Nizamı Sayfa 61)*

Yargılama işlevleri, C. Savcılar tarafından yapılan soruşturmalar sonunda verilen kararlar, kişiler için bazı haklar doğurur ki, bunlar kazanılmış hakların başında gelir. Mahkemelerden verilen beraat kararları, C. Savcılar tarafından verilen takipsizlik kararları, zaman aşımı ve hak düşürücü sürelerin geçmesi sonunda dava açılmayacağına ilişkin hukuk normları kişiler için kazanılmış haklar doğurur. Bu haklar dokunulamayan haklardandır. Gerek iç hukukta ve gerekse uluslararası hukuk alanında kazanılmış hakların dokunulmazlığı temel bir ilke olarak kabul edilmektedir.

Kazanılmış hakların korunması ve zaman aşımı kavramı, Anayasa Mahkemesi Kararlarında açıklandığı gibi, toplumda istikrarı yani kararlılığı sağlayan ilkelerdir. Kazanılmış hakların korunması toplum yaşamında güveni, kişilerin yarınlarına güvenle bakmalarını sağlar. Bu ilkeye uyulmadığı takdirde toplumda kararlılık ve güven ortadan kalkar, kişi yarınından kuşku duyar ve toplumda huzursuzluk başlar.

Özellikle hakkında dava açılarak yargı organlarında yargılanan ve beraat eden gerçek ve tüzel kişiler için verilen bu aklanma kararlarına itibar edilmemesi devlete olan güveni sarsar, hukuk düzenini ve hukuk devleti ilkesini ortadan kaldırır. Kazanılmış hakların başında mahkeme kararları gelir. Zaman aşımı ya da hak düşürücü sürelerin geçmesi sonunda yasal olarak dava açmak olanağının ortadan kalkması da

ve kişiler için kazanılmış bir hak doğurur. Bu haklar, hukuk ilkelerine göre hiçbir suretle ihlal edilemez. Bu hakların ihlal edilmesi, yasanın ve mahkeme kararlarının tanınmaması, hiçe sayılması anlamına gelir ki, yasalara saygıya dayanan hukuk devleti ilkesi böyle bir tutumu reddeder. Kazanılmış hakların tanınmaması ile Anayasanın hukuk devletini düzenleyen temel ilkesi çiğnenmiş olur.

Bu Anayasal ve yasal nedenlerle gerek iddianamede ve gerekse esas hakkındaki mütalaada, yapılan yayınlar konusunda hak düşürücü sürelerin geçmiş olmasının gözönüne alınmaması, bu yasal kurala itibar edilmemesi, ve mahkemelerce verilen beraat kararlarının yok sayılması başta Anayasa olmak üzere, yasalara ve Anayasa Mahkemesi Kararlarına ve Hukuk Devleti ilkesine ters düşmektedir.

Bu nedenlerle, yargılanarak mahkeme kararlarına bağlanan konuşma, yayın ve toplantı gibi eylemler ve zaman aşımı nedeniyle hakkında dava açma olanağı bulunmayan yayınlar, müvekkilimiz derneğin yasa dışına dönüştüğü iddiasına dayanak ve delil olarak ele alınamaz.

### **3- DERNEĞİ BAĞLAYAN VE BAĞLAMAYAN KARAR VE KONUŞMALAR:**

Her derneğin ya da tüzel kişinin Yönetim ve Karar organları kendi tüzüklerinde gösterilmiştir. Bu tüzükler kuruluş yasalarına ve dernekler yasasına göre saptanmıştır. TÖB-DER Tüzüğü'nün 15. maddesinde de bu yetkili organlar açıkça gösterilmiştir. Bunlar özetle, derneğin yönetim kurulu, denetleme kurulu, ve disiplin kuruludur. Bu organlar tarafından verilen kararlar derneğin tüzel kişiliğinin kararları sayılır ve tüzel kişiliği bağlayıcı bir nitelik taşır. Bu organlar dışında, derneğin başkanı ya da yönetim kurulu üyeleri de olsa, dernek üyelerinin kendi şahısları adına yaptıkları konuşmalar ya da gösterdikleri faaliyetler yasa ve tüzük hükümlerine göre derneği bağlamaz. Genel Kurullarda çağrılı bulunan konuk kişilerin konuşmaları da derneği ve dernek yönetimini bağlayamaz. Bu kişilerin konuşmalarında suç varsa bunların koğuşturulması görevi C. Savcılarına aittir. Yapılan mitinglerde, mitinge şu ya da bu şekilde katılan kişilerin ya da grupların attıkları sloganlar ya da tertip heyetinin saptamaları dışında taşıdıkları afişlerin içeriği de tertip heyetini ve de derneği sorumlu kılamaz. 171 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası bu konuda açık hükümler getirmiştir. Sözü geçen yasa, bu gibi hallerde kimlerin ve nasıl sorumlu tutulabileceğini saptamıştır. 171 Sayılı Yasa, Toplantı ve Gösteri yürüyüş-



lerinde yapılan konuşmalardan, tertip heyetini bile sorumlu tutmamış, ancak toplantı düzeninin bozulması hallerinde bunun önlenmesi ya da toplantının dağıtılması için toplantı yöneticilerine kolluk görevlilerini uyarma ve onlardan yardım isteme görevini yüklemiştir.

1630 Sayılı Dernekler yasası ve 171 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası birlikte incelendiğinde; toplantı ve yürüyüşlerde konuk kişilerin yaptıkları konuşmaları, yönetim organlarında görevli olup da bu organlar adına konuşma yapan kişiler dışında kalan dernek üyelerinin konuşmalarının - bu konuşmalarda suç olsa bile- derneği değil, konuşan kişileri bağlayacağı açıkça anlaşılır. Anayasa ve Ceza Yasamıza göre “suç ve cezaların kişiselliği” ilkesi de bunu gerektirir.

Bir örneği ekli olarak sunulan Ankara 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 2.11.1967 gün ve 966/574 Esas ve 1967/495 sayılı kararından, toplantılarda yapılan bu tür konuşmalar nedeniyle divan başkanının bile cezai yönden sorumlu tutulmayacağı anlaşılmaktadır.

Bu yönden, İddianamede ve Esas Hakkında Mütalaada konuk kişiler tarafından ya da dernek organları adına yapılmayan konuşmalardan derneği sorumlu tutma yolundaki düşünceler yürürlükteki yasalara, ceza hukuku ilkelerine ve mahkeme kararlarına ters düşmektedir. Bu tür konuşmaları dernek tüzel kişiliğine mal ederek dernek için bundan sonuçlar çıkarmak hukuk dışı bir tutum ve değerlendirmedir.

#### 4- TAKİPSİZLİK KARARI

Davaya konu yapılan Demokratik Eğitim Kurultayından sonra Kurultayda görüşülen bildirileri ve yapılan konuşmaları içeren “*Demokratik Eğitim Kurultayı*” adlı 2 cilt halinde bir kitap yayınlanmıştır. Bu kitap, toplantıda dağıtılan bildiriler, broşürler, yapılan konuşmalar ve konuşmaların bant tapeleri Ankara Basın Savcılığınca incelenmiş, bu konuda bilirkişi raporu da alınarak kitap içeriğinde, bildiriler ve konuşmalarda herhangi bir suç ögesi görülmediğinden bu konuda takipsizlik kararı verilmiştir.

Bu karar aynen şöyledir:

*“Söz konusu toplantıya çeşitli dernek ve kuruluşlar katılmış olup, toplantı günleri boyunca bu kuruluşlara ait çeşitli kişiler konuşmalar yapmış ve yine toplantı ile ilgili bildiriler dağıtılıp kitap ve broşürler bastırılmıştır.*

*Toplantılarda yapılan tüm konuşmaların bant çözümü*

yapılmış, dağıtılan ve bastırılan kitap ve bildiriler alınarak evraka eklenmiş olup, gerek yapılan konuşmalar gerekse evraka eklenen basılı eserler. Prof. Dr. Yılmaz Günel'a incelettirilmiş olup, verilen raporda, "incelenen konuşma bildirge ve diğer açıklamalarda TCK'nun 141, 142, 159, 311 ve 312. maddelerinde öngörülen suçların yasal unsurlarının bulunmadığı' kanaati sonuç olarak bildirilmiş olmakla ve memuriyetimizce de yapılan bu kurultaydaki konuşma ve bildirgelerde resen takibi gereken herhangi bir suçun yasal unsurları görülmemekle toplantı ve tertip heyeti üyeleri hakkında KAMU ADINA KOĞUŞTURMA YAPILMASINA YER OLMADIĞINA" karar verildi. (21.4.1978)

İtiraz yolu açık olmak üzere verilen bu karara Ceza Yargılamaları Usulü Yasanın 165-170. maddeleri gereğince herhangi bir itiraz yapılmadığından karar kesinleşmiştir.

Kesinleşen böyle bir karara rağmen iddia makamı, kitapta yayınlanan bildirilerle ve toplantıda yapılan konuşmalarla suç işlendiğini ileri sürerek kamu davası açmıştır.

Bu davanın hukuk açısından dinlenme olanağı yoktur. Şöyle ki:

A- Takipsizlik kararları, itiraz edilebilen kararlardandır. Yasal süre içinde itiraz edilmez ya da yapılan itiraz reddedilirse takipsizlik kararı kesinleşir. Ve verildiği konuda "bir suçsuzluk belgesi" oluşturur.

B- Böyle bir karara rağmen dava açılabilmesi yasanın gösterdiği koşulların gerçekleşmesine bağlıdır. Bu koşullar C. Y. U. Yasasının 167/2. ve Askeri Ceza Yargılamaları Usulü Yasasının 109/3. maddelerinde gösterilmiştir. Askeri Usulün 109/3. maddesi, Ceza Yargılamaları Usulü Yasasının 167/2. maddesine paralel olarak şöyle demektedir:

*"İtiraz reddedildikten sonra kamu davası, ancak yeni olaylara ve yeni delillere dayanılarak açılabilir."*

Ceza Usulü Hukuku Hocamız Tahir TANER. *"Ceza Muhakemeleri Usulü"* adlı kitabında ve 249. sayfada, takipsizlik kararlarına rağmen dava açılabilmesi için *"yeni vakıalar ve yeni delillerin mevcudiyeti şarttır"* demektedir, öteki Ceza Usul Hukuku öğretim üyeleri de bu konuda düşünce birliği halindedirler. Yukarıya alınan yasa hükmü o kadar açıktır ki, hiçbir hukukçu ya da öğretim üyesi bunun aksine bir düşünce ileri sürmemiştir.

C- Takipsizlik Kararına rağmen dava açılabilmesi için yeni vakıa-

lar ve deliller de yeterli değildir. Bunun için önce takipsizlik kararının C. Savcılığınca kaldırılması ve ondan sonra dava açılması gerekir. Takipsizlik kararı ortadan kaldırılmadıkça kamu davası açamaz.

Olayımızda takipsizlik kararı yürürlükte olup, C. Savcılığınca kaldırılmamış ve iddia makamı tarafından bu kararın kaldırıldığına ilişkin bir belge mahkemeye sunulmamıştır.

İşte, hukuk açısından *“Takipsizlik kararları Muhkem Kaziye oluşturmaz.”* denildiği zaman bu hükümler ve bu yasal koşullar anlaşılır. *“Takipsizlik kararı Muhkem Kaziye değildir”* demek, bu kararların hukukça bir değeri yoktur, bunlar hiçbir zaman bir *“suçsuzluk belgesi oluşturmaz”* demek değildir. Bunun anlamı, yeni vakıalar ve yeni deliller elde edildiği takdirde dava açılabilir demektir. Bu olaylar ve deliller ortaya çıkmadıkça takipsizlik kararları suçsuzluğun geçerli bir belgesi sayılırlar.

D- Yasanın bu açık hükümlerine ve doktrine göre DEK hakkında verilen takipsizlik kararı suçsuzluğun kesin bir belgesidir. Çünkü dosyada bulunan takipsizlik kararında: *“Söz konusu toplantıya çeşitli dernek ve kuruluşlar katılmış olup, toplantı günleri boyunca bu kuruluşlara ait çeşitli kişiler konuşmalar yapmış ve yine toplantı ile ilgili bildiriler dağıtılıp kitap ve broşürler bastırılmıştır. Toplantıda yapılan tüm konuşmaların bant çözümü yapılmış, dağıtılan ve bastırılan kitap ve bildiriler alınarak evraka eklenmiştir.”* denilmektedir. Demek ki bu karar verilirken bildiriler konuşmalar ve ses bantları incelenmiş, bu konuda bilirkişi incelemesi de yapılmış ve sonucuna göre karar verilmiştir.

Bugün dava dosyasında DEK ile ilgili bunlardan başka bir delil var mıdır? İddia Makamı bunlar dışında bir delil ortaya koyabilmiş midir? Hayır koyamamıştır. Hatta bugün yapılan soruşturmalara ve yazılan teskerelere rağmen ses bantları bile bulunamamıştır. Yani takipsizlik kararını veren C. Savcılığı bugünkünden daha geniş bir delil incelemesi yaparak bu kararı vermiştir.

Askeri Yargılama Usulü Yasasının 109/3. maddesi karşısında C. Savcılığınca takipsizlik kararı verilmeden önce incelenen deliller dışında herhangi bir delil ortaya koyamayan ve mevcut takipsizlik kararının kaldırılması yolunda bir karar ibraz edemeyen iddia makamının aynı konuda dava açması ve müvekkillerimizin cezalandırılmalarını istemesi, kazanılmış hakları ve giderek Hukuk Devleti ilkesini ortadan kaldırdığı gibi yürürlükteki yasalara da açıkta ters düşmektedir.

Bu nedenlerle DEK ile ilgili davanın görülmesi ve dinlenmesi yasal

olarak olanaksızdır.

## 5- POLİTİKA NEDİR?

Burada iddia ve Esas Hakkındaki Mütalaaya egemen olan bir yanlış görüşe işaret etmek istiyoruz. Bu da İddia Makamının Politika anlayışıdır.

Esas Hakkındaki Mütalaanın 5. Sayfasında yeralan “*öğretmenlere siyaset yapmak yasaklanmıştır.*” sözleri bunun örneğidir. Esas Hakkındaki Mütalaada TÖB-DER’in amacından saparak Marksist-Leninist doğrultuda politik bir örgüte dönüştüğü ileri sürülmekte ve tüm iddialar giderek, bütünüyle dava bu yanlış görüş üzerine oturtulmaktadır.

Bu anlayışa göre dernek yöneticilerinin, sendikal haklar için mücadele etmesi siyaset yapmaktır, barıştan söz etmesi siyaset yapmaktır, faşizme ve emperyalizme karşı çıkması siyaset yapmaktır, D.G.M. lerin kaldırılmasını istemesi, grev hakkını savunması siyaset yapmaktır.

Örnekler çoğaltılabilir. Ama, acaba bütün bunlar politika mıdır, ve politika nedir?

Eğer sayın Savcı Dernekler Yasasını ve Siyasi Partiler Yasasını inceleyeydi bu yanılgıya düşmeyecek, Anayasal ve yasal haklarını kullanan müvekkilimiz öğretmenleri suçlama yoluna gitmeyecekti.

1630 Sayılı dernekler yasaının “*Kurulması Yasak Dernekler*” başlığını taşıyan 4. Maddesinin (1) bendinde derneklere siyaset yapma yasağı şöyle tanımlanmıştır: “*Belli bir siyasi partiyi desteklemek veya aleyhinde çalışmak, yahut siyasi partiler arasında işbirliği sağlamak, ve yahut T.B.M.M. üyeliği veya mahalli idareler veya mahalle muhtarlık yahut ihtiyar heyeti seçimlerinde bir siyasi partiyi veya adaylarından birini veya birkaçını ve yahut bağımsız bir-adayı veya adayları desteklemek veya kazanmalarını önlemek, yahut bunlar arasında işbirliği sağlamak,*”

Siyasi partiler yasağı da 1. maddesinde, buna paralel hükümler getirmiştir.

Görülüyor ki politika, yani dernekler için yasaklanan siyaset, yasanın açık hükmüne göre iktidar mücadelesine katılmadır. Yasa, düşünce açıklama özgürlüğü ile siyasi faaliyet yasağını birbirinden kesin çizgilerle ayırmıştır. Dernekler Yasasının getirdiği bu siyaset yasağı dışında yurdu ve ülkeyi ilgilendiren tüm konularda gerçek ve tüzel kişiler düşüncelerini açıklamak hakkına sahiptirler. Bu hak, olay tarihinde ve

halen yürürlükte bulunan Anayasanın 20. maddesinin güvencesi altındadır. Anayasal bir hakkın kullanılmasını suçlamak ise Anayasayı tanımamaktan başka bir anlam taşıyamaz.

Bu açıdan, barıştan, sendikalaşma hakkından, grev hakkından, faşizmden, emperyalizmden, NATO'dan, Toprak Reformundan ve benzeri yurt sorunlarından söz etmek ve bu konularda düşünce açıklamak siyaset yapma anlamına gelemmez. Bu konuda faşizmle ve emperyalizmle ilgili bir kararı örnek göstermekle yetinmek istiyoruz. Ankara 8. Asliye Ceza Mahkemesinin kesinleşen 25.6.1975 gün, 1975/106 Esas ve 1975/297 Sayılı kararında şöyle denilmektedir:

*“Türkiye’de faşizme ve emperyalizme samimiyetle karşı çıkmak, her Türk vatandaşının görevidir, namus borcudur, insan olma haysiyetinin gereğidir. Faşizme ve emperyalizme karşı çıkmayan, samimiyetle bunu kınamayan bir toplumun mevcut dünya koşulları içinde insanca yaşamaya, insan olmaya, haysiyetli hayat sürmeye hakkı yoktur.”*

Karar sonunda bu gerekçe ile faşizmi ve emperyalizmi suçlayan ve buna karşı çıkan müvekkillerimiz hakkında beraat kararı verilmiştir.

Öte yandan faşist bir yönetimi ülkeye getirmek isteyen bir siyasi partinin yöneticileri halen bu suçtan yargılanmaktadır.

İddia makamı tarafından üzerinde sık sık durulan **“ırkçı - şoven ve asimilasyoncu eğitime son” sloganı, daha önce yargılama konusu yapılmış ve suç niteliği taşımadığı sonucuna varılarak bu konuda beraat kararı verilmiştir. Karar örneği dosyadadır.**

Görülüyor ki iddia makamının, açtığı davaya esas aldığı, bu görüşler Anayasa ve Yasanın açık hükümleri karşısında hukuksal bir değer taşımamaktadır. Bütün bunlar iddia makamının olaya bakış açısının yanlış olduğunu göstermektedir.

## 6- TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI

Burada iddia makamının başka bir yanılışına değinmek istiyoruz. Sayın Savcı, 1971 yılında Türkiye Öğretmenler Sendikasının, yasa dışı faaliyetlerinden ötürü kapatıldığını iddia etmektedir. Mahkemeye verilen karar örneğinden anlaşıldığı gibi, TÖS yasa dışı faaliyetlerinden ötürü kapatılmamış, aksine bu konuda açılan dava sonunda beraat etmiştir.

Bilindiği gibi, 12 Mart döneminde Anayasada yapılan değişiklikler-

le memur sendikaları ortadan kaldırılmıştır. Anayasa değişikliğinden önce yürürlükte bulunan Anayasa hükümlerine ve 624 sayılı Personel Sendikaları yasasına göre kurulmuş olan TÖS, Anayasa değişikliğinden sonra hukuksal dayanağını yitirmiş ve hukuksal varlığı otomatik olarak kendiliğinden ortadan kalkmıştır.

Gerçek bu iken, mahkemenizi yanlış değerlendirmelere itecek şekilde TÖS'ün yasa dışı faaliyetlerinden ötürü kapatıldığını ileri sürmek ciddiyyetten uzak ve üzücüdür.

## 7- SES BANTLARI

Davamızda, iddia makamının dayanak olarak gösterdiği delillerden birisi de ses bantlarıdır. Hazırlık soruşturması aşamasında bazı bant tapeleri dosyaya konulmuş ve bu bant tapeleriyle sanıklar suçlanmaya çalışılmıştır. Son soruşturma esnasında ise, bant tapelerine itiraz edildiğinden mahkemenizce bantların emniyet müdürlüğünden getirilmesi istenmiş ise de, bantların bulunamadığı emniyet cevaplarından anlaşılmış ve böylece bant tapeleriyle bantları karşılaştırma olanağı ortadan kalkmıştır.

Bilindiği gibi ses bantları tek başına delil niteliği taşımamaktadır. Daha 1970 yıllarında bilim çevreleri ve üniversiteler bu konuda görüşlerini bildirmişlerdir. Anayasa Mahkemesi de ses bantlarının delil sayılabilmesini, kimi koşulların gerçekleşmesine bağlamıştır. İstanbul Teknik Üniversitesinin bu konuda İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığına verdiği mütalaa şöyledir:

*“Bir ses bantındaki seslerin kime ait olduğunun, seslerin sahipleri konuşmaları yaptıkları kabul etmedikleri müddetçe, fenni bir şekilde ve itiraz kabul etmeyecek tarzda (parmak izinde olduğu gibi) tesbit etmeye henüz imkan yoktur. Bu konu üzerinde batı memleketlerindeki çalışmalar da henüz olumlu bir sonuç vermemiştir.”*

Bu rapor örneğini ekte sunuyoruz.

12 Eylül sonrası Ankara 1 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinin, eski Adalet Bakanlarından birisi hakkında açılan bir dava dolayısıyla İstanbul Teknik Üniversitesinden mütalaa istemesi üzerine, adı geçen üniversitenin telekomünikasyon kürsüsü, yukarıdaki mütalaaı aynen vermiş ve yinelemiştir. (Dosya Numarası: 980/1518 Esas)

Alman Federal Temyiz Mahkemesi Genel Kurulu; 14.6.1960 günlü kararında, Anayasamızın da kabul ettiği *kişinin susma hakkı*'nı ve kendi aleyhine tanıklığa zorlanamayacağı ilkesini gözönüne alarak bu konuda şu kararı vermiştir:

*"Mahkememiz de ses bantlarını dinlemekten kaçınmıştır. Hukuka aykırı şekilde bantta alınmış sözlerin, bu sözleri söyleyenin sanık olduğu bir davada, sanığa karşı delil olarak kullanılması, mahkememizce hukuka aykırı görülmüştür. Sanık kendi aleyhine tanıklığa zorlanamayacağına göre bir hukuk devletinde kendisinden gizilce zaptedilmiş konuşmaları da rızası olmaksızın delil olarak değerlendiremez."* (Gizli dinleme, Enis Coşkun)

1970 yılında Lahey'de toplanan ve Türkiye'nin de katıldığı 6. Adalet Bakanları toplantısında *"rızasız dinleme"* nin, *"özel yaşam"*a bir sızma olduğuna karar verilmiştir. (Aynı yapıt)

Anayasa Mahkemesi de Tabii Senatör Osman Köksal'ın dokunulmazlığının kaldırılması ile ilgili olarak açılan bir dava sonunda, ses bantlarının yasaya uygun olarak elde edilmesi gerektiğine, yetkili mercilerce verilecek bir karar üzerine, önceden toplantıya katılan kişilerin adlarının, toplantı yerinin ve konuşmaları dinleyen kişilerin bir tutanakla saptanması icabettiğine ve ancak bu koşullarla elde edilecek bantların yasallık kazanabileceğine ve diğer delillerle doğrulandığı takdirde, bir değer taşıyabileceğine karar vermiştir.

Davamızda, itiraz konusu bant tapelerinin dayanağı olan ses bantları dosyada mevcut olmadığı gibi, dinleme de, Anayasa Mahkemesinin öngördüğü ve yukarıda açıklanan koşullarda yerine getirilmemiştir. Dosyada buna ilişkin herhangi bir karar ve tutanak bulunmamaktadır. Bu açıdan olayımızda dosyada bulunan bant tapelerini yasal bir delil ve dayanak olarak kabul etmek olanaksızdır.

## **8- HUKUKSAL DAYANAKLAR KONUSUNDAKİ AÇIKLAMALARIMIZI BİTİRMEDEN ÖNCE, BİR NOKTAYI VURGULAMAKTA YARAR GÖRÜYORUZ:**

İddianame ve Esas Hakkındaki Mütalaada, TÖB-DER ile ilgili olarak ortaya konulan ve suç sayılan eylemler; olağan bir dönemde, hukuk devleti ilkesine, belli bir oranda saygı duyulan bir ortamda meydana gelmiştir. Her toplumda ve toplumsal gelişmenin her döne-

minde bir devlet düzeni, bir hukuk düzeni var olagelmıştır. Bu düzen, Anayasaların ve yasaların çizdiği sınırlar içinde, yargı organlarının verdiği kararlarla yürütülür. Dava konusu eylemlerin meydana geldiği dönemde de bir devlet, bir hukuk düzeni vardı. Bu devlet, yasama, yürütme ve yargı organları ile faaliyet halinde olup, mevcut düzeni koruyordu. Yürütmeye bağlı birimler, kolluk kuvvetleri ve C. Savcılar suçları izliyor ve gerek görülen hallerde kamu davaları açıyordu. Eylemler yargı denetiminden geçiyor, suç işlenip işlenmediği, yasa sınırlarının aşıp aşılmadığı saptanıyordu. Yürürlükteki Anayasa'nın ve yasaların tanıdığı hak ve özgürlükleri kullanan müvekkilimiz dernek yöneticileri ve üyeleri toplantılar, yürüyüşler düzenliyor, konuşmalar yapıyor ve derneğin amacı doğrultusunda faaliyet gösteriyordu. Bu eylemlerin ve çalışmaların suç oluşturduğunu ileri süren savcılar kamu davaları açıyor ve mahkemeler, yasalara göre bu eylemlerin herhangi bir suç oluşturmadığı sonucuna varıyor ve beraat kararları veriyordu.

Bu beraat kararlarının büyük bir bölümü dosyadadır.

Günümüzde de aynı Anayasa, bu Anayasanın konumuzla ilgili hükümleri ve yasalar yürürlüktedir. Ceza Yasası, Dernekler Yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası, Basın Yasası ve Yargılama Usul Yasaları yine yürürlüktedir.

O dönemde suç sayılmayan, Mahkeme kararları ile suç oluşturmadığı anlaşılan ya da yasalara göre zaman aşımı ve hak düşürücü süreler nedeniyle koğuşturulması olanaksız bulunan kimi eylemlerin, bugün yeniden müvekkilimizimizin karşısına çıkarılması, hukuk devleti ilkesi ile ve hukuk devleti ilkesinin temel öğelerinden biri olan kazanılmış haklarla bağdaşabilir mi? Toplumda istikrar kavramı ile barışabilir mi?

**Olağanüstü dönem gerekçesiyle, kurulu bir düzenin geçmiş işlevleri geçersiz sayılarak o düzenin bahsettiği haklar (kazanılmış haklar) ortadan kaldırılabilir mi? Kusurlu olduğu ileri sürülen bir toplumsal düzenin hesabı, o düzenin yargıya ilişkin işlemlerine ve kararlarına itibar edilmeyerek müvekkilimizden sorulabilir mi? Vatandaş, yargı organları önünde aklandıktan sonra yeniden yargılanabilir mi?**

**Böyle bir tutum, "müesses nizam"ı korumak iddiasında olan 141. madde ile bağdaşabilir mi? Bir yandan müesses nizamın korunması öte yandan bu nizamın tanıdığı hakların tanınmaması bir çelişki değil midir?**

İşte bu davada ileri sürülen iddialar kabul edildiği, kazanılmış hak-



lara saygı duyulmadığı, mahkeme kararları ve takipsizlik kararları kenara itildiği takdirde böylesine çelişkili ve hukukla bağdaşmayan bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Bunun takdirini ve değerlendirilmesini, tarihin önünde, mahkemenize bırakıyoruz.

## II. İDDİA, MÜTALAA VE DELİLLER

Sayın Başkan, Sayın Yargıçlar, Avukatın görevi salt müvekkillerinin hak ve çıkarlarını korumak değil aynı zamanda toplumun hak ve çıkarlarını da savunmaktır. Bunun bilincinde olarak iddia, mütalaa ve delillerin değerlendirilmesini yapacağız.

### 1-A) OLAĞANÜSTÜ KOŞULLARDA HAZIRLANMIŞ – OLAĞANÜSTÜ SUÇLAMALARI İÇEREN BİR İDDİANAME İLE KARŞI KARŞIYAYIZ:

Olağanüstü bir dönemin içinde bulunduğumuz gerçektir. Olağanüstü durumların en belirgin özelliklerinden biri de olağan durumlarda pek rastlanmayan suçlamaların ve yargılamaların gündeme gelmesidir. İşte, iddianamenin böyle olağanüstü bir durumda kaleme alındığını, olağanüstü suçlamaları içerdiğini söylerken pekte haksız sayılmayız. Özene bezene hazırlanmış 162 sayfalık bir iddianamede daha ciddi delillerin sunulmasını istedik. Ancak karşımıza çıka çıka yıllardır basın yasasının hükümlerine uygun olarak çıkarılan TÖB-DER Dergisi, TÖB-DER ajansı, yayınlar ve defalarca yargı organlarınca aklanmış kongreler, toplantılar ve diğerleri... İddianamenin tek bir dayanağı vardır. Yorum ve istidlal. Tüm iddianame şu platformda kaleme alınmıştır. Alıntı, kıyas; kıyas, alıntı. Özene bezene 162 sayfa olarak hazırlanan bu iddianameye kelime kelime cevap vermek ve her kelimesini eleştirmek istedik. Ama bu eleştiriye tarihe bırakıyoruz. Çünkü en büyük yargılayıcı tarihtir. Kararı o verecektir.

### 1-B) SİYASİ DAVALAR SİYASET DIŞI TUTULMALIDIR:

Sayın Mahkemenizde görülmekte olan TÖB-DER Davası siyasi etkenler altında açılmış, siyasi içerikli bir davadır. Ve bu tür siyasi davaları siyaset dışı tutabilmekle görevli süljeler, Hakim – Savcı – Avukat üçgenidir. Ve bu süljelerin ortak sorumlulukları vardır. Bu tür davalara çeşitli yönlerden çeşitli müdahalelerin olduğu gerçektir. Siyasi davalanın çok defa mer’i usul kanunu kurallarına uygun şekilde yürütüldüğü görülür. Fakat bu şekilde yargılamalarda da yadığanan hususlar

olabilmektedir. Usul kanunlarında, ender hallerde kullanılması öngörülen bazı yetkilerin, fazladan sert bir şekilde kullanılması, davanın görünümünü değiştirmektedir. Davanın aşamalarında çeşitli organların etkilerini örtülü şekilde sürdürmelerinin sakıncaları vardır. Bu tür açık ve gizli müdahalelerin sonucu verilen hükümlerin toplumca benimsenmesi ve haklı görülmesi zorlaşmaktadır. Görülmekte olan bu davada da iddia makamı nedense asıl sorumluluğu olan siyasi davayı siyaset dışı tutabilmeyi unutmmuş ve alabildiğine siyaset yapmaya çalışmış ve davayı siyasi bir platforma çekerek, gerek sanık müvekkil-lerimizi, gerekse bizi, siyasi polemik yapmaya zorlamıştır. Ancak biz asıl sorumluluğumuzu unutmadan bu platformdan çıkmayacağız. Biz iddia makamının da, davayı siyasi polemiklere meydan vermeyecek bir çizgide götürmesini istedik.

### 1-C) ÖZGÜRLÜKLERİN KÖTÜYE KULLANILMASI SORUNU:

1961 Anayasasının ülkemize getirdiği temel hak ve özgürlüklerin kullanımı, iddianamede “özgürlüklerin kötüye kullanılması” olarak yorumlanmıştır. İddianamenin 16. sayfasında şöyle denilmektedir:

*“... 1961 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası düşünce ve inanç, bilim ve sanat, basın, yayın ve toplantı hak ve hürriyetleri konularında, yurdumuzda geniş bir özgürlük getirmiş bu özgürlüklerin her türlü bölücü faaliyetlere göz yummak, devlet otoritesinin gerektirdiği işlemleri yapmamak anlamında yorumlanması istenilmiş ise de yurttan girilen düzensizliklere karşı hürriyetler PARAVANA yapılmak suretiyle ve tarafı düşünceyle kişiler şartlandırılarak... sosyalizmin ve bunun gerçekleşmesinde esas kitle olan işçi sınıfı yolunun ne olduğunu ve bunun için ne şekilde mücadele edilmesi gerektiği kitlelere yayılmaya çalışılmış ve uygun ortam sağlandıktan sonra pratiğe geçme yolunda faaliyet gösterilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 11. ci maddesinde temel hak ve hürriyetlerin ‘Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünün cumhuriyetin, milli güvenliğinin, kamu düzeninin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacıyla veya Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlanabileceği’ açıkça ve hiçbir yoruma, tefsire lüzum göstermeyecek kesinlikte hükme bağlanmıştır “ denilmektedir.*

12 Mart rejimi sırasında tam tersine çevrilerek değiştirilen bu 11.ci madde o zaman sanki sihirli bir formül bulunmuşçasına dört elle sarılman bir madde olarak gündeme gelmiştir. Ayrıca, önemli bir *“boşluğun giderilmesi”* kaygısıyla maddeye *“hürriyetlerin kötüye kullanılmasını”* önleme amacını taşıyan yeni bir fıkra eklenmiştir.

Hemen belirtmek gerekir ki, *“Hakların kötüye kullanılmaması”* hukukun temel kurallarından biridir ve hukuk, kötüye kullanılan hakkı korumaz. Zaten HUKUK DEVLETİ ilkesine dayanan bir Anayasa’da, hakların ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla bu temel kuralın tekrarlanması, hukuk açısından hiç bir yeni güvence getirmez; Çünkü, her hakkın ve özgürlüğün sözkonusu olduğu yerde bu güvence hukukun temel kurallarından biri olarak zaten vardır. Üstelik özgürlüğün kötüye kullanıldığının saptanması Hukuk Devletlerinde yargı organlarının işidir. Ve bu sınırlamalar ancak yasalarla olur.

Yasaların gösterdiği temel hak ve özgürlükleri, yine yasal sınırlar içerisinde ve yasaların güvencesi altında kullanmanın *“Hakkın kötüye kullanılması”* olarak nitelenebilir mi? Elbette HAYIR.

Yasalara göre kurulmuş bir derneğin, amaç maddesine uygun olarak, toplantılar düzenlemesi, bildiri yayınlaması, dergi çıkarması, kongreler yapması ve tüm bu faaliyetlerinin idari ve adli organlarca denetlenmesi, onlarca defa yargı aklanması acaba yine hakkın kötüye kullanılması mıdır?

İddianamenin mantığı şudur: TÖB-DER belki yasalara göre kurulmuş ve faaliyete başlamıştır. Yine yasalara göre toplantı gösteri, yürüyüş düzenlemekte, bildiri yayınlamakta, dergi çıkarmaktadır. Fakat bunları yaparken *“Hakkın kötüye kullanılması”* söz konusudur. Çünkü Anayasa’nın getirdiği geniş özgürlükleri, *“Özgürlükleri ve Demokrasiyi ortadan kaldırmak”* amacı ile yasal görüntü arkasına gizlenerek kullanılmaktadır. Ve böylece iddianame kendini demokrasiyi savunan ve kollayan bir görünüme sokmaktadır. Ancak bazen demokrasinin savunucusu olarak ortaya çıkanlar, Demokrasi ve Özgürlük düşmanı olarak nitelendirdikleri kimseler kadar, hatta onlardan da daha aşırı Anti-Demokratik davranışlara kapılabilmektedirler. Demokrasiyi koruma bahanesiyle özgürlükleri kısıtlama yoluna gidilebilmektedir. Özellikle anarşi ve terörü önleme gerekçesinin, hoşlanılmayan ve susturulmak istenen düşüncelerin, dağıtılmak istenen örgütlenmelerin yasaklanması ve dağıtılması için bir PARAVANA olarak kullanılışı oldukça sık görülen örnekler arasındadır.

Yasalar, herkes için geçerli genel kurallar koyar. Bu suretle getirilecek sınırlamaların objektifliği sağlanmış ve bunların belli kişileri veya gurupları hedef tutması olasılığı önlenmiş olur. İddianame bu genel kuralı çiğneyerek, temel hak ve özgürlüklerini kullanan eğitim emekçilerini ve onların biricik örgütü TÖB-DER'i özgürlükleri kötüye kullanmakla suçlamakta ve soyut delillerle bunu kanıtlamaya çalışmaktadır.

Halbuki gerek tüzel kişilik olarak TÖB-DER, gerekse TÖB-DER'li öğretmenin demokrasiye ve özgürlüklere olan inançları, onları demokrasi ve özgürlük düşmanı unsurların boy hedefi yapmıştır. Son bir kaç yıl içinde 150'den fazla TÖB-DER'li öğretmen öldürülmüş, yüzlerce TÖB-DER'li öğretmen saldırıya uğramış, yaralanmış, sakat kalmış, evi tahrip edilmiş, ailesi ve çocukları ile perişan edilmeye çalışılmıştır. Sırf TÖB-DER'li oldukları için başka başka illerde, ilçelerde, köylerde görevlendirilerek aile düzenleri paramparça olan öğretmenlerin sayısı onbinleri bulmuştur. Tüm bunlara rağmen TÖB-DER'li öğretmenler asla yasa dışı yollara başvurmamışlardır. Gün olmuş, hiçbir yasal yetkisi olmadığı halde zamanın Ankara Valisine günübürlüğüne TÖB-DER kapatılmıştır. Bu kapatma üzerine daha sonra başbakan olacak Bülent Ecevit 2.10.1976 günü yaptığı basın toplantısında şunları söyleyecektir:

*"... En büyük öğretmen kuruluşu TÖB-DER'in gereksiz bir vali buyruğu ile kapatılması da Türk Demokrasisine sürülen bir başka lekedir. Siyasal cinayet şebekesi niteliğinde olan veya yasa dışı işbulma kurumları gibi çalışan ve hergün suç dolu kışkırtıcı bildiriler yayınlayan hükümet yanlısı dernekleri koruyup Türk öğretmenin en büyük kuruluşu olan TÖB-DER'i yönetsel bir kararla kapatmaya kalkışmak, yönetimdeki eşitsizliğin, adaletsizliğin, partizanlığın belirişi ve çirkin bir örneğidir."*

5 Ekim 1976 günü aynı lider, grup toplantısında yaptığı konuşmada da şunları söylemiştir:

*"... Bu vesileyle, bizim dışımızda demokrasinin yaşamasını içtenlikle isteyenlere ve Cephe Hükümetinin Demokrasiyi çökertme, serbest seçim yolunu kapatma oyununu bozmak isteyenlere bütün içtenliğimle ve ısrarla, bir uyarıda bulunmak isterim: Bu oyunlara gelmemekte, hükümet partilerinden, cephe partilerinden bazılarının açıkça çevirmekte oldukları bu oyunlara gelmemekte, o kuruluşlarda bizim*

*gösterdiğimiz dikkati göstermelidirler. TÖB-DER'i bu bakımdan kutlamak isterim. Çok haksız bir işlem karşısında TÖB-DER yöneticileri ve TÖB-DER üyesi değerli öğretmenler, büyük sabır gösterdiler, adalete güven gösterdiler ve yasa dışı gibi yorumla en küçük bir davranışta bulunmaksızın: hükümetin, vilayetin, demokratik hukuk devleti kurallarıyla bağdaşmayacak işlemini Türk adaleti önüne götürdüler..." demektedir.*

Yani iddianamenin TÖB-DER'i yasa dışı gördüğü tarihte daha sonra başbakanlık yapacak bir lider'in değerlendirmesi. 1976'lar-da Demokrasiye sürülen kara lekenin bir daha sürülmesine Sayın Mahkemenizin meydan vermeyeceği kanısındayız.

İşte tüm faaliyetleri nerede ise mikroskop altında izlenen, TÖB-DER'i günübirlik kapatmanın bile hükümet programlarına alındığı, adli ve idari denetimin her zaman yoğun olarak yapıldığı, yurdun dört-bir yanındaki istihbarat ve emniyet kuruluşlarınca sürekli takip edilen bir dernek ve yöneticileri tüm bunlara rağmen herkesin gözü önünde yasa dışı faaliyetlerde nasıl bulunur? Bulunduğu nasıl iddia edilebilir? Anlamak imkansızdır.

## **2- EN BÜYÜK SUÇ: TÖS'ÜN DEVAMI OLMAK MI?**

İddianamenin 8. ci sayfasında;

*"... 1971 yılında ilan edilen sıkıyönetimi müteakip, o tarihe kadar yapmış oldukları faaliyetler dolayısıyla adı geçen sendikalar hakkında kamu davası açılması ve 1961 Anayasasının bazı hükümlerinin değiştirilmesi ve bu meydana kamu hizmeti görevlilerine daha önce tanınan sendika kurma hakkının kaldırılması... Her iki sendika yöneticilerinin tutuklanması..." sonucu İLK-SEN ve TÖS mensuplarının 4.9.1971 tarihinde Türkiye Öğretmenler Birliği TÖB-DER'İ kurdukları" ileri sürülmekle 9. cu sayfada ise:*

*"... TÖS'ün devamı olduğu fikri kuvvet kazanmış, nitekim bilahare yapılan çeşitli toplantılardaki konuşmalarda gerek yönetici kadrosunda bulunan sorumlular ve gerekse TÖB-DER'e kayıtlı üyeler TÖS'ün devamı olduklarını çeşitli vesilelerle açıklamışlardır..." denilmektedir.*

Sanık müvekkillerimiz 25.5.1981 tarihinde verdikleri sorgu metin-

lerinde ise aynen şunlar söylenmektedir:

*“... Evet, derneğimizin kuruluşu 4.9.1971’dir. Ve TÖB-DER, TÖS’ÜN devamıdır. Yalnız TÖS’ün değil İLK-SEN’in, kısaca Türkiye Demokratik Öğretmen Hareketinin sürdürücüsü ve devamıdır. Sanki TÖB-DER’liler bunu yadsıyormuş, gizliyormuş gibi...”*

Bilindiği üzere TÖS’e yöneticilerine 12 Mart 1971 rejimi sırasında, bugün TÖB-DER’e yapıldığı gibi TCK’nun 141/1, 142/1. maddeleri uyarınca dava açılmış, yapılan yargılama sonucunda BERAAT etmiştir. Bu kararın bir örneği mahkemenize ibraz edilmiştir. Ve TÖS kapatılmamış, Anayasada yapılan değişiklik sonucu gerekli tüzük değişikliği ve zorunlu bir isim değişikliği yapmak zorunda kalmıştır. İddianamede daha başlangıçta böyle bir giriş yapılması kanımızca peşin hükümlülüğün en açık delilidir. Bu yasal ve zorunlu değişiklikler, BERAAT kararına rağmen, suçmuş gibi gösterilmektedir. 12 Mart 1971 rejiminde bazı çevrelerin suçlayıp, mahkum etmek için çaba sarf etmelerine karşılık yargı organlarınca aklanan TÖS, yıllar sonra yeniden gündeme getirilerek TÖB-DER’le beraber suçlanmakta, hatta TÖB-DER’in suçluluğuna delil olarak gösterilmektedir. Yıllar önce TÖS için başaramadıklarını bu iddianame ile yeniden gündeme getirerek bir özlem tatminine çalışmaktadırlar.

Yargılamalar sonucu aklanan bir TÖS’ün devamı olduğunu bir suçmuş gibi gösteren Sayın Savcı acaba Demokrat Partinin devamı olduğunu, oy pazarlaması için meydanlarda haykıran Adalet Partisi sorumlularına ne demektedir. Üstelik Demokrat Parti yargılamalar sonucu mahkum da olmuştur.

### **3- CEZA HUKUKUNDA KIYAS - YORUM VE CEZALARIN ŞAHSİLİĞİ İLKESİ:**

Türk Ceza Yasasının 1. maddesi şu hükmü vazetmiştir: *“Kanunun sarıh olarak suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez. Kanunda yazılı cezalardan başka bir ceza ile de kimse cezalandırılmaz.”*

KANUNSUZ SUÇ VE CEZA OLMAZ kaidesi Türk Ceza Hukukunda, Devletin ve Yargıcın karşısında fertlerin *“Kamu Haklarının”* teminatıdır. Bu madde halen yürürlükte olduğu ileri sürülen Anayasanın 33.cü maddesinin prensipleri arasına girmiştir.

Bir fiili suç saymak ve cezalandırmak yetkisinin yalnız kanuna tanınması fertlere özgürlüklerinin sınırı hakkında bilgi verir. Nelerin yasak olduğunu bilmeye ferdin hakkı vardır. Bu hakkını kullanan fert, yasak olanı yapmaktan çekinmek, YASAK OLMAYANI YAPARKEN DE KORKUSUZ hareket etmek imkanını kazanır.

Bu maddenin ışığı altında ceza yasasında Kıyas'ın örf ve adet'in, temülün yeri yoktur. Ancak iddianame "OLMAYAN'A ULAŞMAK" için KIYAS metodunu esas almıştır.

İddianamenin 12. sayfasında şöyle denilmektedir:

*"... Sanıkların yönetim kurulu üyesi olarak derneği nasıl sevk ve idare ettiklerini ayrıntılı olarak incelemeden önce eylemlerinin hedefini tayin ve dolayısıyla T.C.K.nun 141. maddesi ile 1630 sayılı kanunun 4.cü maddesine göre fiillerindeki maddi unsurların tekemmül edip etmediğini tesbit yönünden; Marksist-Leninist felsefenin kısaca ne olduğunu, bazı ülkelerdeki sosyalizmin uygulamasını ve metodlarını Türkiye için öngörülen görüşleri sıkıyönetimin ilanından önce yurdumuzda cereyan eden olayları kısaca gözden geçirmek ve sanıkların sübuta eren fiillerini bilmek gerekir." denilmekte, Kari Marks, Lenin, Stalin, Lin Piao, Ho Şi Minh, Engels'ten kaba alıntılar yapılarak, "... 1976 yılından itibaren TÖB-DER'in yöneticisi olan bu sanıklar benimsemiş oldukları MARKSİST-LENİNİST görüşü..."*

demek suretiyle de, baştan itibaren sanık müvekkillerimizin Marksist-Leninistliği kabul edilmiş ve buna göre delil toplanmaya çalışılmıştır. Bunun için de son derece ilkel metodlar kullanılmıştır. İddianamenin 19. sayfasında bakın neler denilmektedir;

*"... gayelerine vasıl olabilmek için yöneticisi oldukları derneği kullanmak suretiyle, hakiki amaçlarını gizleyip illegal çalışmalar içerisine girmeye başlamışlar, aşırı sol eserleri okumayanları, oradaki sosyalist ideolojiyi kavramayanları ve marksist-leninist felsefeyi hazmedemeyenleri bilinçsizlikle itham edip bu suretle proletarya diktatörlüğü methiyesi yapan yayınların okunmasını sağladıkları..."*

olsa olsa, Sayın İddia Makamının düşüncesi ve yorumudur. Çünkü sanık müvekkillerimizin hiçbirisi Marksist-Leninist olduğunu, gerek hazırlık soruşturması sırasında Sayın Savcıya, gerekse sorguları sırasında mahkemenizde söylememiştir. Dosyada Marksist-Leninist

olduklarını belirten hiçbir somut delil de yoktur. O halde sanık müvekkillerin Marksist-Leninist oldukları görüşünün dayanağı nedir? Çok basit. Bu iddianamenin 19-20-21 ve 22. sayfalarında şöyle izah edilmeye çalışılmaktadır:

*"... Faşizme geçit yok, faşizme ölüm, bağımsız Türkiye sloganlarının atıldığı toplantıda; KONUŞAN DAVETLİ PARTİ ve DERNEK BAŞKANLARI özetle: Tüm ilericiler, tüm halktan yana, işçiden yana devrimci olan kişi ve kuruluşlar hatta siyasi partiler ortak bir birlik oluşturmali, bir araya gelmeli..., Siz TÖB-DER üyeleri halkın içinde en uzak yerlerde halkla birlikte, ezilen insanlarla birlikte yaşamını sürdüren insanlarsınız, biz gücünüze, devrimci yapınıza, bir öğretmen ailesinden gelen insan olarak, insana saygı duyan kişiyiz..., güç birliği yapalım faşizme karşı emperyalizme karşı Türkiye'nin bağımsızlık mücadelesinde, Türkiye'nin özgürlük ' mücadelesinde, Türkiye'nin sosyalist mücadelesinde gücümüzü bir araya getirelim..., Türkiye kapitalizmi büyük bir bunalım içerisinde, bu bunalım gerçekten işçi sınıfının bunalımı değildir, bunalım can çekişmekte olan dünya kapitalist ülkelerinin bunalımıdır... Dünya sosyalizmi her geçen gün güçlenmektedir, sosyalizm her geçen gün güçlenmektedir, işçi hareketi her geçen gün güçlenmektedir, masum halkların ulusal kurtuluş ve sosyal mücadelesi güçlenmektedir... TÖB-DER üyeleri ve TÖB-DER'in temsil ettiği geniş öğretmen kitlesi kendi kurtuluşunun ancak, işçi sınıfının kurtuluşu ile gerçekleştirebileceğini biliyor..., Komünizm tehlikesi, vatan elden gidiyor teorileri ile halk aldatılmaya çalışılıyor, onların binlerce dönüm tarlaları, milyonlarca değerdeki fabrikaları, işyerlerine ve kasalarına giriyor, vatandaş bunu sormak için vatanlarını devrimcilerin kanlarıyla sulamak zorunluydu...*

gibi bir konuşma bütünlüğünden koparılarak nerede işçi sınıfı sözü, işçi sınıfı bilimi, devrim, emperyalizm, faşizm kelimeleri geçmiş ise o kısımlar özellikle seçilerek alınmış eklektik bir yaklaşımla, sanık müvekkillerin Marksist-Leninist görüşleri benimsedikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Ve devamla iddianame şu görüşlere yer vermiştir: Bu konuşmalar üzerine söz alan TÖB-DER Genel Başkanı konuşmasında;

*"... Türkiyede devrim yapmakta kararlı olanların saf-*



*larında yerimizi almak zorundayız... Biz devrimci gençlik olarak işçi sınıfının öncülüğünde... devrimci gençlik ve devrimci öğretmenler faşizmin karşısına bir kale gibi dikilmek zorundadırlar, faşizme karşı mücadelenin özünde devrim meselesini bilen biz devrimciler, bu uğurda sonuna kadar mücadele etmekte kararlı olmalıyız..."*

dediği ileri sürülmektedir. Böylece diğer konuşmacılarla aradaki üslup benzerliği ortaya konarak " Böylece legal görüntü altında örgütün yasa dışı davranışlara nasıl girdiği görülmektedir." denmektedir. Basit bir düşünce silsilesi ile basit bir gözlem ve yorum ile TÖB-DER Genel Başkanının konuşmasında, " Biz devrimci gençlik olarak" cümlesinin bulunmayacağını bilebilir. Bir TÖB-DER Başkanı da yapacağı konuşmada " Biz devrimci gençlik olarak" veya " biz devrimci gençlik, devrimci öğretmenle birlikte..." cümlelerine yer vermeyecek derecede cümle kuruluşuna dikkat edecek yetenektedir. Bu cümleler olsa olsa o günkü toplantıda konuşan bir gence veya davetli Gençlik temsilcisine ait olabilir. Bantlar karışmış tape edilirken de TÖB-DER Genel Başkanının konuşması imiş gibi gösterilmeye çalışılmıştır. Başlangıçta bant kayıtlarının hukuki niteliğini ortaya koyarken bu konuya değinmiştik. Ancak burada önemli olan husus şudur:

Sayın Savcının elbette bu konu gözünden kaçmamıştır. Sayın Savcı da TÖB- DER Genel Başkanının konuşmasının böyle " Biz devrimci gençlik olarak" cümlesi ile başlamayacağını en azından konuşmasında böyle bir cümlenin olmayacağını kestirebilir. Peki alıntıları neden ısrarla " O zaman ki TÖB-DER Genel Başkanına" maletmeye çalışmaktadır. Çok basit: Böylece Marksist-Leninist iddialarını doğrulayacak ve TÖB-DER'in nemenem bir legal görünüşlü illegal örgüt olduğunu ortaya koyacaktır.

Sayın Savcı, bu konuşmanın TÖB-DER Genel Başkanına ait olmadığını bilmesine veya en azından kestirmesine rağmen, sırf eklektik bir yaklaşımın ürünü olarak, bu konuşmayı TÖB-DER Genel Başkanına maletmiş ve görüşlerinin haklılığını kanıtlamaya çalışmıştır.

Biz bu konuşmaların bütünlüğünün bir suç olup olmadığını bilemeyiz. İşin ilginç yanı, bu konuşmaların hiçbir huzurda bulunan sanık müvekkiller tarafından yapılmamış olmasıdır. Bu konu iddianamede de belirtilmekte "Konuşan davetli ve parti yöneticileri" denmektedir.

Bu ülkede bir Anayasa, bir ceza yasası vardır. Bu Anayasada ve Ceza Yasasında "CEZALARIN ŞAHSİLİĞİ İLKESİ" hüküm altına alınmıştır.

Hal böyle iken iddianamede başka başka kişilerin konuşmalarından alıntılar yapılarak niçin sanık müvekkillerin Marksist-Leninist oldukları, TÖB-DER'i illegal örgüt haline dönüştürdükleri isbatlanmaya çalışılıyor? Niçin Anayasanın ve Ceza Yasasının en temel ilkeleri çiğneniyor? Niçin ceza yasasında kıyas yasağı varken kıyas'a yer verilmektedir. Çünkü, iddianın dayanacağı yasal bir dayanağı yoktur da ondan.

Sayın Savcı da yasalarımıza göre ceza'da Kıyas'ın olmayacağını bilmektedir. Cezaların şahsiliği ilkesi gereğince herkesin bizzat kendi fiili suç teşkil ettiği takdirde sorumlu olacağını ve yine sayın Savcı çok iyi bilmektedir ki: "Marks, Engels, Lenin; emperyalizm, işçi sınıfı devrim, sosyalizm diyor. TÖB-DER'in kongrelerinde de konuşan davetliler de Emperyalizm, işçi sınıfı, devrim, sosyalizm diyorlar. O halde TÖB-DER yöneticileri Marksist-Leninist görüşleri benimsemişlerdir" denemeyeceğini! Elbette bu böyle değildir. En olağanüstü koşullarda bile bu böyle olamaz.

Sayın Başkan, Sayın Yargıçlar,

İddianamenin çıktığı "Kelimeleri Abartma" platformuna çıkmak istemiyoruz. Bizi bağışlayın ancak şunu da söylemek zorundayız:

**BU İDDİANAME İLE ŞAYET YAŞASA İDİ, 100.CÜ DOĞUM YILINDA MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN BİLE SUÇLANMASI GEREKEBİLİRDİ.**

Çünkü Atatürk Emperyalizme karşı ilk ulusal kurtuluş savaşını başlatan bir liderdir.

Çünkü Atatürk Mazlum Türk Halkının HAKLI SAVAŞINA önderlik etmiştir.

Çünkü Atatürk "Ekonomik Bağımsızlık olmadan siyasi bağımsızlık olamaz" demiştir.

Çünkü Atatürk "Köylü Milletın Efendisidir" diyerek iddianameye göre zümre tahakkümcülüğü yapmıştır.

İşte iddianame bu boyutlarda ele alınmalı ve bu kıstaslar içerisinde irdelenmelidir.

#### **4- TANIK İFADELERİ VE SUÇ ATMANIN HUKUKİ DEĞERİ**

İddianamede TÖB-DER'in legal görünüm altında illegal çalışmayı nasıl yaptığını kanıtlamak için bir kısmı TÖB-DER davasından sanık, bir kısmı da başka davalardan sanık olan bazı kimselerin ifadelerine atıflar yapılmış ve ek olarak dosyaya sunulmuştur. Bunlardan Abdullah Gülbudak, Ali Rıza Aydın, Burhanettin Biber, Ahmet Telli,

Erol Savumlu, Mehmet Ali Yılmaz'ın sözde ikrarlarına sarılarak, illegal örgütlerle TÖB-DER'in ilişkileri ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

353 Sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 96. Maddesi:

*"... Askeri Savcı, yalnız sanığın aleyhinde olan hususları değil lehinde olan cihetleri de arar ve kaybolmasından korkulan delillerin toplanmasına ve zaptına çalışır..."* hükmü yer almaktadır. Ancak yetkili savcı bu hükmü görmemezlikten gelerek, kendi savlarını doğrulayacak herşeyi dosyaya adeta yığmıştır. Abdullah Gülbudak, Ali Rıza Aydın, Burhanettin Biber, Ahmet Telli ve diğerlerinin, zor altında verdiklerini mahkemeniz önünde beyan ettikleri, ifadelere Sayın Savcının bu kadar sarılmasına neden yoktur. Neden adı geçen kimselerin polis ifadelerini dosyaya ek olarak sunmamıştır? Acaba mahkemenizi tek yönlü koşullandırmayı mı amaçlamıştır? Haklarında, bu ifadelerden başka hiçbir somut delil olmayan Süleyman Yaşar, Haşim Çiçek, Seyfettin Bican, Öner Yağcı, Ali Rıza Aydın, İsmet Yalçınkaya, Hasan Yiğit, Selçuk Arhan, Osman Akman, Abdullah Gülbudak, Enver İnceler, Mustafa Ergeldi, Firuz Çetin Över, Şeref Canbay, İbrahim Nacar bir çırpıda örgüt üyesi yapılmışlardır.

Poliste verdikleri ifadeler üzerine bu kişilerden Burhanettin Biber ve Ahmet Telli hakkında *"Kurtuluş"* örgütüne üye olmaktan T.C.K. 141/5. maddesi uyarınca dava açılmıştır. Bu dava Sıkıyönetim (2) numaralı Askeri Mahkemesinin 1981/309 esas numarası ile görülmektedir. Bu davanın 22.7.1981 tarihli duruşmasında sorgulamaların bitmesini takiben ilk celsede adı geçen sanıklar TAHLİYE edilmişlerdir. Görüldüğü gibi poliste baskı sonucu yaptırılan hiçbir dayanağı olmayan İKRAR'lar mahkemece kabul edilmeyerek sanıklar tahliye edilmişlerdir. Bu kişilerin kendileri hakkındaki ifadeleri Sıkıyönetim Askeri Mahkemesince tutuklamanın devamı için yeterli görülmemiştir. Burhanettin Biber ve Ahmet Telli'nin huzurda bulunan sanıklar hakkında beyanları, bu durum karşısında, nasıl inandırıcı olacaktır? Kendileri hakkındaki beyanları bile Mahkemece yeterli bulunmayan kişilerin, sanık müvekkillerin bazıları hakkında söylediği sözlerle, sanık müvekkilleri töhmet altında tutmanın yasal dayanağı var mıdır? Elbette bu konu Sayın Mahkemenizce değerlendirilecektir. Ancak gerek Ceza Mahkemeleri Usul Yasası, gerekse Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun ilgili maddeleri karşısında, hiçbir sorgulama yetkisi olmayan polisin aldığı ifadelerin- ki bu sorgulamaların baskı ve zora dayan-

diği yadsınamaz bir gerçektir- hukuken geçersiz olduğunu ve bu belgelerin delil niteliği bile olmadığından Sayın Mahkemenizce gözönüne alınmamalarını istemekteyiz. VeleVKi bu beyanların doğruluğu hiç bir maddi delille de somutlaştırılamamıştır.

İddia Makamınca illegal örgütlerle TÖB-DER'in ilişkisini ortaya koymak için: *"TÖB-DER'e ait paraların illegal DEV-YOL örgütü ihtiyaçları için örgüte verildiği, TÖB-DER Karabük şubesi yöneticilerinden Fuat Alpaslan'ın ikrarından anlaşılmıştır..."* denilmektedir.

Sıkıyönetim (3) Numaralı Mahkemesinin 1981/70 Esasına kayıtlı olan bu davanın yapılan duruşmalarında, mahkemece iddia doğrultusunda Karabük TÖB-DER Şubesinin DEV-YOL örgütüne para yardımı yapıp yapılmadığının incelenmesine karar verilmiş, bilirkişi Maliye Ütğm. Özalp Coşkun tarafından tanzim edilen bilirkişi raporunda, iddia doğrultusunda DEV-YOL örgütüne yardım yapıldığına ilişkin kanıt elde edilmediği belirtilmiştir. Görüldüğü gibi iddianamede delil diye öne sürülen birçok belge, daha sonra sunduğumuz veya Mahkemenizce getirilen belgelerle çürütülmüştür. Böylece iddianın çürükte olsa da-yanığı kalmamıştır.

## 5- AYDIN İNSAN, DİRENME GÜCÜNE SAHİP OLAN İNSANDIR.

Aydın insan, okumuş insan, olabilmenin sadece diplomayla ilgili bir olay olmadığı bir gerçektir. Aydın insan, köhnemiş *"Gemisini kurtaran kaptan"*, *"Her koyun kendi bacağından asılır"* felsefesinin esiri olamaz. Onun, içinde yaşadığı topluma, halkına sorumlulukları vardır. Ülkesinin sorunlarına eğilmek, çareler bulmak, bu sorunları gidermek, iyiyi, doğruyu güzeli savunmaya; kötüye, yanlışla, haksızlıklara, baskıya, sömürüye ve katliamlara karşı çıkmak sorumluluğunu taşımak zorduradırlar.

Eğer ülkemizde 24 Aralık 1978 tarihinde Kahramanmaraş olayı gibi insanlık dışı bir katliam düzenlenmiş ise ve bu katliam son olmayıp çeşitli tarihlerde değişik boyutlarda Sivas'ta, Malatya'da, Çorum'da gündeme getirilmişse, sorarız size Sayın Yargıçlar, bu VAHŞET'e karşı Aydın bir insan sessiz kalabilir mi? Kalmalı mıdır? Yoksa bu insanlık dışı vahşet örneğinin bir daha tekrarlanmaması için tüm gücüyle karşı mı çıkmalıdır!

Sayın Başkan, Sayın Yargıçlar, hatta siz sayın Savcı, insanlık dışı bu

VAHŞET'i tasvip edebilir misiniz? Elbette hayır! Buna yürekten karşı olduğunuza hiç kuşumuz yoktur!

O halde bu insanlık dışı vahşete, insani bir tepki ile karşı çıkanlara 'suçlusun' diyebilir miyiz! Kahramanmaraş katliamını kınama, Aydın insan olma sorumluluğunu taşıyan kişilerin tepkisi olarak ortaya çıkmıştır. Aydın insan olmanın sorumluluğunu yüreklerinde duyan öğretmenlerin 24 Aralık 1979 tarihinde VAHŞET'i kınamaları suç mudur?

Halen yürürlükte olduğu ileri sürülen Anayasanın 14. maddesi;

*"Herkes, YAŞAMA- maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına ve kişi hürriyetine sahiptir."* hükmünü getirerek, yaşama hakkını ve can güvenliğini güvence altına almıştır. Bilindiği gibi "Yaşama özgürlüğü" tüm özgürlüklerin temeli sayılır. Çünkü yaşama özgürlüğünün olmadığı yerde, diğer özgürlükleri kullanmanın somut koşulu yoktur. Diğer özgürlükleri kullanmanın ilk koşulu: YAŞAMA ÖZGÜRLÜĞÜNÜN olmasıdır.

Kaldı ki, o tarihlerde TÖB-DER Yöneticileri tutuklu olarak Mamak Askeri Cezaevinde bulunmaktadırlar. 24 Aralık 1979 tarihli kınama eylemi için karar alabilmeleri hukuken imkansızdır.

Hal böyle iken bu eylemi TÖB-DER'in yönlendirdiğini ileri sürmek bir hatadır. İddianamede de bu olay için:

*"...Zaten bu yoldaki yasa dışı çalışmaların gizliliği de nazarı itibare alınarak, öğretmenlere ancak bu şekil ve tarzda eylem çağrısı yapılabilmesinin mümkün olacağı izahtan varestedir"* denilmektedir.

Yasa dışı "şekil ve tarz" çalışması olarak 27.12.1979 tarihli Politika Gazetesinde aralarında Genel Yönetim Kurulu üyesi Haşim Çiçek'in de bulunduğu TÖB-DER Şube Başkanlarının basın açıklaması ve Seyfettin Bican'ın Demokrat Gazetesinde 3 Mart 1980 tarihinde çıkan açıklaması delil olarak sunulmaktadır. Delil olarak sunulan açıklamalar 24 Aralık 1979 tarihinden sonra yapılmıştır. Bilindiği gibi TÖB-DER Genel Merkezi Ankara Sıkıyönetim Komutanlığınca 24.12.1979 tarihinde faaliyetten alıkonmuştur. Ve açıklamaların hepsi bu tarihten sonra yapılmıştır. İddia edildiği gibi Yasa dışı çalışmanın "Şekil ve Tarzı" olamaz. Bu açıklamalar kişisel açıklamalardır. Şu veya bu şekilde herhangi bir suç içermemektedir. TÖB-DER Yöneticilerinin illegal faaliyetlerinin bir ürünü de değildir.

## 6- İDDİA - ESAS HAKKINDAKİ MÜTALAA VE TÖB-DER

650 Şubesi 200.000'i aşkın üyesi ile, değil Türkiye'nin Orta Avrupa'nın en büyük demokratik kitle örgütü yargılanıyor, bu davada. TÖB-DER yargılanıyor. Faşizme emperyalizme muallimler cemiyetinden bu yana geleneksel bir biçimde karşı çıkan, halkın öğretmeni olmayı isteyen, ülkesinin ulusal çıkarlarını korumada ödün vermeyen, yoksulluğa, açlığa, işsizliğe, sömürüye karşı tavır alan yüzbinlerce yigit öğretmenlerin büyük örgütü yargılanıyor bu davada.

Barış için mücadele veren, tüm ekonomik olanaksızlıklara karşın yılmadan ülkesinin ulusal çıkarları için canlarını feda etmekten çekinmeyen, bu uğurda yüzlerce üyesini kaybeden; evleri, ocakları dağıtılan, sürülen, kıyılan, saldırıya uğrayan yaralanan, öldürülen öğretmenler yargılanıyor.

Ne ile yargılanıyor bu öğretmenler: Son derece soyut, ilgisiz, zorlama yorumlara, istidallere dayalı bir iddia ile! *"Karl Marks"*, *"bilimsel sosyalizm"*, *"Marksist Leninist ideoloji"*, *"Sosyalist sistem"* diye başlıyor iddia! Sonra; sonrası basit bazı kavram ve sözler anlatılıp özetlenmeye çalışıldıktan sonra başlıyor zorlama yorumlar! TÖB-DER bir miting düzenlemiştir, bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildiri ve mitingde; demokratik hak ve özgürlükler dile getirilmiş, hayat pahalılığından yakınılmış ve sendika hakkının tanınması istenmiştir. Sayın İddia Makamı, özetlemeye çalıştığı kavramlar açısından bu talepleri ele alıyor ve diyor ki, bakmayın siz bunların masum görünen taleplerine! Bunların amacı başkadır! Bunlar, yukarıda düşüncelerini özetlediğimiz ideologların doğrultusunda hareket etmektedirler! Bunlar Marksist - Leninisttirler. Ülkeyi bölmek istemektedirler. Yasal görünüm altında yasa dışı faaliyet içerisindeyler. Kuşkusuz, inandırıcı ve somut hiçbir kanıta dayanmayan ve ceza hukukunun asla kabul etmediği istidallere dayalı böylesi bir iddia, hukuk açısından tek kelimeyle talihsizliktir.

Tüm toplantı ve yürüyüşleri yasal prosedürlere uyularak yapılmış bir örgütün illegal hale geldiğini söyleyebilmek mümkün müdür? Bizim sunduğumuz ve mahkemenizce celbedilen çeşitli beraat, takip-sizlik ve iptal kararlarına karşın, Sayın İddia Makamı derneğin ve dernek mensuplarının yasa dışına çıktıklarına ilişkin bir tek kararı dosyaya sunmuş değillerdir.

Geçtiğimiz dönem içerisinde anarşinin doruk noktalara ulaştığı bilinmektedir. Sanık müvekkillerimiz her vesileyle anarşiye karşı ol-

duklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, Derneğin faaliyetleri konusunda yüzlerce basın açıklaması, radyo ve televizyon konuşmaları yapılmıştır. TÖB-DER gibi aydın 200.000 üyesi olan bir örgütü yönetenlerin; basında, radyo ve televizyonda böyle söyleyip, sonra da bir aktör gibi öğretmenler ve halk arasında başka türlü konuşmaları ve yasa dışı girişimlerde bulunmaları halinde, yüzde yüz aydın olan öğretmenlarıyla yeniden seçilmeleri kolayca açıklanamıyacak bir çelişme değil midir? Şayet böyle bir şey olsaydı, TÖB-DER yöneticilerini önce TÖB-DER üyeleri reddederdi. İşte o zaman Sayın Savcıya hak vermek mümkün olabilirdi.

TÖB-DER nasıl yasa dışı bir örgüttür ki,

Çeşitli siyasal iktidarların yasa dışı işlemlerinden ötürü bu güne değin 20.000'i aşkın dava açarak, üyelerinin hakkını arar;

Ülkede meydana gelen depremler için yardımlarda bulunur, kampanyalar açar;

Cumhurbaşkanlığınca ve Genel Kurmay Başkanlığınca yöneticileri ne protokolde yer verilir.

Yaptığı kongre ve toplantılara zamanın hükümet başkanları, bakanları ve parlamenterleri katılırlar ya da mesaj gönderirler.

Çeşitli ihbarlar sonucu onu aşkın kez Genel Merkezi aranır da herhangi bir suç unsuru bulunmaz.

İki kez politik düşüncelerle faaliyetten alıkonulur ve ikisinde de hakkında uygulanan bu işlemler Danıştayca iptal edilir.

Ve nihayet bir çok kez, yöneticileri hakkında adli soruşturmalar açılır ve her defasında takipsizlik ve beraat kararları verilir. O halde, somut herhangi bir kanıt ortada yokken, çeşitli toplantılarda binlerce, radyo ve televizyonda milyonlarca kişi önünde faaliyet gösteren bir kuruluşun yasa dışı olduğunu öne sürmek, sanırız ciddiye alınacak bir iddia olamaz.

Sayın İddia Makamı, iddianame ve esas hakkındaki mütalaasında, sık sık, TÖB-DER yöneticilerinin amaç dışı faaliyetlere giriştiklerini, tüzüklerinde belirlenen amaçlarını aştıklarını tekrar etmiştir. Yukarıda da değindiğimiz gibi, bu konuda sıhhatli bir sonuca ulaşabilmek için, tüzükteki amaç maddesini iyi anlamak ve doğru yorumlamak gerekir. Bir başka yön, anılan maddeyi yorumlarken, TÖB-DER'in demokratik bir baskı gurubu olduğunu gözden uzak tutmamak zorunluluğudur. Nitekim TÖB-DER, bu niteliği itibariyle çeşitli konularda kamuoyuna

düşüncelerini iletecek, bunu yaparken de toplantı ve gösteri yürüyüşlerinden yararlanacak, bildiriler yayımlayacak, paneller, seminerler düzenleyecektir. Bu, anayasanın tanıdığı düşünce, basın ve yayın özgürlüğünün doğal sonucudur.

Türkiye'deki demokratik öğretmen örgütlenmesinin tarihçesi ve günümüze değin geliş süreci, mücadele anlayışları ve ülkemiz için öğretmenlerin yaptıkları yararlı çalışmalar sanık savunmalarında detaylarıyla dile getirilmiştir. Biz bu konuda tekrara girmeksizin, TÖB-DER tüzüğünün 3. ve 4. maddelerine değinmek istiyoruz.

Tüzüğün 3. Maddesinde; "Derneğin amacı Atatürk devrimleri, insan hakları evrensel beyannameyi ile Anayasamızın milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti kapsamı içinde üyelerinin tüm ekonomik - demokratik sosyal ve özlük haklarını koruyup geliştirerek birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamaktır." denilmektedir. (Savunma S. 13)

Bu amacın gerçekleştirilmesi için yapılacak çalışmalar ise tüzüğün 4. maddesinde gösterilmiştir. Madde aynen şöyledir;

*"Eğitim hizmetlerinde çalışanların meslek sorunlarının çözümü, mesleki gelişiminin sağlanması, personel haklarının korunması ve geliştirilmesi, eğitimin bilimsel ilkeleri, yurt ve dünya sorunları, insan hakları ve Anayasa hükümleri yönünde incelemeler yapılması, ilgililere ve kamuoyuna öneriler götürülmesi dünyadaki aynı alanın örgütleriyle bilgi ve deney alışverişinde bulunulması, zarara uğrayan üyelerin geçim güvenliklerinin sağlanması, üyelerine maddi ve sosyal yardımlarda bulunulması, üyelerinin mesleki ve genel kültürlerinin geliştirilmesi, eğitim - bilim, kültür hayatının özgürlük ve demokratik işleyiş içinde sürdürülmesi için çalışılması"*

Ankara 8. Asliye Ceza Mahkemesinde TÖB-DER yöneticileri için açılan bir davada bilirkişi olarak seçilen Dr. Zeki Hafizoğulları'nın 18.6.1975 günlü raporunda da açıklandığı gibi;

Tüzüğün amaç maddesinde yer alan "üyelerinin tüm ekonomik, sosyal ve özlük haklarını koruyup geliştirmek" ibaresinin burada açıklanması gerekir. Üyelere izafe edilen haklar sadece üyelerin öğretmen olmalarından doğan özlük hakları değildir. Özlük hakları yanında öğretmene ait ekonomik ve sosyal haklarda koruyup geliştirilerek birleşmeleri ve dayanışmaları sağlanacaktır. Haklar diye sayılan bu üç kategorinin başına bir de TÜM sıfatı konulmuştur. Dernek üyesinin Tüm ekonomik ve sosyal haklarını korumak geliştirmek demek, üyeyi bir meslek mensubu olmaktan öteye bir insan, bir vatandaş saymaktır.



Bu nedenle TÖB-DER üyelerinin ekonomik, sosyal haklarını koruyup geliştirmek demek, bu hakları türk hukuk düzeni ve ülkenin sosyo-ekonomik yapısı içerisinde ele almak demektir. Aksi halde maddede kalıplaştırılan amacı gerçekleştirmek herhalde mümkün olmaz. Şu halde amaç geniş kapsamlıdır ve mesleki birleşme ve dayanışma ile sınırlı değildir. Nitekim tüzüğün 4. maddesi hükmü bu bulguyu kanıtlamaktadır. Bu maddenin (b) bendi aynen şöyledir: *“Eğitim mesleğinin çağdaş eğitim - öğretim ilkeleri, yurt sorunları, insan hakları, öğretmen hak ve ödevleri ve Anayasa hükümleri yönünde daima gelişebilmesi için incelemeler yapmak, ÖNERİLER HAZIRLAMAK - BU ÖNERİLERİ İLGİLİ KURUMLAR A VE KAMUOYUNA KABUL ETTİRMEYE ÇALIŞMAK”*. Görüldüğü gibi, geniş kapsamlı amaç, burada derneğin yapacağı çalışmalar sayılırken daha somut olarak ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki; Dernek, amacını gerçekleştirmek için sadece meslek sorunlarının çözümüyle uğraşmamakta (Madde 4/a) fakat aynı zamanda eğitim mesleğinin çağdaş eğitim - öğretim ilkeleri, yurt sorunları, insan hakları ve Anayasa hükümleri yönünde gelişebilmesi için incelemeler yapmak ve öneriler hazırlayarak bunları kamuoyuna kabul ettirmeyle de uğraşmaktadır. (Mad. 4/b) O halde denilebilir ki, sadece meslek sorunları değil, yurt sorunları da amacı gerçekleştirmek için üzerinde çalışılacak konular arasındadır ve dernek amacını gerçekleştirebilmek için bu hususları yerine getirmek zorundadır.

Dernek tüzüğünün amaç maddesi ile yapacağı faaliyetleri bu şekilde değil de, son derece dar kalıplar içerisinde mütalaa etmek, bizi yanlış sonuçlara götüreceği gibi, derneğin amacını gerçekleştirmede hiçbir faaliyet gösterememesi gibi anlamsızlıkları beraberinde getirir. Bu açıdan iddianame ve mütalaa incelendiğinde; Derneğin amacını gerçekleştirmek için yaptığı her faaliyet amaç dışı faaliyet gibi gösterilmektedir. Örneğin İddia Makamının anlayışına göre, geçim sıkıntısından en çok müşteki olan öğretmenlerin pahalılığı protesto etmesi amaç dışı bir faaliyettir. Bu anlamda öğretmenler; zamlara, karaborsacılığa, istifçiliğe, vurgunculuğa karşı çıkamayacaklardır. Yine iddia makamına göre, faşist terörden en fazla payını alan ve bir çok üyesi katledilen TÖB-DER, faşizme karşı çıkamayacaktır. Faşizmi tel'in edemeyecektir. Zira faşizme karşı çıkmak iddia makamına göre sosyalist düzen kurulması için gizli bir taktiktir. Sonra yurt sorunları üzerinde düşünce açıklamak öğretmenin işi değildir. Yurt sorunlarının öğretmenin ve derneklerinin sorunları ile bir ilgisi yoktur. Bu örneklemeler

çoğaltılabilir. Kısaca özetlemek gerekirse, iddia makamına göre, öğretmen otursun evinde, televizyon dizilerini seyretsin, sınıfında sadece A-B-C'yi öğretsin, ama kendisini yakından ilgilendirse de ülke sorunlarına karışmasın. Şayet karışırsa Sayın Savcının mantığına göre öğretmen ve onun örgütü TÖB-DER amacı dışına ve giderek yasa dışına çıkmış demektir. Sanırsız, böyle bir düşüncenin çağdaş hukuk düzeni içerisinde yeri olamaz.

Öte yandan, Anayasanın 28. maddesi yürürlükteyken toplanma ve gösteri yürüyüşü yapmayı, 20. maddesi yürürlükteyken düşünce açıklamayı, 29. maddesi yürürlükteyken örgütlenmeyi, 22. maddesi yürürlükteyken yayın faaliyetinde bulunmayı suçlamanın Anayasa ile ters düşmek anlamına geleceği de açıktır.

Bu bakımdan, TÖB-DER'in faaliyetleri Anayasaya, yasalara ve tüzüğüne uygundur. Suçun ve ceza'nın kanuniliği ilkesine aykırı şekilde yorum ve istidallere dayalı olarak, suç teşkil etmeyen fiillerden ötürü TÖB-DER'i ve yöneticilerini suçlamak, kuşku yok ki, hukuken himaye görmeyecek bir düşüncenin ürünüdür.

## **7- TÖB-DER'İN TÖS'ÜN DEVAMI OLDUĞU YOLUNDAKİ İDDİA**

Savunmamızın bundan önceki bölümünde bu konunun işlenmesine karşın, iddia makamınca esas hakkındaki mütalaada ısrarla yinelemesi karşısında, bu konuyu tekrar gündeme getirip vurgulamak gereğini duyduk.

Sayın İddia Makamı İddianame ve esas hakkındaki mütalaasında TÖB-DER'in oluşumunu anlatırken geriye dönüş yapmakta ve "yasa dışı faaliyetlerinden ötürü 1971 yılında kapatılan TÖS ve mensupları" demektedir.

Bir kere altını çizerek belirtmek isteriz ki, TÖS, yasa dışı faaliyetlerinden ötürü kapatılmamıştır. 12 Mart döneminde, Anayasanın 46. maddesinde yapılan bir değişiklik sonucu münfesi hale gelmiştir. Bu Anayasal bir zorunluktur.

Öte yandan, TÖS'ün yasa dışı bir faaliyeti sözkonusu değildir. Sayın İddia makamının bu iddiasını doğrulamak açısından TÖS ve mensuplarının yasa dışı bir faaliyetten ötürü mahkum olduklarına ilişkin bir yargı kararım mahkemenize sunmaları gerekirdi. Böyle bir karar ol-

madığı gibi, tam aksine yasa dışı örgüt iddiasıyla Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesinde açılan ve Yargıtay'dan onamalı beraat kararı ile sonuçlanan TÖS'ü ve mensuplarını aklayan bir karar vardır. Esas hakkındaki mütalaanın okunmasından önce bu kararı sunduk. Ne var ki, heyetinizin de ikazına karşın, Sayın İddia Makamı, bu kararı incelemek gereğini bile duymadılar ve TÖS için iddianame-deki soyut ve gerçek dışı iddialarını mütalaalarında da sürdürdüler.

Bu açıdan incelendiğinde; Sayın Savcı, Yargıtaydan onamalı beraat kararı ile aklanmış bir örgütü ve mensuplarını hukuken itibar görmeyecek bir biçimde, burada tekrar yargılamak, daha doğrusu mahkum edilmiş gibi göstermek istemektedir. Aslında bu anlayış, öyle sanıyorduk ki, huzurunuzda getirilen bu dava da, suçlamanın somut kanıtlarının olmayışından kaynaklanmaktadır.

İşin bir başka yönüne gelince; sanıkların ve örgütleri TÖB-DER'in suçlanmasında, TÖS'ün suç kanıtı olarak kullanılmak istendiğini görmekteyiz. Adı geçen sendikanın kesinleşmiş beraat kararı ile aklanması bir yana, TÖS, 624 sayılı yasaya göre kurulmuş bir sendika, TÖB-DER ise 1630 sayılı Dernekler Yasası hükümleri uyarınca kurulmuş bir dernektir. Dolayısıyla aralarında hukuki bir rabita kurmak olanaksızdır.

Bu vesileyle heyetinize bir hususu belirtmek istiyoruz. 1971 yılında aynı huzurunuzda görülmekte olan bu davada olduğu gibi, kısa adı TÖS olan Türkiye öğretmenler Sendikası ve yöneticileri hakkında, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesinde 1972/3 Esas sayılı dosya ile bir dava açılmıştı. Bu davanın iddianamesinde de, o tarihlerde toplanan (*DEŞ-Devrimci Eğitim Şurası*), TÖS Genel Kurulları, TÖS Gazete ve broşürleri ve çeşitli günlerde düzenlenen seminerler kanıt gösterilerek, TÖS'ün illegal hale geldiği öne sürülmüş ve sanıkların T.C.K. 141/1. maddesine göre tecziyesi istenmişti.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Nolu Askeri Mahkemesi de TÖS Mensuplarına isnat edilen fiilleri sabit görerek mahkumiyet kararı vermişti. Ne var ki, bu konuda mahkemenize sunduğumuz karardan da anlaşılacağı gibi, Askeri Yargıtay, hükmü esastan bozarak, mevcut delillerle TÖS ve yöneticilerinin illegal hale dönüştüğünün kabulünün olanaksız olduğunu vurgulamış ve hüküm mahkemesi de bu karara uyarak TÖS mensupları hakkında beraat kararı vermişti.

Olaylar ve iddiaların son derece benzerlik göstermesi bakımından bu hususu heyetinizin bilgilerine sunmak gereğini duyduk.

## 8- ÇEŞİTLİ DERGİ VE BROŞÜRLERDEN AKTARMALAR

Yukarıda genel hatlarıyla anlatmaya çalıştığımız ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi açısından incelendiğinde; çeşitli dergi gazete ve broşürlerde ileri sürülen düşüncelerden ötürü sanık müvekkilleri sorumlu tutmanın olanaksızlığı açıktır.

İddianamenin 12 ile 16. sayfalarında Lenin'den Lin Piao'dan, Ho Şi Minh'den, Kurtuluş yayınlarından, Aydınlık gurubunun yayımladığı Eğitim Notlarından bazı alıntılar yapılmakta ve burada öne sürülen düşüncelerden TÖB-DER yöneticileri sorumlu tutulmak istenmektedir.

Bu bölümlerden bizim çıkarabildiğimiz sonuç şudur: İddia makamı, TÖB-DER Genel Merkezinin amacının ne olduğunu, TÖB-DER tüzüğü'nün amaç maddesinden, TÖB-DER yetkili organlarının kararlarından, yürütülen faaliyetlerinden değil, Lenin'in, Lin Piao'nun, Ho Şi Minh'in düşüncelerinden ve TÖB-DER dışındaki Kurtuluş yayınlarından ve bir gurubun broşüründen çıkarmaktadır. Sanırsız bu tutumun gerçeğe ulaşmada taşıdığı sakıncaları açıklamaya ihtiyaç yoktur.

## 9- 3. VE 4. OLAĞAN KONGRELER

İddia Makamı, TÖB-DER'in 3. ve 4. Olağan Kongrelerini, bu kongrelerde yapılan konuşmaları ve atılan sloganları gündeme getirmekte ve davamızda suç kanıtı olarak kullanmaya çalışmaktadır.

Öncelikle belirtmek isteriz ki, her iki kongre içinde tartışmasız bir nokta vardır. O da, bu kongrelerin 171 sayılı toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkındaki yasanın aradığı koşullar yerine getirilerek ve tüzük gereğince yapılmış olmalarıdır. Nitekim bu kongreler Ankara Valiliğinin gözetiminde ve tayin edilen hükümet komiserinin denetiminde tamamlanmıştır.

Yasa dışı herhangi bir konuşma yapılmadığı ve olay çıkmadığı içindir ki, 3. Olağan Kongre hakkında adli ve idari makamlarca herhangi bir soruşturma açılmamıştır. Bu husus kongreyi müteakip tanzim edilen hükümet komiseri raporu ile de sabittir.

Olağan Kongreye gelince; Bu kongreye sunulan çalışma raporu ve Kongre salonuna asılan bir afişten ötürü, Ankara C. Savcılığı, bazı yöneticiler hakkında bir kamu davası açmıştır. Bu kongrede suç teşkil edebilecek herhangi başka bir fiilin oluşmadığı açılan davanın ko-

nusundan açıkça anlaşılmaktadır. Bir başka anlatımla, kongrede suç teşkil edebilecek bir konuşma yapılmış, slogan atılmış olsaydı Ankara C. Savcılığının bu konularda da dava açması gerekecekti. Bu hususu tespit ettikten sonra, bazı yöneticiler hakkında açılan davaya değinmek istiyoruz. Dosyaya ibraz ettiğimiz 8.5.1979 gün ve 1979/705 esas, 1979/295 sayılı Ankara 9. Asliye Ceza Mahkemesinin kesinleşmiş kararından da anlaşılabileceği gibi, bu dava beraat ile sonuçlanmıştır. Sayın Savcı, bu kararı yerinde bulmayabilir. Eleştirebilir. Ancak kesinleşmiş olan bu davanın konusundan ötürü sanık müvekkillerin tekrar yargılanmalarını isteyemez. Ceza hukukumuzun genel ilkeleri böyle bir isteme olanak tanımamaktadır.

Kongrelerde yapıldığı iddia edilen konuşmalarla, atıldığı öne sürülen sloganlara gelince: Sayın Savcı bunların bant çözümleri sonucu tesbit edildiğini belirtmektedir.

Hukuki bölümde de açıklandığı gibi; bir ses bandındaki seslerin kime ait olduğunu fennen ve kesin olarak tesbit etmeye imkan yoktur. Ses bandı, sesin sahibi tarafından kabul edilmedikçe veya başka delillerle doğrulanmadığı sürece delil olarak kabul edilemez. Olayımızda, bundan altı yıl önce yapılmış bir kongre söz konusu edilmektedir. Ancak bu konudaki iddia da soyut ve inandırıcı bir kanıta dayanmamaktadır. Bu anlamda, hangi yönetici sanığın, hangi konuşmayı yaptığı ve hangi sloganı attığı belirtilmemekte, sadece soyut kimi iddialarla yetinilmektedir.

İşin bir başka yönü, ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi ve dosyaya ibraz ettiğimiz Ankara 9. Asliye Ceza Mahkemesinin 8.5.1979 günlü kararının içeriğine göre, bir kongrede divan teşekkül ettikten sonra yapılan konuşmaların ve atılan sloganların dernek yöneticilerini bağlamayacağıdır. Kaldı ki, son derece ciddi ölçüler ve yasal gereklerle uyularak yapılan TÖB-DER kongrelerinde iddia edildiği gibi, sloganlar atıldığını da sanmamaktayız.

Öte yandan, iddia makamı 3. Olağan Kongrede alınan iki kararı öne sürerek, TÖB-DER'in bu kararlarla Marksist-Leninist ve milli duyguları zayıflatıcı çalışmalarda bulunan bir örgüt haline geldiğinin tescil edildiğini ifade etmektedir, incelendiğinde de görüleceği gibi, bu kararlar tamamen eğitim sorunlarına ilişkin olup, eğitimin ırkçı-şoven ve diğer her türlü gerici, baskıcı etkiden kurtarılması için mücadele edilmesini ve öğretmen sorunlarını en geniş biçimde tartışmak amacıyla bir kurultay toplanmasını içermektedir. Bu kararlarla TÖB-DER'in yasa

dışı bir örgüt haline geldiğini öne süren iddia makamının bu düşüncesini-ki bu düşünce ve anlayış, iddianın tümünde mevcuttur- Sayın heyetinizin takdirlerine sunmakla yetineceğiz.

Esas hakkındaki mütalaanın 7. ve 8. sayfalarında 4. Olağan Kongre öncesi oluşan guruplardan söz edilmekte ve gurupların düşüncelerinden aktarmalar yapılmaktadır.

Her dernekte, her sendikada ve kongre yapan, diğer kuruluşlarda kongre öncesi yönetime talip olan bazı gurupların oluştuğu bilinen bir gerçektir. Yine bunlar, kendilerini diğer guruplardan ayırdedebilmek için değişik adlar alırlar ve kongrede düşüncelerini açıklarlar. Ne var ki, kongrelerin bitmesiyle birlikte bu grupların varlıkları da sona erer. Sayın iddia makamı, bu grupların adlarını ve düşüncelerini ele almakta, kendisine göre bazı yorumlar yaptıktan sonra bu gurupların düşüncelerinden ötürü dernek yöneticisi olan sanıkları sorumlu tutup, derneğin yasa dışına çıkmış bir dernek haline dönüştüğü savını öne sürmektedir. Biz bu konuda da, ceza sorumluluğunda şahsılık prensibine ve ceza hukukundaki kıyas ve yorum yasağına değinmekle yetineceğiz.

Yukarıya aktardığımız hususların dışında, kısaca 1976/1978 çalışma programı içeriğine ilişkin iddialara da değinmek isteriz, iddia makamı bu program içerisinde yer alan kimi cümlelerden kimi sözcükleri ele almakta ve bu sözcükleri başka cümlelere ekleyerek, kendisine göre bazı sonuçlara ulaşmaktadır. Kuşkusuz böyle bir yöntem Yargıtayın ve Askeri Yargıtayın yerleşmiş içtihatlarına açıkça ters düşmektedir. Bütün halinde ele alındığında 1976-1978 çalışma programında suç unsuru taşıyan bir yönün bulunmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca, sanık savunmalarında da değinildiği gibi, çalışma programı dernek yöneticilerinin iki yıllık yönetim dönemlerinde yapmayı düşündükleri işlerin bir tasarısıdır. Bu tasarıdan gerçekleştirebildiklerini 1976-1978 çalışma raporunda dile getirmişler ve bu rapor 4. Olağan Kongreye sunulmuştur. Bu raporu konu alan ve kesinleşmiş bulunan Ankara 9. Asliye Ceza Mahkemesinin 8.5.1979 günlü Beraat kararım mahkemenize sunmuştuk. Kuşkusuz sözkonusu beraat kararı tek başına savcının iddiasını çürütecek niteliktedir.

## **10- YAYINLAR:**

Sayın İddia Makamı, TÖB-DER'in çeşitli yayınlarını ele alarak, bu yayınları yasa dışı faaliyetlerin kanıtı olarak göstermektedir.

Öncelikle belirtmek isteriz ki, 5680 Sayılı Basın Yasası hükümlerine göre basın yoluyla işlenen suçlarda dava açma süresi, yayım tarihinden itibaren 3 ve 6 aylık sürelerle tabi tutulmuştur. Yine aynı yasanın 35. maddesine göre bu süreler içerisinde açılmayan davaların dinlenemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan bu yayınların basın yasası hükümlerine göre sahip ve sorumlu yazı işleri müdürleri bellidir.

O halde, yasada belirtilen süreler geçtikten sonra bunların davamıza konu edilmesini ve sahip ile sorumlu yazı işleri müdürleri belli olan yayınlardan ötürü, sanık müvekkillerimizin sorumlu tutulmasını anlamak mümkün değildir. Nitekim, nasıl ki, bir siyasi partinin yayın organında yayınlanan yazılardan siyasi partinin yöneticileri üyeleri ve genel başkanı sorumlu tutulmuyorsa, TÖB-DER yayınları açısından da durum aynıdır. Bir siyasi partinin yayın organında, işlenen bir suçtan dolayı yazı işleri müdürü ve yazıyı yazan kişi değil de, parti yöneticileri hakkında dava açıldığına, biz şimdiye kadar tanık olmuş değiliz.

Bir başka önemli husus, bu yayınların, yayınlandığı tarihlerde görevli Cumhuriyet Savcılarının denetiminden geçmiş olmasıdır. Öte yandan, bu yayınların sanıklara isnat edilen 141. maddenin kanıtlan olduğu, dolayısıyla olayımızda 5680 sayılı yasa hükümlerinin uygulanamayacağı yolundaki savcılık görüşünün, hukuken kabul edilebilecek bir yönü bulunmamaktadır.

Bir an için aksi varit olsa, yani bu davada 5680 sayılı yasa hükümlerinin uygulanamayacağı kabul edilse bile, tek tek incelendiğinde; bu yayınların suç unsuru taşımadığı ve sanık müvekkiller hakkında suç kanıtı teşkil edemeyeceği açıkça ortaya çıkmaktadır. Şöyleki; onbinlerce sayfayı aşan ve savcılık denetiminden geçen bu yayınlar, genelde; eğitim - öğretim sorunlarını bilimsel olarak dile getirmekte, ülkemizin somut eğitim sorunlarını tartışmalı bir biçimde ortaya atmakta ve gerçekçi çözüm yolları önermektedir. Yoksa, bu yayınlar bütünden ayrılarak alınan bir kaç cümle ya da sözcüklerle savcının öne sürdüğü gibi suçlama konusu yapılmaya elverişli bulunmamaktadır. Öte yandan iddia makamı, bir yandan TÖB-DER'in açık ve yasal yayın yaptığını kabul ederken, öte yandan bu yasal yayınlarla derneğin gizli faaliyetler içrisine girdiğini söyleyebilmektedir. Sanırız bu husus, iddia makamının bu davada düştüğü genel çelişkinin en somut örneklerinden biridir.

Sayın Savcının sanıklar aleyhinde kullanmaya çalıştığı bu yayınları kısa ve genel hatlarıyla incelediğimizde:

## 10-A- TÖB-DER DERGİLERİ

1 Mart 1977 gün ve 138 sayılı dergi:

Bu dergi, TÖB-DER Genel Başkanınca FİSE Genel Sekreterliğine yazılan bir mektubu içermektedir. Dergide yeralan ana düşünce ise, TÖB-DER'in 5 ay içerisinde ikinci kez kapatılmasına ilişkindir.

Bu dergide yeralan yazılar incelendiğinde; TÖS'ten TÖB-DER'e geçiş ve TÖB-DER'in üzerinde mevcut MC yönetimlerinin baskısının dile getirildiğini görmekteyiz. Bu aşamada, TÖB-DER'in iki kez faaliyetten alıkonulması irdeleniyor. Bilindiği gibi TÖB-DER Ankara Valiliğince iki kez kapatılıp, her iki defasında da Danıştay Kararı ile açılmıştır.

15.3.1977 gün ve 139-140 Sayılı Dergiler:

6 Yıl sonra 12 Mart ele almıyor, özellikleri anlatılıyor, darbe karşısında şapkasını alıp gidenlerden, 12 Mart'ın özlemini çekenlerden, 12 Mart'ın bir daha geri gelmesini istemeyenlerden söz ediliyor. Gene o döneme dönüş yapılarak çıkartılan gece yansı yasalarından bahsediliyor.

İddianame, bu dergilerde yeralan ve emperyalizme, faşizme karşı olan düşünceleri suçlamakta ve TÖB-DER'in bu düşünceleri itibariyle yasa dışı örgüt haline geldiğini öne sürmektedir. Sunduğumuz kesinleşmiş yargı kararlarına göre, emperyalizme ve faşizme karşı çıkmak insanlık görevidir. Müvekkillerimiz ve onların mensup olduğu TÖB-DER'de bunu yapmıştır.

15.4.1977 Gün ve 141 Sayılı Dergi:

Bu sayıda yeralan ve iki sayfayı kapsayan yazıda 5 Şubat 1977 mitinginden ve bu mitingde meydana gelen olaylarla, bu olaylardan sonra örgüt içerisinde alınan önlemler dile getirilmektedir. Bir bütün halinde incelenmesinden de anlaşılacağı gibi söz konusu yazı, tamamen örgüt içi sorunlara değinmektedir. Bir başka anlatımla bu yazı, 640 şubeli derneğin işleyişinin temel ilkelerini anlatmaktadır.

15.6.1977 Gün ve 144 Sayılı Dergi:

Bu sayı 1970 yılı 15-16 Haziran olaylarını anlatmakta ve bir yazıda Türk-İş eleştirilmektedir. Aynı sayıda AP'li Turgut TOKER'in bir konuşmasına yer verilmiştir. Sayın TOKER Türk-İş kongresinde şöyle demektedir: Türkiye'de 274 ve 275 sayılı yasalar değiştirilince Türk-İş'ten başka sendika kalmayacaktır. Sendika hakkının alınmasının zorunluluğunu içeren yazı şu istemle bitmektedir: "Tüm çalışanlara



grevli-toplu sözleşmeli sendika hakkı tanınmalıdır.”

7.12.1977 Gün ve 153 Sayılı Dergi:

Bu sayıda; Lokavt'ın Anayasal hak olmadığı, işçi ve çalışanları işsiz bırakmak için kullanılan bir yöntem olduğu söylenmekte ve örnek olarak MESS'in 12 işyerinde ilan ettiği ve 4500 işçiyi kapsayan, Aşkale'de 480 işçiye karşı alman Lokavt kararları gösterilmektedir.

12.12.1977 gün ve 154 Sayılı Dergi:

Bu dergi, yasal gerekleri yerine getirilmiş bir toplantıyı duyurmakta ve çağrıda bulunmaktadır. Mitingin amacı ise, hayat pahalılığını, faşist baskıları kınamaktır. Yazı, Tandoğan Meydanında, öteki demokratik kitle örgütleriyle beraber olunacağını, bu toplantıda gurupçuluğa, sekterliğe düşülmeyeceğim, şube flamalarının üyeler tarafından taşınacağını, Tüm TÖB-DER üyelerine duyurmaktadır.

10.1.1978 Gün ve 155 Sayılı Dergi:

Bu dergide yer alan yazı, yeni yıl nedeniyle 1977 yılının bittiğini vurgulamaktadır. Aynı yazı yeni yıla girerken temel tesbitler yapıyor, daha sonra TÖM-DER ve TÛTED ile birlikte yapılan ekonomik, demokratik taleplere yönelik yasal eylemler anlatıldıktan sonra, TÖB-DER'in 5 Şubat Tandoğan Mitingi sonucu kapatıldığı ve Danıştay kararı ile açıldığı dile getirilmektedir. Aynı sayıda personel yasasının getirdiği kat sayı uygulaması da eleştirilmiştir.

19.4.1978 Gün ve 158 Sayılı Dergi:

Bu dergide faşist saldırılar, cinayetler ve özellikle Beyazıt katliamı özetleniyor. Sayın Savcının da karşı olması gereken bu saldırı cinayet ve katliamlar bir yana bırakılmakta, ve iddianamede TÖB-DER'in DİSK tarafından kararlaştırılan iki saatlik işi bırakma eylemi konu edilmektedir. Bilindiği gibi, 16.3.1978 günü İstanbul Üniversitesinden çıkan öğrenciler üzerine bombalı, silahlı bir saldırı yapılmış ve bu olayda 7 öğrenci hayatlarını yitirmişlerdi. Kitle katliamının doruk noktaya ulaştığı bu olay nedeniyle, diğer ilerici demokrat unsurlarla birlikte öğretmenlerde tavrı koymuşlardır. Ne var ki, bu iki saatlik işi bırakma eyleminden ötürü Merkez yöneticisi olan sanıkları sorumlu tutmak olanaksızdır. Nitekim, karar defterlerinin incelenmesinden, sanık müvekkilerin bu yönde bir karar almadıkları anlaşılmaktadır.

1 Mayıs 1978 günlü sayıda ise:

Tüm dünyada kutlanan işçi bayramı anlatılıp, ülkemizde kutlanan bu bayram sırasında meydana gelen üzücü ve iğrenç katliam nakledil-

mehtedir. Yasal gerekleri yerine getirilmiş ve bütün dünyada kutlanan bir bayrama TÖB-DER üyelerinin katılmasından ötürü, TÖB-DER yöneticilerinin “amaç dışı faaliyet” ve “yasa dışı faaliyet” ile suçlanmasını gerçekten anlamak zordur.

23.5.1978 Gün ve 159 Sayılı Dergi:

Ücretli kamu emekçilerinin ve eğitim emekçilerinin sendika hakkı almak için verdikleri mücadele özetlendikten sonra, TÖB-DER'in D.S.F.'nin üyesi olduğu anlatılıyor. Savcı, bu savı ile ilgili olarak bakınız ne diyor: “TÖB-DER faaliyetleri ile sendika gibi çalışmaktadır”. Hemen belirtmek isteriz ki, TÖB-DER, tüm eğitim emekçilerini bünyesinde toplayan bir demokratik kitle örgütüdür. Aynı TÖB-DER Sendikal hakların alınması için mücadele vermiştir. Niteliği itibarıyla de, gerek DSF ve gerekse FİSE tarafından sendika gibi örgüt niteliği atfedilmiştir. Bu anlamda, TÖB-DER ülkemizin onur verici bir kuruluşu olmuştur. Nitekim bu atıflar, 160 milyon üyeli DSF ve 16,5 milyon üyeli FİSE'den gelmektedir. Ne gariptir ki, iddia makamı bu yönleri bir yana bırakmakta ve anılan sayıdan TÖB-DER'in bir sendika gibi çalıştığı sonucunu çıkarmaktadır. Sayın Heyetinize sunmak istediğimiz husus şudur; gerçekten TÖB-DER'in böyle bir faaliyeti olsa bile, sormak isteriz, bu faaliyet hangi mevzuata göre suç teşkil eder.

2.8.1978 Gün ve 162 Sayılı Dergi:

Bu dergide TÖB-DER'in DİSK'in onur üyesi olduğu anlatılıyor. Savcı, bu noktada şöyle diyor: “Bakınız TÖB-DER nasıl sendikal faaliyete devam ediyor”. Oysa, yazının tüm olarak incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, burada anlatılanlar Sendikal hakların alınmasına yönelik olup, sendikal faaliyetlerle ilgili değildir.

Bu sayı ile getirilen başka bir iddia da şu: Genel Merkez bir yayını üyelerine ücretsiz olarak göndermektedir. O halde, bundan çıkan sonuç Genel Merkezin üyelerine düşüncelerini zorla kabul ettirmesidir.

Bir örnekle bu iddiaya cevap vermek isteriz. Ankara Barosu her ay yayınladığı dergilerini üyelerine ücretsiz göndermektedir. Böylesi bir eylem sayın Savcının mantığına göre şu sonucu doğurmaktadır! Ankara Barosu düşüncelerini, Baro üyelerine zorla kabul ettirmektedir.

15.9.1978 Günlü Dergi:

Bu dergi, TÖB-DER'in son olağan kongresine, yani 4. Olağan Kongreye ilişkin haberlerini ihtiva etmektedir. Bu haberlerin suç teşkil

edecek bir yanı olamaz.

## 10-B- ÇEŞİTLİ YAYINLAR:

a) Faşizm, Anti-Faşist Mücadele ve TÖB-DER:

Sözkonusu kitapta, faşizme karşı anti-faşist mücadele açıklanmakta, faşizmin toplumsal bir yazgı olmadığı vurgulanmakta ve faşizmin önlenebileceği bildirilmektedir. Yine aynı kitapta TÖB-DER'in siyasal bir örgüt olmadığı, bu nedenle siyasal bir örgütün işlevini yüklemeyeceği, TÖB-DER'in yığmsal bir meslek örgütü olduğu belirtilmektedir.

İçerdiği bu konular itibarıyla adı geçen kitabın amaç dışı ya da yasa dışı bir faaliyet iddiasına mesnet teşkil edebilecek bir yanı bulunmamaktadır.

b) Sosyal Mücadelede TÖB-DER'in Yeri ve işlevi:

Öncelikle belirtmek isteriz ki, bu kitaptan ötürü sanık müvekkilleri sorumlu tutmak olanaksızdır. Zira kitabın basım ve yayımı 1975 yılında yapılmıştır. O tarihler itibarıyla de sanıkların yönetimde bulunmadıkları tartışmasızdır.

Kaldı ki, bu kitap, sayın iddia makamının ileri sürdüğü hususların aksine, sosyal mücadeleyi, genel olarak da bu mücadelede demokratik kitle örgütlerinin ve bu arada TÖB-DER'in yerini anlatmaktadır.

Ayrıca bu kitapta, demokratik kitle örgütlerinin parti olmadığı, niçin olmadığı belirtilmiş ve altı çizilerek demokratik kitle örgütlerinin ve böyle bir örgüt olan TÖB-DER'in iktidar mücadelesi veremeyeceği vurgulanmıştır. Daha sonra öğretmen örgütçülüğünün tarihçesi anlatılan kitapta, özetle; Demokratik kitle örgütlerinin yapısı, yapması gereken işler, bilimsel anlamda dile getirilmiştir.

c) Üretim - Eğitim İlişkileri:

Bir çok eğitim kitabında yer alan ve üretim biçimlerini anlatan bu kitapta da herhangi bir suç unsuruna rastlamak mümkün değildir.

d) Emperyalizm – Eğitim Politikası Ve Türkiye

Bu kitabın giriş bölümünde: Eğitimin ne olduğu sorusuna cevap arandıktan sonra eğitim ile üretim ilişkileri arasındaki bağlantı açıklanıyor. Daha sonra, Eğitimin üretici güçler ve üretim ilişkileri tarafından belirlendiği gerçeği vurgulanıyor. Kitabın ilerleyen bölümlerinde Emperyalizm irdelenmekte ve yayılcılığın, saldırganlığın kültür üzerindeki etkileri anlatılmaktadır.

Mahkemenize sunulan ve Ankara 8. Asliye Ceza Mahkemesince ve-

rilen bir kararda da dile getirildiği gibi, emperyalizme karşı mücadele bir yurttaşlık, bir insanlık görevidir. Saldırgan ve yayılmacı emperyalizmin oyunlarını açığa çıkarmak, emeğe, alınterine, her türlü kültür değerlerine saldıran emperyalizme karşı çıkmak suç olamaz. Özellikle eğitim alanındaki yıkımı engellemek amacına katkı düşüncesiyle yazılmış olan bu kitabın hangi düşünceyle bu davada sanıklar aleyhine kanıt olarak gösterilmek istenilmesini anlamak mümkün değildir.

#### e) Emperyalizm - Ulusal Bağımsızlık ve Kültür

Yukarıda özetlemeye çalıştığımız gerçekler bu kitap için de geçerlidir. Bilindiği gibi, ülkemizi kurtuluş savaşı vermeye zorlayan emperyalistlerdir. Ulusal kültürün yaygınlaşmasını, ulusal eğitimin gelişmesini istemeyen, salt kendilerine hizmet edecek insan tipi yetiştirmek amacıyla emperyalist kültür ve emperyalist eğitimi lanse etmek isteyen, emperyalistlere karşı TÖB-DER'in ve öğretmenlerin cephe alması öyle sanıyoruz ki, amaç dışı bir faaliyet olarak nitelendirilemez.

#### f) Ekonomi - Sınıflar ve Eğitim

Kitabın ilk bölümünde eğitim üretim ilişkileri irdelenmekte daha sonra ülkemizdeki eğitim sistemi ele alınarak geniş incelemelere yer verilmekte ve eğitim üretim ilişkileri tarihsel süreç içerisinde anlatılmaktadır.

Genel olarak eğitim sorunlarını inceleyen bu kitap, öğretmenlik mesleğinin temel sorunlarına değinmesi ve ülkemizdeki eğitim sistemi ele alması bakımından tamamen TÖB-DER tüzüğünde belirlenen amaca uygun olarak çıkarılmış bir kitaptır.

#### g) Militarizm - Barış Mücadelesi ve Eğitim

Bu kitapta, insanlarda olumlu davranış değişikliği yaratmayı amaçlayan ve aynı zamanda bilim taşıyıcılık görevini üstlenen öğretmenlerin, insanlığın ve uygarlığın yaratılarının imha edilmesine karşı çıkmalarının, barıştan yana saf tutmalarının en doğal görevleri olduğu belirtilmekte ve devamla, bilimin, insan uygarlığının değerlerini, ölüme zulüme özetle savaşa karşı savunmak ve kollamak gerektiği vurgulanmaktadır.

Daha sonra barış hareketinin, insanlığı nükleer bir felaketten korumak amacını güttüğü anlatılan bu kitapta; "dünya barış hareketinin dayandığı bilimsel ilke, sosyal sistemleri farklı olan ülkelerin barış içinde bir arada yaşaması prensibidir." denilmektedir.

İddianamede çok geniş bir biçimde yeralan söz konusu kitap, şu dü-

şüncelere de yer vermektedir:

Devletlerin birbirlerinin içişlerine karışmamaları;

Devletlerin birbirlerinin bağımsızlığına, egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygılı olmaları;

Devletler arasında doğacak anlaşmazlıkların silaha başvurmadan, herhangi bir zora veya tehdite yeltenmeden, görüşmeler yoluyla, barışçıl yöntemlerle çözüme kavuşturulması.

Şimdi, Sayın İddia makamına sormamız gerekiyor. Bu düşünceler, insan hakları evrensel bildirgesinin en can alıcı hükümleri değil midir? Öğretmenin insan hakları evrensel bildirgesindeki hükümlere sahip çıkması, savaşa karşı barışı savunması hangi yasaya göre suçtur. Nötron bombasına karşı olmak her şeyden önce bir insanlık görevi değil midir?

Çok açık görüleceği gibi, binlerce sayfa tutan bu yayınlar, tüzüğün amaç maddesi doğrultusunda hazırlanmış ve yayımlanmışlardır. Dava açma süresi çoktan geçmiş ve yazarları ile sorumlu müdürleri belli olan bu yayınlar herhangi bir suç unsuru taşımamaktadır. Dolayısıyla bu yayınlardan Merkez Yöneticisi sanıkların sorumlu tutulmamaları gerekmektedir.

## 11- MİTINGLER

Sayın Askeri Savcılık TÖB-DER'in tertiplelediği ya da katıldığı bazı mitingleri ele almakta ve bu mitingleri *"Kurulu müesses nizamı yıkma-ya, sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakküm kurmaya matuf"* yasa dışı eylemler olarak nitelemektedir.

Bu anlamdaki yasa dışı eylem, yasalara aykırı olarak ve yasal prosedürleri yerine getirilmemiş toplantı ve gösteri yürüyüşleridir. Müeyyidesi ise, 171 sayılı yasada açıkça gösterilmiştir.

Acaba Sayın Savcı, TÖB-DER'in yasaya aykırı olarak düzenlediği ya da katıldığı bir tek mitingi gösterebilir mi? Böyle bir mitingi yoktur, TÖB-DER'in. Kaldı ki sanıklar savunmalarında bu mitingleri, kıyım ve sürgünlerin alabildiğince yoğunlaştığı, hayat pahalılığının had safhaya ulaştığı, maaşların artan hayat pahalılığı karşısında gülünç düzeyde kaldığı dönemlerde yapıldığını söylerken, savcılık bu mitingleri, düzeni yıkma amacına yönelik mitingler olarak göstermek istemektedir. Biz bu ikilem konusunda fazlaca yoruma girme ihtiyacını duymuyor ve takdiri Sayın heyetinize bırakıyoruz.

Mitinglerde atılan slogan ve pankartlara gelince: Bu mitinglerin tertip heyetleri, mitinglerde söylenecek slogan ve taşınacak pankartları çok önceden tesbit etmişler ve yetkili makamlara bildirmişlerdir. Ayrıca topluluklara, tesbit edilen slogan dışında slogan söylenmeyeceği, pankart taşınmayacağı anons edilerek duyurulmuştur. Bu toplantılarda hükümet komiseri ve güvenlik kuvvetleri hazır bulunmuşlardır. Yapıldığı tarihler itibarıyla bu mitinglerde yasa dışı bir davranış olmadığı içindir ki, gerek tertip heyetleri ve gerekse yöneticiler için herhangi bir soruşturma açılmamıştır. Bir an için aksi kabul edilse, yani tertip heyetinin saptanması dışında pankart taşınmış, slogan atılmış varsayılrsa bile, yetkili hükümet komiserinin bu tür davranışlara engel olunması için güvenlik kuvvetlerini ve öteki mercileri uyarması gerekmez miydi? Bir başka anlatımla, suç işlendiği iddia edilen bu toplantılarda güvenlik kuvvetlerinin görevini sanık müvekkillerin mi üstlenmesi gerekirdi?

Öte yandan Askeri Yargıtay'ın 4.3.1980 gün ve 1980/45 esas, 1980/119 sayılı kararına göre, "Şubelerce yapılan bazı işlemlerden, Genel Merkezi sorumlu tutmak mümkün değildir." Bu bakımdan, şubelerce tertiplenen mitinglerden ötürü genel merkez yöneticilerini sorumlu tutmak, adı geçen karar hükmüne göre olanaksızdır. Bütün bunların dışında;

1) Yasal koşulları yerine getirilmiş 1 Mayıs mitinglerine katılmanın suç olduğunu ilk defa sayın iddia makamından duymaktayız. Bilsinler ki, bu yasal toplantılara öğretmenlerin dışında yüzbinleri aşan memurlar, doktorlar, mimarlar, mühendisler, gazeteciler, Avukatlar, Yargıçlar ve hatta sayın iddia makamının meslektaşları da katılmıştır.

2) İddianamede yer alan İZMİR - ÖDEMİŞ - BURSA - ZONGULDAK ve MERSİN Mitingleri birer şube mitingleridir. Yukarıda da açıklamaya çalıştığımız gibi, Askeri Yargıtay'ın 4.3.1980 günlü ilamı içeriğine göre, bu mitinglerden ötürü müvekkil sanıkları sorumlu tutmaya hukuken olanak yoktur.

3) Yine iddianamede, İZMİR ve ÖDEMİŞ mitingleri sanıklar hakkında suç kanıtı olarak gösterilmeye çalışılmaktadır. İncelenmesinden de anlaşılacağı gibi, İzmir Şube Mitingi 21.2.1976, Ödemiş Şube Mitingi ise, 8.5.1976 tarihlerinde yapılmıştır. Sanırlar sayın savcı suç tarihini 1976 yılından başlattığı içindir ki, bu mitingleri de gündeme getirmektedir. Oysa, anılan tarihlerde 1976-1978 dönemi yöneticileri olan sanıklar henüz yönetime gelmiş değillerdir. Dolayısıyla bu mitinglerden

sorumlu tutulmaları öne sürülemez.

## 12- YASAL OLMAYAN DİRENİŞLER İDDİASI:

İddianame ve esas hakkındaki mütalaada; TÖB-DER'in yasal olmayan direnişler içerisine girdiği iddia edilmekte ve buna örnek olarak da, 20.3.1978 günlü iki saatlik işi bırakma eylemini ve 3.10.1979 günlü bir günlük boykot ve 24.12.1979 günlü boykot iddiasını göstermektedir.

Öncelikle belirtmek isteriz ki, TÖB-DER Genel Merkezinin, iddia edilen bu olaylarla ilgili olarak bir kararı mevcut değildir. Bir derneğin, herhangi bir eylemden sorumlu tutulabilmesi için, bu konuda usulüne uygun olarak karar defterine bir karar alması gerekir. TÖB-DER'in 1976 yılından bu yana tutulan karar defterleri dosyaya celbedilmiştir. Söz konusu defterlerin incelenmesi iddia edildiği gibi bir kararın alınmadığını ortaya koyacak ve bu konudaki savunmamızı doğrulayacaktır. Kaldı ki, bu eylemler sabit olsa bile kişisel suç oluştururlar. Onun içindir ki, bir çok öğretmen ve memur bir gün göreve gelmeme iddiasıyla sivil ve askeri mahkemelerde yargılanmışlar ve yargılanmaktadırlar.

Bütün bunların ötesinde:

1) 3 Ekim 1979 günlü olayın bu davada suç kanıtı olarak gündeme getirilmesini anlamak mümkün olamamaktadır. Zira, bu olay nedeniyle sanık müvekkillerden bazıları hakkında Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkemesinin 1980/547 esas sayılı dosyası ile bir dava açılmış, sanıklar bu davada yargılanmışlardır. Dosya temyiz aşamasındadır. Aynı fiilden ötürü, aynı sanıkların tekrar yargılanmaları, ceza hukukumuzla göre mümkün değildir.

Bu bakımdan, Sayın Savcılığın anlatılan yöne ilişkin iddiası hukuki geçerlikten yoksundur.

2) Sayın İddia Makamı, yukarıda açıklanan 3 Ekim olayını öne sürerken, sanıkların Bursa Yasa dışı toplantısını bahane amacıyla bu eyleme girdiklerini söylemektedir.

Sayın Heyetinizin de hatırlayacağı gibi, duruşmalarda 29.9.1979 günü Bursa'da yapılmak istenen mitingin yasa dışı olmadığını, tam aksine yasal gerekleri yerine getirilen bu mitingin, yasalara aykırı olarak, yerel mülki amirlikçe ve güvenlik kuvvetlerince engellendiğini belirtmiş ve savunmamızı doğrulayan belge ve kararları sunmuştuk.

Savunmamızın bundan önceki bölümlerinde de açıkladığımız gibi, 29.9.1979 günü Bursa İl Merkezinde *“Hayat pahalılığını, faşist baskı ve saldırıları, öğretmen kıyımını protesto”* etmek amacıyla bir toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılması kararlaştırılmış, toplantı için 171 sayılı yasanın öngördüğü gerekler tertip heyetince tekemmül ettirilip, Bursa Valiliğine başvurulmuştur.

Bursa Valiliği, yasal gerekleri yerine getirilmiş ve izne tabi olmayan bu toplantı ve gösteri yürüyüşünün 298 sayılı yasa kapsamına girip girmediğinin saptanması için konuyu Bursa İl Seçim Kuruluna havale etmiştir. Konuyu inceleyen Bursa İl Seçim Kurulu, 27.9.1979 gün ve 8 sayılı kararında; yapılmak istenen toplantının 298 sayılı yasayı değil, 171 sayılı yasayı ilgilendirdiğini ve mitingin yapılmasında bir sakınca bulunmadığını belirtmiştir.

Durum böyle iken, sözkonusu miting yasalara aykırı bir biçimde yasaklanmıştır. Bunun üzerine yasal yollara gidilmesinin doğru olacağını kararlaştıran yöneticiler miting yapmak üzere toplanan kitleye miting yargı organlarından karar alınmasına kadar ertelendiğini ve dağılmalarını duyurdukları bir anda, güvenlik kuvvetleri, orada toplanan kişilerin üzerine hücum etmiş ve etraf kan gölüne boğulmuştur.

Bir öğretmenin öldüğü, yüzlencesinin ağır yaralandığı, hamile kadınların ve bebelerin tartaklandığı, yapılan işlemin yasaya aykırı olduğunu hatırlatmak isteyen hukukçuların dövülerek, tekmelendiği ve belleklerimizden silinmeyen ve hukuk adına cinayet işlendiği bir günün, sayın iddia makamınca tamamen tersine çevrilmek suretiyle yasa dışı bir toplantı günü olarak gösterilmek istenmesini, o güne tanık olan bizler üzüntüyle karşılamaktayız.

Anılan toplantı ile ilgili olarak Bursa Asliye Ceza Mahkemesinde açılan ve 1979/ 477 esas sayılı dosya ile görülen kamu davasına ilişkin beraat kararı mahkemenizce celbedilmiş ve dosya içerisine girmiştir. Öte yandan bu konuda Danıştay’a dava açılmıştır. Danıştay 12. Dairesinin 28.1.1980 gün ve 1979/4187 sayılı kararını ekte sunuyoruz.

### 3) 24.12.1979 Gününe İlişkin İddiaya Geline;

Başlangıçta da belirttiğimiz gibi, anılan gün ile ilgili olarak TÖB-DER Genel Merkezinin bir kararı bulunmamaktadır. Ne var ki, 24.12.1978 günü faşist güçlerce Kahramanmaraş’ta gerçekleştirilen bir katliamın yıldönümünde, bu olaya tepki duyan ve yüreğinde insan sevgisi taşıyan toplumun büyük bir kesimi o günü yani 24 Aralık’ın yıldönümünü



çeşitli biçimlerde protesto etmişlerdir. Aslında, dosya içeriğinden de anlaşılacağı gibi, olay tarihinde TÖB-DER yöneticileri tutuklu bulunmaktaydılar. Yöneticilerin tahrik etmesi sonucu bu olayın gerçekleştiği iddiası ise, somut herhangi bir kanıta dayanmadığı içindir ki, yasal geçerliliğe sahip değildir.

### 13- İKİ YÖNETİM VE CEZALARIN ŞAHSİLİĞİ İLKESİ:

Burada altını çizerek önemle değinmek istediğimiz bir husus vardır. O da sayın iddia makamının 1976-1978 yönetim dönemi ile 1978-1979 yönetim dönemini birbirine karıştırmasıdır. Bilindiği gibi, Genel Merkez Yöneticileri bu davada; 1976-1978 dönemi ve 1978-1979 dönemi olmak üzere iki dönemin yöneticileri olarak yargılanmaktadırlar. İddianame ve Esas Hakkındaki Mütalaa çeşitli bölümlerde, iki yönetimi ayrı ayrı ele almakta ve fakat bir dönemin müstet fiillerinden ötürü diğer yönetimi suçlamaktadır. Böylesine bir yöntem hiç kuşku yok ki, cezaların şahsiliği adı altındaki ceza hukukunun ana ilkesine açıkça ters düşmektedir. Aslında bu dava da sanıklar açısından bu ilkeye o denli aykırı davranılmıştır ki, biz saya saya bitirememekteyiz. Örneğin İzmir ve Ödemiş mitingleri! Bu mitingler 1976-1978 dönemi yönetimi işbaşına gelmezden önce yapılmışken, örneğin “*Sosyal mücadelede TÖB- DER’in yeri ve işlevi*” adlı yapıt, keza 1976-1978 yönetimi işbaşına gelmezden önce yayınlanmışken, bırakınız 1976-1978 yönetimini, bu mitingler ve yayından ötürü, iddianame ve mütalaanın genel espirisi içerisinde 1978-1979 dönemi bile sorumlu tutulmak istenmektedir. Aslında, İddianame ve Mütaladaki bu tutarsızlık ve yanlışlıklar, huzuruza getirilen davanın sıhhati konusunda sanırız önemli birer göstergedir.

TÖB-DER ve TÖB-DER Yöneticileri ile ilgili savunmalarımızdan sonra, şimdide yalnızca TÖB-DER tarafından tüzüğündeki amaç maddesi doğrultusunda düzenlenen ve TÖB-DER’in yasa dışılığına da kanıt olarak iddianameye alınan DEK’in konuşmacıları aleyhine iddianamede yer alan TCK’nun 142/1 işlemleriyle ilgili konuya geçiyoruz.

Öncelikle DEK Nedir?

DEK, TÖB-DER tarafından alınan kararla 4-11 Şubat 1978 tarihleri arasında Ankara’da toplanarak Türkiye’deki eğitim ve öğretim sorunlarının tartışıldığı, eğitimin ne olduğu ve nasıl olması gerektiği konularında çok yönlü değerlendirmelerin yapıldığı ve eğitimin de-

mokratikleştirilmesi için belirli hedeflerin saptanıp altına alındığı bir bilimsel toplantıdır. Aralarında 16,5 milyon eğitimciyi çatısı altında toplayan uluslararası öğretmen örgütü FİSE Genel Sekreterinin de bulunduğu toplantıya TÖB-DER dışında 37 demokratik kitle örgütü adına delegeleri, çok sayıda bilim adamı, öğretmen örgütleri eski başkanları, çok sayıda öğretmen memur ve işçi kuruluşları katılmışlardır. Aralarında Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu ile hemen aynı zamanlarda kurulmuş olan ve günümüzde de çalışmalarını sürdüren Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Türk Hukuk Kurumu gibi kuruluşlarla, yine yasalarla kurulmuş mesleki örgütler olan Tabipler Odası Birliği, Türk Mimar Mühendisleri Odaları Birliği, Türkiye Barolar Birliği gibi Kuruluşların da delegelerince temsil edildiği Demokratik Eğitim Kurultayı, eğitim konusunda çeşitli ve değişik düşünce ve fikirlerin ileri sürüldüğü, bunların savunulduğu, tartışıldığı, karşı çıkıldığı ya da kabul edildiği bir demokratik ortamda tüm yasal gerekleri ve denetimi de sağlanarak yapılmış bir toplantıdır. Bu toplantıda yalnız burada Türk Ceza Kanunun 142. maddesini ihlal etmek suçuyla yargılanan, çoğu TÖB-DER Bölge Temsilcisi olan yirmi sanık değil, yüzlerce kişi konuşmuş, bildiriler sunulmuş ve tartışmalar açılmıştır. Ye . bu bilimsel toplantı, 11 Şubat 1978 tarihinde başladığı bilimsel çerçeve içinde eğitimin demokratikleştirilmesi konusunda alınan birtakım ilke kararları ile son bulmuştur.

DEK hakkında verilen takipsizlik kararı: Demokratik Eğitim Kurultayı, yasal tüm kurultay, kongre, toplantı ve mitinglerde olduğu gibi yasal gerekleri yerine getirilerek ve gerekli mercilerden izin alınarak düzenlenmiştir. Toplantı süresince hükümet komiseri ve çeşitli güvenlik görevlileri hazır bulunmuşlardır. Toplantıda yapılan tüm konuşmalar, sunulan bildireler, raporlar ve tüm döküm bant çözümleri ile birlikte Ankara Toplu Basın Savcılığı Hazırlık E: 1978/195 dosya ile yaptığı inceleme sonucunda 1978/198 nolu karar ile 21.4.1978 tarihinde takipsizlik kararı verilmiştir. Bu karar, bant çözümlerinin, konuşma metinlerinin, bildirge ve sair tüm dokümanların Prof. Dr. Yılmaz Günel tarafından incelenmesiyle oluşan bir bilirkişi raporuna dayanmaktadır. Aradan üç yıl geçmiş, bu takipsizlik kararına itiraz edilmemiştir. Ancak 1980 yılında Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığınca açılan soruşturma ile yeni suçlamalar getirilmiş ve şu anda müvekkillerimizin yargılandığı dava açılmıştır. Verilen bu takipsizlik kararına rağmen müvekkillerimiz hakkında üç yıl sonra yeniden

dava açılması acaba hangi nedenlere dayanmaktadır? Yeni deliller mi ortaya çıkmıştır? Hayır. Konuşmalar aynı konuşmalardır. Bildiriler aynı bildiri, dokümanlar aynı doküman! Hepsi bir bütün olarak incelenmiş ve söz konusu takipsizlik kararı verilmiştir. Kaldı ki iddia makamı “yeni deliller ortaya çıkmıştır” demektedir. Muğlak bir ifadeyle “yeni delillerin çıkmış olması halinde her zaman yeniden soruşturmanın açılabileceğinden” söz etmektedir. Yeni hangi deliller çıkmış, bu deliller nelerdir? Bunların hiçbirisi sözkonusu edilmemektedir. O halde, başından sonuna kadar yürüttüğü tüm çalışmalar görevlilerce izlenen, konuşmaları banda alınan, bildirileri açıkça dağıtılan bir toplantı hakkında, sonradan acaba ne tür deliller ortaya çıkmış olabilir? Bunu anlamak bizce olanaksızdır ve sayın iddia makamı da aslında yeni bir delil sunmamıştır ve bu konuda bir iddiası da yoktur. O halde aradan üç yıl gibi bir zaman geçtikten sonra bu toplantının yeniden gündeme getirilmesinin gerekçelerini nasıl ve neyle açıklayabiliriz?

Toplumumuz çeşitli dönemlerde, çeşitli deneyler yaşamıştır. Ülkemizde siyasal konjonktür, inişli çıkışlı bir yol izlemiştir. Mevcut Anayasamızı toplumumuz için lüks sayanlar bulunduğu gibi, temel hak ve özgürlüklere gereğince yanıt vermeyen bir Anayasa olduğunu iddia edenler çıkmıştır. Bu noktalardan hareketle toplumumuz, temel hak ve özgürlüklerinin askıya alındığı acılı dönemler yaşamıştır. Bazı bilim adamlarınca “Parantez dönemi” adıyla anılan 12 Mart döneminde Ceza Kanunu uygulamaları dahi, dönemin baskı aracı haline getirilmiştir. Özellikle Türk Ceza Kanununun 142. maddesinin uygulanması açısından toplum gerçekten “acılı günler yaşamıştır.” Burada, acılı günler derken o dönemin baskı ve terörünü kastediyoruz. Acılı günler derken yalnızca “suçta kanunilik - tipiklik” ilkesini hiçe sayan, Anayasaya aykırılığı açısından yoğun bilimsel tartışmalara yol açmış,- Anayasaya aykırı olduğuna inandığımız bu maddenin uygulanışına parmak basmak istiyoruz. Gerçekten de bu madde yüzünden, o dönemde, hukuk fiili zorbalığın aleti haline getirilmiştir. Siyasal tutum ve düşüncenin, yargı kararları üzerindeki etkinliği kişinin düşünsel güvenliğini, kuşkusuz yaşama olanaklarını yok eden bir yapıya ulaşmıştır. Gerçekten kişiler açıkladıkları zaman suç olarak görülmeyen görüşlerinden dolayı yıllar sonra yargılanabilmişlerdir, adeta “suçta kanunilik” kuralı ortadan kaldırılmıştır. Örneğin bir fakültenin dekanı, yıllarca ders kitabında komünizmi kötülememiş olduğu için tutuklanmış, yıllarca ders kitabı olarak kullanılan kitap toplatılarak yasaklanmış ve bundan

dolayı o kişi yargılanmıştı. Maddenin “suçta kanunilik - tipiklik” ilkesi- ne aykırı yapısı, elastiki ve çok farklı, zıt yorumlara yol açabilecek içeriği değişik siyasal ortamlarda, değişik ve çok farklı uygulamalara yol açmıştır. Konu ile ilgili bilirkişiler bile tamamen zıt raporlar sunmuşlardır. Bu gibi belirli geçiş dönemlerinde TCK’nun 142. maddesinin uygulanması dehşet verici boyutlar kazanmıştır. Örneğin *“Zenginliklere karşı fakirlerin müdafaasız olduğu”* yolundaki sözlerde, *“kendi kendim çökartacak kapitalist dünya”* sözlerinde bile çeşitli yerel Mahkemelerde 142.nin unsurları bulunmuştur. Yine bir yerel Mahkeme, kooperatifçiliğin gerekliliğinden söz eden ve Nazım Hikmet’in şiirlerini okuyan kişileri 142. maddeye göre cezalandırmıştır. Ancak, bu arada, değerli bilim adamlarının madde metnini yorumlayarak vardıkları sonuçlardır ki, 142. madde uygulamasında görülen anarşi, bir ölçüde engellenebilmiştir. Örneğin 1971 yılında Prof. Dr. Edip Çelik, Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu, Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil’den oluşan bilirkişi heyetince verilen bir bilirkişi raporunda madde konusunda şu tür yorumlara yer verilmiştir:

*“Kanunda sözü edilen ‘Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak yahut memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal nizamlardan birini devirmek veya devletin siyasi veya hukuki nizamlarını topyekun yok etmek’ fiilleri, toplum hayatının işleyişine ilişkin kamu düzeninin kurallarının pek çoğunu içine alacak kadar geniş bir şekilde sayılmıştır. Bu fiiller mutlak katılığı içinde alınır ve yapılması yasaklanmış sayılarsa, toplumun kamu düzeni kurallarının, bu kanunun kabul edilmiş olduğu zamanki haliyle dondurulmak istendiği ve hiçbir kamu düzeni kuralına dokunulmasına izin verilmediği sonucuna varılır. Oysa iktisadi ve sosyal hayatın akışına, toplumu oluşturan bireylerin zamanla algılayıp açıkladıkları ihtiyaçlara göre, kamu düzeninin unsurları olan kuralların değiştirilmesi, son derece tabii ve asırlardır her toplumda süregelen bir vakıadır. Kuralların mutlak olarak dondurulması, toplum düzeninin zamanla üyelerinin ihtiyaçlarına cevap verememesi ve mutlak bir tutuculuk içinde gerilemesi sonucunu doğurur.*

*Demokrasi düzeninde çeşitli siyasi partilerin, değişik*

menfaat gruplarının, sınıfların, zümrelerin menfaatlerine daha çok hizmet ettikleri, daha çok kendilerine oy verenlerin veya oy vermelerini dilediklerinin menfaatlerini koruyacak programları savundukları apaçık bir gerçektir. Daha çok sanayi işçisine ve küçük mülk sahiplerinin desteğine dayanan bir partinin, programına toprak reformunu koyarak geniş topraklarını icar yoluyla veya sermaye yoğun tekniklerle, işleyen toprak sahiplerinin aleyhine propaganda yapması mümkündür. Böyle bir parti iktidara gelir de toprak reformunu gerçekleştirirse, aylak toprak sahibi zümresini veya sermaye yoğun tekniklerle toprağı işleyen büyük çiftlik sahipleri zümresinin bu niteliğini şüphesiz ortadan kaldıracaktır.

Kanunun maddesini mutlak ifadesi ile alırsak, böyle bir siyasal program, kanunun tanımladığı fiillerden sayılabilecektir.”

Başka bir örnek verelim:

Daha çok işverenlerin, rantiyelerin, büyük toprak sahiplerinin menfaatlerini kollayan bir partinin programında grev hakkını sınırlandırmak, işçinin emeklilik ve sigortası konusunda tanınmış haklarını azaltmak gibi hususlar yer alabilir. Gene, Kanunun hükmü mutlak olarak alındığı takdirde, böyle bir programın siyasal başarısı için yapılan eylemler, sosyal bir sınıfın, (Sermayedar ve işverenler) diğer bir sosyal sınıf (işçiler) üzerinde tahakküm tesis etmesi için propaganda yapılması şeklinde yorumlanabilir.

Aynı şekilde bir parti, sosyal adaleti gerçekleştirmek ve kalkınmayı hızlandırmak için, bazı sanayi kollarının, dış ticaretin devletleştirilmesi gerektiğini savunabilir. Bir başkası, bütün belli büyüklükteki işletmelerin millileştirilmesini kalkınma ve ilerleme için şart sayabilir. Ve bu uğurda programını yaymak için çaba sarfedebilir. Siyasal partiler ve genel olarak siyaset konusunda fikir beyan eden vatandaşların kamu düzeninin nasıl olması gerektiği konusunda fikir beyan etmeleri ve propaganda yapmaları, kanunun 142. maddede saydığı kavramların içine girdiği halde T. Ceza Kanununca cezalandırılmış değildir. Bu fiillerin mücerret yapılmış olmaları suçun meydana gelmesi

*için yeterli sayılmaz. Çünkü suçun teşekkülü için bu fiillerin, demokrasi kuralları bir tarafa atılarak, demokrasiye karşı bir fiil niteliğine bürünmedikçe 142. maddede sayılan fiillerden birinin, birkaçının veya hepsinin yapılmış olması cezalandırılmamıştır.*

*Yukardaki tahlillerden çıkardığımız sonuç, 142. madde de komünizm propagandası diye bir suç olmadığı, madde de sayılan fiillerin demokrasi dışı yollardan zorla yapılmasının propaganda yapar her çeşit fiilin suç kapsamına girdiğidir.*

*Maddeye "tahakküm tesisinden", "bir sınıfı ortadan kaldırmaktan", "müesses nizamlardan birini devirmekten" bahsedilmektedir. Seçimle iktidarı almış bir partinin icraatı, ne kadar köklü değişiklik yaparsa yapsın, yukardaki ibarelerde yer alan ve her biri ayrı ayrı hukuk dışı cebir kultanıtmasını içeren fiillerden sayılmaz."*

Yukarda önemlice bir bölümünü sunduğumuz bilirkişi heyetince verilen rapor 142. maddenin uygulanmasının kriterlerini ortaya koymaktadır. Aslında Anayasaya aykırılık iddiasıyla 141. ve 142. maddelerin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine açılan ilk davada, Anayasa Mahkemesince 26.9.1965 gün ve 173/40 sayılı karar ile aykırılık iddiası reddedilmiş, ancak madde konusunda bir açıklama getirilmiştir. Bu açıklama şöyledir:

*"... sözü geçen madde hükümleri, bu konulardaki bilimsel inceleme ve araştırmaları yasaklamış değildir. Propaganda sınırına girmemek şartı ile her çeşit toplumcu bilim ve bu açıdan anarşizm ve komünizm üzerine öğrenme, öğretme, açıklama, yayma ve araştırma yapılması bu maddelerdeki yasakların kapsamına girmez...."*

Yargıtay bu güçlü gerekçeye dayanarak bugüne kadar yerel mahkemelerce verilmiş bir çok mahkumiyet kararını bozmuştur.

Birçok temyiz Mahkemesi içtihatlarından; bilimsel açıklamaların, bilim adamlarının fikirlerini nakletmenin propaganda niteliği taşıyacağı sonucuna varılmaktadır.

Ancak tüm bunlar yukarda da açıkladığımız gibi 12 Mart 1971 döneminde bir bilim adamının ders kitabında "Komünizmi kötülemediği" gerekçesiyle kovuşturmaya uğramasını engelleyememiştir.

Bu davada da takipsizlik kararına rağmen yeniden dava açılmasının önlenemeyişi gibi.

Savunmamızın başlangıç bölümünde; DEK sanıkları için Ankara Basın Savcılığınca verilmiş olan bir takipsizlik kararından söz ettik. Bu karar, mücerret savcılık düşüncesine dayalı olmayıp, bir bilirkişi raporuna dayanmaktadır.

Sayın iddia makamı, duruşmaların başlangıcından bu yana, mahkemenize sunduğumuz bu kararı yok sayarak ve bu kararın yeni deliller ortaya çıktığı ahvalde bir anlam taşımayacağını ileri sürmüştür. Somut olayımızda, isnat edilen suç açısından yeni bir kanıtın ortaya çıkmadığı ve sözkonusu takipsizlik kararının bugün için de anlam taşıdığını başından beri savunduk.

Bir an için, bu takipsizlik kararının mevcut olmadığını kabul etsek bile, DEK’de yapılan konuşmaların, sunulan bildirilerin ve öteki dokümanların suç unsuru taşımadığını belirtmek isteriz. Nitekim, bu konuda bilirkişi incelemesi yapan Yılmaz Günel da bizim düşüncelerimizi doğrulayan bir raporu, Ankara C. Savcılığına sunmuştur.

Bizim burada değinmek istediğimiz bir kaç önemli husus vardır.

Bunlardan birisi, DEK’in bilimsel bir toplantı olduğu gerçeğidir. Bilimsel toplantılar elbette belli sorunları değişik dünya görüşleri açısından ele alıp, tartışan ve çözüm yolları öneren toplantılardır. Kaldı ki, DEK bağlayıcı bir organ olmayıp, görevi, istisari kararlar almaktır. Bu anlamda, alman kararlar da, yol gösterici olmaktan öteye gitmemiştir.

Öte yandan, Yargıtay ve Askeri Yargıtay’ın yerleşmiş içtihatlarına göre; bir yazı ya da konuşma metni kül halinde ele alınmalı ve konuşmayla yazıda geçen cümlelerin bütün halinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sayın Savcı, Eğitim öğretim sorunlarının bilimsel yönden ele alındığı bir toplantıda, yapılan konuşmaları, amaçlarından saptırarak, ve konuşmalarda geçen kimi cümleleri cımbızla alıp başka cümlelere monte etmek suretiyle adeta suç isnadına girmiştir.

Oysa, sözkonusu konuşma ve bildirgeler savcının iddiasının aksine çağdaş eğitim sorunlarını dile getiren, bu anlamda çeşitli ülkelerin eğitim düzenlerinden örneklemeler sunan birer yapıttırlar. Bunu böyle anlayıp, belli ve dogmatik bir dünya görüşü içerisinde değerlendirme, hiç kuşku yok ki davamızı yanlış, telafisi olanaksız sonuçlara sürükleyecektir.

Bu genel değerlendirmelerimizin ışığı altında incelendiğinde, DEK'in:

- a) Bilimsel bir toplantı olduğu,
- b) Eğitim öğretim sorunlarını içerdiği,
- c) Milli Eğitim Bakanlığına düşen bir görevi üstlendiği,
- d) Tüm kamuoyuna açık olarak, özellikle gizlilik unsuru taşımadığı anlaşılmaktadır.

DEK toplantısı TÖB-DER tüzüğüne uygun bir toplantıdır. Bu toplantıya zamanın hükümet başkanları, bakanlar ve parlamenterler katılmışlar ya da mesaj göndermişlerdir.

İddia makamı, TÖB-DER'in amacına uygun bir toplantıyı yapmasını bile çok görmekte ve hatta bu toplantıyı yasa dışılık iddiasını kanıt olarak göstermeye çalışmaktadır. 1971 yılında da M. E. Bakanlığı yasaların öngördüğü Eğitim Şurasını toplamadığı içindir ki, bu eksikliği gidermek isteyen demokratik öğretmen hareketinin temsilcisi TÖS, bir şura düzenlemiştir. Bu şura'nın adı DEŞ'ti. Bu Şura ve Şura'da yapılan konuşmalar için, zamanın Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcısı bir soruşturma açmıştı. Sonuçta Mahkemenin verdiği mahkumiyet kararı Askeri Yargıtay'dan bozuldu ve bu şurayı toplayan TÖS yöneticileri beraat ettiler.

Öte yandan bant çözümlerinin delil değeri taşımayacağı, savunmanızın bundan önceki bölümlerinde etraflıca açıklanmıştır.

## **14 - SANIKLARIN KİŞİSEL DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİNE GELİNCE:**

**1- Hayri ERDOĞAN**'ın İlköğretim sorunlarına yer veren yarım sayfalık konuşmasından dolayı esas hakkındaki mütalaada;

"TÖB-DER'in savaşını işçi sınıfının savaşına bağlayarak, devletin, egemen sınıfların devleti olarak tarifiyle, komünizm propagandası yaptığı" iddiası yer almaktadır. Ancak Hayri ERDOĞAN sorgu ve savunmasında da belirttiği gibi konuşmasını yalnızca İlköğretim sorunları, beslenme ve sağlık konusunda yapmış ve iddiada yer alan cümlelerin kendisine ait olmaması gerektiğini, bir başka konuşmayla karıştırılarak kitaba yanlış monte edilmiş olabileceğini savunmuştur. Sanığın bu savunmasının gerçekten doğruluk payı büyüktür. Nitekim, başka bir çok konuşmacıya da kendilerinin olmayan konuşmalar nedeniyle suç



isnadı yapılmıştır. Bu konuşmalarla ilgili sağlıklı bir bant çözümü de var olmadığı için sanık hakkında bu cümlelerden dolayı suçlama getirmek mümkün değildir. Kaldı ki, bu cümlelerin kendisine ait olduğu var sayılsa bile, cümle, esas hakkında mütalaada olduğu gibi, “TÖB-DER’in savaşı...” olarak değil “TÖB-DER’in demokratikleştirilmesi savaşı” sözcükleriyle başlamakta ve bu savaşı işçi sınıfının savaşımına bağlamakta ve konuşmada işçi sınıfının savaşımları konusunda somut bir önerme getirilmektedir.

Konuşmada suçun “Devletin egemen sınıfların devleti” olarak nitelendirilmesi ise komünizm propagandası suçunu oluşturan bir cümle olarak görmek mümkün değildir. Bu nitelendirme, bir bilimsel saptamadır. Kölelik kurumunun var olduğu dönemlerde kölelik kurumu yasalarla korunup, devletin güvencesi altına alınmamış mıdır?

Kaldı ki konuşmacının belli cümlelerini değil, konuşmasının bütünü ele alınıp değerlendirilmesi gerekirken, aksi bir tutumla belli cümleler ele alınarak suçlama yoluna gidilmesi, yerinde ve hukuka uygun düşmemektedir.

## 2- Fevzi CEYLAN:

Fevzi CEYLAN için esas hakkındaki mütalaada “Eğitim öncesi eğitim konulu konuşması, eğitim yasaları ve işleyişi bildirgesine karşı oy yazısında ve eğitim - üretim ilişkileri bildirgesine karşı teksirde komünizm propagandası yanında milli duygulanı zayıflatıcı propaganda” yaptığı ileri sürülmektedir.

Esas hakkındaki mütalaada “Eğitim öncesi öğretim” olarak adlandırılan konuşma, aslında okul öncesi eğitimle ilgili bir konuşmadır. Sanık bu konuşmasında mevcut eğitim sistemini eleştirerek özetle, ailenin yapısının sosyo - ekonomik açıdan incelendiği okul öncesi eğitimde halk çocuklarına yoz ve ırkçı kültür aşılanmak istendiği, eğitim düzeninin emperyalistlerin sömürüsüne malzeme hazırlayacak yapıda olduğu, ülkede çocukların sokağa terkedilmiş olduğu ve okul öncesi eğitimin ticaret konusu haline getirildiğinden söz etmekte ve bunların engellenmesini istemektedir. Bu konuşmada geçen “okul öncesi eğitim konusu sınıf temeline oturtulmamış” sözü kanımızca iddia makamınca suçlama için yeterli görülmüştür. Aslında müvekkillerinde ifade ettikleri gibi iddia makamı nerede sınıf, işçi sınıfı, sosyalizm sözcüklerini görse hemen komünizm propagandası iddiasını kullanıvermiştir.

Oysa konuşmacının anlattıkları yanlış mıdır? Hangi köy ilkokulunda, kaç gecekondu mahallesindeki ilkokulda ana sınıfı vardır.

Bilebildiğimiz kadarıyla bunlar parmakla sayılabilecek kadar azdır. Asıl önemlisi bunları saptamak ve söylemek kimleri, niçin rahatsız etmektedir.

Müvekkilin suçlandığı ikinci konu “Eğitim yasaları ve işleyişi bildirgesine karşı oy yazısı” isimli komisyon raporundaki görüşleridir. Bu rapor kurultayda okunmamış, yazılı olarak oturum başkanlığına verilmiş, kitaba da yazılı metin olduğu gibi aktarılmıştır. Dosyada bulunan bant çözümlerinden de bu raporun okunmadığı anlaşılmaktadır. Bir eğitimcinin en doğal hakkı eğitim yasaları konusunda tartışma ve eleştiri yapmaktır. Bu raporunda, temel eğitim yasası müvekkil tarafından eleştirilerek, Türkçeyi ancak askerde öğrenen yurttaşların eğitimleri konusuna temel eğitim yasasının cevap vermediği vurgulanmıştır. Böyle bir eleştirinin propaganda unsuru taşımadığı bir yana toplantıda okunmayan, ancak yazılı metin olarak oturum başkanlığına verilen bu rapor hakkında basın yasası hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

“Eğitim-Üretim ilişkileri bildirgesine karşı teksir” suçlaması konusunda ise müvekkil böyle bir yazı ile ilgisinin bulunmadığını ve kendisine ait olmadığını belirtmektedir. Ne kitapda, ne de bant çözümlerinde yer almayan bu konu hakkında savunma yapmayı gereksiz görüyoruz.

### **3- Cevat GEZGİN:**

Fevzi Ceylan gibi “Eğitim yasalarına karşı oy yazısı bildirgesine imza attığından dolayı suçlanmaktadır. Yukarda belirttiğimiz gibi bu bildirge, kurultayda okunmamış, oturum başkanlığına verilmiştir. Buna rağmen bildirgede imzası olan tüm sanıklar hakkında 142/1. iddiası sürdürülmektedir.

### **4- Süleyman ÖZÇİFT:**

Hem DEK’te yaptığı konuşmalar, hem de Şube Başkanları toplantısındaki konuşmasından dolayı suçlanmaktadır. Kendi ifadelerinden ve savunmasından da anlaşıldığı gibi, konuşmalarını irticalen yaptığını, içeriklerini tam olarak hatırlamadığını, konuşmalardaki iddianameye alman cümlelerin kendisine ait olmadığını söylemektedir. Başlangıç bölümünde de belirttiğimiz gibi bant çözümlerinin tek başına delil teşkil edemeyeceği bir gerçektir. Kaldı ki olayımızda bantların orijinaleri silinmiş olduğu gerekçesiyle dosyaya celbedilememiştir. Bu nedenle sanığın savunmasının aksini kabul etmek olanaksızdır.

### **5- İsmail OKUDUCU:**

Bu sanığa isnad edilen suç “ilköğretim sorunları ve çözüm yolları” isimli Komisyon raporunu imzalamaktır. Söz konusu rapordaki imza sanığa aittir. Ancak, bu rapor, toplantıya sunulmamış ve hiç kimse tarafından da okunmamıştır. Kuşkusuz okunmayan ve tartışılmayan bir raporun propaganda unsuru taşıdığı söz konusu olamaz. Öte yandan bu raporun bant çözümlerinde bulunmayışı da sanığın sorgusunu doğrular niteliktedir. Ayrıca bu rapor DEK kitabında yer almıştır. Ne var ki 5680 sayılı yasa hükümlerine göre süresi içerisinde dava konusu edilmeyen bu rapor için sanığın hukuken sorumlu tutulması söz konusu olamaz. Kaldı ki bir bütün halinde incelendiğinde sözü geçen bildirinin ilköğretim, öğretmen ve beslenme sorunlarına ilişkin olduğu açıkça görülmektedir.

### **6- Fikri ÇALIŞKAN:**

Sanık bir konuşmacıya eleştiri olarak yaptığı konuşmasında, “Ezilen ulusun gençliğinin de kendi kültürleri üzerine eğitim yapmasını istiyoruz” düşüncesini yanlış bulduğunu söyleyerek bu konuşmacıya bu sözün niçin yanlış olduğunu açıklamaya çalışmıştır. Ve bu açıklamasını da bu “düşünceden hareketle oluşturulan eğitimin sosyalizm ile bağdaşmayacağını” kuramsal olarak dile getirmektedir. Sanık savunmasında ise kendisinden önce söz alan ve görüşlerini eleştirdiği konuşmacının konuşmalarından alıntılar yaptığını, ancak bu alıntıların kitabın hazırlanması sırasında teknik hatalar yüzünden kendi düşünceleri imiş gibi alındığını ilginç örneklerle açıklamıştır. Yani sanık bir konuşmacının yanlış olarak gördüğü sözlerini eleştirmekten başka bir düşünce ileri sürmemiştir. Ve konuşmacının fikirlerinin sosyalizmle bağdaşmadığı düşüncesini savunmuştur. Esas hakkındaki mütalaada iddia edildiği gibi komünizm propagandası yapmamıştır.

### **7- Metin ERDEMİRCİ:**

Hakkında DEK’e sunduğu “Kardeşler ve Eğitim Emekçilerine” adlı bildirilerinden dolayı TCK’nun 142/1. ci maddenin ihlal edildiği iddiasında bulunmaktadır. Bu bildiriler DEK de okunmamış, kitapta yer almamıştır. Başından beri ısrarla da belirttiğimiz gibi;

Metin Erdemirci’nin bu bildirilerinden dolayı Ankara Toplu Basın Asliye Ceza Mahkemesinin 81/30 esasıyla açılmış bir dava halen devam etmektedir. Bildirilerle ilgili halen derdest bir dava bulunduğu için, bu davanın düşürülmesi gerekmektedir.

### **8- Feyzullah ERTUĞRUL:**

Feyzullah Ertuğrul’un hakkındaki iddia da yine İsmail Okutucu ve

Celal Gül ile aynı komisyon raporunu imzaladığı ve temel eğitim hakkını ve Türkiye’de bu hakkın bazı kullanım boyutları konulu panelde komünizm propagandası yaptığı yolundadır.

Esas hakkındaki mütalaada ayrıca “Askeri Savcı da TCK’nun bazı maddelerinin anti demokratik olduğundan, müsaadesi nispetinde, sosyalizmi önerdiğini doğrulamıştır.” sözcükleriyle sanığın Askeri savcılıkta verdiği ifadeye atıfta bulunmaktadır. Oysa sanık bu ifadesinde “Bildirimde.... Türkiye’deki mevcut Anayasanın müsaade ettiği nispetteki bir sosyalizmi önerdim” demiştir. Bunu kendi savunmasında da ayrıntılarıyla açıklamaktadır. Sayın savcı sanığın “Anayasanın müsaade ettiği ölçüde sosyalizm önerdim.” sözlerine bile büyük bir ciddiyetle sarılarak, müvekkilimize yaptığı suçlama için kanıt olarak ileri sürmektedir. Bu sayın iddia makamının sosyalizm sözcüğüne duyduğu tepkiyi açıklaması bakımından son derece ilgi çekici bir görünüm oluşturmaktadır.

Sanığın komisyon raporuna imza attığı doğrudur. Bu konuyla ilgili savunmayı yukarıda sunmuştuk.

Paneldeki konuşmasında ise temel eğitim hakkının niteliğinden Türkiye’deki kullanım boyutlarından bahisle temel eğitim konusunda bazı öneriler sunmuştur. Bu önerilerde “öğretmen örgütçülüğünün olagelmış mücadele yöntemleri içinde istek listeleri sunarak Milli Eğitim Bakanlığından ne istendiği yolundaki; saptamalardan çok, bu geleneği kırarak, istek listelerinde yer alan konularda, yasa, yönetmelik, genelge vs. taslaklar hazırlanarak kamu oyuna sunulması gibi konuları ele alarak örgütçülüğünde yeni mücadele biçimlerinin kullanılması gerektiğini ileri sürmüştür ve baştan sona konuşmasını bu temel üzerine oturtmuştur.

### **9- Kenan Hannan HOPLAR:**

Türkiye’de eğitim sorunları ve Gençlik sorunları üzerine yaptığı iki konuşma nedeniyle suçlanan sanık Eğitim sorunları üzerine yaptığı konuşmada aynı zamanda kendisinden önce konuşma yapan bir konuşmacının düşüncelerini de eleştirerek, ekonomik ve toplumsal yapı değişmeden de Eğitimin demokratikleştirilmesinin mümkün olduğunu savunmuş, bunun için de eğitimdeki anti-demokratik öğelerin temizlenmesi için uğraşı verilmesi gereğinden bahsetmiştir. Bu düşüncesini “Emperyalizmden kurtulmadan, burjuva demokrasisi kuralları içinde de ancak ve ancak Türkiye Eğitim emekçilerinin en önemli görevlerinden bir tanesi de demokratik eğitim mücadelesi vermektir.”

sözleriyle vurgulamıştır. Yoksa sayın iddia makamı Türkiye'nin emperyalistlerce sömürüldüğü düşüncesinde de mi komünizm propagandası bulmaktadır!

Sanık gençliğin sorunları panelinde ise beş dakika süreyle söz alarak bir gençlik derneği temsilcisinin fikirlerini eleştirmek amacıyla yaptığı konuşmasında; Türkiye de demokrasinin var olduğunu savunarak, konuşmacının bu konudaki aykırı düşüncelerini eleştirmiştir." Gençlik deyince yalnız öğrenci gençlik değil, köylü ve işçi gençlikte vardır." sözleriyle yine konuşmacının gençliği yalnız öğrenci gençlik olarak sunuşuna karşı tepkisini dile getirmiştir. Ve konuşmasında devamla, Türkiyedeki gençliğin bir takım saplantıların içinde olduğunu, bu saplantılardan, yanılgılardan kurtulabilmesi için dünyadaki gençlik hareketlerinin deneyimlerinden yararlanması gerektiğini vurgulamıştır.

#### **10- Nazmi ÇOBAN:**

Konuşmasında TÖS tarafından "Devrim için Eğitim" ilkesinin kabul edildiğini, bildiri sunan konuşmacının TÖS'e sahip çıktığını, ancak TÖS'ün savunduğu ilkelerden biri olan "Devrim için Eğitim" ilkesini yadsıdığını belirterek bunu eleştirmiş, TÖS'e sahip çıkılıyorsa onun savunduğu en temel ilkelerden biri olan "Devrim için Eğitim" ilkesine de sahip çıkılması gerektiğini ifade etmiştir.

Sanık konuşmasının devamında grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkını kazanmak için mücadele etmekten söz etmektedir. Buradaki mücadele sözcüğü bile iddia makamınca mutlak biçimde yasa dışı mücadele olarak algılandığı içindir ki, sanık suçlanmaktadır.

#### **11- Celal GÜL:**

Sanık müvekkillerden Celal Gül'de yine Feyzullah Ertuğrul ve İsmail Okuducu ile aynı komisyon raporuna imza koyduğu için, bu raporun içeriğinden dolayı yargılanmaktadır. Oysa bu raporun toplantıda okunmadığını, oturum başkanlığına verildiğini, ancak içerik itibarıyla komünizm propagandası unsurlarını taşımadığını yukarıda belirtmiştik.

#### **12- Fuat OLGAÇ:**

Sanıklardan Fuat Olgaç iddianame ve esas hakkındaki mütalaada sanat ve kültür üzerine ve ayrıca sendikalaşmaya dair yapılan konuşmalardan dolayı suçlanmaktadır. Oysa başından beri sanık bu konuşmaların kendisine ait olmadığını savunmuş ve kendisinin yaptığı

konusmayı da belirtmiştir. Konuşmaların kendilerine ait olmadığını belirten ve toplantıda hiç konuşma yapmadıklarını savunan sanıklardan Zeki Ceylan, Mahmut Özçift ve Mustafa Varol için esas hakkındaki mütalaada ileri sürülen beraat isteminin bu sanığı da kapsamı gerektirdi.

### **13- Ali BAYRAKTAR:**

Bu müvekkil hakkında da “İlköğretimin sayısal gelişimi ve olanakları” başlıklı uzun bildiride komünizm propagandası yaptığı iddiası yer almaktadır. Sanık hakkında bunun dışında bir suçlama getirilmemiştir. Oysa sanık sorgu ve savunmasında da belirttiği gibi kurultaydan önce 40 sayfalık bir kitapçık olarak basılan bu bildiri toplantıda okunmamış, ancak oturum başkanlığına yazılı olarak sunulmuştur. Bunu, mevcut bant çözümlerinden de anlamak mümkündür. Hem tek başına küçük bir kitap halinde, hem de DEK kitabında yer alan bu bildiri Basın Yasası hükümlerine göre bir kovuşturmayla da uğramamıştır.

Bildiride Türkiye'deki eğitim eksikliklerine özet olarak değinilmiş, eğitim sorunlarının aslında iktidar sorunu olduğundan sözedilmiştir. Bildiride yine eğitim düzeninin “emperyalist-feodal, ırkçı, şoven, baskıcı, gerici etkilerden kurtarılarak demokratikleşmesi” görüşü savunulmuş, bu sorunlar dile getirilirken konu bilimsel bir dünya görüşü çerçevesinde dile getirilmiş, bir takım alıntılar yapılmış, ancak iddia makamı bildiriye tüm olarak ele almayıp ve özellikle müvekkilce bildiriye aktarılan bazı alıntılarla değerlendirdiği için böyle bir suçlamaya gitmiştir.

### **14- İlhan ALKAN:**

Sanık aşamalarındaki ve savunmadaki ifadelerinde sunduğu bildiri ile ilgili olarak TÖB-DER Yönetiminin herhangi bir öneri ya da telkinde bulunmadığını, kaldı ki, bu bildirinin suç unsuru taşımadığını belirtmiştir.

Sanık ayrıca savunmasında; bu bildiriye hazırlarken Milli Eğitim Bakanlığı yayınlarından, Devlet İstatistik Enstitüsünün hazırladığı “Türkiyede Toplumsal ve Ekonomik Gelişmenin 50. Yılı” ve “T.C. Başbakanlık D. P. Teşkilatı 4. Beşyillik Kalkınma Planı ve Özel İhtisas Komisyonu Raporu” adlı eserlerden yararlandığını ifade etmiştir. Bildiriye kaynak teşkil eden bu yapıtların suç unsuru taşıdığı öne sürülemez.

Kaldı ki, gerek iddianamede ve gerekse esas hakkındaki mütalaada, konuşmacının hem komünizm propagandası ve hem de komünizm öv-

güsü yaptığı iddia edilmekte ve fakat konuşmasının hangi bölümünde ve hangi sözcüklerle propaganda yapıldığı belirtilmemektedir.

Öte yandan, bu sanık hakkındaki yargılama aşamaları, onun hakkında ciddi bir kanıt bulunmadığını ortaya koyar niteliktedir. Nitekim, bu sanık, sözkonusu yazı nedeniyle S.Y. Askeri Savcılığında ifade vermiş ve aynı gün serbest bırakılmıştır. Daha sonra sanık, aynı konuşmasından ötürü 12.3.1981 günü gözaltına alınmış ve 23.3.1981 günü sorgusunu takiben tahliye edilmiş, dolayısıyla hakkındaki tutuklama istemi reddedilmiştir. Sözü geçen tahliye kararının gerekçesinde ay-nen şöyle denilmektedir:

“Sanık İlhan Alkan’ın DEK kitabının II. cildinin 179. sahifesinde mevcut ‘Türkiyede Ortaöğretimin Yapısı, Yeri ve Konumu’ başlıklı yazıda ve aynı kurultayda sanık tarafından yapılan ve kitabın 242. sayfasında yer alan konuşmasında, isnat edilen suçun unsurları oluşmadığından tutuklama talebinin reddine...”

Sanık daha sonra ve Askeri Savcılığın itirazı üzerine tutuklanmış ve 3.7.1981 günlü duruşmada bu kez heyetinizce tahliye edilmiştir.

Kısaca ifade edilmek gerekirse, DEK toplantısında söz alan bu konuşmacının konuşmasında TCK’nun 142. maddesinde yer alan suçun yasal öğeleri bulunmamaktadır. Konuşma, tamamen eğitim sorunlarına yöneliktir ve M.E. Bakanlığı yayınları ile Devlet İstatistik Enstitüsü yayınlarından kaynaklanan bilgilere dayanmaktadır.

### **15- Sezai ÖZEN:**

Sanık TÖB-DER Yürütme kurulu ya da Genel yönetim Kurulu üyesi değildir. Ayrıca iddianamede suç konusu yapılan 3. ve 4. Olağan Kongrelere katılmamıştır. Öte yandan Demokratik Eğitim Kurultayı delegesi olmadığı gibi bu kurultayda konuşma da yapmış değildir.

Sanık hakkındaki iddia;

- a) Şube kongresinde yapılan konuşmalar
- b) Evinde yapılan aramada yasak yayınların bulunması,
- c) Köylerde propaganda yaptığı iddiasıdır.

Sanığın şube kongrelerinde yapmış olduğu konuşmalar; yurt ve dünya sorunları ile öğretmen sorunlarına yöneliktir. Bu konuşmaların TCK’nun 142. maddesi çerçevesinde mütalaa edilmesi mümkün değildir. Öte yandan bu konuşmaların bir bütün halinde ele alınması gerekir. Aksi tutum Yargıtay ve Askeri Yargıtay’ın yerleşmiş içtihatlarına aykırı düşer.

Öte yandan, sanığın evinde yapılan aramada, bazı yayınlar güvenlik kuvvetlerince alınıp, götürülmüş ve bunlar iddiaya dayanak yapılmıştır. Öncelikle belirtmek isteriz ki, bu yayınlar, serbestçe basılıp piyasada satılan yayınlardır. Kaldı ki, toplatılmış olsa dahi bir yayını evde bulundurmanın suç teşkil etmeyeceği Yargıtay kararları ile açığa çıkmış bulunmaktadır.

Tanık beyanlarına gelince; sanığın görev yaptığı yerdeki kimi tanıkların -ki bunlar sadece sanık aleyhinde ifade veren kişilerdir- As. Savcılıkça ifadeleri alınmıştır. İstemimiz üzerine mahkemeniz mahalline gönderdiği talimatla tanıkların huzurda dinlenilmelerini istemiştir. Aynı tanıklar huzurda verdikleri ifadelerinde; sanığın aleyhinde bir beyanda bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Hatta tanıklardan bazıları hazırlık soruşturmasındaki ifadelerini korktuklarından okumadan imza ettiklerini söylemişlerdir.

Durum böyle iken, iddia makamı huzurda alınan ifadeleri bir yana bırakmakta ve hazırlık soruşturmasında alınıp, sıhhat derecesi yukarıda açıklanan ifadeleri mütalaalarına esas yapmaktadır.

Giriş bölümümüzde de ifade ettiğimiz gibi;

1) Devrimci Eğitim Kurultayı bilimsel bir toplantıdır.

2) DEK kitabı 5680 sayılı yasaya tabidir ve bu kitap için dava açma süresi çoktan geçmiştir.

3) DEK’de yapılan konuşmalar ve dağıtılan bildirilerden ötürü C. Savcılığınca açılan kovuşturma takipsizlik kararı ile sonuçlanmıştır.

4) Kaldı ki, Yargıtay ve Askeri Yargıtay’ın yerleşmiş içtihatlarına uygun olarak, konuşmaların bir bütün halinde incelenmesi, müsnet suçun oluşmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Bütün bu nedenlerden ötürü sanıklar hakkında beraat kararı verilmesi gerekmektedir.

### **SONUÇ :**

Bütün bu açıklamalarımızın ışığı altında:

650 şubesi ve 200.000’i aşkın üyesiyle dünyanın en önemli ve en büyük öğretmen örgütleri arasında yer alan ve ülkemizi temsil eden TÖB-DER’e yöneltilen iddiaları ciddiye almak kanımızca olanaksızdır. Öyle bir örgüt ki, Türkiye’de yasallığını ispat etmiş, büyük bir hukuk bürosu kurmuş ve her türlü faaliyetini yasalar çerçevesinde yürütmüş, üyelerinin ekonomik demokratik haklarını savunmuş, ülkesinin ulusal çıkarlarını gözetmiştir. Ve bu örgüt bugün yasa dışına çıkmakla yargı-



lanıyor.

İzlenen politikanın emekçi halkın yararına olmadığını göreceksin; sofradaki ekmek dilimlerinin küçüldüğünü, zeytin tanelerinin azaldığını tesbit edeceksin; açlığın sefaletin içerisinde sürüklendiğini bileceksin. Bunların önlenmesini isteyeceksin; Bütün bildiklerine gördüklerine ve sezdiklerine karşın, yasal yoldan ayrılmayacaksın ve fakat talihsiz bir iddianame ile yasa dışı ilan edileceksin!

Bu konuda yoruma girmek istemiyoruz ve diyoruz ki;

- TÖB-DER'in tüm miting, yürüyüş, kongre, toplantı ve yayınları yasal olarak yapılmıştır.

- Tüm çalışmaları kamuoyunun ve yetkililerin gözleri önünde yapılmıştır.

- Böylesi bir örgüte, yasa dışı örgüt demenin inandırıcı bir yanı olmaz.

- TÖB-DER, Emperyalizme karşı bağımsızlıktan, faşizme karşı demokrasiden savaşa karşı barıştan, köleliğe karşı özgürlükten yana olan bir örgüttür.

- Tüm dönemlerde yasallığını, değil yetkili makamlara, tüm kamuoyuna kabul ettirmiştir.

Sayın heyetinizin, TÖB-DER ile ilgili vereceği kararın sadece ülkemiz ile değil, 16,5 milyon üyeli FİSE, 160 milyon üyeli D.S.F ile ve tam demokratik dünya kamuoyu ve tarih ile ilgili olduğunu belirtmekte yarar görmekteyiz. Bu bakımdan, oldukça güç ve tarihi bir kararın sonuçları ile heyetinizi başbaşa bırakıyoruz.

Yukarıda açıklanan nedenlerle müvekkilerimize isnat edilen fiillerden ötürü BERAAT kararı verilmesini ve TÖB-DER'in kapatılmasına ilişkin istemin reddedilmesini saygılarımızla dileriz.

27.11.1981

Savunmanlar

Av. Şükrü Günel, Av. Günfer Karadeniz,  
Av. Halit Çelenk, Av. İlhan Dışçi

Bu toplu savunmalardan sonra mahkeme, sanıklar hakkında mahkumiyet kararı vermiştir. Bu kararı bütünüyle yayınlamamız bir çok yönlerden olanaksız olduğundan kararın önemli gerekçelerini okuyucuya sunuyoruz. Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesine verdiğimiz temyiz dilekçesinde, bu dilekçede yer alan temyiz itirazlarında mahkeme kararının hukuksal ve yasal dayanaklardan yoksun olduğu ve bunun gerekçeleri açıklanmıştır.

Mahkumiyet kararında gösterilen gerekçelerin özeti şöyledir:

## VII. BÖLÜM

### MAHKEME KARARI

#### A- T. CEZA YASASININ 59. MADDESİYLE İLGİLİ GEREKÇE

1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanununun 2301 Sayılı Yasa ile değişik (19.9.1980) 17. maddesi sanıkların duruşmadaki iyi hal ve davranışlarının takdiri indirim nedeni olamayacağına ilişkin bulunmaktadır. Her ne kadar suç tarihi itibarıyla bu maddenin sanıklar hakkında uygulanabileceği hususu da düşünülebilirse de sanıklar kültürlü, akli başında ve ne yaptıklarını bilecek içtimai ve sosyal bir yapıdadır. Son derece planlı, akılcı ve bilinçli bir şekilde hareket ettikleri kanısı heyetimizde hakim olmakla taktiren yukarıda belirtilen gerekçeye dayanılarak tüm sanıkların ayrı ayrı haklarında T.C.K.nun 59. maddesinin uygulanmasına karar verilmiştir.

#### B- TAKİPSİZLİK KARARI İLE İLGİLİ GEREKÇE

Sanık avukatları davanın başlangıcında ve devamı sırasında ısrarla iki hususu vurgulayarak davanın reddi isteminde bulunmuşlardır.

Bunlardan birincisi 4.11.1978 tarihinde Ankara'da toplanan D.E.K.'da yapılan konuşmalarla ilgili olarak Ankara C. Savcılığınca tahkikat açıldığı ve bu tahkikat sonucu teknik bilirkişi mütalaası da alınarak takipsizlik kararı verildiği, bu nedenle takipsizlik kararı verilen bir husus hakkında da yeniden soruşturma açılarak iddianame tanzimi mümkün olmadığıdır. Takipsizlik kararı muhkem kaziye teşkil etmez. Yargıtay Ceza Dairesi ve Ceza Umumi Heyeti uygulamaları da mahkememizin görüşü doğrultusunda bulunmaktadır. Örneğin; M. Muhtar Çağlayan'ın C.M.U.K.'nun baskı 1960, sayfa 336-337'de.

C. Savcısının verdiği Ademi Takip kararı maznun için müktesep bir hak teşkil etmeyeceğini, C. Savcısını dahi takyit etmeyeceğini. Ademi takip kararının mevcudiyetine rağmen sonradan işin takibe değer ma-

hiyette olduğu kanaatine varılarak hukuku amme davası açılmasında kanuna uymayan bir cihet bulunmadığına, duruşmaya devam edilerek davanın neticelendirilmesi iktiza ederken, duruşmanın tatiline ve evrakın hıfzedilmek üzere C. Savcısına tevdiine karar verilmesi yolsuzdur, denilmektedir.

(Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 27.1.1937 tarih 769 esas 1213 karar sayılı içtihadı.)

İtiraz olunmayan ademi takip kararları muhkem kaziye teşkil etmez. Mağdur yeni delil göstererek dava açılmasını isteyebilir. C.U.H. 14.1.1946 tarih 7-1 sayılı karar.

### **C- HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRE İLE İLGİLİ GEREKÇE**

Sanık avukatlarının değindikleri ikinci husus, DEK'te yapılan konuşmaların TÖB-DER'ce basıldığı, ancak basın kanunun 35. maddesi uyarınca 6 aylık süre içinde dava açılmadığı bu nedenle, süre yönünden davanın reddi gerektirir. Açılan dava büyük bölümü olarak basın yolu ile işlenen suçlara ilişkindir. Ancak burada davanın özü, basılan eser değil, Demokratik Eğitim Kurultayında yapılan konuşmalardır. Bu konuşmalar, aleniyet unsuru taşımakta olup, T.C.K.'nın 141 ve 142 maddeleri kapsamına girmektedir. Burada işleyecek olan süre anılan maddeler içindir. T.C.K.nunda 102 ve 104. maddelerde belirtilen süredir. Ve zamanaşımı dolmamıştır. Bu nedenle sanıklar vekillerinin bu itirazına da Mahkememizce itibar olunmamıştır.

Bazı sanıklar hakkında hem T.C.K.nun 141 hem de 142 maddesini ihlal ettikleri iddiası ile dava açılarak bu iki maddeden ayrı ayrı cezalandırılmaları talep edilmiştir. Örneğin; Hem derneğin yasal halde, gayri yasal hale dönüşmesini sağlamak, hem de demokratik eğitim kurultayında konuşma yaptığı gerekçesi ile Mahkememizce iddia makamının bu görüşüne şu gerekçe ile itibar edilmemiş, eylem tek suçun unsur ve safhası olarak kabul edilmiş, ancak ceza uygulamasında asgari hadden uzaklaşma, yani taktiri teşdit sebebi sayılmıştır.

### **D- YASADIŞINA DÖNÜŞME İLE İLGİLİ GEREKÇE**

Gerekçemiz şudur: Yasalara uygun olarak Legal biçimde kurulan TÖB-DER yöneticilerinin sistemli ve planlı çabaları ile İlegal hale dönüşmüştür. Bu dönüşme muhtelif dönem ve safhalar ve aşamalar göstermektedir. Yayınlar, çıkarılan dergiler, bültenler, verilen demeçler, yapılan konuşmalar bu aşamanın ya da oluşumun birer parça veya

safhasıdır.

Her ne kadar bir çok benzeri davada mahkemeler olsun, Savcılar olsun teknik bilirkişi dinleme yoluna gitmişlerse de, mahkememiz buna gerek görmemiştir. Hakim içtimai ve kültürel durumu itibarı ile yapılan bir konuşmanın, eylemin anılan yasa maddeleri kapsamına girip girmediğini taktir edecek durumdadır. Mahkememizde bu hususda kendini yeterli gördüğünden bilirkişi dinleme cihetine gitmemiştir.

### **E- SES BANTLARI**

Kamu davası ikame edildiğinde, iddiaya mesnet olarak gösterilen bazı delillerin iddianın içeriğinde belirtildiği halde Mahkemeye sunulmadığı, ya da eksik sunulduğu, örneğin, 1976 başından bu yana TÖB-DER Yönetim Kurulu karar defterlerinin bazılarının hatta bir çoğunun mevcut olmadığı, DEK'na ait kongre tutanakları, konuşma bantları bulunmadığı görülmekle, bu hususlar araştırılmamış karar defterlerinden çok az bir kısmı dernekte yapılan aramada bulunmuş, DEK. nda yapılan konuşmaları içeren bantların önce mevcut olmadığı gerek As. savcılık gerekse Emniyet makamlarınca bildirilmiş, daha sonra bu bantların Ankara C. Savcılığında bulunduğu anlaşılmış, ancak sözü edilen kongre tutanağının tutulmadığı, Emniyetçe gönderilen bant çözümlerini içeren konuşmalarda konuşmayı yapan şahsın adının bel

olmadığı görülmekle ve bazı sanıkların iddia edilen konuşmayı yapmadıkları iddiası ve bant kayıtlarının tek başına delil olamayacağı gibi, hususlarda gözetilerek bu bantları dinlemeyi olumlu bir sonuç doğurmayacağı, aksine davanın gereksiz yere uzatılacağı düşünülerek alınan ara kararı ile dinlenilmesinden vazgeçilmiştir.

### **F- DELİLLERİN TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRİLMESİ**

#### **1976-1978 TÖB-DER Çalışma Programı:**

Sayfa 7- TÖB-DER'in Siyasal partiler karşısındaki tavrı başlıklı bölümden... Başta işçi sınıfımız olmak üzere, tüm emekçi sınıf ve tabakaları bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinde yerini alır. Bu doğrultuda diğer demokratik kitle örgütleri ile dayanışma içine girer.

**Sayfa 7- Eğitimin Demokratikleştirilmesi Adlı Bölümden:** TÖB-DER eğitimin emperyalist, feodal, ırkçı-şoven ve diğer her türlü gerici, baskıcı etkiden kurtarılarak, biçimde ulusal, özde emekçi halktan yana bir niteliğe kavuşturulması için mücadele eder.

**Sayfa 9- Demokratik eğitim kurultayı başlıklı bölümden:** TÖB-

DER mücadelemizin yakın hedefi olan eğitimin Demokratikleştirilmesi sorununun işçi sınıfı bilimi altında incelemek, mevcut eğitim sistemini bu açıdan geliştirerek, öneriler getirmek, öğretmen sorunlarını en geniş biçimde tartışmak amacı ile bir Demokratik Eğitim Kurultayı toplar...

### **Aynı Sayfada Demokratik Merkeziyetçilik Başlıklı Bölümden:**

Örgütümüzün işleyiş mekanizmasının ilkesi örgüt için birlik ve disiplin temeli Demokratik Merkeziyetçiliktir.

**Sayfa 13- Giriş Başlığını Taşıyan Bölümden:** Öğretmenlerin demokratik örgütlenmelerini güçlendirerek faşizme emperyalizme, feodalizme, ırkçı-şoven baskılara ve sömürünün her türlüşüne karşı mücadelelerini ileri boyutlara ulaştırmalarını zorunlu kılmaktadır. Öğretmenler bu sorunun çözümünü, toplumsal muhalefetin en tutarlı ve en fedakar gücü işçi sınıfımızın fiili önderliğinde verilecek mücadelede aktif bir şekilde yer almakla, sağlayabilirler.

**Sayfa 14- Nasıl Bir Dünyada Yaşıyoruz Başlıklı Bölümden:** İşçi sınıfının iktidara yönelik mücadelesinin henüz başarıya ulaşmadığı ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ise, Dünya devrimci sürecinin ikinci önemli gücünü temsil etmektedir. Bu ülkelerdeki işçi sınıfının uluslararası hareketin burjuva iktidarları yüreğinden sarsmakta, sosyalizmin zaferini müjdelemektedir.

... Başta sosyalist sistem olmak üzere, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketlerinden meydana gelen Dünya devrimci sürecinin girişimi, emperyalizmin karşısında kesin olarak yer alan bu üç gücün bütünlüğünün ve işçi dayanışmasının kuvvetlendirilmesini zorunlu kılar. Emperyalizmin nihai olarak yenilgiye uğratılması ancak bu yollarla gerçekleşebilir. Emperyalizmin kaçınılmaz çöküşünü yavaşlatmak, geciktirebilmek için bu üç gücün arasını açmaya, bütünlüğünü bozmaya yönelik çeşitli oyunlara girilmektedir... Emperyalizm, tekeli evresine girmiş kapitalizm demektir. Bu evrede kapitalizmin çöküşü başlar. Çöküntüye giden can çekişen kapitalizm saldırganlaşır. Ekonomik ve siyasal egemenlik bir avuç para babasının eline geçer... Emperyalist savaşımlara karşı mücadele etmek, bütün dünya insanların hayati bir görevidir. Bu gün sosyalist ülkelerin siyasal ve askeri gücü dünya barışının güvencesi haline gelmiştir.

İşçi-köylü ittifakı temeli üzerinde kurulan ve işçi sınıfının öncülüğünde mücadele yürüten halk cephesi çıkarları emperyalizm ve faşizm

ile çekişen toplum kesimlerini temsil eden siyasi veya demokratik kuruluşların mümkün olduğu kadar büyük bir kısmını kapsamak zorundadır. Bu nedenle, Demokratik kitle örgütleri birbiri ile ve çıkarlarını dile getiren diğer kuruluşlarla iş birliği içine girmelidir.

## **Muhtelif Tarihlerdeki TÖB-DER Dergilerinden**

### **1 Mart 1977 Tarih ve 148 Sayılı TÖB-DER Gazetesinden Sayfa: 11:**

Ve Sovyetler Birliğinde halkın eğitimi ve öğretmen başlıklı yazı içeriğinde, Devrim öncesi ve çarlığın yıkılmasından sonra kurulan komünist sistemin karşılaştırılması yapılarak yapılarak, devrim öncesi Rusya'da kültür düzeyinin çok düşük olduğunu, devrim sonrası Sovyetler Birliği'nde okuma yazma seferberliği başlatılarak aşama aşama çalışma yapılarak toplanan kongrelerde kararlar alındığı, ırk, milliyet, cinsiyet, maddi zenginlik, toplumsal durum, dini inanç ayrımı gözetilmeksizin her sovyet yurttaşı'nın öğrenim gördüğünü ve bu öğrenimin parasız olduğunu, Sovyetler Birliği'nde eğitim ve bilim işçileri sendikası'nın toplum yaşamında önemli bir yere sahip olduğunu üyelerinin sınıfsız toplumun inşasına ve bütün Dünya'daki işçilerin çıkarlarının savunulmasına katkıda bulunduğunu v.s. belirtilerek Komünist rejimin övgüsü yapılmakta.

### **TÖB-DER Yayınları Faşizm, Anti-Faşist Mücadele ve TÖB-DER Eğitim Dizisi 7 Adı Altında Yayınlanan Kitapta:**

**Sayfa: 3 Önsöz:** Pek çok ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de Anti-Faşist mücadele halk güçlerinin ve tüm demokratik güçlerin gündemindeki en önemli maddelerden birisidir. 12 Mart'ta faşist bir dönem yaşamış olan Türkiye'de bu gün son derece kısıtlı burjuva demokrasisi koşullarında faşist tirmanışa karşı anti-faşist mücadele demokrasiden yana bütün sosyal güçlerin ortak çizgisi ve ödevidir.

Ülkemizde faşist tirmanışın ve faşist güçlerin boy hedefi seçtiği ile-rici güçler arasında eğitim emekçileri gelmektedir.

**Sayfa: 13 Burjuva Egemenliği, Faşizm ve Burjuva Demokrasisi Başlığını Taşıyan Bölümden:** Sınıflı bir toplumda sınıflardan birisi veya bir kaç diğ er başka sınıflar üzerinde egemenlik kurmuşsa bu egemenlik şu ya da bu biçimde, gerçekte bir diktatörlük türüdür. Ne varki; Devrimci öğret i açısından önemli olan bu diktatörlüğün türüdür; diktatörlüğün sınıf karakteridir. Burjuvazinin sınıf egemenliği (dikta-

törlüğü) en geniş emekçi yığınları üzerinde azınlık tahakkümünü temsil eder. İşçi sınıfı iktidarı ise, bunun tam tersidir. En geniş yığınların büyük çoğunluğun Demokrasisini içerir. Bu nedenle; Burjuvazinin egemen olduğu bir toplumdaki yönetimde gerçekte burjuva diktatörlüğüdür. Bir başka deyişle, her türlü burjuva egemenliği özünde diktatörlüktür. Bu temel ve genel olguyu unutmamak gerekir.

#### **TÖB-DER 4. Olağan Genel Kurul Toplantısı Sırasında Yönetime Hakim Olmak İsteyen Muhtelif Grupların Bastırıp Dağıttıkları ve Genel Kurul'da Yapılan Konuşmaların İçeriğini Kapsayan Broşürlerden**

**Örneğin: Devrimci Demokratik Grubun Bastırdığı Broşürün 8. Sayfasında Emperyalizm ve Türkiye Başlıklı Yazıdan;** Kürt halkının kendi ana dilinde eğitim yapması doğrultusunda uğraş vermek...

#### **4. Olağan Genel Kurul'da Gruplarca Dağıtılan Çeşitli Broşürlerden**

#### **Örneğin: Anti Sömürgeci Öğretmen Grubunun TÖB-DER 4. Kongresindeki Konuşma Metninden;**

**1. Sayfa:** Arkadaşlar, Anti sömürgeci öğretmenler adına yapacağımız eleştirilerle bazı detay sorunlar üzerinde durmaktan ziyade, sosyalist mücadelenin gerektirdiği Demokratik kitle örgütlerinin yaklaşımı ile ilgili bir iki temel konuya değineceğiz.

#### **Demokratik Eğitim Kurultayında 8.2.1978 Günü Oy Birliği İle Alınan Karar Metninden...**

İktidar son aylarda Türkçe-Kürtçe dillerinde yayın hayatına atılan Rojewelat gazetesini yayından alıkoymak için Anayasamızı açık biçimde çiğnedi. Bunu başaramayınca gazetenin fiilen basımını, dağıtımını ve okunmasını engellemek için ağır polisiye tedbirlere başvurdu... Kurultayımız tüm ilerici demokrat basın ve bu arada Rojewelat gazetesini üzerindeki baskıları protesto eder...

#### **Demokratik Merkezîyetçiler Grubunun Bildirisinden: Sayfa-3;**

Öğretmenler, bu sorunun çözümünün toplumsal muhalefetin en tutarlı ve en fedakar gücü işçi sınıfımızın fiili önderleridir.



#### **4 ve 5. Sayfalarda: Nasıl Bir Dünyada Yaşıyoruz Başlığını Taşıyan Bölümden;**

Dünyamız kapitalizmden sosyalizme geçiş çağını yaşıyor. Kapitalist üretim biçimi ile sosyalist üretim biçimi arasındaki uzlaşmaz çelişki bugün pek çok ülkede olduğu gibi, ancak devrimci yoldan çözümlenebilmiştir.

İşçi sınıfı iktidara yönelik mücadelesini henüz başarıya ulaşmadığı ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ise, Dünya Devrimci sürecinin ikinci önemli gücünü temsil etmektedir. Bu ülkelerdeki işçi sınıfının Uluslararası hareketi burjuva iktidarlara yüreğinden sarsmakta, sosyalizmin zaferini müjdelemektedir...

#### **Devrimci Demokratik Birlik Grubunun Demokratik Kitle Örgütleri ve TÖB-DER Başlığı Altında Bastırılıp, Yayınladığı Broşürden: Sayfa 22-23 ve Devamında;**

Demokratik kitle örgütlerinin ikili görev ve işlevi vardır.

Birincisi: En geniş kitlelerini kucaklayarak, onun ekonomik - demokratik (akademik) sorunları için mücadele etmek.

İkincisi: Halkların bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinde gücü ve işlevi oranında yerini almak, Denildikten sonra, ilkeler bölümünde mevcut düzenin eleştirisi adı altında açıkça yergisi yapılarak Kürt Ulusu'nun sömürge haline getirildiğini ve ona karşı çıkmamanın anti-şovenist ilke olarak benimsenmesi gerektiğini ve tutulacak en önemli yolun, işçi sınıfı önderliğinde verilecek mücadele olduğu vurgulanarak, son sayfada "meslek örgütleri sadece iktisadi mücadelenin gelişmesi ve örgütlenmesi için son derece yararlı olmakla kalmazlar aynı zamanda siyasi ajitasyonun ve devrimci'nin örgütlenme çok değerli bir yardımcısı olabilirler" Lenin'in mesajını vermektedir.

Ek-37'ye kadar Genel Kurul toplantılarında muhtelif grupların örneğin, emekçi öğretmen, özgürlük, birlik dayanışma, Ankara Devrimci Öğretmen grubu, anti sömürgeci öğretmen grubu konuşmaları da aynı gaye doğrultusunda yazıları içermektedir. Biz dosyada mevcut olan bu belgelerin hepsini gerekçeli karara geçirmeye gerek görmüyoruz.

#### **Aramada Bulunan Bildiri ve Broşürler;**

Bundan sonra inceleyeceğimiz deliller; TÖB-DER'in şubelerinde ele geçen bildiri, broşür, vs. TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu'nun amacı

doğrultusunda, işçi sendikaları ile olan münasebetleri gerek bu sendikaların yaptıkları grevlere, gerekse muhtelif tarihlerde, öğretmenlerin yasa dışı boykot eylemlerine itip itmediği hususunda bir kanı vermek yönünden ilginç bir manzara göstermektedir.

### **Şimdi Bu Delilleri Ele Alıp İnceleyelim;**

TÖB-DER Ajansının 20.3.1978 günü DİSK tarafından uygulanan Türkiye genelinde iki saatlik işi bırakma grevinin Genel Merkez tarafından desteklediği belirtilmekte ve basına bilgi verilmektedir.

3 Ekim 1979 tarihli TÖB-DER Merkez Yürütme Kurulu Üyeleri tarafından tüm meslektaşların dersleri Türkiye genelinde boykot etmeye çağrı (tüm öğretmenlerin yas tutmak üzere çalışmayacakları) ile ilgili olarak Cumhuriyet, Politika, Hürriyet gazetelerinde 2 Ekim 1979 tarihli verilmiş ilanlar. Yine 3 Ekim 1979 tarihli Politika Gazetesinde TÖB-DER adına Genel Başkan Gültekin GAZİOĞLU tarafından yapılan basın toplantısında verdiği beyanati kapsayan TÖB-DER'in 29 Eylül'de Bursa'da öldürülen Fethi YILDIRIM'ın onun şahsında öldürülen tüm öğretmenlerin anısına izafeden 3 Ekim 1979 günü Türkiye genelinde boykota çağrıldığı, öğretmenlerin buna uyduğu ve bu boykotun bir parçası olan Bursa Mitinginin Bursa Valisi tarafından keyfi bir tutumla, yürüyüşün engellendiğini belirten beyanati, yine Politika Gazetesine verilen beyanati doğrulayan TÖB-DER Ajansının 2.10.1979 tarihli bildirisi.

### **Öğretmen Dergisinin Kasım 1979 Tarih 13 Sayılı Nüshasında;**

Kapakta, ülke çapında bir öğretmen boykotu için yapılan çağrı,

TÖB-DER Ajansı çok önemli ve ivedidir. Başlığı altında 21.4.1979 tarihli TÖB-DER Şube Başkanlarına, bölge temsilcilerine ve Genel Yönetim Kurulu üyelerine, merkez yürütme kurulunun işçi sınıfının 1 Mayıs'da kutlayacağı bayrama ve yapacağı yürüyüşe DİSK saflarında katılmasına ilişkin ve yapılması gerekenleri bildiren talimatı. Bu talimat'da; Kafielerin 1 Mayıs'tan önce İstanbul'a gelmeleri Aksaray şubesi ile irtibat kurmaları, hazırlanacak pankart ve sloganların İstanbul'da verileceği, yine Gültekin GAZİOĞLU tarafından TÖB-DER Genel Başkanı olarak 1 Mayıs 1978 İşçi mitingine DİSK safında katılıp, yapılması gerekenleri çok önemli ve ivedi tabiri ile bölge temsilcileri, şube başkanları ve Genel Yönetim Kurulu üyelerine gönderdiği

bildiri fotokopisi.

Yine 1 Mayıs'da Miting alanında atılacak sloganlar, bez ve pankartlara yazılacak sloganların içeriğini belirten yazı sureti.

### **Şubelerde Bulunan Çalışma Programı, Demeçler ve Bültenlerin İncelenmesi;**

TÖB-DER İzmir şubesi 1978 Genel Kurul devrimci demokrat dayanışma adı altında İzmir TÖB-DER Şubesinde bastırılan program içeriğinden, genel olarak Dünya Başlıklı bölümden; sınıflı toplumlar tarihi sınıf mücadeleleri tarihidir... Kısaca Türkiye'de sömürgecilik, Kürdistan'ın boyunduruk altında tutulması ile beslenmekte ve güçlenmektedir. Sayfa 7- Yaşasın TÖB-DER, Yaşasın Türk ve Kürt halklarının üzerindeki sömürgeci baskı, kahrolsun işçi ve emekçileri ezenler.

### **Öğretmenler Boykotu**

Duruşma safahatında sanık durumunda bulunan tüm Genel Yönetim ve Merkez yürütme Kurulu üyeleri öğretmen boykotlarını Türkiye Genelinde planlayıp uygulamadıklarını böyle bir karar almadıklarını, böyle bir karar alınsa idi bunun karar defterine geçirileceğini vurgulamışlardır.

Yasa dışı bir eylemin düzen ve planlaması kararının karar defterine geçirilmemesi gerektiğini değil, üstün kültür düzeyinde olan kişiler hiç kültürü olmayan bir kişi dahi düşünebilir. Bulunabilen karar defterleri incelendiğinde, sanıkların iddiası gibi alınmış bir karara rastlanılmamışsa da, TÖB-DER Ajansı tarafından genel sekreter Kemal UZUN imzası ile 4.10.1979 tarihinde tüm teşkilata gönderilen 3 Ekim günü yapılan yasa katılan üyelerimiz hakkında yapılacak idari ve cezai kovuşturmalarda aşağıdaki ifade verilmektedir. Denildikten sonra:

### **İdari ve Cezai Kovuşturmalarda Verilecek İfade;**

TÖB-DER üyesiyim. Anayasanın ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri yasasının verdiği hakka dayanarak derneğimizin Bursa Şubesi Ekonomik - Demokratik haklarımızı savunmak amacı ile 29.9.1979 günü Bursa'da bir toplantı ve yürüyüş düzenlendi. Bursa Valiliği, Emniyet Müdürlüğü, Anayasa ve toplantı ve gösteri yürüyüşleri yasasına göre toplantıları engellemek yetkisi olmadığı halde bu toplantıyı engellediler. Polis ve Jandarma yasaları çiğneyerek öğretmenlerin üzerine saldırdı. Dipçik ve joplarla yapılan bu saldırı sonunda bir

öğretmen arkadaşımız öldü, altısı ağır olmak üzere altmış öğretmen yaralandı. Ayrıca son zamanlarda Faşist saldırılar sonunda yüzlerce öğretmen öldürüldü ve ağır yaralandı. Bu saldırılar eğitim ve öğretim çalışmalarımızı engelledi ve can güvenliğimizi ortadan kaldırdı.

Bu anayasa ve yasa dışı saldırıları protesto etmek amacıyla bir günlük yas tuttum. Bu yas kararının eylem biçimini tek başıma kimse ile görüşmeden, serbest irade ile düşünerek saptadım ve yaptım. Yas tutmak, öğretmenin Anayasal ve yasal hakkıdır. Ben görevimi bırakmak, görev yapmamak kastı ile değil yasa dışı saldırıları protesto etmek amacıyla yas tuttum. Bu eylemin suç olduğuna inanmıyorum. Eğer bir suç varsa, bunu yasalara aykırı hareket ederek adam öldüren yaralayan ve yasalara çiğneyenler işlemişlerdir. Suçsuzum.

Şu belge dahi TÖB-DER'in yasa dışı olarak Türkiye genelinde 3 Ekim 1979 ve 24 Aralık 1979 tarihlerinde öğretmenleri boykota çağırıp büyük bir kısmına boykot yaptırdığı ve bu boykot nedeni ile öğretmenler hakkında açılan davalarının Sıkıyönetim Mahkemelerinde devam ettiği kesin bir gerçektir.

Yukarıdan beri izah edilen delil ve gerekçelerin ışığı altında;

Öğretmenlerin mesleki sorunlarını, programlarını çözüme ulaştırmak daha iyi, güzele götürmek amacı ile kurulan TÖB-DER'in Genel Merkezinde olsun şubelerinde olsun Türkiye'de Marksist-Leninist bir düzeni getirmek için işçi sınıfı bilimi geniş kitlelere öğretip yayabilmeyi bu nedenle eğitim faaliyetlerini bu amaç doğrultusunda yönlendirirken nazariyenin gereği olarak böl ve parçala politikası icabı Türkiye'de birden çok ulusun var olduğunu, bunlardan özellikle Kürt ulusu üzerinde ırkçı, asimilasyoncu bir politika uygulandığını iddia ve bu arada yine istemin gereği Ülkedeki manevi değerler tahrip etmek mevcut müesses nizamı halkın gözünde küçük düşürmek için yapılan toplantılarda verilen demeçlerde periyodik olarak çıkarılan 15 günlük gazetelerde yine aylık olarak bastırılan dergilerde çok akılcı sistemli ve planlı bir şekilde hedeflerine adım adım varmayı tasarladıkları bu suretle yasal bir dernek görünümü altında yasa dışı faaliyetlere yöneldikleri ve yön verdikleri böylece legal halden illegal hale dönüştükleri kanısına varılmakla sanıkların yani haklarında dava açılmış bulunan TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu üyeleri Merkez Yürütme Kurulu üyelerinin eylemleri sabit görüldüğü gibi Genel Merkez ve şubelerinin yasal amaç dışında faaliyet gösterdikleri anlaşıldığından kapatılmasına karar verilmiştir.

## G- SONUÇ VE HÜKÜM

1- Sanıklardan: Tahsin Doğan, Yusuf Basat, İbrahim Yeşilyurt, Erol Çağlayan, Necip Bektaş, Mustafa Varol, Zeki Aslan, Mahmut Özçift, Ali Bayraktar, Feyzullah Ertuğrul, Bahattin Özcan Acar, İbrahim Bekem'in beraatlerine,

2- Sanıklardan Kemal Uzun, İbrahim Sevimli'nin sorguları yapılamamış olduğundan duruşmanın tatiline,

3- Sanık Hüseyin Şenşaştımoğlu'nun bir yıl ağır hapsine ve dört ay süre ile genel güvenlik gözetimi altında bulundurulmasına,

4- Sanık İsmail Okuducu'nun bir yıl hapis cezasıyla mahkumiyetine,

5- Sanık Cevat Gezgin'in bir yıl hapis cezası ile mahkumiyetine,

6- Sanık İlhan Alkan'ın bir yıl hapis cezasıyla mahkumiyetine,

7- Sanık Fevzi Ceylan'ın beş yıl ağır hapis cezasıyla mahkumiyetine, bir yıl sekiz ay genel güvenlik gözetimi altında bulundurulmasına, beş yıl kamu hizmetlerinden mahrumiyetine,

8- Sanık Hayri Erdoğan'ın beş yıl süre ile ağır hapis cezası ile mahkumiyetine bir yıl sekiz ay genel güvenlik gözetimi altında bulundurulmasına, beş yıl kamu hizmetlerinden mahrumiyetine,

9- Sanık Süleyman Özçiftci'nin beş yıl süre ile ağır hapsine bir yıl sekiz ay genel güvenlik gözetimi altında bulundurulmasına, beş yıl kamu hizmetlerinden mahrumiyetine,

10- Sanık Fikri Çalışkan, Metin Erdemirci, Kenan Hannan Hoplar, Nazmi Çoban, Celal Gül, Fuat Olgaç, Sezai Özen'in beşer yıl süre ile ağır hapislerine, birer yıl sekizer ay süre ile genel güvenlik gözetimi altında bulundurulmalarına, beş yıl kamu hizmetlerinden mahrumiyetlerine,

11- Sanık Süleyman Yaşar, İsmet Yalçinkaya, Ali Rıza Aydın, Abdullah Gülbudak, Öner Yağcı, İbrahim Nacar, Saim Baluken, Haşim Çiçek, Selahattin Yetkin, Mahmut Nesil Ünal, Nabi Belekoğlu, Hulusi Top, Faruk Atalayer, Enver İnceler, Selçuk Arhan, Doğan Oğuzer, Ahmet İnce, Hüseyin İsen, Şeref Canbay, Mustafa Ergeldi, Mustafa Deprem, Hüseyin Selçuk Ural, Rıza Duru, Firuz Çetin Över, Turgut Yılmaz, Mustafa Çetin, Kenan Aras, Ahmet Fuat Özkan, Osman Akman, Olgun Delikanlı, Hasan Yiğit'in sekizer yıl süre ile ağır hapislerine, ikişer yıl sekizer ay süre ile genel güvenlik gözetimi altında bulundurulmalarına, müebbeden kamu hizmetlerinden mahrumiyetlerine,

12- Seyfettin Bican, İbrahim İşyar, İlhami Şen, İbrahim Çerçi, Turgut Haskan'ın dokuzar yıl süre ile ağır hapislerine üçer yıl genel güvenlik

gözetimi altında bulundurulmalarına, müebbeden kamu hizmetlerinden mahrumiyetlerine,

TÖB-DER binalarında ele geçen suç unsuru olan tüm dokümanların müsaderesine,

TÖB-DER Genel Merkezinin ve şubelerinin kapatılmasına, burada bulunan demirbaş eşyaların hazineye irat kaydına,

Beraat kararları ile 3 yılı aşan hürriyeti bağlayıcı cezaları muhtevi karar bölümü açısından temyizi kabil, bu kararın üç yılı aşmayan hürriyeti bağlayıcı cezaları muhtevi kısmı açısından temyizi kabil olmak üzere verilen karar okunup anlatıldı.”

Not: Kararda görülen kelime yanlışları ile cümle düşüklükleri, hükmün metninde olup, düzeltilmemiştir.

Bu mahkumiyet kararından sonra verilen hüküm biz TÖB-DER avukatları tarafından temyiz edilmiş ve Askeri Yargıtay Başkanlığına ayrıntılı, gerekçeli bir temyiz dilekçesi sunulmuştur. Bu temyiz itirazları Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesinde yapılan duruşmada da sözlü olarak açıklanmıştır.

Bu temyiz dilekçesinin bir özetini okuyucuya sunuyorum.

## VIII. BÖLÜM

### YARGITAY AŞAMASI

#### 1- Devlet Yok Sayılmıştır

Bu davada yürürlükte bulunan yasalara göre kurulan ve bu yasalar çerçevesinde faaliyet gösteren TÖB-DER, hukuk ve yasalar zorlanarak yasa dışı bir örgüt konusu haline dönüştürülmüştür. Bu görüşe ulaşabilmek için 12 Eylül'den önceki Devlet Yok sayılabilmiş, Hukuk Devleti ilkeleri bir kenara itilebilmiştir. TÖB-DER'in faaliyet gösterdiği yıllarda ne devlet vardır, ne mahkemeler, ne savcılar, ne yargıtay ve ne de kolluk kuvvetleri vardır. Sanki derneğin yaptığı toplantılar kolluk kuvvetleri tarafından izlenmemiş, hükümet komiserleri görev yapmamış, raporlar düzenlenmemiş, emniyet ve C. Savcıları bunları incelememiş, dernek yöneticileri hakkında davalar açılmamış, beraat kararları ya da takipsizlik kararları verilmemiştir.

Hukuk devleti koşullarında ve herhangi bir devlet yaşamında böyle bir değerlendirme yapmak olanaksızdır. Böyle bir değerlendirme devlet kavramını yok saymak anlamına gelir ki, hukuk, böyle bir tutuma olanak veremez.

#### 2- Kazanılmış Haklar Ortadan Kaldırılmıştır

Mahkeme, hukuk devletinin ilkelerinden olan *kazanılmış haklar*" ı gözönüne almadan karar vermiştir.

"*Kazanılmış hak*" kavramı davamız ve bu davada ileri sürülen iddialar açısından büyük önem taşımaktadır.

Kazanılmış hak kavramı, hukuk devleti ilkesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Yasal bir dernek olarak kurulan TÖB-DER'in yasadışı bir örgüte dönüştüğü iddia edilen davamızda, kazanılmış hakların ihlal edilemeyeceği ilkesi, özel bir önem taşımaktadır. Şöyle ki, iddianamede esas hakkındaki mütalaada ve kararda müvekkilimiz derneğin gösterdiği

tüm faaliyetlerinden, yayınlarından, toplantılarından yargılanmış ve beraat etmiş olmasına rağmen, beraatle sonuçlanan mahkeme kararları ve verilen takipsizlik kararları yok sayılarak sanıkların suçlulukları ileri sürülmüş ve aynı eylemlerden ikinci kez yargılanmak istenmiştir.

Bu tür bir iddia ve kabul, Anayasa'nın ikinci maddesinde kabul edilen Hukuk Devleti İlkesinin “*onsuz olmaz*” ögesi olan “*kazanılmış haklar*” ortadan kaldırmaktadır. (Anayasa Mahkemesinin K. 8.4.1963 gün ve 963/16-18 S.K. ve yine aynı mahkemenin 11.10.1963 gün ve 963/124-243 S.K.)

### 3- Kesinleşmiş Takipsizlik Kararı Delil Sayılmamıştır.

Davaya konu yapılan Demokratik Eğitim Kurultayından sonra, kurultayda görüşülen bildirileri ve yapılan konuşmaları içeren “*Demokratik Eğitim Kurultayı*” adlı iki cilt halinde bir kitap yayınlanmıştır. Bu kitap, toplantıda dağıtılan bildiriler, broşürler, yapılan konuşmalar ve konuşmaların bant tapeleri Ankara Basın Savcılığınca incelenmiş, bu konuda bilirkişi raporu da alınarak kitap içeriğinde, bildiriler ve konuşmalarda herhangi bir suç ögesi görülmediğinden bu konuda takipsizlik kararı verilmiştir.

Bu karar aynen şöyledir:

*“Sözkonusu toplantıya çeşitli dernek ve kuruluşlar katılmış olup, toplantı günleri boyunca bu kuruluşlara ait çeşitli kişiler konuşmalar yapmış ve yine toplantı ile ilgili bildiriler dağıtılıp kitap ve broşürler bastırılmıştır.*

*Toplantılarda yapılan tüm konuşmaların bant çözümü yapılmış dağıtılan ve bastırılan kitap ve bildiriler alınarak evraka eklenmiş olup, gerek yapılan konuşmalar gerekse evraka eklenen basılı eserler Prof. Dr. Yılmaz Günel'a incelttirilmiş olup, verilen raporda, ‘incelenen konuşma, bildirge ve diğer açıklamalarda TCK’nun 141, 142, 159, 311 ve 312. maddelerinde öngörülen suçların yasal unsurlarının bulunmadığı’ kanaati sonuç olarak bildirilmiş olmakla ve memuriyetimizce de yapılan bu kurultaydaki konuşma ve e bildirgelerde resen takibi gereken herhangi bir suçun yasal unsurları görülmemekle toplantı ve tertip heyeti üyeleri hakkında KAMU ADINA KOĞUŞTURMA YAPILMASINA YER OLMADIĞINA” karar verildi. (21.4.1978)*



İtiraz yolu açık olmak üzere verilen bu karara Ceza Yargılamaları Usulü Yasasının 165-170. maddeleri gereğince herhangi bir itiraz yapılmadığından karar kesinleşmiştir.

Bu karara rağmen mahkeme takipsizlik kararına konu olan eylemleri suç olarak nitelemiştir.

### **a- Politika Kavramında Yanlış Değerlendirme**

Burada iddia ve mahkeme kararına egemen olan bir yanlış görüşe işaret etmek istiyoruz. Bu da karara göre Politika anlayışıdır.

Olay tarihinde yürürlükte bulunan 1630 sayılı Dernekler Yasasının “Kurulması Yasak Dernekler” başlığını taşıyan 4. maddesinin 1. bendinde derneklere siyaset yapmak yasağı şöyle tanımlanmıştır:

*“Belli bir siyasi partiyi desteklemek veya aleyhinde çalışmak, yahut siyasi partiler arasında işbirliği sağlamak ve yahut TBMM üyeliği veya mahalli idareler veya mahalle muhtarlık yahut ihtiyar heyeti seçimlerinde bir siyasi partiyi veya adaylarından birini veya birkaçını veyahut bağımsız bir adayı veya adayları desteklemek veya kazanmalarını önlemek, yahut bunlar arasında işbirliği sağlamak”*

Görülüyor ki, politika yani dernekler için yasaklanan siyaset, yasanın açık hükmüne göre **iktidar mücadelesine katılmalıdır**. Oysa mahkeme, TÖB- DER’in çalışmalarını değerlendirirken Yasanın bu hükmüne uymamış, iktidar mücadelesi ile ilgisi olmayan ve sadece yurt sorunları üzerindeki düşünce açıklamalarını ve üyeleri üzerinde uygulanan baskılar karşısında bu baskılan önleyici girişimlerini “*politika*” olarak değerlendirmiştir.

### **b- Gerçek Dışı Dayanaklar**

Burada Savcılığın, mahkemece de kabul edilen başka bir yanılgısına değinmek istiyoruz. Sayın Savcı, 1971 yılında Türkiye Öğretmenler Sendikasının, yasa dışı faaliyetlerinden ötürü kapatıldığını iddia etmektedir. Mahkemeye verilen karar örneğinden anlaşıldığı gibi TÖS yasa dışı faaliyetlerinden ötürü kapatılmamış, aksine bu konuda açılan dava sonunda beraat etmiştir.

Bilindiği gibi 12 Mart döneminde Anayasada yapılan değişikliklerle memur sendikaları ortadan kaldırılmıştır. Anayasa değişikliğinden önce yürürlükte bulunan Anayasa hükümlerine ve 624 sayılı Personel Sendikaları yasasına göre kurulmuş olan TÖS Anayasa değişikliğinden sonra hukuksal dayanağını yitirmiş ve hukuksal varlığı otomatik ola-

rak kendiliğinden ortadan kalkmıştır.

Gerçek bu iken, TÖS'ün yasa dışı faaliyetlerinden ötürü kapatıldığı-  
nı ileri sürmek ciddiyetten uzak ve üzücüdür.

#### 4- Karar, Cezaların Kişiselliği İlkesine Aykırıdır

Anayasa'nın 33. maddesi "*Ceza sorumluluğu şahsidir.*" kuralını içermektedir.

Açıklanan durumda, bir tüzel kişinin yöneticilerinin, tüzel kişi yöneticisi sıfatıyla suçlanıp, cezalandırılabilmeleri, Anayasamızın 33. maddesinde kabul ettiği "*ceza sorumluluğu şahsidir*" kuralı gereği hukuka aykırı neticeye yönelik fiillerin bilerek ve isteyerek işlenmesine bağlıdır. Nitekim 1961 Anayasası Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu Raporunda şu cümleleri okumak mümkündür: "*İnsanları başkalarının fiilinden dolayı cezalandırmaya cüret edebilen totaliter rejimlerin insanlığa getirdiği acı tecrübelerden sonradır ki, kişinin yalnız kendi fiil veya ihmalinden sorumlu olabileceği esasının Anayasalarda yer alması lüzumu bilhassa hissedilmektedir*" (K.Öztürk Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, C: II- Sa: 1668)

Davamızda mademki dernek tüzel kişiliğinin yasal nitelikten çıkıp **yasadışı birleşime dönüştüğü** ile sürülmektedir, o halde bu dönüşümde, yönetici olan sanıkların ayrı ayrı amaç ve eylemlerinin kanıtlanma zorunluluğu vardır. Oysa mahkeme bu konuda hiçbir inceleme yapmamış ve kanıt da göstermemiştir.

#### Bu Nasıl Yasadışı'lık?

TÖB-DER Kurulduğu 1971 yılından bu yana, ciddi ve sürekli adli ve idari denetime tabi tutulmuş ve hiçbir faaliyetinden ötürü yargısal ve idari denetim dışında kalmamıştır.

Yasa dışı olarak gösterilmeye çalışılan bu örgüte yakından bakalım: 200.000 üyesi ve yurt çapında 630 şubesi ile faaliyet gösteren TÖB-DER:

- Çeşitli siyasi iktidarların yasa dışı işlemlerinden ötürü bugüne değin 20.000'i aşkın dava açarak üyelerinin hakkını aramış;
- Değişik zamanlarda yapılan törenlerde Cumhurbaşkanlığınca ve Genel Kurmay Başkanlığınca protokolde yer verilerek temsil edilmiş;
- Yaptığı kongre ve toplantılara zamanın hükümet başkanları, bakanları ve parlamenterleri katılmışlar ya da mesaj göndermişler;
- Çeşitli ihbarlar sonucu on kez Genel Merkezi aranmış, herhangi

bir suç unsuru bulunmamıştır;

- İki kez, amaç dışı faaliyet iddiası ile faaliyetten alıkonulmuş ve her ikisinde de bu işlemler Danıştayca iptal edilmiş;

- Ve nihayet, bir çok kez, yöneticileri hakkında çeşitli nedenlerle adli soruşturmalar açılmış ve her defasında ya takipsizlik ya da beraat kararı verilmiştir.

10 Yılı aşkın süredir yasaların ve idarenin denetiminde bulunan, çalışmaları konusunda yüzlerce basın açıklaması, radyo ve televizyon haberi yayımlanan, yöneticileri her yıl kapitalist - sosyalist ayrımı yapılmaksızın çeşitli toplantılara davet edilen, bu konularda ve tüm faaliyetlerinde basının ve TRT'nin önemle üzerinde durduğu TÖB- DER, bugün hukukun kabul etmediği **istidlal** (Akıl yürütme), yöntemleri ile karşımıza yasa dışı gizli bir örgüt olarak çıkarılmıştır.

**Mahkeme Kararı:**

Kesinleşmiş beraat kararıyla sonuçlanmış 1976-1978 Çalışma Raporunun hayata geçmemiş taslağına,

Takipsizlik kararıyla sonuçlanan D.E.K. Çalışmalarına,

Basın Yasasına göre süre aşımına uğramış ve aslında suç unsuru taşımayan dergi, gazete ve çeşitli yayınlara,

Kim tarafından bastırılıp, yayımlandığı belli olmayan broşürlere,

TÖB-DER'le herhangi bir ilişkisi olmayan ticari bir derginin içeriğine,

Sanıklarla bir ilişkisi olmayan 3.10.1978 ve 24.12.1979 günlü işi bırakma eylemlerine, dayandırılmıştır.

Bunların dışında hükme esas teşkil edecek bir kanıt yoktur. Bunun aksine dosya hükmün özünü tek başına nakzedecek lehte yargı kararları ile doludur.

**Hüküm Mahkemesi, mahkum ettiği derneğin adını dahi bilmemektedir. Dikkat edilecek olursa, Temyiz konusu ettiğimiz ve özenle hazırlanan gerekçeli kararın kapak ve ilk sayfasında Derneğin ismi "Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği" olarak yer almaktadır. Oysa mahkum edilen derneğin ismi, "Tüm Eğitim - Öğretim Emekçileri Birleşme ve Dayanışma Derneği"dir.**

## **5- Duruşmada Yazılı Belgeler Okunmamıştır**

Yürürlükteki yasaya ve hukuk öğretisine göre tüm yazılı belgelerin

sanıklar huzurunda okunması, bu belgelere karşı ne diyeceklerinin sunulması, itirazlarının incelenmesi gerekir. Oysa davamızda yüze yakın yazılı belge (kitap, dergi, gazete...) delil olarak kullanılmış, ancak bunlar davanın bir an önce hükme bağlanması amacıyla duruşmada okunmamıştır. Böylece sanıkların savunma hakları bir kenara itilmiştir.

Ayrıca, sanıkları bağlamayan ve kendileriyle ilgisi olmayan kimi belgeler delil olarak kullanılmıştır. Örneğin:

- Öğretmen dergisinin Kasım 1979 tarihli nüshası, Ticari bir dergi olan bu yayının TÖB-DER ve sanıklarla bir ilgisi olmadığı halde, gerekçeli kararda delil olarak kullanılmıştır.

- Gerekçeli kararda suç tarihi olarak 1976-1978 dönemi yönetiminin iş başına geldiği tarih gösterilmiştir. Oysa, mahkumiyet hükmüne esas alınan Ek 6-12 sırada yer alan kitap halindeki yayınlardan “*Sosyal Mücadelede TÖB-DER’in yeri ve İşlevi*”, “*Üretim Eğitim İlişkileri*”, “*Emperyalizmin Eğitim Politikası ve Türkiye*” adlı yapıtlar, sanık durumunda olan kişilerin yönetime gelmesinden, yani kararda belirtilen suç tarihinden önce yayınlanmıştır. Bu husus yayın tarihleri ile sabittir.

- Bunun gibi EK: 19-20-22-23-24-48-50-52 ve 67’de yer alan belgeler sanık müvekkillere ait olmayıp, TÖB-DER Kongrelerinde görev yarışına giren grupların broşür ve bildirileridir.

- En önemlisi, sanıklar 1976-1978 ve 1978-1979 yönetimleri olarak yargılanmışlar ve bu şekilde mahkum edilmişlerdir. Her yönetici sanık yalnız kendi döneminde yayımlanan belgelerden sorumludur. Mahkeme ise bu konuda bir inceleme gereği duymaksızın, hangi belgenin hangi sanık açısından değerlendirilmesi gerektiğini araştırmaksızın, aslında suç unsuru taşımayan bu belgeleri tüm sanıklar için kanıt olarak göstermiştir.

Böyle bir uygulama adalete aykırı bir kararın oluşmasına neden olmuştur.

## **6- Delil Değerlendirmede Yanılgıya Düşülmüştür**

Dosyanın incelenmesinden; hüküm mahkemesinin şu delillerle sonuca gittiği anlaşılmaktadır:

- 1976-1978 TÖB-DER Çalışma Programı,
- Birkaç Dergi, birkaç gazete,
- TÖB-DER yayınları,
- 4. Olağan Kongre sırasında yönetime sahip olmak isteyen grupla-

rın bastırıp **dağıttığı broşürler,**

- Şubelerde ele geçen bildiri, broşürler,
- Ve nihayet sendikalarla ilişki ve boykotlara teşvik,

Bu deliller tek tek ele alındığında şu gerçekler ve mahkemenin değerlendirmedeki yanılırları açıkça ortaya çıkmaktadır.

A- Mahkemenin mahkumiyet hükmüne esas olarak aldığı kanıtlardan bir tanesi, 1976-1978 Çalışma Programıdır. Gerek adından gerek mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı gibi, program bir dönem için uygulanması düşünülen tasarılar bütünüdür. Bu program, bir kitap halinde basılmış ve basın yasasına göre denetimden geçmiştir. Kaldı ki söz konusu rapor hakkında kamu davası açılmış ve sonuçta Ankara 9. Asliye Ceza Mahkemesi bu konuda 8.5.1979 gün ve E: 1978/705, K: 1979/ 295 sayılı kararı ile beraat kararı vermiştir. Savunma sırasında dosyaya ibraz ettiğimiz bu karar, kesinleşmiştir. Kesinleşmiş bir karara konu olan bu tasarının gerekçeli karara kanıt olarak alınması yolsuz ve yasaya aykırıdır.

B- Yukarıda değindiğimiz gibi dergi gazete ve öteki yayınlar, herhangi bir suç unsuru taşımamaktadır. Bu belgeler, esas hakkındaki yazılı savunmamızda tek tek ele alınıp, içerikleri ve esprileri titizlikle irdelendiğinden, tekrardan kaçınıyoruz.

Bilindiği gibi 5680 sayılı basın yasası hükümlerine göre, basın yoluyla işlenen suçlarda dava açma süresi ve yayınlardan ötürü ceza sorumluluğunun kimlere terettüp edeceği açıkça düzenlenmiştir. Olayımızda, sürelerin çoktan geçtiği ve yayınların sahip ve sorumlu yazı işleri müdürleri belli olduğu halde, bunların hükme dayanak yapılması kanaatimizce yasaya aykırı bir kabul biçimidir. Basın Yasası, 141 ve 142. maddelerle düzenlenen suçlarla diğer suçlar arasında bir ayırım gözetmediğine göre, bu hükümlerin karara bağlanan davada uygulanamayacağına ilişkin Mahkeme görüşü yasal dayanaktan yoksundur.

C- 4. Olağan Kongre sırasında yönetime sahip olmak isteyen grupların bastırıp dağıttığı broşürlerin içerikleri ele alınarak bunlardan sanıkları sorumlu tutmak da sanırlar mevzuata aykırı bir değerlendirmedir. Nitekim, dosyaya sunduğumuz mahkeme kararlarından da anlaşılacağı gibi, bu broşürler sahiplerini ve dağıtılanları bağlar. Aksi kabul biçimi cezaların şahsiliği ilkesine taban tabana zıt bir uygulamadır.

D- 24 Aralık 1979 olayına gelince: Bu tarihte Merkez Yürütme

Kurulu Üyelerinin Mamak Askeri Cezaevinde tutuklu oldukları bilinmektedir. İcra Organı durumunda bulunmayan ve o tarihlerde toplanmaya çağırılmamış bulunan Genel Yönetim Kurulunun da bu olaydan sorumlu tutulamayacağı açıktır. Kaldı ki, celbedilen karar defterlerinin incelenmesinden, böyle bir kararın alınmadığı ortaya çıkmıştır. Durum böyle iken, hüküm mahkemesi gerekçeli kararın tümünde dile getirmeye çalıştığı kanıtsız ve geçersiz esprisini burada da sürdürmekte ve demektedir ki: *“Bunlar bilinçli, sistemli ve planlı çalışmalar yaparak gizlilik içerisindeyler. Dolayısıyla bu konuda karar alınmayacağını da bilirler.”* Bu kabul biçimine karşı söyleyeceğimiz tek şey şudur: Söz konusu düşünce bir yorumdur. Bunun da Ceza hukukunda yeri yoktur.

## 7- DEK’le İlgili Kararlar

Mahkeme Kararında DEK sanıkları adı altında yargılanan ve haklarında TCY’nin 142. maddesi uygulanan müvekkillerimizle ilgili düşüncelerimizi mahkemeye sunduğumuz yazılı savunmada açıklamıştık. Mahkeme sanıklar tarafından yapıldığı ileri sürülen konuşmaları ve kurultaya sunulan bildirileri yanlış değerlendirmiş ve sanıklar hakkında Ceza Yasasının 142. maddesini uygulamıştır. Savunmalarda ileri sürdüğümüz bilirkişi incelemesi istemleri mahkemece reddedilmiş ve sözü geçen konuşma ve bildiriler bilimsel bir irdelemeden geçirilmeden, suç öğelerinin oluşup oluşmadığı araştırılmadan hüküm verilmiştir.

Savunmalarımızda DEK’in bilimsel bir toplantı olduğu, toplantı konularının bilimsel açıdan incelendiği, Kurultayın TÖB-DER tarafından alınan bir kararla 4-11 Şubat 1978 tarihleri arasında Ankara’da düzenlendiği, bu toplantıda Türkiye’nin eğitim ve öğretim sorunlarının tartışıldığı, eğitimin demokratikleştirilmesi doğrultusunda hedeflerin saptandığı, toplantıya çok sayıda bilim adamının yanı sıra yabancı öğretmen örgütleri temsilcilerinin ve meslek kuruluşlarının, Sendika temsilcilerinin katıldığı Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Türk Hukuk Kurumu, Tabibler Odası, Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği, Türkiye Barolar Birliği ve benzeri kuruluşların delege göndererek katıldıkları, yine bu toplantıya hükümet komiserinin de katıldığı açıklanmıştır. Yapılan görüşme ve tartışmalar sonunda, eğitim ve öğretim sorunları üzerinde ilke kararları alınmıştır. Bu kurultayda yapılan tüm konuşmalar *“Demokratik Eğitim Kurultayı”* adı altında ve iki cilt halinde bastırılarak yayınlanmıştır.

DEK'te yapılan konuşmaların bant çözümleri, dağıtılan bildiriler ve bastırılan kitap Ankara Basın Savcılığınca incelenmiş, seçilen bilirkişiden rapor alınmış ve konuşma ve bildirilerde suç ögesi görülmeyerek takipsizlik kararı verilmiştir. Bu takipsizlik kararı yukarıda açıklanmıştır.

İtiraz edilmeyerek kesinleşen bu takipsizlik kararına karşın mahkeme, böyle bir inceleme yapılmamış ve karar verilmemiş gibi konuşma ve bildirileri yeniden ele alarak sanıklar aleyhine delil olarak kullanmıştır. Mahkemenin bu tutumunun yargılama hukukuna ve adalete aykırı olduğu açıktır.

## 8- Aklananlar Yeniden Yargılanıyor

İddianamede ve kararda, TÖB-DER ile ilgili olarak ortaya konulan ve suç sayılan eylemler, olağan bir dönemde, hukuk devleti ilkesine belli bir oranda saygı duyulan bir ortamda meydana gelmiştir. Her toplumda ve toplumsal gelişmenin her döneminde bir devlet düzeni, bir hukuk düzeni varolagelmiştir. Bu düzen Anayasaların ve yasaların çizdiği sınırlar içinde, yargı organlarının verdiği kararlarla yürütülür. Dava konusu eylemlerin meydana geldiği dönemde de bir devlet, bir hukuk düzeni vardır. Bu devlet, yasama, yürütme ve yargı organları ile faaliyet halinde olup, mevcut düzeni koruyordu. Yürütmeye bağlı birimler, kolluk kuvvetleri ve C. Savcıları suçları izliyor ve gerek görülen hallerde kamu davaları açıyordu. Eylemler yargı denetiminden geçiyor, suç işlenip işlenmediği, yasa sınırlarının aşıp aşılmadığı saptanıyordu. Yürürlükteki Anayasa'nın ve yasaların tanıdığı hak ve özgürlükleri kullanan müvekkillerimiz dernek yöneticileri ve üyeleri toplantılar, yürüyüşler düzenliyor, konuşmalar yapıyor ve derneğin amacı doğrultusunda faaliyet gösteriyordu. Bu eylemlerin ve çalışmaların suç oluşturduğunu ileri süren savcılar kamu davaları açıyor ve mahkemeler, yasalara göre bu eylemlerin herhangi bir suçu oluşturmadığı sonucuna varıyor ve beraat ya da takipsizlik kararı veriyordu.

Bu kararların büyük bir bölümü dosyadadır.

Günümüzde de aynı yasa hükümleri yürürlüktedir. Ceza Yasası, Dernekler Yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası, Basın Yasası ve Yargılama Usul Yasaları yine yürürlüktedir.

O dönemde suç sayılmayan, Mahkeme kararları ile suç oluşturmadığı anlaşılan ya da yasalara göre zamanaşımı ve hak düşürücü süreler nedeniyle koğuşturulması olanaksız bulunan kimi eylemlerin bugün

yeniden müvekkillerimizin karşısına çıkarılması, hukuk devleti ilkesi ile ve hukuk devleti ilkesinin temel öğelerinden biri olan **kazanılmış haklarla bağdaşabilir mi?** Toplumda istikrar kavramı ile barışabilir mi?

Olağanüstü dönem gerekçesiyle, kurulu bir düzenin geçmiş işlevleri geçersiz sayılarak, o düzenin bahsettiği haklar (kazanılmış haklar) ortadan kaldırılabilir mi? Kusurlu olduğu ileri sürülen bir toplumsal düzenin hesabı, o düzenin yargıya ilişkin işlemlerine ve kararlarına itibar edilmeyerek müvekkillerimizden sorulabilir mi? Vatandaş, yargı organları önünde aklandıktan sonra yeniden yargılanabilir mi?

Böyle bir tutum, “*müesses nizam*” ı korumak iddiasında olan 141. madde ile bağdaşabilir mi? Bir yandan müesses nizamın korunması öte yandan bu nizamın tanıdığı hakların tanınmaması bir çelişki değil midir?

Bütün bunlar gözönüne alındığı takdirde hatıra “*acaba devlet 12 Eylül’den önce vatandaşlara bir tuzak mı kurmuştur?*” sorusu gelir ki, bu soru ve düşünce devlet kavramı ile bağdaşamaz.

Yukarıda açıklanan ve Askeri Yargıtayda sözlü olarak açıklayacağımız nedenlerle, Hukuk devleti kavramına, kazanılmış hak ilkesine, Yargılama hukukuna, delil teorisine, dosyaya konulan savunma delillerine aykırı düşen, “*yargılanan ve aklanan insanları aynı eylemlerden ötürü yeniden yargılama*” gibi Adaletin kabul etmediği bir tutuma dayalı olarak verilen bu haksız kararın bozulmasını talep ederiz.

Avukat İlhan Dişçi, Avukat Şükrü Güncel, Avukat Günler Karadeniz, Avukat Halit Çelenk



## IX. BÖLÜM

### ASKERİ YARGITAY KARARI

#### A- USÛL YÖNÜNDEN

Askeri Yargıtay tarafımızdan yapılan temyiz itirazlarını tümüyle red etmiş, TÖB- DER'in yasa dışına dönüştüğünü kabul etmiştir. Biz burada Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesince verilen onama kararının önemli gerekçelerini ortaya koyacak ve bu gerekçelerin neden hukuka, yasaya, bilime aykırı olduğunu ve hükmün gerçek dışı belgelere dayanılarak verildiğini açıklamaya çalışacağız.

Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesinin karar gerekçeleri özetle şunlardır:

*"1) TÖB-DER yöneticileri olarak sanıklara isnat edilen bu davadaki fiillerin içerisinde, yukarıda görüldüğü gibi, evvelce mahkeme kararına beraat veya mahkumiyet şeklinde konu teşkil etmiş olanlardan müstakilen birinin bulunmadığı, 4-11 Şubat 1978 tarihinde yapılmış Devrimci Eğitim Kurultayı (DEK) hakkında Ankara C. Savcılığınca verilmiş bir KYOK var olmasına rağmen o kurultayda yapılmış konuşmalarla TCK.nun 142. maddesinin çeşitli fıkralarındaki suçların işlendiği bu davada iddia ve kabul edilmiş ise de, bu kararlardan sonra yeni delillerin bulunması halinde veya yeni değerlendirmeye istinaden Savcılıklarca her zaman dava açılabilceğinin kabul edildiği ve dava dosyasına eklenmiş 6 klasör içindeki EK-1-91 arasında sıralanan belgeler ve TÖB-DER'in tümü hakkında sonradan yapılan soruşturma ile elde edilen delillere istinaden DEK'de yapılmış konuşmaların yeniden değerlendirilmesi ve dava açılmasında yukarıda kabul muvacehesinde kanu-*

na aykırılığa rastlanmadığı gibi,

2) Kanunların, bütün kurum ve kuruluşları ile fonksiyonlarını tam olarak yerine getiren, suçların işlenmesinin istisnai olduğu ve suçlularında en kısa sürede yargı mercileri önünde istisnasız olarak çıkarıldığı bir kamu düzeninde uygulanmak üzere kabul edilip çıkarıldıkları; Bu kanunlara vatandaşları ve Egemenlik hudutları içinde bulunan kişileri riayet ettirmek ve kamu düzeninin bozulmasını engellemek ile görevli ve yetkili olan Devlet, bütün alınan tedbirlere rağmen kamu düzeninin bozulmasını engelleyemediği takdirde, suç işlenmekle kamu düzenini bozmuş kişileri önceden konmuş bulunan kurallara göre zamanında gerekli şekilde cezalandırmak yetkisi var olmakla beraber, Devletin bu görevini, bütün kurum ve kuruluşları ile uyum içinde çalışabildiği oranda yerine getirebileceği; Devletin, sözünü ettiğimiz bu fonksiyonunu yerine getirmekte değişik nedenlerle zaafa düştüğü zamanlarda makul ve suç işleme kastını taşımayan kişilerin, soyut kuralların arkasına sığınıp bozulmuş olan kamu düzeninden yararlanmak ve kamu düzenindeki bozuklukları daha büyük boyutlara ulaştıracak taleplerde bulunmalarının Demokratik ve makul düşünce kurallarına aykırılığı aşikar olduğu;

3) Sanıkların Askeri Savcılıktan itibaren ifadelerinin alınması sırasında, kendilerinin suçlanmalarına neden olan ve mahkeme hükmüne esas teşkil eden fiillerle belge ve yayınlar, kendilerine okunduktan sonra, bu belgeler muvacehesinde ne diyecekleri sorulmak suretiyle ifadelerinin alınmış olması gerçeği yanında, daha sonra duruşmada da kendilerini ilgilendirdiği oranda sanıklara belgeler okunduğu ve ne diyecekleri sorulduğu; sanıklara isnat edilen suçun niteliği ile bu suça iştirak şekilleri gerektirmediğinden, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile 353 Sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu hükümlerinde belirtildiği şekilde, esas hakkındaki mütalaa-dan önce tüm yazılı delillerin bir tek bölümde tekrar tekrar okunmamış olmasının esasa etkili olabilecek bir hata ve zaaf olarak mütalaa edilmediği;

4) Mahkeme tarafından ikame edilmiş olan yazılı bel-

*ge ve yayın niteliğindeki delillerden bir kısmı, sanıkların sorumlu oldukları dönemlerden önceki yıllara ait olmakla beraber bu yayın ve sair belgelerin sanıkların sorumluluğunun tesbitinde değil, TÖB-DER'in çatısı ve ismi altında nasıl bir kasıtlı yöneltildiğinin anlaşılmasında vicdani delilin net olarak oluşmasına yardımcı olarak kullanılmak üzere fazladan ikame edilmiş delil niteliğine bulunduğu;*

*5) Sanıklara isnat edilen suçun subutu hususunda yeterli kadar delil toplandıktan sonra, subuta ermiş olan eylemlerin ceza itibarıyla hafifletici ve vafını sanıklar lehine değiştirecek nitelikte olmayan delil arama ve yeni soruşturma işlemlerine girilmesinde, davanın mahiyeti ile dosya muhtevasına göre yapılan konuşmalarda sunulan bildirimlerde suç olup olmadığının tesbiti için bilirkişi dinlenmesinde yargılama ekonomisi ve cezai adaletin tesisinde fayda bulunmadığı, keza, bu nitelikte bir delilin noksanlığına da dava dosyasında rastlanmadığı cihetle;*

*Hükme karşı yöneltilen ve Devlet Kavramını ve Devletin devamlılığı ilkesinin zedelendiğine;*

*Kazanılmış hak ve kavramının çiğnendiğine;*

*Yazılı belgelerin okunmasından sonra sanıklara ne diyeceklerinin sorulmadığına ve savunma hakkının bu suretle kısıtlandığına;*

*Sanıkların sorumlu oldukları dönemlerden önceki TÖB-DER yayınlarının da delil olarak okunduğuna ve ikame edildiğine;*

*Hükümde noksan soruşturma bulunduğuna yönelik bulunan usule ilişkin tüm temyiz itirazları varit ve kabule değer nitelikte görülmediğinden oybirliği ile ve 353 Sayılı Kanunun 217/2. maddesi gereğince REDDİNE; karar verilmiştir.*

## **B- ESAS YÖNÜNDEN**

Askeri Yargıtay 4. Dairesi daha sonra “Esas yönünden” başlığı altında öğretmen derneklerinin Cumhuriyet öncesi 1906 yılından başlayan gelişimini, Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu, Türkiye

Öğretmenler Sendikası, TÖB-DER'in kuruluşu konularını kendi görüşüne göre özet olarak açıklamıştır.

Ülkemizdeki öğretmen hareketini açıkladığını ileri süren kararda bu konuda şöyle denilmiştir:

*"... Gelişimine geniş aralıklarla ve belli noktalarda değindiğimiz öğretmen hareketinin geçmişte bu harekete büyük ölçüde ve etkin bir şekilde Marksist doğrultudaki siyasi ve ideolojik dünya görüşünü,*

*(Anadolu'da Rumeli'de 10 yıldan fazla sizin aranızda, sizin terk edilmiş ve her şeyden yoksun çevrenizde dertlerinize ortak olarak yaşadım. Parlak üniformalar ve sık giyimli lise öğrencisi size horlayarak bakarken, ben sizlerde çok yüksek, çok onurlu ruhlar okudum. Biliyordumki, siz hep proletaryanın çocukları idiniz. Ekmek parasını çıkaran, sizin karnınızı ve dimağınızı doyuramayan işçilerin çocukları idiniz. Sizin zekanız, dirayetiniz yeterliğiniz bile olsa, sizi soylu okulları alamazdı.*

*Siz öğretmen okuluna, ancak yaşayacak bir ak ekmek bulmak ve pek gelişemeyen gereksinme fikrinizi doyurmak için gelirdiniz. Eğitim Bakanlığı size üvey evlat nazarı ile bakardı. Çünkü siz kimsesizdiniz, işçi çocukları idiniz. Yemek içmek ve yatacak bir bucak bulmak için geldiniz, öğretmen okulunda kazandığınız sanatı bilgi ve kültür sizin kişiliğinizi onlar indinde değiştiremezdi. Çünkü siz yine proleterdiniz, yine burjuva hademesiydiniz.*

*Siz süslü ve zarif giyinemiyor, sık kravat bağlayamıyor, burjuvalara özgü hareketler yapamıyordunuz. Onun için siz aşağılanmaya, horlanmaya layık işçi ve köylü takımı insanlardınız. Burjuva hükümetleri sizden öç almak için sizi köylüler içinde çalışmaya mahkum ediyordu... Siz öğretmen okulu öğrencileri kendi öz sınıfınız, ezilen, soyguna uğrayan ve cahil bırakılan biçare halkın arasına girdiğiniz zaman köylüyü, köy çocuğunu, işçi yavrusunu kurtarmaya çalışıyordunuz.*

*Burjuva eğitim bakanlığı, zengin çocuklarına özgü okulların öğretmenlerini takdirle alkışlayıp ödüllendirirken, siz ömürlerinizi bir lokmaya yetmeyen maaşınızla köylerin, kasabaların ıssız sokaklarında harap ve yıkık evlerinde*

sefil bir hayat geçiriyor yuva kuramıyordunuz. Kursanız bile bu ailevi yoksulluk ve yoksulluk içinde sürükleniyordu. Siz biliyordunuz ve yaşayarak öğreniyordunuz ki, aile sizin için değil, aile zenginlerin, burjuvaların esnafın, saraylılarıdır. Sizin için aile kavramı bir yokluktur.

... Öğretmen okullu genç, sen kendin çok iyi biliyorsun ki sen proleter çocuğusun, baban nasıl kolunun gücü ile çalışıyorsa sen de günde 15 saat kafanı yorarak, beynini ve öğretmenlerin çektiği azabı, açlığı çekmeye okulun ve öğrencileriyle yarın bu günkü biçimi ile hükümetin horladığı ilkokul öğretmeni olacaksın ve öğretmenlerin çektiği azabı açlığı çekmeye okulun ve öğrencileriyle Devletlilerin okulu yanında horlanmaya mahkum olacaksın.

O halde ey genç, Ey yarının öğretmeni, şimdiden çıkarını bil. Sen gündelikle çalışan işçiden başka bir şey değilsin. Koluyla çalışan, yaşama gücünü bir lokma yiyeceğe harcayan bu haksız ve hain toplum içinde bilimden, teknikten payını alamayan biçare gençler ile bir arada, bir ortamda, bir huzursuzluk içinde olduğunu kavra, onlarla elele ver "günlük rızkını sağlayarak" yaşayan sınıfın gençleri, çocukları ile birlikte çalış yarının Devrim hazırlıklarına giriş. Bu devrim tufanının başlangıcından önce öğretmen okullarını bitirip hayata atılan meslektaşların, görmüyor musun ki eziliyor. Eziliyor da öz iktisadi haklarını savunma güç ve kararlılığını gösteremiyorlar. Onlar gençliklerinde eğer bütün ezilen, çalıştırılan, soyulan halkın gençleri ile birlikte olup iktisadi ve siyasi hakları savunan sendikalar, işçi dernek ve birlikleri oluşturma yolunu öğrenmiş olsalardı bugün mesleğiniz esaretten kurtulmuş olurdu.

Silkininiz, yarın ki savunma kurultayını siz bu gün gençlik birlikleri içinde diğer işçi gençleri ile birlikte kuracaksınız. Silkininiz, bütün yeni bir hayata ve başarılı bir devrime ait bağlılık, içten ve pek ileri temeli gençlik örgütleriniz, gençlik birlikleriniz, gençlik heyecanlarınız hazırlayacaktır. Proleter genç, bil ki sana güç verecek, seni egemenlerin kuru bir aracı olmaktan kurtaracak yalnız Sosyalizmdir. Sen çalış, gücünü öyle koy, öyle ortam oluştur ki "Karl Marks ve Engels"ın bu günkü toplumun belki almayı başa-

*ramadığı en ince yazılarını uygulamaya ortam ve olanak sağla. İstikbal sensin proleter genç. Sen Sosyalizm etrafında ne kadar çalışırsan biz istikbalde o kadar güvenli olacağız.*

**Öğretmen okullu yoldaş,**

**Devrim için gençliğin savaşı var.**

**Arş iş başına**

şeklinde ve “Öğretmen Okullu Gençlere” başlıklı yazısı ile (Demokratik Eğitim Kurultayı kitabı 1. Cilt) hakim kılmış Mustafa Nejat gibi idareci ve teorisyen olmuştur. Bu sebeplerle bu hareket seyrek diyebileceğimiz zamanlar dışındaki duraklamaları hariç tutulacak olursa Marks ve Engels tarafından ortaya atılan ve Lenin tarafından geliştirilen Diyalektik ve Tarihsel Maddecî dünya görüşü istikametinde çıkışlarla belirlenen bir gelişim göstermiştir.”

Yine kararın 14. sayfasında, “TÖB-DER’in ideolojik ve siyasi yanını belirtir hususlar” başlığı altında “... yasal bir dernek görünümündeki TÖB-DER’in kurulduğu 1971 yılından itibaren ve özellikle dava sanıklarının dernek yönetiminde bulundukları 1976-1978 ve 1978-1979 yılları arasındaki faaliyetlerini daha yakından tetkik ve değerlendirmekte zaruret görülmektedir” denilmiştir.

Daha sonra delil olarak TÖB-DER’in yayınları ele alınmıştır. Ele alınan yayınlar şunlardır:

1- Bağımsızlık, demokrasi, Barış ve Özgürlük Mücadelesinde TÖB-DER. Çalışma Programı. 1976-1978

2- TÖB-DER Eğitim Yayınlarından “Faşizm, Antifaşist Mücadele ve TÖB-DER.

3- 1 Mart 1977 günlü ve 138 sayılı TÖB-DER Gazetesinde yer alan ve Gültekin Gazioğlu tarafından SSCB Eğitim ve Bilim İşçileri Sendikasına gönderilen Kutlama mesajı.

4- TÖB-DER’in Eğitim yayınlarından “Sosyal Mücadelede TÖB-DER’in Yeri” adlı broşür.

5- Prof. Sadun Aren tarafından yazılan ve TÖB-DER Eğitim Yayınları arasında yer alan “Üretim-Eğitim İlişkileri” adlı kitap.

6- Cemil Çakır tarafından yazılan “Emperyalizm - Eğitim politikası ve Türkiye” adlı kitap.

7- TÖB-DER yayınlarından “Emperyalizm - Ulusal Bağımsızlık ve Kültür” adlı kitap.

8- TÖB-DER yayınlarından “Ekonomi - Sınıflar ve Eğitim” adlı kitap.

9- Gültekin Gazioglu tarafından önsözü yazılan, TÖB-DER yayınlarından “Militarizm-Barış Mücadelesi ve Eğitim” adlı yazarı belli olmayan kitap.

10- 18 Temmuz 1977 tarihli ve 146 sayılı TÖB-DER Gazetesinden kesilmiş ve 20 Temmuz 1974 Barış hareketinin yıl dönümünün “20 Temmuz Şovenizmin Bayramı” olarak nitelendiği yazı.

11- 11 Nisan 1979 tarih ve 169 sayılı TÖB-DER Gazetesinden alınmış olan “21 Mart Irkçılıkla Savaş Günü” başlıklı yazı fotokopisi.

12- 1 Eylül 1976 tarih ve 127 sayılı TÖB-DER Gazetesinden alınmış “Dünya Barış Günü Kutlandı” başlıklı yazı.

13-TÖB-DER’in Ağustos 1978 tarihinde yapılan 4. Olağan Genel Kongresinde yönetime hakim olmak isteyen çeşitli gruplar tarafından bastırılıp dağıtılmış ve Genel Kurulda okunmuş olan konuşmaların muhtevaları.

14- TÖB-DER’in 3. ve çoğunlukla 4. Olağan Genel Kongresinde yönetime hakim olmak isteyen muhtelif gruplar tarafından yayınlanıp dağıtılmış siyasi ve ideolojik fikirleri içeren broşürler muhteviyatı.

15- TÖB-DER Ajansının (Genel Başkan Gültekin Gazioglu’nun 22.3.1978 günü yaptığı basın toplantısında “TÖB-DER her zaman demokrasi güçlerinin ve demokrasinin yanında yer alacaktır.” dedi) özet başlıklı ve 16 Mart 1978 günü İstanbul Üniversitesi bahçesinde bir bombalama olayında 6 gencin öldürülmesini protesto etmek bahanesiyle DİSK tarafından 20.3.1978 tarihinde Tüm Türkiye’de uygulamaya konmuş olan kanunsuz iki saatlik işi bırakma şeklindeki direnişi TÖB-DER’in de desteklediğini TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioglu’nun basma açıklayışı ve bu sözleri teşkilata bildiren TÖB-DER Ajansının üç sayfalık fotokopisi.

16- (25 Eylül’de Bursa’da yasal haklarımızı kullanmak üzere toplanan öğretmenlerin saldırıya uğramasını, bir arkadaşımızın öldürülmesi ve yüzlercesinin ağır yaralanmasını protesto ederiz. Saldırı sonucu hayatını kaybeden üyemiz Fehmi Yıldırım 3 Ekim 1979 Çarşamba günü toprağa verilecektir. Öldürülen tüm üyelerimiz ve Fehmi Yıldırım arkadaşımızın anılan için 3 Ekim günü 1 günlük yas tutacağımızı tüm meslektaşlarımıza duyururuz. TÖB-DER MERKEZ YÜRÜTME KURULU

ÜYELERİ) şeklinde basına dağıtılan duyuru.

17- Aynı haberin Gültekin Gazioğlu tarafından basına açıklanması- nı yayınlayan TÖB-DER Ajansının 2.10.1979 tarihli nüshası.

18- (Ülke çapında bir öğretmen boykotu, tüm çalışanların Genel Grevine hazırlanalım, örgütümüze ve mücadelemize uzanan elleri kıracağız) başlıklarını taşıyan Kasım 1979 tarih ve 13 sayılı Yurtsever Devrimci Öğretmen Gazetesi'nin kapak ve 5. sayfasının fotokopisi.

19- 24 Aralık 1978 Kahramanmaraş Katliamını protesto ve bir günlük grev ve boykot için tüm öğretmenlere Yurtsever Devrimci Öğretmen imzalı bir sahifelik broşür ile Hatay Devrimci Öğretmenler Cephesi imzalı bir sahifelik broşür.

20- TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu'nun 13.12.1979 tarihinde tutuklu bulunduğu Ankara Sıkıyönetim Cezaevinden TÜM DEVRİMCİ DEMOKRATİK GÜÇLERE, TÖB-DER GENEL YÖNETİM KURULU ÜYELERİNE, TÖB-DER ÜYELERİNE, TÖB-DER ŞUBE BAŞKANLIKLARINA yayınladığı ve (Yeni yıla, emekçi halkımıza ve öğretmenlerimize yönelik yoğun ekonomik ve siyasi baskılar altında giriyoruz. Egemen sınıfların besleyip koruduğu faşist saldırganlık en başta örgütümüzü ve üyelerimizi hedef seçmiştir. İşbirlikçi, tekeli sermayenin her alandaki temsilcileri aşımıza, işimize, özgürlüğümüze, canımıza yönelmiş bir durumda... Türkiye Eğitim emekçilerini örgüt-süz bırakma, yıldırıp teslim alma gündemlerinde... saflarımızda yıl-gınlığa teslimiyetçiliğe yer bırakmadan, tüm emekçi halk güçlerimizle birlikte faşizme, emperyalizme, şovenizme karşı barikat kuracağız. Nihai zafer Devrimci Demokratik güçlerin olacaktır.) şeklinde devam eden yeni bir mesajının ihtiva ettiği fikir ve ifade tarzı ile aynı dizideki TÖB-DER Genel Sekreteri Seyfettin BİCAN'ın şube başkanları ile MYK üyelerinin 10.11.1979 tarihinde tutuklanmış olmaları sebebi ile ilgili olarak verdiği beyanattı ihtiva eden TÖB-DER ajansı.

21 -Birlik Dayanışma Grubunun 24 Aralık 1979 tarihli Genel boykot münasebetiyle Politika Gazetesinin 27.12.1979 tarihli nüshasında yayınlanan yazı.

22- Politika Gazetesi'nin 27.12.1979 tarihli nüshasında 24 Aralık 1979 tarihli Genel Boykot nedeniyle gıyaben tutuklanmış olan TÖB-DER Şube Başkanları ile MYK üyelerinden 9 kişinin yayınlanmış beyanatları.

23- Gaziantep, Kilis, Nizip, Yavuzeli ve İslahiye TÖB-DER Devrimci Birlik Öğretmenleri tarafından yayınlanmış olan Öğretmen Arkadaş



başlıklı duyuru; 21 Şubat 1976 tarihinde TÖB-DER İzmir şubesinin düzenlediği işsizliği pahalılığı, faşist baskıları protesto ve İşçi sınıfıyla Birleşme ve Dayanışma mitingine ait bant çözümleri, taşınan flamalar, atılan sloganlar, pankartlar; 8.5.1976 tarihinde Ödemiş’de, 29.1.1977 tarihinde Diyarbakır’da, 5.2.1977 tarihinde Ankara Tandoğan Meydanında, 28 Eylül 1978 tarihinde Tandoğan Meydanında yapılan DGM Yasa tasarısına karşı DİSK’in düzenlediği ve içlerinde TÖB-DER’in de bulunduğu olaylı miting, aynı tarihte Bursa’da TÖB-DER’ce gerçekleştirilmek istenen miting vs. yürüyüşler hakkındaki yazılar, tutanaklar ve gazete fotokopileri.

24- (1977 yılı 1 Mayısında işçi sınıfı ve emekçi halkın düşmanı Faşist güçlerin giriştiği katliam sonucu, 6 üyemizin 33 yurtseverle birlikte öldürüldüğü dikkate alınarak 1978 1 Mayısına daha güçlü katılacağız. 1 Mayıs 1978, çıkarılmak istenen engellere rağmen yine, adı işçiler ve emekçiler tarafından “1 Mayıs Alanı” olarak değiştirilen İstanbul Taksim alanında kutlanacaktır. Bu nedenlerle TÖB-DER olarak 1 Mayıs’a ilişkin somut görevlerimizi, yapılacak çalışmaları, örgüt birimlerimize mutlak uyulması gerekli prensipler ve kurallar olarak iletiyoruz. DİSK ve tüm demokratik kitle örgütleri ile yapılan ortak toplantılarda kararlaştırılan ortak slogan ve pankartların listesi ilişiktir... Günün anlamı dikkate alınarak kesinlikle -Doğru bulsak da- ortak slogan ve pankartların dışına çıkılmayacaktır... Pankart yarışı yapılmayacaktır... “Sendika hakkımızı Söke Söke alacağız, Grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı için ileri” slogan ve pankartı her şubemiz için ön plana çıkarılmalıdır...) şeklinde düşünceler ihtiva eden talimat ve bu talimata ekli bulunan atılacak sloganları ve taşınacak pankartları gösteren listedeki “YAŞASIN SOSYALİZM - GENEL GREV HAKKIMIZ, SÖKE SÖKE ALIRIZ - REFERANDUM HAKKIMIZ, SÖKE SÖKE ALIRIZ, DGM’Yİ EZDİK, YAŞASIN DİSK - HAK VERİLMEZ ALINIR - İŞÇİ KÖYLÜ, GENÇLİK- DEVRİM İÇİN BİRLEŞTİK - KURTULUŞUMUZ SOSYALİZM - YAŞASIN İŞÇİ SINIFININ BİRLİĞİ - İRKÇİ, ŞOVEN, ASİMİLASYONCU EĞİTİME HAYIR - BİR ÖLÜRÜZ, BİN DOĞARIZ” şeklinde olan slogan ve pankartlar muhtevaları ile bu mitinge TÖB-DER’in de katılımını gösteren TÖB-DER Gazetesinde bulunan fotoğraflar.

25- Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi Sanıkları Nihat Yurtkuran, Mustafa Aydın, Kemalettin Korkmaz, Celal Deniz, Yalçın Türkmen ve Yavuz Koçoğlu’nun ifadeleri.

26- THKP/C-KURTULUŞ ÖRGÜTÜ SANIKLARI Burhanettin Biber ile

Ahmet Telli'nin emniyet tarafından alınmış ifadeleri.

27- TÖB-DER Genel Sekreter Yardımcısı Seyfettin BİCAN'ın 20.12.1979 tarihli TÖB-DER Ajansında yayınlanmış olan ve Türkiye Öğretmenlerinin örgütlü varlığına karşı yapılan faşist zorbalığın ve terörün dinmesine kadar demokratik direnme haklarını sonuna kadar kullanacaklarına ilişkin beyanı.

28- 20 Ekim 1977 tarih ve 152 sayılı TÖB-DER Gazetesinden alınmış ve TÖB-DER Genel Başkanının Vatan Gazetesine verdiği beyanat fotokopisi ile 1 Şubat 1977 tarihli ve 137 sayılı aynı gazetede yayınlanan (Ekonomik - Demokratik mücadelemiz güçleniyor) başlıklı yazı muhtevası.

29- DEV-YOL Merkez yürütme Kurulu Üyeleri olarak haklarında soruşturma yapılan Mehmet Ali Yılmaz, Halil Kızılöz, Bülent Horta, Yasin Ketenoglu ile Erol Savumlu'nun TÖB-DER Sanıkları ve TÖB-DER hakkındaki ifadeleri.

30- TÖB-DER GYK ve MYK üyelerini 1976 ve 1978 yıllarında oluşturulanların Ankara Emniyetince tastik edilmiş listeleri.

31- Zarf içinde bulunan a) tutuklu yöneticiler hakkında imza kampanyası başlatılmasına ilişkin ve M. Tekin Üstün imzalı, TÖB-DER başlıklı tek yaprağa yazılmış yazı, b) 3 Ekim 1979 günü yapılan genel öğretmen boykotuna katılmış olan TÖB-DER üyesi öğretmenler hakkında yürütülecek olan idari ve cezai soruşturmalarda verilecek ifade örneği hakkında TÖB-DER Gen. Sek. Kemal Üzün adına imzalanmış 4.10.1979 tarihli tek yapraktaki ifade örneği, c- son gelişmeler hakkında TÖB-DER Şb. Bşk.larına GYK üyelerine, bölge Temsilcilerine bilgi verip örgütsel disiplini koruyup hiyerarşiye sınıksız sarılmak durumunda oldukları bir dönemde yaşadıklarının unutulmamasına, demokratik eylemlerde önceden genel merkezin haberdar edilmesine, olur ve onayı alındıktan sonra kitle gösterileri ile benzeri eylemlere başvurulacağını, aksi düşünce ve davranışların tüm örgüte zarar vereceğinin unutulmamasına ilişkin G. GAZİOĞLU imzalı 406 sayılı duyuru muhtevası.

32- TÖB-DER 4. Olağan Genel Kurul Toplantı Tutanağı.

33- Yukarıdaki toplantının bant çözümleri.

34- G. Gazioğlu, Kemal Uzun, Muzaffer Yalçın'ın tertip komitesinde yer aldıkları Ankara GMK bulvarındaki İlker Düğün Salonunda düzenlenen 21.9.1979 tarihli "İlköğretim Haftası Paneli" ile ilgili rapor

ve bant tapesi. 7 Eylül 1979 tarihli TÖB-DER Ajansında yayınlanmış (Ş. Bşk. larına, GYK. üyelerine, Bölge Temsilcilerine ) Genel Sekreter Kemal Uzun imzalı yazı. Aynı nitelikli ve konulu TÖB-DER Ajansındaki yazı. Gültekin Gazioğlu'nun "DİSK çatısı altında daha güçlü, daha heyecanlıyız" başlıklı basma açıklamasını içeren 8.7.1978 tarihli TÖB-DER Ajansı. (14 Demokratik örgütün 27 Eylül 1976 tarihinde Ankara Tandoğan Meydanında yapacakları DGM'ye HAYIR mitingine ilişkin haberi veren TÖB-DER Ajansı ve ekindeki 5 sahifelik yazı. Yeni Toplum Dergisinin Ekim-Kasım 1977 tarih ve 21. sayısından alınmış bölümler muhtevası. 30 Kasım 1978 tarihli ve 166 sayılı TÖB-DER Gazetesinden alınmış bölümlerin muhtevası, 15 Kasım-15 Aralık 1976 tarihli ve 131-132-133 sayılı TÖB-DER Gazetesi muhtevaları ile birlikte tüm dosya münderecatı.

Askeri Yargıtay 4. Dairesi; Kararında, yukarıda açıklanan yayınlarından alıntılar yaptıktan sonra şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

*"Öğretmenlerin mesleki sorunlarını çözmek, eğitim ve öğretim programlarını ve yaşam düzeylerini daha iyiye ve güzele götürmek, öğretmenlerin özlük ve sosyal haklarını koruyup geliştirmek, bu yolda birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamak amacı ile kurulmuş olan TÜM EĞİTİM ÖĞRETİM EMEKÇİLERİ BİRLEŞME VE DAYANIŞMA DERNEĞİ (TÖB-DER)'nin kısmen bu amaç paralelinde faaliyetleri olmasına rağmen, sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf ve o amaca uygun olarak yönetildiği subuta ulaşmaktadır.*

*Gerçekten, sanıkların yönetimde bulundukları dönemde ve öncesinden beri süregelenmekte olan yayınlarında sürekli olarak kullandıkları terimlerin başında (Anti-Faşist, Anti-Emperyalist, Hakim sınıf, işçi sınıfı, İşçi sınıfı bilimi, Devrimci Demokrat, baskı ve Sömürü....) Marksist ve Leninist terminolojinin deyimleri gelmekte;*

*Bu deyimlerden biri olarak en sık kullandıkları, ilk kez kapsamlı ve derli toplu olarak Marks-Engels tarafından 1848 yılında Manifesto'da açıklanmış bulunan (İŞÇİ SINIFININ BİLİMİ) deyimini alıp dava dosyalarına Ek:*

3'deki Marksçı-Leninci Felsefe Sözlüğündeki karşılığına: (bilimsel sosyalizmde denir. Geniş anlamda tüm Marksçı-Leninci teori ve bu teorinin felsefesi, ekonomik ve sosyo-politik görüşleri; dar anlamda, işçi sınıfının bilimi ya da bilimsel sosyalizm denince, Marksçılık-Lenincilik'in bir parçası, yani işçi sınıfının tarihsel görevinin proletaryanın sosyalist hareketin stratejisi ve taktiğinin, sosyalizmin ve sınıfsız toplumun kuruluşunun, sosyalist ve sınıfsız toplumun yönetiminin ve ulusal kurtuluş hareketlerinin öğretisi anlaşılır... Sosyal kökeni bakımından işçi sınıfının devrimci sınıf mücadelesinin ve proletarya hareketinin biricik teorik ifadesidir. Uluslararası işçi hareketinin emperyalizme karşı verdiği devrimci mücadelenin ve sosyalizmi ve sınıfsız toplumu kurma çalışmalarının deneyimlerini işleyip değerlendiren... İşçi Sınıfının Bilimi, Marksçılık-Lenincilik gibi, özü ve içeriği bakımından uluslararası bir öğretilerdir. Bazı ulusların kendilerine özgü yollardan sosyalizme geçişini dile getiren milliyetçi anlayışlarla bağdaşmadığı gibi, sosyalizmin değişik ulusal biçimleri ile de uyumsuz; çünkü işçi sınıfı varlık koşulları ve temel çıkarları bakımından tam anlamı ile uluslararası bir sınıftır. Uluslararası emperyalizme karşı mücadele verir ve sınıfsız sosyo - ekonomik kuruluşun doğuş ve gelişiminin sosyo-politik gelişim yasaları, her ülke için genel-geçerli yasalardır. İşçi sınıfının biliminin Marks ve Engels tarafından kurulması sosyo - politik düşüncede nitelikçe bir sıçrama anlamına gelir...) şeklinde açıklandığı;

(DEVİRİM) kelimesinin de aynı eserde (Toplum yapısında esaslı ve niteliksel değişme, çoğu kez yaşamını doldurmuş bir sosyo-ekonomik kuruluşun yerine daha yükseğinin kurulmasını beraberinde getirir ve politik iktidarın gerici bir sınıfın elinden ilerici bir sınıfın eline geçmesi ile karakterize edilir. Uzlaşmaz sınıflı toplumlarda sosyal devrimler, gelişen üretim güçleri ile gelişmeyen üretim ilişkileri arasındaki çatışmanın kaçınılmazlığından bir görünümdür. Bu çatışma, kokuşmuş üretim ilişkilerinin ve bundan doğan sosyo-politik düzeni her yola başvurarak, özellikle de Devlet zoru kullanarak savunan gerici sınıflar ile, ilerleyen, tırmanan sınıflar arasındaki sınıf mücadelesinin sosyal ze-

minini oluşturur. Bu mücadele, doruk noktasını sosyal devrimde bulur. Devrimci gerici sınıfın egemenliği kurulur... Devrim halk kitlelerindeki bilinçlenmenin, örgütlenmenin ve disiplinin gelişmesini hızlandırır. Toplumsal gelişmedeki kendiliğindenliğin yerini, geniş ölçüde kitlelerin bilinçli ve örgütlü faaliyeti alır... Tarihsel gelişim içindeki nesnel konumu dolayısıyla kapitalizmi devirmek ve Sosyalizmi kurmak gibi bir tarihsel görevle yükümlü olan işçi sınıfı, Sosyalist devrimin öncü gücüdür. Devrimci partisinin önderliğinde, tüm emekçi sınıf ve tabakalarla bütünleşerek politik iktidarı ele geçirir ve devrimin zafere ulaşması için en önemli koşul ve yani toplumun kurulması için en önemli araç olan proletarya diktatoryasını kurar. Politik iktidarın ele geçirilmesi, sosyalist devrimin bitimi değil başlangıcıdır ve devrimi bekleyen esas görev, ekonomik, politik ve kültürel yönden sosyalist toplumun kurulmasıdır...) şeklinde açıklandığı; keza aynı eserde (DEMOKRASİ) kelimesinin de, (İçerik ve işlevi, devletin sınıfsal karakteriyle ve son tahlilde mevcut toplumun üretim ilişkileri ile belirlenen ve her yurttaşın biçimsel, hukuksal yönden eşit olması ve azınlığın çoğunluğa uyması biçimindeki temel ilkelere dayanan devlet biçimi... Uzlaşmaz çelişkili sınıflı toplumlarda demokrasi, bir devlet biçimi olarak sömürü ve baskı altındaki sınıflara uygulanan dikta demektir...) şeklinde açıklanmakta olduğu;

Görölmekte ve TÖB-DER'in; Türkiye'de diğer bütün sınıfların ortadan kaldırıldığı, sadece proletaryanın egemen olduğu, tüm toplumdaki üretim ilişkilerinin işçi sınıfı ve emekçilerden yana sermayenin ve mülkiyetin tüm toplumun olduğu bir devlet düzeninin zorla kurulmasını amaçlayan bir dernek halinde yönetildiği ve idare edildiği anlaşılmaktadır.

Zira, II. bölümden bu yana atıfta bulunulmuş olup delil olarak kabul edilmiş bulunan eylemlerine ve yayınlarına ilişkin belge ve olaylar muhtevasında;

(Kari Marks ve Engels tarafından temeli atılıp daha sonraları da Lenin tarafından geliştirilmiş olduğu,

Toplumun işçi ve burjuva olarak iki sınıfa ayrıldığı,

*Tarihsel bütün olaylara ve savaşlara bu iki sınıf arasındaki maddi paylaşma mücadelesinin sebep olduğu,*

*Bütün istihsal vasıtaları fertlerin elinden alınıp işçi sınıfının eline geçtiği, Burjuva sınıfının yok olacağı ve toplumun yalnızca işçi sınıfından meydana geleceği, toplumda da toplumsal ortak mülkiyetin kurulacağı,*

*Ancak, bu safhadan önce işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesi gerektiği, bundan sonra sosyalizme ulaşılabilceğinden, şu neticeye ulaşmak için her yolun meşru olduğu.)*

*Şeklinde özetlenebilecek,*

*Egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletinin olduğuna ve hiç bir suretle belli bir kişiye veya zümreye veya sınıfa bırakılmayacağını, herkesin mülkiyet ve miras hakkına sahip olduğuna, herkesin dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahip bulunduğuna, özel teşebbüsün kanun çerçevesinde serbest olduğuna, bu hürriyetlerin ancak kamu yararı sebebi ile kanunla sınırlanabileceğine, herkesin din-ırk-cinsiyet-siyasi düşünce-felsefi inanç ve mezhep ayırımı gözetilmeden kanun önünde eşit olduğuna ilişkin olan anayasa hükümlerine aykırı bulunan,*

*Diyalektik materyalizmin hakim kılındığı;*

*Türkiye Cumhuriyeti Devletinin müesses Anayasal nizamını bu yönde değiştirmeyi, ifade ve iddialarında işçi - fakir köylü - küçük memurlardan meydana geldiğini sık sık belirttikleri proletarya sınıfının kesin egemenliğini sağlamayı amaçladıkları ve idaresine hakim oldukları TÖB-DER'i bu amaç için kullandıkları;*

*Bu amaçlarını değiştirmek için TÖB-DER'in çoğunlukla çatısı altında ve ismini kullanarak yayınlar yaptıkları, konferans ve seminerler düzenledikleri, açık hava toplantıları ve yürüyüşler yaptıkları;*

*Yayınlarında konferans ve kongreleri ile miting ve gösteri yürüyüşlerinde, meslek kuruluşu olması sebebi ile tüzüklerinde belirtildiği gibi üyelerinin ekonomik, demokratik, sosyal ve özlük haklarını korumak ve geliştirmek şeklindeki faaliyetlerini mevcut anayasal düzen içinde yürütmeleri gerekirken, öncelikle anayasal düzeni ve bu düzenin gereği*

*olan iktisadi ve sosyal nizamı işçi sınıfı lehine değiştirmek gerektiğini anlatmaya çalıştıkları, TÖB-DER bu gayeye hizmette araç bir cemiyet halinde kullanıp idare ettikleri tartışmasız olarak sübuta ulaşılmaktadır.”*

Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesinin TÖB-DER hakkında verilen mahkumiyet kararını onaylarken gösterdiği gerekçeleri bunlardır. Bu “Onama Kararı” 12 Eylül hukukunun tüm özelliklerini taşıyan bir karardır. Onama kararının bu niteliğini, özelliğini, hukuk kurallarına, hatta yürürlükteki yasalara aykırılığını ortaya koyabilmek için kimi noktalara eğilmek ve bunları açıklamak gerekmektedir.

## X. BÖLÜM

### DEĞERLENDİRME

#### 1- DAVANIN AÇILIŞINDA TEMEL NEDENLER:

Bu konuyu aydınlatabilmek için 12 Eylül müdahalesinin nedenlerini ve amaçlarını irdelemekte yarar görüyoruz.

TÖB-DER ve Yöneticileri hakkında açılan bu davayı tek başına ele almanın ve onu 12 Eylül felsefesinden, 12 Eylül darbesinin nedenlerinden ve amaçlarından soyutlayarak değerlendirmenin bizi doğru bir yargıya ve sonuçlara götüremeyeceği inancındayız. Başka bir deyişle, bu davanın açılış nedenleri, TÖB-DER hakkında verilen mahkumiyet, kapatma ve mallarına el koyma kararını doğru değerlendirebilmek için 12 Eylül müdahalesinin temeldeki neden ve amaçlarını saptamak gerekir.

12 Eylül müdahalesinin kuşkusuz ekonomik, siyasal, askersel iç ve dış nedenleri vardır. Bu nedenler müdahalenin yapılmasında ayrı ayrı ve birlikte rol oynamışlardır. Biz burada sözü edilen nedenler arasında önemli bir yeri olduğuna inandığımız iç ekonomik nedenler üzerinde kısaca durmak istiyoruz. Bilindiği gibi 12 Eylül temelde 12 Mart'ın bir devamıdır. Başka bir deyişle 12 Mart', yarım kalmış bir 12 Eylül'dür. 12 Eylül müdahalesi yarım kalan 12 Mart'ı tamamlamak, onu hedefine ulaştırmak için yapılmıştır. Bu nedenle konu incelenirken 12 Mart ile 12 Eylül'ü birlikte değerlendirmekte yarar vardır.

Ülkemizde burjuvazi öteden beri dışa bağımlı, işbirlikçi, kapitalist bir ekonomi sistemini yerleştirmek ve uygulamak çabası içinde olmuştur. İnsan hakları, temel hak ve özgürlükler, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü ve sendikal haklar; burjuvazinin bu amacına ulaşmasını zorlaştıran, sermayenin istediği aşırı karı, emek sömürsünü bir oranda da olsa sınırlayan etkenlerdir. Bu nedenle burjuvazi ve finans kapital



gerçek demokrasiye, ve özellikle işçi haklarına ve sendikal hak ve özgürlüklere her zaman karşı olmuştur.

1961 Anayasası Türkiye insanına önemli oranda hak ve özgürlükler sağlamıştı. İşçi ve emekçi sınıflara sendika, toplu sözleşme ve grev haklarını getirmişti. Bu Anayasaya dayanılarak çıkarılan Sendikalar yasası, Toplu sözleşme ve grev yasası da anılan bu hakları düzenledi. Kamu görevlilerine sendika kurma hakkı tanındı. Bu hakları kullanmaya başlayan işçi ve emekçi halk yığınlarında belli oranda bir bilinçlenme süreci başladı.

## 2- EGEMEN SINIFLARDA TEDİRGİNLİK:

Bu gelişmeler karşısında sınıfsal çıkarları bozulan burjuvazi tedirginlik duymaya başladı. Sermayenin temsilcileri, 1961 Anayasa'sının Sendikalar, Toplu Sözleşme ve Grev Yasalarının değiştirilmesini, kurulan Sosyalist Partilerin kapatılmasını, Memur Sendikalarının kaldırılmasını istediler ve bunu siyasal iktidara önerdiler. Onlara göre Anayasa ve Yasaların getirdiği hak ve özgürlükler anarşi yaratıyordu. Bu anarşi önlenmeliydi.

Burjuvazinin istek ve önerilerinin görüntüsü bu idi. Ama bunun temelinde, sınıfsal çıkarlar yatıyordu. Burjuvazinin yayın organlarından Türkiye İktisat Gazetesi 9.7.1971 günlü sayılarında sermayenin bu isteklerini şöyle dile getiriyordu:

*"Bu gün artık anayasayı ve buna müteferri kanunları tadil etmeksizin anarşiyi söküp atamazsınız. Memlekette kol gezen anarşi bizzat anayasanın dibacesinde yazılı direnme hakkından ayrıca kuvvet alıp kullanarak bu zabıta kuvvetlerinin yüzlerine karşı haykırmaktadır.*

*Bugün artık anayasayı ve buna müteferri kanunları tadil etmeksizin bir takım öğretmen sendikalarını ve bunları mesajlarla teşvik eden bir kısım politikacıları dünkü Köy Enstitülerinin ihyası için 17 Nisan günleri, Aşırı Muharrem ayınları tertip etmekten alıkoyamazsınız."*

*"Anayasadan başlamak üzere mevzuatı icaplarına göre müessir hale getirmeden tehlikeleri bertaraf etmeye bugün artık imkan kalmamıştır. Düşününüz ki Ceza Kanunundaki 141-142. maddeler kollektivist parti tarafından Anayasa Mahkemesine götürülmüştür. Mesela Milli Birlik yerini*

*devrin siyasi hareketine terk ettiği günlerde ve yahut hiç olmazsa 21 Mayıs 1963 ayaklanmasını müteakip ortada cereyan eden kanun dışı parti mahkemeye verilip kapıları seddübent edilmiş (kapatılmış) olsaydı, maksad da hasıl olurdu. Olmadı, olamadı. Ne için olmadı? Şimdiye kadar burası karışık ismi fail bir mesel olarak kalmıştır. Partinin kapatılması için mutlaka teşebbüse geçilmek icabederdi.”*

*Tekelci Sermayenin bu istekleri doğrultusunda ve öteki iç ve dış etkenlerin de dürtüsü ile, çeşitli yöntemlere başvurularak 12 Mart faşizmi tezgahlandı.* <sup>6</sup>

Bu müdahale, 1961 Anayasası'nın getirdiği hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmayı, işçi ve emekçi sınıf ve tabakaların uyanışını ve haklarına sahip çıkmasını önlemeyi ve giderek tüm demokratik hakların ortadan kaldırılmasını hedef alıyordu. 12 Mart Faşizmi 1961 Anayasası'nın Temel Hak ve Özgürlüklerle ilgili tüm maddelerini değiştirdi, bağımsız yargı ilkesine aykırı düşen, sıkıyönetimi sürekli hale getiren ve bir sınıf mahkemesi niteliğindeki DGM'leri kurdu, toplumsal içerikli tüm yasalarda değişiklikler yaptı. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasını, Sıkıyönetim Yasasını, Askeri Mahkemelerin Kuruluş ve Yargılama Usulleri hakkındaki Yasayı, Danıştay Yasasını değiştirdi. Yeni bir Dernekler Yasası oluşturdu. Memur Sendikalarını ortadan kaldırdı. Binlerce işçi emekçi, aydın, yazar, sanatçı, öğretmen, öğretim üyesi, doktor, mühendis ve öğrenci kontr-gerilla denilen işkence merkezlerinde sorgulandı ve ağır işkence gördü. TÖS ve birçok sendika, dernek ve kuruluş yargılandı. Yurtsever üç genç insan, yasalar zorlanarak yersiz ve haksız yorumlara gidilerek yapılan kısa bir yargılamadan sonra, verilen siyasi bir kararla idam edildiler.

### **3- 12 EYLÜL'E DOĞRU:**

12 Mart Faşizmi bir oranda hedefine ulaşmış ama amaçlarını tamamen gerçekleştirilememişti. 1961 Anayasasına dayalı olarak çıkarılan Sendikalar yasası ile Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt yasasının getirdiği haklar, bu hakların kullanılması, işçi sınıfının artı değerden almakta olduğu payda azda olsa bir yükselme sağlamış ve sermayenin payını azaltmıştı. Burjuvazi bundan çok tedirgin olmuştu. Ona göre ücretler artmış ve böylece ekonomi bozulmuştu. Vehbi Koç 5.1.1980 günü

6 12 Mart müdahalesinin değişik nedenleri üzerine bak. Doğan Avcıoğlu, *Uğur Mumcu'nun Suçlular ve Güçlüler kitabına önsöz*, s. 5-36

Milliyet Gazetesinde şunları söylüyordu:

*“ 1974 başından itibaren bozulan ekonomimiz, 1980 başında bugünkü hale gelmiştir. Memleket mukadderatının söz konusu olduğu böyle bir devirde, fiyatlar, ücretler, kiralalar ve temettüler, belirli bir süre içinde dondurulmalıdır.”*

Sermayenin temsilcilerinden TİSK’de ücret artışlarına karşı çıkıyor, bunu anarşi olarak niteliyor ve yeni bir ücret politikasının uygulanmasını istiyordu. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun 13. Genel Kurula sunulan çalışma raporunda şöyle deniliyordu:

*“Toplu İş Sözleşmesi uygulamasında gördüğümüz aşırı ücret ve zam uygulamaları Türkiye’yi dar boğaza sokan önemli nedenlerden biridir.” Türkiye uygulamasında bugüne kadar görülmüştür ki, ücret artışları ile üretim arasında olumlu hiçbir paralellik yoktur. Hatta bazı iş kollarında ücret artışlarına rağmen üretimin düştüğü bile görülmektedir. Oysa ücret artışları üretim artışlarının bir sonucu olmalıdır.*

*“Konfederasyonumuzun görüşüne göre, ücret politikasında bu başıboş gidişe bir çözüm getirmenin zamanı gelmiş ve geçmek üzeredir. Batı Ülkelerinin pek çoğunda olduğu gibi ülke çapında bir ücret politikasını uygulamamız kaçınılmaz bir zorunluluktur.” (Nisan 1980 S: 18-19)*

Burjuvazi böylece, ücretlerin dondurulmasını, işçi sınıfının örgüt-süz ve hak arama olanaklarından yoksun bırakılmasını istiyordu. 1961 Anayasası kaldırılmalı, yeni bir anayasa yapılmalı, hak ve özgürlükler kısıtlanmalıydı. Bütün bunlar ancak bir askeri müdahaleyle yapılabilirdi. Bu önlemleri ve yasal düzenlemeleri, sınırlı da olsa demokrasi koşulları içinde gerçekleştirmek olanaksızdı. 12 Eylül müdahalesi bu amacı gerçekleştirdi. Grevler yasaklandı. Ücretler donduruldu. DİSK’in faaliyeti durduruldu, yöneticileri tutuklandı, işkenceden geçirildi, sonunda DİSK kapatıldı ve yöneticileri cezalandırıldı. 1982 Anayasası başta olmak üzere Sendikalar Yasası, Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Yasası, Dernekler Yasası, Basın Yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası, Olağanüstü Hal Yasası bu amaçlarla çıkarıldı. Öteki yasalarda da bu amaca yönelik değişiklikler yapıldı. Devlet Güvenlik Mahkemeleri de bu hedefe yönelik olarak kuruldu ve sıkıyönetim uygulamalarını sürekli hale getirdi. YÖK Yasası bu nedenle çıkarıldı. Dernekler üzerinde

baskılar yoğunlaştırıldı.

Burjuvazi amacına ulaşmış ve tekелci sermaye dikensiz bir gül bahçesine kavuşmuştu. Ücretlerin dondurulması, işçi haklarının kısıtlanması sonunda, 1981, 1982,1983, 1984, 1985 ve 1986 yıllarında artı değerdensermayenin aldığı pay gittikçe yükseldi. İşçinin payı azaldı. Burjuvazinin temsilcileri 12 Eylül müdahalesinin uygulamalarından memnun oldular.

Vehbi Koç, 12 Eylül müdahalesinden sonra MGK Başkanına bir mektup yazarak başarı dileklerinde bulundu ve yapılması gereken yeni yasal düzenlemelere ilişkin önerilerini iletti.

*Bu mektup şöyledir: “Şimdi; ‘Faşist ordu iktidara geldi, kapitalistlerle birleşerek Türk işçisini istismar ediyor’ Propagandası yapılmaktadır. Böyle bir iftira karşısında, işçi- işveren ilişkilerini düzenleyecek olan kanunlar dikkatle incelenerek, taraflar için adilane bir şekilde ve asgari hata ile çıkarılmalıdır. Bu düzenleme yapılırken, bazı sendikaların Türk Devletini ve ekonomisini yıkmak için bu güne kadar yaptıkları aşırı hareketler göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer taraftan, DİSK’in kapatılmış olmasından dolayı bir kısım işçiler sendikal münasebetler yüzünden bekleyiş içindedirler. Militan sendikacılar, bu işçileri tahrik etmek ve faaliyeti devam eden sendikaların yönetim kadrolarına sızarak, kendi davalarını devam ettirmek niyetindedirler. Bu durum bilinerek, hazırlanacak kanunlarda gerekli tedbirler alınmalıdır.” (Mustafa Sönmez, Kırk Haramiler, s. 349)*

#### 4- 12 EYLÜL FELSEFESİ:

12 Eylül darbesinin bir felsefesi vardır, bu da işbirlikçi, tekелci sermayenin ve yabancı ortaklarının çıkarlarına dayanan bir felsefedir. Bu felsefeye dayalı 12 Eylül müdahalesinin amacı, ülkemizde dışa bağımlı, geri kalmış kapitalist bir ekonomi sistemini yerleştirmek ve yaşama geçirmektir. Bu da demokratik ilkelere dayalı bir ortamda gerçekleştirilemezdi. DİSK gibi Sendikal haklar alanında, TÖB-DER gibi insan hakları, barış ve demokrasi alanında etkin çalışmalar yapan kuruluşlar susturulmalıydı. TÖB-DER’in varlığı ve çalışmalarını sürdürmesi 12 Eylül müdahalesinin felsefesine ve amaçlarına ters düşüyordu. TÖB-DER kendi üyelerini ve tüm öğretmenleri, insan hakları, demokratik hak ve özgürlükler, barış ve demokrasi doğrultusunda eğitiyor, bilinçlenmelerine yardımcı oluyordu. 700’e yakın şubesi ile yurt düzeyinde

örgütlenmişti. Üyelerinin haklarını yargı organları önünde savunuyor ve haksızlıklara karşı çıkıyordu. Hakkında açılan davalarda beraat, taksipsizlik kararları alıyor ve aklanıyordu. Yaptığı toplantılarla, yürüyüşlerle, yayınlarla dolaylı olarak kamuoyunu da aydınlatıyordu.

Böyle bir kuruluşun yaşamını ve çalışmalarını sürdürmesi 12 Eylül'ün felsefesi ile bağdaşamazdı. İşte TÖB-DER hakkında açılan davanın temeldeki nedeni inancımıza göre bu gerçeklerde yatmaktadır.

## 5- TÖB-DER OLAĞANDIŞI BİR MAHKEMEDE YARGILANDI:

TÖB-DER ve Yöneticileri olağanüstü, başka bir deyişle olağandışı bir mahkeme olan, hukuk açısından siyasal iktidara bağımlı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinde yargılanmışlardır. Bu mahkeme davayı 12 Eylül müdahalesinin yarattığı baskı ortamı içinde görmüş ve yedi ay gibi kısa bir sürede karara bağlamıştır.

Yukarıda da açıkladığımız gibi Yargılama Hukuku ve Adalet, her zaman *“Genel ve Olağan Mahkeme”* ilkesini kabul etmiş, olağanüstü yargıya karşı olmuştur. Dava ve davaya konu yapılan eylemlerin meydana geldiği yıllarda yürürlükte bulunan 1961 Anayasası'nın konu ile ilgili gerekçesinde şöyle denilmektedir:

*“Herkesin, kanunun genel olarak koyduğu görev ve yetki esaslarıyla belli olan hakim tarafından muhakeme edilmesi, şahıs güvenliğinin baş şartıdır. Kişilerin kanuni (yani tabii) hakiminden başka mercilerce muhakeme edilmesi, bu alanda özel muameleyle tabi tutulması, hukuk devletinin asla kabul edemeyeceği bir tutum teşkil eder.” “Kişilerin genel kaidelere göre belli olan tabii hakimlerinin elinden alıp, özel olarak kurulmuş olan üst mahkemelerin veya mercilerin kararına terk eden kanunların yapılmasını önlemek gayesiyle sevk edilmiş bulunan ikinci fıkra hükmü, sadece yakın tecrübelerin yarattığı bir reaksiyon hükmü değildir; devamlı bir ihtiyaca cevap vermektir. Bir çok anayasalarda ve eski kanunu esasiyemizde bile yer almaktadır.” (K.Öztürk, C. 2, sa. 1663)*

Gerçekten olağan mahkemeler, yasanın genel olarak koyduğu ilkelere göre önceden kurulmuş ve kuruluş açısından somut eylemlerle ilgili olmayan mahkemelerdir. Yargıtay, Ağır Ceza, Asliye Ceza ve Sulh Ceza Mahkemeleri gibi.

Olağanüstü mahkemeler ise, genel mahkemelerin dışında, doğal hakim ilkesine aykırı olarak, belli amaçlarla ve özellikle siyasal amaçlarla kurulan mahkemelerdir.

*Ünlü cezacı Laski'ye göre, "Kişisel özgürlükler en belirgin şekilde olağanüstü mahkemelerin kurulması ile kısıtlanır... Olağanüstü mahkemelerin mutlaka bir mahkumiyete varmak için araç olduğunu tecrübe göstermiştir." (Erem, Ceza Usulü, sa. 93)*

*Sayın Kunter'e göre " Tabii hakim ilkesini ihlal etmeyen olağanüstü mahkeme mantiken kabul edilemez... Olağanüstü mahkeme, mevcut mahkemeye itimat etmemek veya belirli maksadlara uygun bir mahkeme kurmak ihtiyacından doğar. Olağanüstü mahkemeler, tabii mahkeme olmadığından Anayasa'ya aykırıdır." (Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Baskı, Sa. 94)*

İşte TÖB-DER ve Yöneticileri Anayasa Hukukuna, doktrine ve Uluslararası antlaşmalara göre olağanüstü ve özel bir mahkemede yarglanmış ve 12 Eylül darbesinin baskılı ortamında mahkum edilmiştir.

## 6. TÖB-DER BAĞIMLI BİR MAHKEMEDE YARGILANDI

Davaya konu yapılan eylemlerin meydana geldiği ve davanın görüldüğü dönemde yürürlükte olan 961 Anayasası'nın 7. maddesinde şu hüküm yer almıştır:

*"Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır."*

Yani yargı yetkisinin serbestçe kullanılabilmesi için mahkemelerin bağımsızlığı ve hakim güvencesi temel ilkedir. Mahkemelerin bağımsızlığı şu hükümlerle sağlanmaktadır: Yargı organı, faaliyetinde ne yasama ne de yürütme organlarından emir ve talimat alamaz. Yargı organlarına genelge gönderilemez, tavsiye ve telkinde bulunulamaz. (Anayasa Mad. 132/3) Demek ki mahkemelerin bağımsızlığı için onun siyasal iktidarın doğrudan doğruya ya da dolaylı her türlü baskısından, etkisinden uzak olması zorunludur.

Mahkeme hakimlerinin bağımsızlığı ve siyasal iktidarın baskısından uzak kalabilmeleri için ahlaklı ve erdemli olmaları yeterli midir?

Sayın Prof. Dr. Münici Kapani bu soruya şöyle yanıt vermektedir:

*"Hakimlerin en kuvvetli teminatı, bizzat ahlak ve seciyelerinin metanetinde bulacaklarına dair sık sık tekrarlanan bir söz vardır. Bu söz bir hakikat payını ihtiva etmekle beraber demogojiye de çok müsaittir. Hakimin, yüksek ahlak*

ve kuvvetli seciyeye sahip olması şüphesiz ki lazımdır, şarttır. Fakat, bu vasıflar kendisinin iktidar karşısında istiklalini temin etmek için kafi değildir. Zira unutmamak lazımdır ki, hakim 'de nihayet bir insandır ve iktidar, kendisi üzerinde tasarruf edebilmek serbestisini haiz olduğu müddetçe onun istiklalinden bahsetmeye imkan yoktur.'<sup>7</sup>

Anayasa Mahkemesi de bu konuda şöyle demektedir:

*"... Hakimlik teminatı, hakimleri korumak için değil; yargı organını bağımsızlığa kavuşturmak yolunda adaletin gerçekleşmesini sağlamak için kabul edilmiştir... İdarenin arzusu ile ... mesleğini kaybedebileceği endişesine kapılacak bir hakim, görevini adalet icaplarına uygun bir şekilde yapmakta müşkülata düşebilir, bağımsızlığını kaybedebilir. Sadece bir hakim bu duruma düşebilmesi ihtimali dahi, Anayasanın 133. maddesi ile kabul edilen hakimlik teminatının ve 7. maddesinde yer alan mahkemelerin bağımsızlığı esasının zedelenmesine yeterlidir."*<sup>8</sup>

Bu düşünce ve kararların ışığı altında Sıkıyönetim Mahkemesi Hakimlerinin atanmalarına ilişkin 357 sayılı yasaya baktığımız zaman bu mahkemelerin Anayasa'da ilke olarak kabul edilen "Bağımsız yargı" kurallarına aykırı olarak kurulduğu görülmektedir.

Anılan yasanın 16. maddesine göre, "Askeri hakimlerin atanmaları... Milli Savunma Bakanı ile Başbakanın müşterek kararnamesi ile Cumhurbaşkanının onayına sunulur."

Demek ki Askeri Hakimler, bir bakanla başbakan tarafından atanmaktadır. Böyle olunca, yürütme organı tarafından atanan kişilerin kendilerini atayan organa karşı bağımsız oldukları ileri sürülemez.

Anayasa Mahkemesi, değil hakimlerin, Cumhuriyet Savcılarının bile bu şekilde atanmalarının Anayasaya aykırı olduğuna karar vermiştir. Oysa bilindiği gibi savcılar bağımsız değildirler. Savcıların bağımsız olmadıkları Anayasa Mahkemesinin 22.9.1964 gün, 963/140 Esas ve 964/62 sayılı kararında açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesi 18.12.1967 gün, 966/31 Esas ve 967/45 sayılı kararında yargı güvencesi konusunda şu düşüncelere yer vermiştir:

*Teminatın ereği ise, görevlileri siyasi güç sahiplerinin etkisinden uzak tutabilmektir... Hukuk düzeninde yeterince*

7 İcra Organı Karşısında Hakimlerin İstiklali. 1956 s. 84

8 Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi sayı 1 s. 233

*korunmayan bir görevlinin, kendi kaderi üzerinde söz sahibi bulunan kişinin dileklerine aykırı davranmamak eğilimini duyması ve bu eğilimin onun görevini aksatabilmesi, insan denilen varlığın zayıf yanlarından.. Görevlilerin hepsinin kanun dışı etkilere kapılmaksızın görevlerini yerine getirmeleri kuraldır, ancak görevliler arasında az da olsa kimi güçsüz kişilerin bulunabileceği ve bunların kanun dışı etkiler altında kalabilecekleri de bir gerçektir. Genellikle hukuk kurallarının ve özellikle teminat sağlayan hükümlerin bu durumları önleyecek nitelikte bulunması bir zorunluluktur.”*

Askeri mahkemelerin bağımlılığı konusunda Askeri Yargıtay Eski Başkanı Hakim Tüm General Rafet Tüzün’ün şu düşüncelerini anımsatmakta yarar görüyoruz:

*“Askeri Yargı hakimlerinin özlük haklarına ait 357 sayılı kanun ve değişik şekilde (...) askeri hakimleri biri idari, diğeri mesleki iki koyu hiyerarşi içine sokmuştur. (...) Bütün askeri mahkeme hakimleri, mahkemenin nezdinde kurulduğu komutanının emrindedir,*

*Askeri Yargıtay da hiyerarşik müesseseye göre, Milli Savunma idari hiyerarşisine dahil edilmiştir. Hiyerarşide amir, astın sicil üstüdür ve ast amirin idari sicil’i ile yükselbilir, terfi ve terfiler buna göre mümkündür.*

*Hiyerarşik amirin malum ve inkar edilmez dört tür yetkisi vardır:*

*1- Amir asta her türlü emir, talimat verir, telkin ve tavsiyede bulunur genelge gönderir. En mühimmi, amir hizmetin şefi olduğu için suç teşkil etmeyen emirlerinin yapılmasını aynen ister. Anayasaya göre kanunların yorumu kendisine aittir. Ast aldığı emri yapmaya, hukuka ve vicdanına bağlı kalma yerine amirin emrini ifaya zorunludur.*

*2- Amir, memuru, dilediği zaman denetleme yetkisine sahiptir.*

*3- Amir, maiyetinin yükselmesine sicil üstü sıfatıyla hakimdir.*

*4- Amir, memurunu disiplin kudreti yetkisi ile cezalandırabilir.*



*Bunlardan sonra hakim, Anayasaya uygun teminat içine konulmuş ve mahkemelerin bağımsızlık ilkesine sadık kalınmış olur mu? Anayasanın yorumunu yapmıyoruz. Açık ve kesin hükümlerini aynen ifade ettik. Onlarla bu hükümlerin bağdaştırılabileceğini söyleyecek bir hukukçu her halde bulunamaz.” (Milliyet Gazetesi. 12.2.1973 Yargı Gücü, Bağımsızlık ve Askeri Yargı başlıklı yazı.)*

Görülüyor ki TÖB-DER’in yargılayan mahkeme siyasal iktidara bağımlı bir mahkemedir.

## 7- DOĞAL HAKİM İLKESİNE AYKIRILIK

Sıkıyönetim Mahkemelerinin hukuk açısından siyasal iktidara bağımlı mahkemeler olduğunu açıklarken bu mahkemelerin “*Doğal Hakim*” ilkesine de aykırı olarak kurulduklarını anımsatmakta yarar vardır. Gerçekten bu mahkemelerin kuruluşu dava tarihinde yürürlükte olan Anayasanın 32. maddesi ile kabul edilen “*tabii hakim*” ilkesine de aykırı bulunmaktadır. Bu maddede şöyle denilmektedir:

*“Hiç kimse, tabii hakiminden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi tabii hakiminden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.”*

Maddenin gerekçesi de şöyledir:

*“Herkesin ,kanunun genel olarak koyduğu görev ve yetki esaslarıyla belli olan hakim tarafından muhakeme edilmesi, şahıs güvenliğinin baş şartıdır. Kişilerin kanuni (Yani Tabii) hakiminden başka mercilerce muhakeme edilmesi, bu alanda özel muameleye tabi tutulması, hukuk devletinin asla kabul edemeyeceği bir tutum teşkil eder.”*

Doğal Hakim’in ne olduğu konusunda Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku, Ceza Usul Hukuku ve Adalet Psikolojisi Profesörü Faruk Erem şöyle demektedir:

*“Adaletin gerçekten varsayılabilceği ve gelişebileceği tek ortam demokrasidir. Zira yalnız demokrasilerde adaletin siyasi rejim anlayışına alet etmek iddiasına ve teşebbüsüne rastlanmaz. Diğer bir deyimle bu iddia veya teşebbüslere rastlanmaya başlandığında demokrasiden uzaklaşmak tehlikeleri belirmiş demektir, içinde yaşadığımız*

asrın 'adalet çağı' olmasını istemek, demokrasiyi istemekle mümkündür. Fakat bu istek, bazı kavramlara verilecek anlamda ve uygulamada aldanmamakla yerine getirilebilir. Böylesine önemli kavramların başında "tabi hakim" gelir.

"Bu kavram suçtan sonra (post delictum) hakim kavramının zıddıdır."

"Bazı memleketlerin anayasa mahkemesi kararlarına göre, anayasada kullanılan "Tabii Hakim" terimi, kanunun suçtan evvel gösterdiği hakim anlamındadır. Genel ölçülere göre, evvelden ve belki de davalar düşünülmezsizin gösterilen hakim "tabii hakim" dir. Böyle anlaşıncı, davayı görececek hakimın suçun işlenmesinden evvel kanunla belli edilmesi "tabi hakim "den gayrisi önüne çıkarılması yasağının (Anayasa 32) uygulanması, hatta bu yasaktan anayasanın beklediği fayda, tabii hakimın yeterli açıklıkla kanunda gösterilmiş olmasına bağlıdır."

"Davayı görececek hakimın kanunla gösterilmiş olması ile, kanunun bunu suçun işlenmesinden evvel yapmış olması arasında fark vardır.

"Suçtan sonra (bilhassa o suçun sanıklarının belli olmasından sonra) hakimın kanunla gösterilmiş olması "olağanüstü mahkeme" kurmak demektir. Anayasa bunu yasaklamıştır. (Anayasa 32)<sup>9</sup>

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Profesörü Nurullah Kunter'e göre;

"Yargılama makamları, bir de, olağan ve olağanüstü (straordinaryo) diye ikiye ayrılırlar. Olağan yargılama makamıyla olağanüstü yargılama makamını ayıran kıstas, genel veya özel olmak değil önce kurulmuş olup olmamaktır. Özel yargılama ile olağanüstü yargılama ise farklı şeyledir. Olağan yargılama makamları, olaylardan önce kurulmuş, müşahhas olayla kuruluş bakımından ilgili olmayan makamlardır. Bunlara tabii yargılama makamı ve bunların hakimine tabii hakim denilir."

Nurullah Kunter anılan kitabının 226. sayfasında da bu konuda şöyle diyor:

"Tabii Hakim "kanunla önceden kurulmuş her bakım-

*dan yetkili mahkemenin hakimii” diye tarif edilebilir. Tabii hakim esası, yürütme erkinin yargılama makamları üzerindeki muhtemel tesirini önlemek için kabul edilmiş bir teminat tedbiridir... Tabii olmayan yani olağanüstü hakim de bir olaydan sonra sırf olay için kurulmuş veya olaya göre sonradan yetkili kılınmış mahkemenin hakimidir.”<sup>10</sup>*

Anayasa mahkemesi de doğal hakim ilkesi ile ilgili olarak verdiği bir kararda şu düşüncelere yer vermiştir:

*32. Maddede (Hiç kimse tabii hakiminden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi tabii hakiminden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz) şeklinde hükümlerle olağanüstü mercilerin tabii hakim olamayacağı belirtilmektedir.*

*Anayasa komisyonu raporunda ise, (Herkesin, kanunun genel olarak koyduğu görev ve yetki esasları ile belli olan hakim tarafından muhakeme edilmesi, şahıs güvenliğinin baş şartıdır. Kişinin kanuni yani tabii hakiminden başka mercilerde muhakeme edilmesi, bu alanda özel muameleyle tabi tutulması hukuk devletinin asla kabul edemeyeceği bir tutum teşkil eder.) ibareleri bulunmakta ve bunlarla 32. madde esasları vuzuh kazanmaktadır. Bunlardan anlaşıl-maktadır ki, genel olarak ve herkes için kurulmuş, görev ve yetkileri kanunla belli edilmiş olan mahkemeler tabii mahkeme ve bunların hakimleri de tabii hakimdir. Bunlardan gayri merciler umumi değil, özeldir Ve madde prensiplerine aykırıdır.”<sup>11</sup>*

Yukarıda açıklanan anayasa hükümlerine, Anayasa mahkemesi kararlarına ve hukuk kuramına göre bu mahkemelerin, davaya konu yapılan eylemler ve sanıkları belolduktan sonra kurulan, bu açıdan Anayasanın 32. maddesinde kabul edilen “doğal hakim” ilkesine ters düşen mahkemeler olduğu açıktır.

İşte TÖB-DER ve yöneticileri, olağanüstü, hukuk açısından siyasal iktidara bağımlı, Anayasanın Doğal Hakim ilkesine aykırı olarak kurulmuş sıkıyönetim askeri mahkemesinde yargılanarak mahkum edilmiş ve tüm mallarına el konulmuştur.

<sup>10</sup> Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 95

<sup>11</sup> 28.3.1963 gün, 963/4 Esas ve 963/71 sayılı karar.

## 8- MAHKEMELERE BASKI

12 Eylül döneminde, Askeri Mahkemeler ve Askeri Savcılar üzerinde baskılar, telkinler yapıldı ve yönlendirmeler uygulandı. Kararı beğenilmeyen Askeri Hakimler görevlerinden uzaklaştırıldılar.

Soruşturma emirlerinin verilmesinde, davaların açılmasında, tutuklama istemlerinde, mahkeme ve Askeri Yargıtay kararlarında sağ ve sol görüşlü kişi ve örgütler arasında çifte standart uygulandı. Aynı yasalar sağ görüşlü kişilerle sol görüşlü kişiler arasında, doyurucu olmayan gerekçelerle, değişik biçimlerde uygulandı. Böylece Adalete ve Hukuka gölge düşürüldü.

A- TÖB-DER ve Yöneticileri hakkında açılan dava devam ederken, MGK Başkanı Kenan EVREN tarafından yapılan konuşmalarda TÖB-DER “Yıkıcı Örgüt, “Milli Eğitime sızmak isteyen örgüt”, “ Ülke yönetimini ele geçirmek isteyen örgüt” ve “12 Eylül öncesinin kargaşa, bölünme ve çaresizlik ortamını kendi ideolojik amaçları için kullanmak isteyen örgüt” olarak ilan edildi. Dernek Yöneticileri peşinen suçlu ilan edilerek, davayı gören mahkemeye Anayasa Hükümlerine tamamen aykırı olarak telinde bulunuldu ve hakimler yönlendirildi.

B- 12 Eylül döneminde Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesinde görev yapan kıdemli Binbaşı Askeri Hakim Üstün Günsan, Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Recep ERGUN’un Hakim ve Savcılar üzerinde baskılar yaptığını açıklamış ve örnekler vermiştir.

Üstün Günsan bu konuda şunları söylüyor:

*Aslında 12 Eylül hazırlanmış bir olaydı. Hiçbir zaman ben 12 Eylül’ün Devletin içinden çıkamadığı bir ortam sebebiyle yapılmış olduğuna inanmıyorum. 12 Eylül’ü isteyen hangi güç bilmiyorum ama, o bu ortamı adım adım hazırladı. Bu ortamda oluşan hareketi yapanlar, ‘işte biz bu sebeple ihtilal yaptık, bunlar vatani satmaya kalktılar, bu derece kapsamlı bir örgütlenme içindeydiler, memleket iç savaşa gidiyordu’ imajını verebildiler. Bunda bence de doğruluk payı vardı ama, bütün bunların ortadan kaldırılması için 12 Eylül gerekmezdi. Bence 12 Eylül’ün gerçek amaçları şimdi, siyasi ve ekonomik alanda ortaya çıkıyor.”*

Hakim Üstün Günsan, 12 Eylül’ün niteliği ve amaçları konusunda bu açıklamaları yaptıktan sonra yargılamalarla ilgili düşüncelerini de

şöyle açıklıyor:

*“Benim görüşüme göre 12 Eylül’den sonra yapılan yargılamalar sanki düşmana karşı yapıldı. Suçu ne olursa olsun bir kişiye sanık olabilme hakkını vermek lazım. Yargılanacak kişiyi önceden zihinlerde mahkum elmiş olmak hatalıydı. 12 Eylül’den sonra bu oldu maalesef.. Yüzeysel olarak bakıldığında baskı yok gibi görülüyordu. Ama yoğun ve kapsamlı bir etkileme vardı. Başta televizyon olmak üzere basın-yayın araçları bu etkilemenin en önemli unsurları arasındaydılar: Vatan haini deniyor, satılmışlar deniyor. Adam karşımıza geldiğinde bu damgaları yemiş biri olarak geliyor’.. yargı bu gün görevini yapamaz duruma geldi.*

*“TÖB-DER davası, 1980 Sıkıyönetim döneminde açılan ilk davalardan biriydi. TÖB-DER binasında yapılan arama-da, dışarıdan gelmiş birkaç bildiri ve bir genç kızın masasında Kawa dergisi bulunmuştu. Mahkeme karar aşamasına gelmişti. Karar aşamasında ben ‘beraat’ dedim. Yalnız masasında Kawa dergisi çıkan kız hakkında sıkıyönetim yasaklarını ihlalden bir ceza verilmesini ve bunun da tecil edilmesini istedim. Hamdi Sevinç, ‘Bunlardan üçünü beşini mahkum edelim’ dedi. Karara muhalif kalacağımı ve muhalefet şerhi düşeceğimi söyledim. Münakaşa sonunda mahkeme başkanı da benden yana oldu. Hamdi Sevinç azınlıkta kalınca karara katılmış, sonra da ortadan kaybolmuştu... Sevinç ve o zamanın savcısı, TÖB-DER soruşturması ve davası için ‘Biz bunları asarız, keseriz diye önceden sözler vermişlerdi.’<sup>12</sup>*

Hakim Üstün Günsan’ın anlatımına göre, Ankara Sıkıyönetim komutanı Orgeneral Recep Ergun bir tatil günü kendisini odasına çağırmış, ancak Üstün Günsan tatil günü olduğu için kot pantolon ve kazakla çalıştığını, eve girerek üniformasını giymek istediğini bildirmiş, ancak komutan *“canın sağ olsun gel”* demiştir. Böylece Üstün Günsan Sıkıyönetim Savcısı Nurettin Soyer’in düşüncesini de alarak Komutanın odasına gitmiştir. Üstün Günsan bu görüşmeyi şöyle anlatıyor:

*“Ben kapıdan girince yeniden (kıyafetim için özür dilerim) dedim.*

*"Hiç sesini çıkarmadan masasına gitti.*

*"Tek sayfa kağıt. Altında da benim imzamı taşıyan karar.*

*"Döndü:*

*(Bu bana saygısızlıktır, terbiyesizliktir) diye bağırmaya başladı.*

*Aynen böyle.*

*Ben de:*

*(Karar verirken size terbiyeli ve saygılı olmayı düşünmüyorum) dedim. (Biz önümüzdeki dosyaya bakarak karar veririz) dedim. (Dosyaya ve elimizdeki delillere bağlıyız) dedim. (Bağlı olduğum başka yer yok) dedim. (Siz konuyu öyle alıyorsanız, o sizin yorumunuz, ben buna karışamam) dedim. "Bunun üzerine: (ben sana şöyle karar ver, böyle karar ver diyemi konuşuyorum) dedi. (Zaten öyle söyleyemezsiniz, beni buraya çağırmanızdaki maksadı anlamıyorum) dedim. Bunun üzerine: (Sen önüne gelen adamı mahkum etmek görevinde değilmisin?) dedi. (Yok benim öyle görevim yok) dedim. (Konu neyse soruşturur, ne delil varsa o delile göre karar veririm) dedim. (Peki çık dışarı) dedi. <sup>13</sup>*

C- Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcısı Alb. Nurettin Soyer, sıkıyönetim Komutanı Recep Ergun'un, MHP Genel Merkez binasında silah, tabanca ve belgeler bulunması üzerine soruşturma emri verilmesi için savcılıkça yazılan yazılara karşın soruşturma emri vermediğini söyledikten sonra şöyle demektedir:

*"Sol örgütler hakkında her gün yazılı emirler veriyordu. Biz sol sağ örgüt demeden işimize devam ediyoruz. Ama Komutan sağ örgütler hakkında soruşturma yapmamızı pek benimsememişti. Bütün savcılık bilir bunları."*

Nurettin Soyer sağ ve sol kişi ve örgütler arasında yapılan ayırım konusunda şunları söylemektedir:

*" 12 Eylül'den sonra savcılık karakol timi bir operasyon yaptı. Bu operasyon sonunda 5-6 tane tabanca ve 500'ün üzerinde mermi elegeçti. Operasyon gece yapılmıştı. Sabah silahları bana getirdiler.*

*Ben biliyorum ki, elbette bir tabanca bile yakalandığında ödüllendirmeler oluyor. Polislere (hemen) dedim.*

13 Cumhuriyet Gazetesi 29. 9. 1987 ve 25. 9. 1987 günlü sayılar. Yazar Uğur Mumcu tarafından yapılan röportaj.

(Komutana gidiyoruz).

Şeflerini de aldım. Şefi emir albayının odasına bıraktım. Kendim girdim içeri. (Komutanım iyi haberlerim var) dedim.

Baktım ki yüzü bozuk.

(Buyrun efendim) dedi.

Ben:

Efendim uzun namlulu silah yakaladık. Otomatik silah 5-6 tane tabanca yakaladık... Pek çok mermi yakaladık. Bunlar pek çok katliam olaylarını, faili meçhul öldürme olaylarını aydınlığa kavuşturacak dedim.

Komutan:

- Bırakın efendim onu... dedi.

- Kızılay'da pankart asılmış, onun haberi geldi. Siz savcısı-nız gidip onun failini yakalayın bana... dedi.

(Efendim) dedim:

-... bu olayın failini de yakalarız. O da bizim görevimiz.. Ama siz pankartı, silahın önüne mi getiriyorsunuz?..

(Evet) dedi:

- Pankartı silahlardan önemli görüyorum!

(çünkü) diye ekledi:

- Ülkücüler, zaten sinmiş, tecrit olmuş, dönmüş.. Ama sol boş durmuyor.

- Efendim, ama bunlar adam öldürmüş... biz de silahları yakalamışız... dedim.

Sinirlenmişti.

- Bu silahlarla insanlar öldü.. dedim.

- Beni ilgilendirmez dedi, beni ilgilendirmez... dedi.

- Ben istemiyorum silahları.

Ben silahları aldım açtım kapıyı. Bende artık büyük bir heyecan...

Dışarıdan sesler duyuluyordu. Emir subayı ve odadakiler (Komutan savcıyı fırçalıyor) diye düşünüyor olabilirlerdi, Kapıyı hızla açtım.

Emir subayının odasına, 'götürün bu silahları' diye bağırdım.

*Biz çıktık gittik.*

*Bu olayla biraz önce anlattığım olayı bugüne bağlarsak... Komutan ülkücülerde yakalanan silahları hiç önemsemez, ama solcu bir pankart astımı, Savcılığı da herkesi de ayağa kaldırırdı.*

*Ama insan öldürülmüş, ben bunları yakalamışım... Bunların hiç önemi yoktur. Komutan için...*

*Pankart daha önemlidir. Ben demiyorum ki, Pankart asmak suç değildir.. O da suç., görevimiz bu suçu da izlemek.. Ama adam öldürmek suçların en büyüğü... Bunu anlatamadık...*

*" 12 Eylül'den sonra Emniyet Müdürlüğü siyasi şubesinden bir tim bir ülkücü çeteyi yakaladı. Tabancalarıyla, silahlarıyla... hatta tahmin ediyorum bir de içlerinde polis varmış...*

*Evrak geldi. Baktım her şey tamam. Emniyet'den böyle bir dosya gelmesinden de memnun olduk.*

*Biz bu soruşturmayı sürdürürken bu soruşturmada komiser olarak görev yapmış Asım Akbulut bir gün bana geldi.*

*Dedi ki:*

*- Biz bu çeteyi ortaya çıkardık. Bu yüzden görevden alındık! Hemen bu konuyu komutana yazı ile bildirdim.*

*Cevap alamadım.*

*Savcı Soyer ile komutan Ergun arasında bu soruşturmalar ile ilgili başka konuşmalar da olmuştur.*

*"... Behçet Dinlier adında bir çocuk emniyette sorgulanıyor. Sorgulanırken komaya giriyor. Tıp Fakültesine kaldırılıyor. Esasında Gülhaneye gitmesi lazım burada 10-15 gün tedavi ediliyor, ama kurtulamıyor.*

*Efendim Örgüt üyesiymiş... Bu beni hiç ilgilendirmez.. Ben bu suç için gerekirse idam da isterim, ama o iş başka., suçunun cezasını mahkeme verecek. Tabii eğer hukuk devleti devam edecekse. Yoksa orada, kendilerine göre suçlu gördükleri kişiyi vurup vurup öldürdükten sonra., yok biz bu işe karışmayız.*

*O zaman bizlere de aynı şeyler olabilir.*

*Cezayı mahkeme verir bunun için bu tür olaylarda çok dikkatli davranıyordum. Savcı arkadaşlardan bir ikisini*



*görevlendirdim (Gidin Hastaneye bunun durumuna bakın) dedim.*

*Gittiler*

*(Ağabey) dediler.*

*- Bu konuda doktorlardan baskı altında olanlar var...*

*(O zaman) dedim, "tahkikatı derinleştirin!"*

*Sabahtan akşama kadar ifade aldılar.*

*İlk yaptığımız tespit, Tıp Fakültesi Dekanı -ki Çift tabanca ile dolaşıyormuş- Celal Sungurun Doktorlara baskı yaptığı. Bunun üzerine Celal Sungur'u da kapsayacak şekilde soruşturmaya devam ediyoruz biz...*

*O akşam saat 8.00'e kadar çalışıldı.*

*Benim randevum olduğu için saat 3.'de gittim. Yoksa her gün o saatlerde odamda olurdum.*

*O gün benim erken çıkacağım tuttu.*

*Benden sonra Komutan telefon ediyor.*

*(Savcı Yardımcılarından en kıdemlisi o dosyayı bana getirsin, göreceğim dosyayı) diyor.*

*Bizim savcı yardımcısı arkadaşımız götürüyor dosyayı.*

*Komutan bakıyor, bakıyor dosyaya ve savcı yardımcısı arkadaşımız Erkan Başeren'e (bende kalsın bu dosya) diyor.*

*Sabahleyin saat 6.00'da telefon çaldı.*

*(ben) dedi. (Recep Ergun).... (Buyrun Komutanım) dedim. (Acele yukarı gel) dedi.*

*Allah Allah!*

*Konu bu dosyayla ilgili olabilir diye düşündüm. Ama ne olursa olsun dedim, araba çağırttım. Altı otuzda Komutanlıktaydım.*

*Baktım Adli müşavir koridorda koşuşturup duruyor. Kurmay Başkanı, hareket başkanı., allah allah, o zaman başka bir şey oldu ve bunlar karargahtan gitmemişler.*

*Girdim içeri "tak" diye bir yazı verdi elime.*

*(Nurettin Soyer, Sıkıyönetim Askeri Savcısı) diye başlayan bir yazı bu.*

*Yazıda (Yetkiniz olmadığı halde üniversitenin bir dekanını mişkiil durumda bıraktınız, sizin buna yetkiniz yok, yetkinizi aşıyorsunuz. Zaten size ben MHP hakkında soruştur-*

*ma emri vermediğim halde siz soruşturmaya başladınız. Soruşturmaya çok uzun süredir devam ediyorsunuz. Uzun süreden beri MHP soruşturması hala bitmedi) şeklinde bir-büyük sayfalık ve beni çok ağır itham eden bir yazı. Halbuki bende belgeler var benim yazdığımı yazıda (Konseyden mü-sade isteği) diye not tutmuş onun el yazısıyla... bu belgeyi saklıyorum”.*

*Ankara Sıkıyönetim Komutanı Recep Ergun’un odasına çağrılan Hakim Albay Nurettin Soyer şunları anlatmaktadır:*

*“Enis ile birlikte, odasına gittik. Komutan Enis’e (sen) dedi (komünistleri koruyorsun).*

*Hatta (Komünistleri koruyorsun, Savcıların üstüne gidiyorsun) da dedi.*

*Halbuki Enis Tunga, MHP soruşturması dışında ayrıca sol-cu kuruluşla ilgili tahkikatlar da yaptı. İddianameler de düzenledi.*

*Enis bu konuda çok titiz bir adamdır.*

*(Ben cam gibi adamım) dedi. Enis. Enis te biraz sert olarak (Benimle böyle konuşamazsınız. Beni böyle itham edemez-siniz) diye cevap verdi.*

*Şimdi, (Hakim ve Savcılara baskı yapmamış) böyle diyor. Çok baskı yaptı.”*

## **9- DOKTORLARA BASKI**

12 Eylül döneminde işkence gören sanıklara rapor verilmemesi ko-nusunda doktorlar üzerinde de çeşitli baskılar uygulandı. Alb. Nurettin Soyer bu baskılardan bir kaç örnek vermekte ve şöyle demektedir:

*“Komutanın polisler ile bir değil birçok olayı var. Zaten po-lisler komutana o kadar bağlılardı ki, polisler komutanın haberi olmadan nefes bile alamazlardı!*

*Zeynel Abidin Ceylan adlı bir kişi Emniyet Müdürlüğünde öldü.*

*Ben hemen Savcı Yardımcılarından birini görevlendirdim. (Hemen git olaya müdahale et) dedim.*

*Savcı arkadaşımız cezaevi doktorunu da yanına almış*

*Emniyet müdürlüğüne, gidiyor.*

*Oradan da Gülhane Hastanesine. Emniyet Müdürlüğünde ilk muayeneyi yapacak doktor bulmaktansa Askeri doktoru yanında götürmüş. Yolda giderken doktor. Üsteğmen ya da yüzbaşı. Şimdi rütbesini hatırlamıyorum:*

*(Efendim ben şimdi cezaevine gelen sanıkların ilk muayenelerini yapıyorum. Cezaevine ilk muayenelerini yaptıktan sonra alıkoyuyoruz. Genç kızlar ve kadınlar çok kötü durumda geliyorlar. Bunlar önlenemez mi?) demiş doktor, Yani sanıkların, emniyet müdürlüğünde fiziksel olarak ceza gördüklerini anlatmış doktor.*

*Savcı bu arada gerekli tahkikatı yapmış, cesedi Gülhaneye sevketmiş, otopsi raporunu bekliyor.*

*Bu arada Savcı Yardımcısı Arkadaş Doktordan duyduklarını bana anlattı.*

*Biz tam konuşurken telefon çaldı (Komutan sizi bekliyor) dediler.*

*Gittim baktım odada Ankara Emniyet Müdürü Ünal Erkan duruyor.*

*Komutan (ne oldu?) diye sordu. (Ölüm sebebi herhalde dövülme) dedim. (Otopsi raporunu bekliyoruz)*

*Komutan birden bire:*

*(Polise bu kadar yüklenmeyin) diye bir çıkış yaptı.*

*Savcı Yardımcısı Enis Tunga da sert çıktı:*

*(Efendim) dedi, (insan ölüyor).*

*Komutan, Emniyet Müdürü Ünal Erkan'a dönüp, 'görüyorsunuz işle' dedi:*

*(Ben bu savcılarla çalışıyorum bu savcılarla uğraşıyorum).*

*Savcı Yardımcısı Enis Tunga Emniyet Müdürlüğüne giderken doktorun kendisine anlattıklarını aktardı. Emniyetten gelen kadın ve genç kızlara kötü muamele yapıldığını, bunun önlenmesi için önlem alınması gerektiğini söyledi. Komutan bunun üzerine (kimmiş bu doktor) diye bağırды.*

*Komutanın sesi koridorlardan bile duyuluyordu.*

*(Kimmiş bu doktor?)*

*Bağırıyordu.*

*Hemen cezaevinden doktor getirildi. İçeriye girer girmez*

*komutan, doktora (ulan nasıl dedikodu yaparsın?)  
Ben hemen (efendim doktor arkadaş dedikodu yapmadı.  
Bu konuda yetkili. Savcı arkadaşla da gördüklerini anlat-  
mış) dedim.*

*(Hayır efendim) dedi.*

*(Burada tek yetkili benim, bana söylemesi lazımdı).*

*(Çık dışarı) diye bağırdı önce, sonra doktora sordu:*

*(Senmi söyledin savcıya bunları?)*

*(Evet) dedi doktor. (Ben söyledim).*

*Komutan birden bağırmaya başladı yeniden:*

*(Seni dedikoducu adam).*

*Doktor gitti.*

*Bir daha da ortalıkta görünmedi.*

*Komutan doktoru görevinden almış bir başka yere sürmüş-  
tü.”*

Bu konudaki değerlendirmelerimizi Prof. Faruk Erem'in şu sözle-  
riyle tamamlamak istiyoruz:

*“Oranı ne olursa olsun ‘yabancı unsur’ ile derhal bo-  
zulan biricik kavram Adalet’tir. Örneğin, %96, %10 bakır  
tozu karışımında yine %90 altın mevcuttur. Fakat %1 dahi  
olsa yabancı unsurun müdahale ettiği şey “Adalet” de-  
ğildir. Bu sebeble adalet’e müdahale yol ve olanakları kaldı-  
rılmalıdır.” (Ceza Adaleli, s. 6)*

## **12 EYLÜL’ÜN HUKUK VE ADALET ANLAYIŞI:**

TÖB-DER ve Yöneticileri hakkında açılan davaya ilişkin savunma-  
larımızda;

Yeni açılan bu davada derneğe ve yöneticilere karşı ileri sürülen ve  
suç niteliği taşıdığı söylenen eylemlerden, yayınlardan ve toplantılardan  
ötürü 12 Eylül öncesi dönemde yargılandığımızı, açılan davalar  
ve soruşturmalar sonunda TÖB-DER ve Yöneticileri hakkında beraat  
ve takipsizlik kararları verildiğini, kimi yayınlar hakkında da dava sü-  
resi geçmiş olması nedeniyle dava açılmayacağını savunmuş ve ayrı-  
ca insanların, eylemlerinden ötürü bir kez yargılanabilecekleri i, aynı  
eylem nedeniyle ikinci kez yargılanamayacaklarını, anılan eylemlerin  
meydana geldiği tarihlerde de Türkiye de bir devletin, mahkemele-

rin. C. Savcılarının bulunduğunu ve görev yaptığını, bu mahkeme ve savcılıkların verdikleri kararlara saygı duyulması gerektiğini, bunun Hukuk Devleti anlayışının bir sonucu olduğunu, aksi halde, Toplumda istikrarın (kararlılık) ortadan kalkacağını, Hukuk Devletinin en önemli öğelerinden birinin de (kararlılık) olduğunu, bunun da vatandaşa bir güvence sağladığını, bu güvence ortadan kaldırıldığı takdirde toplum yaşamında huzursuzlukların doğacağını açıklamış ve sanıkların beraatlarına karar verilmesini istemiştik.

Mahkeme ve Askeri Yargıtay 4. Dairesi; Hukukun temel kurallarına dayanan bu haklı savunmamızı kabul etmemiş, daha önce genel mahkemelerce ve C. Savcılıkları tarafından verilen beraat ve takipsizlik kararlarını gözönüne almamış, sanıkların daha önce yargılandıkları ve akladıkları eylemleri de suç sayarak mahkumiyetlerine karar vermiştir.

Askeri Yargıtay 4. Dairesi yukarıda açıklanan savunmamıza yanıt olarak şu ilgi çekici düşünceleri ileri sürmüş ve isteklerimizi reddetmiştir.

*“Kanunları, bütün kurum ve kuruluşları ile fonksiyonlarını tam olarak yerine getiren, suçların işlenmesinin istisnai olduğu ve suçluların da en kısa sürede yargı mercileri önüne istisnasız olarak çıkartabildiği, bir kamu düzeninde uygulanmak üzere kabul edilip çıkarıldıkları; bu kanunlara vatandaşları ve egemenlik hudutları içinde bulunan kişileri riayet ettirmek ve kamu düzeninin bozulmasını engellemek ile görevli ve yetkili olan Devlet, bütün alınan tedbirlere rağmen kamu düzeninin bozulmasını engelleyemediği takdirde, suç işlemekle kamu düzenini bozmuş kişilerin önceden konmuş bulunan kurallara göre zamanında gerekli şekilde cezalandırmak yetkisi varolmakla beraber, Devletin bu görevini, bütün kurum ve kuruluşları ile uyum içinde çalışabildiği oranda yerine getirebileceği; Devletin, sözünü ettiğimiz bu fonksiyonunu yerine getirmekten değişik nedenlerle zaafa düştüğü zamanlarda makul ve suç işleme kastını taşımayan kişilerin, soyut kuralların arkasına sığınıp bozulmuş olan kamu düzeninden yararlanmak ve kamu düzenindeki bozuklukları daha büyük boyutlara ulaştıracak taleplerde bulunmalarının demokratik ve makul düşünce kurallarına aykırılığı aşikar olduğu;”*

Anlaşıldığından, kazanılmış hak kavramının çiğnendiğine ilişkin itiraz yerinde görülmemiştir.

Bu karara göre; Bir ülkede yasalar çıkarılır ve yürürlüğe konular ama kamu düzenini korumak ve bozulmasını engellemekle görevli ve yetkili olan devlet bazan değişik nedenlerle acze düşebilir. Kamu düzeni bozulabilir. Bu hallerde Hukuk Devleti ile ilgili isteklerde bulunmak demokrasi kurallarına aykırı düşer ve artık hukuk kuralları söz konusu edilemez. Başka bir deyişle, sıkıyönetim gibi olağanüstü hallerde hukuk ilkeleri, hukuk kuralları bir kenara bırakılabilir, uygulanmayabilir.

Oysa Sıkıyönetim de Anayasa tarafından düzenlenmiş bir yönetim biçimidir.

Bu yönetim biçiminin uygulanması, hukuk devletinin ve bunun gereklerinin yerine getirilmemesi sonucunu doğurmaz. Davaya konu yapılan olayların meydana geldiği ve bunların yargılama konusu yapıldığı dönemlerde yürürlükte olan 1961 Anayasası'nın 124. maddesi ve bunun gerekçesi, sıkıyönetim hallerinde "hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlerin nasıl yürütüleceği, hürriyetlerin nasıl kayıtlanacağı veya durdurulacağı kanunla gösterilir" demektedir. Yani bütün işlemler yasalarla düzenlenecektir. Oysa kabul edilen Sıkıyönetim Yasasında, kurulacak sıkıyönetim mahkemelerince, daha önce genel mahkemeler tarafından verilen aklama kararlarının ve C. Savcıları tarafından verilen takipsizlik kararlarının geçersiz sayılacağına ilişkin bir hüküm yer almamıştır. Askeri Yargı ve yargılama ile ilgili diğer yasalarda da buna ilişkin bir hüküm yoktur.

İnancımıza göre, böyle bir devlet, hukuk ve toplum anlayışı, hukuk ve hukuk devletini yok saymakla eş anlamlıdır. Yine böyle bir anlayış, (Hukuk yok, otorite var) anlamına gelir. Böyle bir düzen anlayışının egemen olduğu koşullarda yasa, yargılama, yargı, hukuk, savunma hakkı kavramları varlık nedenlerini ve anlamlarını yitirir. Vatandaş hukuksal güvencelerinden yoksun kalır. Yargı kararı ile aklanma, dava zaman aşımı ve hak düşürücü süre kavramları kişiye hiçbir güvence sağlamaz. Vatandaş, devlete ve toplumsal düzene duyması gereken güveni duyamaz, duysa da bunun hiçbir yaran olamaz. Yine böyle bir değerlendirme ve gerekçe hukuksal değil siyasal nitelikli bir gerektir. Oysa yargı organlarının, koşullar ve siyasal ortam ne olursa olsun, hukuk kuralları içinde kalması Hukuk Devleti kurallarına saygı göstermesi, işlevini bu kurallara göre yapması gerekir.

Siyasal nitelikli değerlendirmeler yapma görevi Yargı'ya değil

Yürütme organına düşen bir görevdir. 1961 ve 1982 Anayasalarının kabul ettiği “Güçler Ayrılığı İlkesi” nin gereği de budur.

## 10- KOMÜNİZM GÖSTERGESİ, BİLİMSEL DEYİMLER!

Ankara Sıkıyönetim 3 nolu Askeri Mahkemesi; TÖB-DER tarafından yayınlanan 1976-1978 yılı çalışma programının 9. sayfasında Demokratik Eğitim Kurultayı başlıklı bölümde ve yine TÖB-DER yayınlan Eğitim dizisinde “Militarizm, Barış Mücadelesi ve Eğitim” adlı broşürde “İşçi Sınıfı Bilimi” deyiminin kullanıldığını söyledikten sonra kararın 110. sayfasında şu değerlendirmeye yer vermiştir.

*“ Öğretmenlerin mesleki sorunlarını programlarını çözüme ulaştırmak, daha iyiye güzele götürmek amacıyla kurulan TÖB-DER’in Genel Merkezi’nde olsun ve şubelerinde olsun Türkiye’de Marksist-Leninist bir düzeni getirmek için işçi sınıfı bilimini geniş kitlelere öğretip yayabil meyi ve bu nedenle eğitim faaliyetlerini bu amaç doğrultusunda yönlendirirken nazariyenin gereği olarak böl ve parçala politikası icabı Türkiye’de birden çok ulusun varolduğunu, bunlardan özellikle Kürt ulusu üzerinde ırkçı, asimilasyoncu bir politika uygulandığını iddia ve bu arada yine sistemin gereği ülkedeki manevi değerleri tahrip etmek, mevcut müesseses nizamı halkın gözünde küçük düşürmek için yapılan toplantılarda verilen demeçlerde periyodik olarak çıkarılan onbeş günlük gazetelerde yine aylık olarak bastırılan dergilerde çok akılcı sistemli ve planlı bir şekilde hedeflerine adım adım varmayı tasarladıkları bu suretle yasal bir dernek görünümü altında yasa dışı faaliyetlere yöneldikleri...” anlaşılmaktadır.*

Bu mahkemenin kararını esas yönünden onaylayan Askeri Yargıtay 4. Dairesi’nin kararında da: “Gerçekten, sanıkların yönetimde bulundukları dönemde ve öncesinden beri süregelmekte olan yayınlarında sürekli olarak, kullandıkları terimlerin başında (Anti-Faşist, Anti - Emperyalist, Hakim sınıf, İşçi Sınıfı, İşçi Sınıfı Bilimi, Devrimci Demokrat, Baskı, Sömürü..) Marksist ve Leninist terminolojisinin deyimleri gelmekte, denildikten sonra şu düşünceler ve gerçekler ileri sürülmüştür.

*“Bu deyimlerden biri olarak en sık kullandıkları, ilk*

kez kapsamlı ve derli toplu olarak Marks-Engels tarafından 1848 yılında Manifesto'da açıklanmış bulunan (İŞÇİ SINIFININ BİLİMİ) deyimini alıp dava dosyalarına Ek-3'deki Marksçı- Leninci Felsefe Sözlüğündeki karşılığına bakıldığında: (Bilimsel sosyalizm de denir. Geniş anlamda tüm Marksçı-Leninci teori ve bu teorinin felsefi, ekonomik ve sosyo - politik görüşleri dar, anlamda işçi sınıfının bilimi yada bilimsel sosyalizm denince, Marksçılık-Lenincilik'in bir parçası, yani işçi sınıfının tarihsel görevinin proletaryanın sınıf mücadelesinin, sosyalist devrimin ve proletarya diktatoryasının sosyalist hareketin stratejisi ve taktiğinin, sosyalizmin ve sınıfsız toplumun, sosyalist ve sınıfsız toplumun yönetiminin ve ulusal kurtuluş hareketlerinin öğretisi anlaşılır. Sosyal kökeni bakımından, işçi sınıfının devrimci mücadelesinin ve proletarya hareketinin biricik teorik ifadesidir. Uluslararası işçi hareketinin emperyalizme karşı verdiği devrimci mücadelenin ve sosyalizmi ve sınıfsız toplumu kurma çalışmalarının deneyimlerini işleyip değerlendiren. İşçi sınıfının bilimi, Marksçılık-Lenincilik gibi özü ve içeriği bakımından uluslararası bir öğretilerdir. Bazı ulusların kendilerine özgü yollardan sosyalizme geçişini dile getiren milliyetçi anlayışlarla bağdaşmadığı gibi sosyalizmin değişik ulusal biçimleri ile de uyuşmaz; çünkü işçi sınıfı, varlık koşulları ve temel çıkarları bakımından tam anlamı ile Uluslararası bir sınıftır. Uluslararası emperyalizme karşı mücadele verir ve sınıfsız sosyo-ekonomik kuruluşun doğuş ve gelişimini sosyo-politik gelişim yasaları, her ülke için genel- geçerli yasalardır, işçi Sınıfının Biliminin Marks ve Engels tarafından kurulması, sosyo-politik düşüncede nitelikçe bir sıçrama anlamına gelir...) şeklinde açıklandığı;

(DEVİRİM) kelimesinin de aynı eserde, (Toplum yapısında ve niteliksel değişme çoğu kez yaşamını doldurmuş bir sosyo-ekonomik kuruluşun yerine daha yükseğinin kurulmasını beraberinde getirir ve politik iktidarın gerici bir sınıfın elinden ilerici bir sınıfın eline geçmesi ile karakterize edilir... Uzlaşmaz sınıflı toplumlarda sosyal devrimler, gelişen üretim güçleri ile gelişmeyen üretim ilişkileri arasındaki çatışmanın kaçınılmazlığından bir görünüm-



*dür. Bu çatışma, kokuşmuş üretim ilişkilerinin ve bundan doğan sosyo-politik düzeni her yola başvurarak, özellikle de Devlet zoru kullanarak savunan gerici sınıflar ile ilerleyen, tırmanan sınıflar arasındaki sınıf mücadelesinin zeminini oluşturur. Bu mücadele, doruk noktasını sosyal devrimde bulur. Devrimci gerici sınıfın iktidarı devrilir ve yerine devrimci sınıfın egemenliği kurulur. Devrim, halk kitlelerindeki bilinçlenmenin, örgütlenmenin ve disiplinin gelişmesini hızlandırır. Toplumsal gelişmedeki kendiliğindenliğin yerini, geniş kitlelerin bilinçli ve örgütlü faaliyeti alır... Tarihsel gelişim içindeki nesnel konumu dolayısıyla kapitalizmi devirmek ve sosyalizmi kurmak gibi bir tarihsel görevle yükümlü olan işçi sınıfı, sosyalist devrimin öncü güçüdür; Devrimci Partisinin önderliğinde, tüm emekçi sınıf ve tabakalarla bütünleşerek politik iktidarı ele geçirir ve devrimin zafere ulaşması için en önemli koşul ve yeni toplumun kurulması için en önemli araç olan proleterya diktatoryasını kurar. Politik iktidarın ele geçirilmesi, sosyalist devrimin bitimi değil başlangıcıdır; ve devrimi bekleyen esas görev, ekonomik, politik ve kültürel yönden sosyalist toplumun kurulmasıdır...) şeklinde açıklandığı; keza aynı eserde (DEMOKRASİ) kelimesinin de, (içerik ve işlevi, devletin sınıfsal karakteriyle ve son tahlilde mevcut toplumun üretim ilişkileri ile belirlenen ve her yurttaşın biçimsel, hukuksal yönden eşit olması ve azınlığın çoğunluğa uyması biçimindeki temel ilkelere dayanan devlet biçimi... Uzlaşmaz çelişkili sınıflı toplumlarda demokrasi, bir devlet biçimi olarak, sömürü ve baskı altındaki sınıflara uygulanan dikta demektir...) şeklinde açıklanmakta olduğu;*

İşte Askeri Yargıtay 4. Dairesi, kararında bu açıklamalara ve TÖB-  
DER'in yayınlarına dayanarak sanıkların derneği proleterya diktatör-  
lüğüne dayalı komünist bir düzen kurmak amacıyla yönettiklerini ve  
örgülü bu amaçları doğrultusunda kullandıklarını kabul etmiştir.

A- Bir derneğin yayınlarında; Anti-Faşist, Anti-Emperyalist, Hakim  
Sınıf, İşçi Sınıfı, İşçi Sınıfı Bilimi, Devrimci Demokrat, baskı ve sömürü  
deyimlerinin bulunması, olaya ön varsayımlardan uzak ve nesnel bir  
gözle bakılırsa, o derneğin yasa dışına dönüştüğünün, komünist bir  
düzenin gerçekleşmesini amaçladığının ve bu yolda faaliyet gösterdi-

ğinin bir kanıtı olmak şöyle dursun bir işareti bile sayılamaz.

Sözü edilen deyimler, siyasal ve toplumsal tüm bilim dallarında kullanılan yerleşmiş deyimlerdir. Anılan bilim dallarında yapılan araştırmalarda ve yayınlarda bu deyimlere her zaman rastlamak mümkündür. Sağ ya da sol düşünceleri benimseyen bilim adamları, siyasetçiler bu deyimleri sık sık kullanmaktadırlar. Günümüzde ekonomik ve toplumsal konularda yayınlanmış herhangi bir yapıta, bilimsel ve sanatsal alanda yapılmış herhangi bir araştırmaya baktığımızda bu deyimlere sık sık rastlamak olasıdır. Bu deyimler felsefe, hukuk, tarih, sosyoloji, tarih felsefesi gibi toplumsal bilim dallarında, üniversitelerimizde okutulan siyasal bilim, siyasal davranış, siyasal yaşam, siyasal partiler gibi derslerde sık sık kullanıldığı gibi dünya üniversitelerinde ve bilimsel araştırma yapan enstitülerde de kullanılan yerleşmiş deyimlerdir.

İşçi sınıfı, hakim sınıf, baskı ve sömürü deyimleri özellikle geçtiğimiz yüzyıllarda ekonomi, siyasal bilim uzmanları tarafından sık sık kullanılagelmiştir. Bu sözler Adam Smith ve Ricardo gibi ekonomistlerin yayınlarında da kullanılan sözlerdir. Bu söz ve deyimler Marksizmin, Leninizmin kendine özgü sözler değildir.

Faşizm, Emperyalizm gibi sözler demokrasiyi karşıtları ile açıklayabilmek açısından üzerinde durulan deyimlerdir. Bu nedenle Askeri Yargıtay 4. Dairesi'nin bu terimleri *"Marksist ve Leninist terminolojinin deyimleri"* olarak nitelemesi bilim, sanat, ekin ve yayın yaşamının gerçeklerine aykırı düştüğü gibi nesnel bir değerlendirme olmaktan da uzak bulunmaktadır.

Anımsatmakta yarar vardır ki Ankara Sekizinci Asliye Ceza Mahkemesi; TÖB-DER yöneticileri tarafından yayınlanan (Kamuoyuna) başlıklı bir bildiride Faşizmin ve emperyalizmin yerildiği, bunlara karşı çıktığı, böylece Dernekler yasasına aykırı davranıldığı iddiasıyla açılan bir dava sonunda dernek yöneticileri İsmet Yalçınkaya, Mustafa Düzgün, Celal Yıldız ve Muzaffer Şener haklarında beraat kararı vermiştir. Kesinleşen mahkeme kararında şu gerekçelere yer verilmiştir:

*" Türkiye'de faşizme ve emperyalizme samimiyetle karşı çıkma her Türk vatandaşının görevidir, namus borcudur, insan olma haysiyetinin gereğidir. Faşizme ve emperyalizme karşı çıkmayan, samimiyetle bunu kınamayan bir toplumun mevcut dünya koşulları içinde insanca yaşamaya, insan olmaya, haysiyetli hayat sürmeye hakkı yoktur. TÖB-DER bildirisinde, sonuç olarak bu yönle yönelmiş tek kişi*

*tarafından başarılması mümkün olmayan birtakım haklı girişimleri dile getirmek istemiştir. Kamuoyuna açıkladığı düşüncelerinde onları suçlu kılacak bir durum yoktur.*

*(... bu pahalılık emperyalizmin ve yerli ortaklarının baskı, tahakküm ve sömürsünden gelmektedir.... faşizm aydınlığın düşmanıdır. Faşizm yoksul halkın düşmanıdır. Faşizm emeğin ve düşüncenin düşmanıdır.... biz Türk öğretmenleri olarak görevimizin yalnızca sınıflara ders vermek olmadığını bildiriyoruz. Biz Türkiye öğretmenleri olarak sorunlarımızın neden bu düzende engellendiğinin bilincindeyiz... şimdi Türkiye halkı iki seçenek ile karşı karşıyadır: Ya tekrar elleri bağlı, başları eğik esirler gibi Amerika'ya yaltaklanacaktır. Ya da her türlü ilişkiyi keserek özgürlüğünü ve bağımsızlığını kazanmak için mücadele edecektir.) demekte suç yoktur. Ve bunu demekle bir dernek amacı dışına çıkarak siyasi faaliyet göstermiş sayılamaz. Sanıkların beraatı gerekmiştir.*

B- Sözlüklere bakarak Demokrasi, Devrim ve İşçi Sınıfı Bilimi gibi deyimlerin anlamlarını saptamaya çalışmak da “gerçeğe ve adalete ulaşma”nın doğru bir yöntemi sayılamaz. Çünkü değişik sözlükler, bu tür deyimleri değişik biçimlerde açıklayabilirler ve açıklamaktadırlar. Özellikle Demokrasi ve Devrim sözcükleri birçok sözlüklerde birbirlerinden çok farklı biçimde açıklanmıştır. Birkaç sözlüğe göz atmak bize bu konuda bir fikir verebilir. Askeri Yargıtay 4. Dairesi'nin tek bir sözlüğe ve özellikle (Marksçı-Leninci Felsefe Sözlüğüne) bakarak ve başka sözlükleri incelemeden bu deyimlerin anlamını saptaması ve böylece kimi sonuçlara ulaşması nesnellik ve yansızlık ilkeleri ile bağdaştırılamaz. Böyle bir tutum sanıklar ve TÖB-DER hakkında bir önvarsayımın varlığı kuşkusunu doğurur. Böyle bir kuşkunun doğması uygulanan inceleme yöntemi karşısında haklı ve yerindedir. Eğer sözlükler bir kaynak ve kanıt olarak ele alınmak istenmiyorsa o zaman dilimizde yayınlanmış tüm sözlüklerin de incelenmesi bununla da yetinilmeyecek dünyaca kabul edilen dört ana dilde (İngilizce, Fransızca, Almanca ve İspanyolca) yayınlanmış uluslararası sözlüklere de başvurulması ve buna göre bir değerlendirme yapılması objektif bir incelemenin önkoşulu sayılmalıdır. Çünkü inceleme konusu deyimler, ekonomi, sosyoloji, hukuk, siyasal bilim ve benzeri bilim dallarında kullanılan uluslararası deyimlerdir.

## 11-BELGELER, YANILGILAR:

a- Askeri Yargıtay 4. Dairesi, kararının 25. sayfasında, dernek yayınlarında geçen “*İşçi Sınıfı Bilimi*” kavramını TÖB-DER’in komünist bir düzen kurma amacına ve bu yoldaki çalışmalarına kanıt olarak göstermekte ve bu deyimın anlamını da dosyanın Ek-3’ündeki (Marksçı-Leninci Felsefe Sözlüğü)’nde yer verilen açıklamaya dayandırmaktadır. Yine Askeri Yargıtay Dairesi, adı geçen sözlükten alıntılarda bulunmakta ve bu alıntıları gerekçe ve değerlendirmesine kanıt olarak göstermektedir.

Oysa (Marksçı-Leninci Felsefe Sözlüğü’nde) “*İşçi Sınıfı Bilimi*” deymi yoktur. ‘*Bilimsel Komünizm*’ deymi vardır. Gerçekten sözlüğün orijinalinde yani aslında bilimsel komünizm deymi ele alınmış ve bunun açıklaması yapılmıştır. “Sözlüğün Almanca orijinalinde 573. sayfada açıklaması yapılan deyim ‘İşçi Sınıfı Bilimi’ değil, ‘Bilimsel komünizm deymidir.” Sözlüğü dilimize çevirenler, kimi kişisel kaygı ya da düşüncelerle ‘bilimsel komünizm’ deymi yerine İşçi Sınıf Bilimi deymini koymayı uygun görmüşlerdir.

Sözlüğün aslında yani Almanca orijinalinde Bilimsel Komünizm deyminin karşısında yer alan açıklamalar karşılaştırıldığı zaman bunların kelime kelime aynı olduğu görülmekte ve bu da sözlüğün orijinalinde işçi sınıfı bilimi deyminin bulunmadığını kanıtlamaktadır. Askeri Yargıtay 4. Dairesi sözlüğün aslını incelemeye gereksinme duymadığı için böyle bir yanılığa düşmüş ve onama kararını yanlış ve gerçek dışı bir belgeye dayandırmıştır. TÖB-DER yayınlarında bilimsel komünizm deymi kullanılmamış ve bu deyme yer verilmemiştir. Sözlüğün aslında İşçi Sınıfı Bilimi deymi bulunmadığına göre, çevirmen tarafından sözlüğe eklenen “*işçi sınıfı bilimi*” nin karşılığı olarak sözlükte bulunan ve Askeri Yargıtay kararma aktarılan düşünce ve açıklamalarla TÖB-DER’i suçlamak mümkün değildir.

b- Dairenin ikinci “*belge yanılığı*” da Komünist manifestoyu kaynak ve dayanak olarak göstermesinde görülmektedir.

Daire; kararının 25. sayfasında sanıklara gönderme yaparak; “*Bu deyimlerden biri olarak en sık kullandıkları, ilk kez kapsamlı ve derli toplu olarak Marks Engels tarafından 1948 yılında Manifestoda açıklanmış bulunan (İşçi Sınıfı Bilimi) deymini alıp dava dosyalarına Ek-3’teki Marksçı-Leninci Felsefe Sözlüğü’ndeki karşılığına bakıldığında....*”

demektedir. Yani Daireye göre İşçi Sınıfı Bilimi deyimi ilk kez Marks ve Engels tarafından Komünist manifestoda açıklanmıştır.

Oysa Komünist Manifesto incelendiği zaman bu bildiride “*İşçi Sınıfı Bilimi*” deyimine yer verilmediği ve bu konuda herhangi bir açıklamanın da yapılmadığı görülür.

Askeri Yargıtay 4. Dairesi’nin, kararına dayanak olarak gösterdiği Komünist Manifesto da Dairenin değerlendirmesinin dayanaktan yoksun olduğunu doğrulamaktadır.

## 12- BAŞKA DAVALARDA İşçi Sınıfı Bilimine Beraat:

Askeri Yargıtay 4. Dairesi “*İşçi Sınıfı Bilimi*” deyimine mahkumiyet kararı verirken, Askeri Yargıtay 5. Dairesi ve İstanbul 1 ve 3 nolu Sıkıyönetim Askeri Mahkemeleri beraat kararı vermişlerdir. Böylece Askeri Yargıtay’ın bu iki dairesi arasında görüş ayrılığı doğmuştur.

İstanbul Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Paketleme ve Satış İşçileri Sendikası (PAK- SAT-İŞ) 24.4.1980 gününde yapılan Genel Kurul Toplantısında tüzüğünün amaç maddesini değiştirmiş ve sendikanın amacını “*İşçi Sınıfı Bilimine dayalı genel eğitimi yaygınlaştırmayı, emekçi halkımızın ülkemizin yönetimini ele almasını sağlamaya yönelik ekonomik, sosyal ve siyasal bilinci geliştirecek çalışmalarda bulunmayı temel amaç sayar*” biçiminde düzenlemiştir.

Bu değişiklik üzerine adı geçen sendikanın “*yasal görünüm altında işçi sınıfının tahakkümü tesis etmeye, diğer sosyal sınıfları ortadan kaldırmaya, Marksist-Leninist temele dayalı düzen kurmaya yönelik cemi-yet kurduğu*” ileri sürülerek hakkında T.C.Y’nın 141-1 maddesine göre dava açılmıştır.

Davayı gören İstanbul 1 Nolu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi, 22.12.1982 gün ve 982/504-1146 sayılı kararı ile, “*PAK-SAT-İŞ Sendikası’nın T.C.K’nın 141-1 maddesinde açıkça menedilen faaliyetlerde bulunduğu, sanıkların bu amaç etrafında birleşerek işçi sınıfının diğer sınıflar üzerindeki tahakkümünü tesis etmeye, diğer sınıfları ortadan kaldırmaya yönelik eylem ve faaliyette bulunduklarına dair, savunmalarının aksini gösterir, mahkumiyetlerine yeterli ve kanaat verici delil elde edilemediğinden... beraatlarına karar verilmesi gerekliliği sonucuna varılmıştır*” gerekçesi ile sendika hakkında beraat kararı vermiştir. Bu karar Sıkıyönetim Komutanlığı ve Askeri Savcılığının temyiz itirazları reddedilerek, Askeri Yargıtay 5. Dairesi tarafından 4.5.1983

gün ve 983/299-296 Sayılı kararla onaylanmış ve kesinleşmiştir.

Yine Tüm Metal İş Sendikası da 10.2.1980 gününde yapılan Genel Kurul toplantısında tüzüğünün amaç maddesini, *“işçi Sınıfı Bilimine dayalı genel eğitimi yaygınlaştırmayı, işçi sınıfı önderliğinde tüm emekçilerin ülkenin yönetimini ele almasını sağlamaya yönelik ekonomik, sosyal ve siyasal bilinci geliştirecek çalışmalarda bulunmayı temel amaç sayar”* şeklinde değiştirmiştir.

Bu değişiklik üzerine adı geçen sendika hakkında T.C.Y’nın 141-1 maddesine aykırı eylemde bulunmaktan ötürü dava açılmıştır.

Davayı gören İstanbul Sıkıyönetim 3 Nolu Askeri Mahkemesi 19.3.1984 gün, 982/810 esas ve 984/75 sayılı kararı ile sendika yöneticileri hakkında şu gerekçelerle beraat kararı vermiştir.

*“Sendikanın Genel Kurul Karar defterinin incelenmesinden 10.2.1980 tarihinde yapılan kongre tüzüğünün, sendikanın amaç ve ilkelerini gösteren 3. maddesinin (c- İşçi Sınıfı Bilimine dayalı genel eğitimi yaygınlaştırmayı, d- İşçi Sınıfı önderliğinde tüm emekçilerin ülkenin yönetimi ele almasını sağlamaya yönelik ekonomik, sosyal ve siyasal bilinci geliştirecek çalışmalarda bulunmayı temel amaç sayar) şeklinde değiştirilmiş olduğu anlaşılmaktadır, iddianamede tüzüğün amaç maddesinin bu şekilde değiştirilmiş olması TCK’nun 141-1. maddesinde tarifi yapılan suçun unsuru olarak kabul edilerek sanıkların bu madde fıkrası gereğince cezalandırılmaları talep edilmiştir. TCK’nun 141-1. maddesinde yazılı suçun oluşabilmesi için sosyal bir sınıfın ortadan kaldırılmasının veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmesinin hedef alınması gerekmektedir. Tüzükte yapılan değişiklik ile işçi sınıfı önderliğinde tüm emekçilerin ülkenin yönetimini ele almasını sağlamaya yönelik bilinçlerinin geliştirilmesi hedef alınmıştır. Fakat bu değişiklikte diğer sosyal sınıfların ortadan kaldırılması veya işçi sınıfının diğer sosyal sınıflar üzerinde bir tahakküm kurması hedef alınmış değildir. Bu sebeple Tüm Metal İş Sendikası tüzüğünün amaç ve ilkelerini belirleyen 3. maddesinin yukarıda açıklandığı şekilde değiştirilmiş olması, TCK’nun 141-1. maddesini ihlal eder mahiyette görülmemiştir.*

*Dosya içerisinde sanıkların TCK’nun 141-1 veya 142-1.*

*maddelerine aykırı davrandıklarını, bu yolda herhangi bir eylemde bulunduklarını gösteren başkaca deliller de bulunmamaktadır. Bu sebeplerle mahkeme bütün sanıklara yükletilen suçları sabit görmemiştir.*

*Tüm Metal İş Sendikası'nın 10.2.1980 tarihli kongresinde değiştirilmiş olan 3. maddesindeki (İşçi sınıfı önderliğinde, tüm emekçilerin ülkenin yönetimini ele almasını sağlamaya yönelik bilinci geliştirecek çalışmalar) deyiminin olay tarihinde Mer'i olan 334. sayılı Anayasanın 1, 2, 3, 19 ve 57. maddeleri ile ilgisi bulunmamaktadır. Sadece 4. maddesinde yazılı olan (Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette belli bir kişiye zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz) ilkesine aykırı olup olmadığının araştırılması gerekmektedir. Yukarıda yazılı olduğu gibi işçi sınıfı önderliğinde, tüm emekçilerin ülkenin yönetimini ele almasını sağlamaya yönelik bilinci geliştirmek çabasında, işçi sınıfının iktidara gelmesi bahis konusu edilmemektedir. Bu deyimde egemenliğin münhasıran işçi sınıfına bırakılması, veya işçi sınıfının kaynağını Anayasaldan almayan herhangi bir devlet yetkisini kullanması manası bulunmamaktadır. Bu sebeple bahis konusu değişiklik Anayasanın 4. maddesinde yazılı ilkelere de aykırı değildir. Yukarıda açıklandığı gibi sanıkların kendilerine yükletilen diğer eylemler de sabit görülmemiştir. Bu durum karşısında sendikanın kapatılması yolundaki talebin reddine karar verilmesi gerekli görülmüştür.*

Bu beraat kararı Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı ve sanıklar tarafından temyiz edilmeyerek kesinleşmiştir.

Görülüyor ki, Askeri Yargıtay 4. Dairesi yayınlarında İşçi Sınıfı Bilimi deyimini kullanan TÖB-DER'i bir sözlüğün yanlış çevirisine dayanarak suçlamış, Askeri Yargıtay 5. Dairesi ile İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemeleri ise İşçi Sınıfı Bilimi deyiminin kullanılmasını, benimsenmesini hatta bu deyimnin sendika tüzüğüne amaç maddesi haline getirilmesini yasalara aykırı görmemiştir.

Anımsatmakta yarar vardır ki, TÖB-DER'de yayınlarında İşçi Sınıfı Bilimi deyimini eğitim açısından kullanmış, mahkemenin ve Yargıtayın değerlendirmesi gibi bir sınıf egemenliği anlamında kullanmamıştır.

Buna karşın Askeri Yargıtay 4. Dairesi bir sözlüğün yanlış çevirisine dayanarak ve yorum yolu ile TÖB-DER'in yasadışına dönüştüğünü kabul ederek yanlış ve haksız bir hüküm oluşturmuştur.

### 13- HUKUKA AYKIRI DEĞERLENDİRME:

Gerek Askeri Mahkeme ve gerekse Askeri Yargıtay 4. Dairesi TÖB-DER'in yasadışına dönüştüğünü kabul ederken, kimi yayınları ve olayları gerekçe olarak göstermiştir. Dernek tarafından yayımlanan kitap ve broşürler, yapılan toplantılar ve Demokratik Eğitim Kurultayı çalışmaları bu değerlendirmenin dayanağını oluşturmuştur. Oysa, savunmalarda ve temyiz itirazlarında da açıklandığı gibi sözü edilen yayınlar hakkında Basın Yasası'na göre "*Hak düşürücü süre*" olan altı ay içinde dava açılmamış, Demokratik Eğitim Kurultayı hakkında takipsizlik kararı verilmiş ve derneğin birçok toplantı ve çalışmaları hakkında da beraat kararları verilmiştir. Bu hukuksal durum karşısında ne yayınların ve ne de öteki çalışmaların suç oluşturduğu ileri sürülemez. Eğer bir yayın hakkında yasanın saptadığı süre içinde dava açılmamış ise artık bir 'suç'tan söz edilemez. Eğer bir eylem hakkında beraat yada takipsizlik kararı verilmiş ve bu kararlar kesinleşmiş ise artık bu eylem yeniden ele alınarak suç ve ceza konusu yapılamaz. Bu konuda iç hukukumuz açısından olduğu gibi evrensel ceza hukuku açısından da dava açılmayacağı aşağıda ayrıca açıklanacak, Askeri Yargıtay'ın bu konudaki yasaya aykırı uygulamasına değinilecektir. Mahkeme ve Askeri Yargıtay bütün bu beraat ve takipsizlik kararına ve yine "*Hak düşürücü süre*" lerin, geçmiş olmasına rağmen artık suç konusu yapılamayacak olan yayınları ve eylemleri başka bir suçun T.C.Y'nın 141 ve 142. maddelerinin konusu olarak ele almış, TÖB-DER yöneticilerini ve TÖB-DER'i yeniden yargılamış ve cezalandırmıştır. Böyle bir yargılama yöntemini Ceza Hukuku kurallarına uygun bulmak olanaksızdır.

#### Takipsizlik Kararı:

TÖB-DER tarafından düzenlenen DEK (Demokratik Eğitim Kurultayı) nda yapılan konuşmalar, yayımlanan bildiri ve broşürler ve her türlü yayın Ankara Basın Savcılığı'nca incelenmiş, bu konuda bilirkişi incelemesi yapılmış, bilirkişi tarafından bütün bu konuşma ve yayınlarda suç ögesi bulunmadığı bildirilmiş ve bu rapor doğrultusunda DEK çalışmalarında herhangi bir suçun işlenmediği sonucuna varılarak takipsizlik kararı verilmiştir. Gerek bu bilirkişi raporu



ve gerekse takipsizlik kararı yukarıdaki bölümlerde açıklanmıştır. Verilen takipsizlik kararına karşı yasal süresi içinde itiraz hakkı olan kişi ve makamlar tarafından itiraz edilmediğinden takipsizlik kararı kesinleşmiştir. Burada açıklamakta yarar vardır ki, hukuk açısından *“Takipsizlik kararı muhkem kaziye oluşturmaz”* denildiği zaman bu hükümler ve bu yasal koşullar anlaşılır. *“Takipsizlik kararı muhkem kaziye değildir”* demek, bu kararların hukukça bir değeri yoktur, bunlar hiç bir zaman *“suçsuzluk belgesi oluşturmaz”* demek değildir. Aşağıda da açıklanacağı gibi, bunun anlamı yeni olaylar ve yeni kanıtlar elde edildiği takdirde dava açılabilir demektir.

c- Bütün bunlara rağmen DEK, dava, suç ve ceza konusu yapılmıştır. Oysa bir eylem hakkında takipsizlik kararı verildikten ve bu karar kesinleştikten sonra ancak yeni kanıtlar ve yeni olaylar ortaya çıkarsa takipsizlik kararı kaldırılır ve kamu davası açılabilir. C.Y.U. Yasanın 167/2 ve Askeri Yargılama Usulü Yasası'nın 109/3. maddeleri ancak yeni olaylara ve yeni kanıtlara dayanılarak dava açılabilirliğini saptamıştır. Askeri Yargıtay 4. Dairesi, bu konuda gösterdiği gerekçeyle yasanın koyduğu bu koşulları aşmış, 'yeni delillerin bulunması halinde veya yeni değerlendirmeye istinaden savcılıklarca her zaman dava açılabilirliğini' kabul etmiştir. Askeri Yargıtay 4. Dairesi, kararın gerekçe bölümüne yasa da bulunmayan *“veya yeni değerlendirmeye istinaden”* ögesini eklemiştir. Dairenin yasa metnine herhangi bir ekleme yapmaya hakkı olmadığı gibi açık olan yasa hükmünü de yorumlamaya ve genişletmeye yetkisi yoktur. Yukarıda anılan yasa maddelerine göre yeni bir kanıt elde edilmeden, yeni olaylar meydana gelmeden aynı eylemlerin dava konusu yapılması yasanın sözüne ve anlamına aykırı düşmektedir. Çünkü yasa da *“yeni değerlendirmeler”* le dava açılabilirliğine ilişkin bir hüküm yoktur.

Nitekim Ceza ve Ceza Usulü Hukuku hocamız Tahir Taner, Ceza Muhakemeleri Usulü kitabında (sayfa 249) takipsizlik kararlarına rağmen dava açılabilmesi için *“yeni vakalar ve yeni delillerin mevcudiyeti şarttır”* demektedir. DEK olayında takipsizlik kararından sonra Savcılık makamı yeni bir kanıt ya da yeni bir olay ileri sürmemiş ve böyle bir iddiada da bulunmamıştır. DEK'te yapılan bütün konuşmalar ve yayınlar incelendiğinde ve bunlarda bir suç ögesi bulunmadığının saptandığına ve bunlar dışında bir kanıt ve olay da ileri sürülmediğine göre artık bu konuşma ve yayınların suç ögesi olarak ele alınması Ceza Hukuku kurallarına tamamen aykırıdır. Nitekim Askeri Yargıtay 1. dai-

resi 3.3.1982 gün ve 982/74-75 sayılı kararında şöyle demektedir.

*“... Yasa dışı cemiyete girmek ve faaliyette bulunmak suçundan dolayı takipsizlik kararı verildiği bilahare... hiçbir vaka ve yeni deliller elde edilmeden, mevcut delillere dayanılarak... TKP adlı gizli cemiyete üye olduğu ileri sürülerek... dava açıldığı ve... mahkumiyetine karar verildiği anlaşılmaktadır.*

*“... Yetkili makam tarafından verilmiş olan takipsizlik kararı usulüne göre kaldırılmadan ve keza yeni vakalar ve deliller elde edilmeden dava açılarak hükme varılması usul kanunlarına mutlak muhalefet teşkil ettiği cihetle... hükmün bozulmasına... karar verildi.”*

Askeri Yargıtay 4. Dairesi’nin verdiği kararın, yanlışlığını gösteren 1. Dairenin kararı hem yasaya ve hem de hukuk kuramına Uygun bulunmaktadır. Bu açıklama ve kararlar TÖB-DER’in yasadışına dönüştüğünü kabul eden mahkeme ve Askeri Yargıtay 4. Dairesi’nin hükme dayanak yaptığı konuşma ve yayınların bu konuda kanıt oluşturmayaacağı açıkça göstermektedir.

## 14- YETERSİZ KANITLAR

Ankara Sıkıyönetim 3 Numaralı Askeri Mahkemesi, yetersiz kanıtlarla TÖB-DER’in yasadışına dönüştüğüne karar vermiş, Askeri Yargıtay 4. Dairesi de bilimsel yanlışlara düşerek ve hukuk dışı değerlendirmelerle yerel mahkemenin verdiği haksız kararı onaylamıştır. Askeri Yargıtay, bir sözlükte bulunmayan “İşçi Sınıfı Bilimi” deyimini, sözlüğün yanlış bir çevirisine dayanarak ve orijinalini yani aslını incelemenden yorumlamış ve hükmüne dayanak yapmıştır. Yine bu deyim K. Marks ve Engels tarafından yayınlanan “Komünist Manifesto” da ilk kez kullanıldığını ve açıklandığını iddia ederek bir yanlışlığa daha düşmüştür. Ayrıca Askeri Yargıtay, Burjuvazi, Devrimci Demokrat, İşçi Sınıfı Bilimi vb. deyimlerinin Marksist terminolojide özel deyimler olduğunu ileri sürerek bu deyimleri kullanan TÖB-DER’in Marksist-Leninist kuramı benimsediğini ve ülkemize komünist bir düzen getirmek için faaliyet gösterdiğini kabul etmiştir.

Oysa Askeri Yargıtay Daireler Kurulu, bir derneğin yasa dışına dönüştüğünü kabul edebilmek için bu konuda kesin ve tereddüte yer vermeyecek kanıtların bulunması gerektiğine karar vermiştir (28.5.1981

gün ve 62/65 sayılı karar).

TÖB-DER Davası'nda bu tür kesin ve tereddüte yer vermeyecek kanıtların bulunmaması bir yana, yanlış belgelere ve değerlendirmelere dayanılarak hüküm oluşturulmuştur.

Mahkeme, TÖB-DER'i suçlar ve mahkum ederken ciddi bir inceleme yapmamıştır. Bu, daha önceki bölümlerde yaptığımız açıklama ve irdellemelerden anlaşılmaktadır. O kadar ki mahkeme mahkum ettiği derneğin adını bile kararına yanlış yazmıştır. Mahkeme Kararının kapığında ve ilk sayfalarında derneğin adı "*Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği*" olarak gösterilmiştir. Oysa derneğin adı "*Tüm Eğitim-Öğretim Emekçileri Birleşme ve Dayanışına Derneği*" dir. Bu da mahkemenin davayı incelerken gösterdiği dikkatsizlik ve yüzeysellik bir örneğidir.

Mahkeme, hükmüne dayanak olarak gösterdiği birçok belge, yazı ve yayını duruşmada okumamıştır. Oysa 353 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki yasa ile Ceza Yargılamaları Usulü yasası hükümlerine göre duruşmada, kanıt olarak ileri sürülen her türlü kağıtlar ve belgeler okunur ve ne diyeceği sanıklardan sorulur. Böylece sanığın savunması ve varsa karşı kanıtları ile itirazları incelenir. İddia kanıtları bu tartışmadan sonra değerlendirilir. Mahkeme yasanın bu hükmünü göz önüne almamış, sözü edilen yayınları ve belgeleri duruşmada okumamış ve sanıkların savunmalarını almamıştır.

Askeri Yargıtay 4. Dairesi de onama kararında bu haklı ve yasaya uygun temyiz itirazını göz önüne almamıştır.

## 15. 78 YIL ÖNCEKİ MEKTUP

Askeri Yargıtay 4. Dairesi Ethem Nejat tarafından 1910 yılında öğretmen okulu öğrencilerine hitaben yazılan ve Demokratik Eğitim Kurultayı kitabında yer verilen bir yazıyı da TÖB-DER'in yasadışına dönüştüğünün bir kanıtı olarak kabul etmiştir. Bu yazıda geçen, *proleter genç, yoldaş ve sosyalizm* sözcüklerinin daireyi böyle bir kabule itliği anlaşılmaktadır. Ancak 78 yıl önce yazılan böyle bir yazının sanıklarla ne ilgisi olduğunu ve onlar hakkında nasıl kanıt oluşturduğunu anlamak olanaksızdır.

Yine Askeri Yargıtay 4. Dairesi Bursa'da bir öğretmenin ölümü ve birçok öğretmenin yaralanmasıyla sonuçlanan bir mitingi, davada sanıkların aleyhine bir kanıt olarak değerlendirmiştir. Oysa olayda

dernek ve yöneticilerinin bir kusuru, yasadışı bir tutumu olmamıştır. Bursa'da yapılan bir miting emniyet görevlileri tarafından engellenmek istenmiştir. Emniyet görevlilerine yasal bir toplantının engellenemeyeceği anlatılmak istenilmiş ise de emniyet görevlileri dağılma isteminde direnmişlerdir.

Büyük bir topluluğun zor kullanılarak dağıtılması, istenmeyen sonuçlar doğurabileceğinden ve toplulukla tepki yaratabileceğinden emniyet görevlilerine dernek genel başkanı Gültekin Gazioğlu tarafından topluluğa hitaben yapılacak bir konuşma ile dağılmalarının bildirilmesi önerilmiştir. Polis görevlileri bu öneriyi kabul etmişler ancak dernek genel başkanı toplantı yerine gelmeden, topluluğa saldırarak zorla dağıtmaya başlamışlardır. Emniyet görevlilerinin bu saldırısı esnasında bir öğretmen ölmüş ve birçok öğretmen de yaralanmıştır. Olayda kusur emniyet görevlilerine ait olduğu halde toplantı tertip heyeti hakkında Bursa Asliye Ceza Mahkemesi'nde 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na dayanılarak kamu davası açılmıştır. Mahkeme, yargılama sonunda sanıkları suçlu görmemiş, haklarında beraat kararı vermiş ve hüküm kesinleşmiştir.

İşte yargılama konusu yapılan bu olay, TÖB-DER davasında, suçsuzlukları mahkeme kararıyla kanıtlanan yöneticiler aleyhine kanıt olarak kullanılmıştır.

## 16- DEĞERLENDİRME

12 Eylül döneminde açılan TÖB-DER ve benzeri davaları, bu davalar sonunda verilen mahkumiyet kararlarını yürürlükte olan hukuk kuralları ile açıklamak ve değerlendirmek mümkün değildir. Çünkü bu kararların oluşturulmasında hukuk kuralları değil 12 Eylül'ün ekonomik ve siyasal politikası etken olmuş, bu davalar açılırken, görülürken ve hükme bağlanırken temel alman ölçütler, 12 Eylül döneminin *"olağan üstü"* değer yargıları olmuş, başka bir deyişle 12 Eylül döneminin siyasal değerlendirmeleri bu dava ve kararlara yansımıştır. Bu kararlar, bu nedenle varolan yasalar, usul yasaları ve ceza hukuku kurallarına açıkça aykırı bir nitelik taşımaktadır.

Siyasetin şu ya da bu oranda yansıdığı bir dava ya da karardan adalet beklemek olanaksızdır.

12 Eylül öncelerinde uygulanmakta olan kapitalist ekonomi sisteminin, içine düştüğü yeni bir bunalım; uluslararası emperyalizmin,

uluslararası sermaye örgütlerinin, IMF'nin, Dünya Bankası'nın önerileri ile hazırlanan 24 Ocak Kararları ile aşılacak istenmiş, Turgut Özal tarafından hazırlanan bu kararlar dönemin Başbakanı Süleyman Demirel tarafından da kabul edilmiştir. Ücretlerin dondurulmasını, düşürülmesini, emekçi halk kitlelerinin gelirlerinin düşük tutulmasını, emeğin yarattığı değerlerin sermayeye aktarılmasını öngören 24 Ocak Kararları'nın işçi sınıfı üzerinde, halk kesimlerinde ve aydın katmanlarda tepki doğuracağı görülmüş ve böyle bir uygulamanın ancak sıkıyönetimle, askeri bir müdahaleyle mümkün olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. İç ve dış sermaye çevreleri, burada ayrıntılarına giremeyeceğimiz yöntemlerle 12 Eylül müdahalesini hazırlamışlardır. Bu müdahale sonunda, parlamento ve siyasal partiler kapatılmış, DİSK, TÖB- DER ve benzeri demokratik kuruluşların faaliyetleri durdurulmuş, yöneticileri tutuklanmış, yargılanarak mahkum edilmişlerdir. İnsan hak ve özgürlüklerine geniş oranda yer veren 1961 Anayasası kaldırılmış, yerine otoriter, yasakçı, baskıcı bir anayasa yürürlüğe konulmuştur. Yeni bir sendikalar yasası, toplu sözleşme grev ve lokavt yasası kabul edilerek grev ve toplu sözleşme hakları kısıtlanmış ve kullanılamaz bir hale getirilmiştir. Yeni çıkarılan yasalarla ve yürürlükteki yasalarda yapılan değişikliklerle kişi hak ve özgürlükleri kısıtlanmış ve 12 Eylül baskı rejimi kurumlaştırılmıştır. Toplumsal yasalara yeni düzenlemeler getirilerek sendikalara, derneklere, odalara, barolara, Türkiye Barolar Birliği'ne, kooperatiflere “*siyaset yasağı*” konularak tüm halkın yurt sorunlarıyla ilgilenmeleri ve bu sorunlar üzerinde düşünce açıklamaları engellenmiş ve böylece bir depolitizasyon politikası uygulamaya konulmuştur.

12 Eylül müdahalesinin başlarında MGK Başkanı tarafından TÖB- DER, DİSK ve benzeri örgütler suçlanmış, suçlu ilan edilmiş ve yargı organlarına telkinlerde bulunulmuş, mahkemeler ve savcılar etki altına alınmıştır.

12 Eylül döneminde, gerek siyasal iktidar ve gerekse sıkıyönetim komutanları tarafından Askeri Hakim ve Savcılar üzerinde baskılar yapılmış ve yargılamalar yönlendirilmeye çalışılmıştır. Hakim ve savcılara brifingler verilmiştir. Kararı beğenilmeyen kimi hakimler görevlerinden uzaklaştırılmışlardır.

12 Eylül yönetiminin baskıcı tulumu yargı organlarını da etkilemekten geri kalmamış, Sıkıyönetim Askeri Mahkemeleri işkenceli anlatım tutanaklarına dayanarak sanıklara ölüm cezasına varan ağır

cezalar vermişlerdir. Mahkemeler ve Askeri Yargıtay, sağ ve sol görüşlü kişi ve örgütler arasında ayırım yaparak, aynı ya da benzer eylemlerde bulunan bu kişilere ayrı ceza hükümleri uygulamışlar, sol görüşlü kişilere TCY'nın 146/1 maddesine göre ölüm cezası verilirken sağ görüşlü kişiler aynı yasanın "*cürüm için cemiyet teşkili*" ni düzenleyen 313. maddesi uygulanmış (cezası 3-5 yıl haptir) ve eğer adam öldürme ya da yaralama da meydana gelmişse ayrıca bundan ötürü de ceza verilmiştir. Bu uygulama sol görüşlü hükümlülere olası bir aftan yararlanma yolunu kapatmış sağ görüşlülere af yolunu açık tutmuştur.

Askeri Yargıtay önceki kararlarında işkenceli anlatım tutanaklarının yasaya, ahlaka, adaba aykırı yöntemlerle düzenlendiği için kanıt olarak kabul edilemeyeceği görüşünü benimsemiş iken, 12 Eylül döneminde bu görüşünde değişiklik yapmış sanığa işkence yapılmış ve bu işkence altında ikrar anlatımı elde edilmiş olsa da bu ikrar başka yan kanıtlarla doğrulanıyorsa bunların hükme dayanak yapılabileceğini kabul etmiştir. Hukuka, ahlaka, uluslararası hukuk kurallarına aykırı olan bu değerlendirme ile sayısız insanlara en ağır cezalar verilmiştir.

*"İşkence ve öteki zalimane insanlık dışı ve onur kırıcı davranış ve cezaya karşı"* Birleşmiş Milletler sözleşmesi hükümet tarafından imzalanmış, Büyük Millet Meclisi'nce onaylanmış, Resmi Gazete'de yayınlanmış ve tüm uygulanma koşulları yerine getirilmiş olduğu halde bu sözleşme hükümleri mahkemelerce uygulanmamıştır.

Sözleşmenin 15. maddesine göre maddi ya da manevi işkence altında alınmış bir ikrar anlatımı yalnız işkenceci aleyhine kanıt olarak kabul edilebilir, bunun dışında ne tek başına ve ne de başka kanıtlarla birlikte hiçbir kimse aleyhine kanıt olarak kabul edilemez. Günümüzde sözleşme yürürlüğe girmiştir. Anayasanın 90. maddesine göre Uluslararası antlaşmalar yasa hükmündedir ve bu antlaşma hükümlerine uyulması zorunludur. Sözleşmenin 15. maddesinde yeralan hüküm, mahkemelerin ve Yargıtayın işkenceli anlatım tutanakları konusundaki günümüze kadar devam eden uygulamalarını yeniden gözden geçirmeleri ve değiştirmeleri sonucunu doğuracak niteliktedir. Sözleşmenin 15. maddesi, Askeri Yargıtay'ın yukarıda sözü geçen, işkenceli anlatımların kanıt değeri konusundaki son uygulamalarının hukuka aykırılığını ve yanlışlığını göstermektedir.

Sıkıyönetim kaldırıldığı halde sıkıyönetim askeri mahkemeleri, Anayasa Mahkemesi'nce daha önce iptal edilmiş olan 1402 sayılı yasanın 23. maddesine dayanılarak görevlerine devam etmekte ve savaş

hali hükümlerini uygulamayı sürdürmektedirler. Yasanın kullandığı “savaş” ve “savaş hali” deyimleri arasında bir ayırım yapılmayarak, sıkıyönetim askeri mahkemelerinde tarafsızlığını yitiren hakimleri reddetme hakkı ortadan kaldırılmıştır. Yine bu hükümlere dayanılarak hakime, sanık ve avukatının savunma hakkını süre bakımından sınırlama yetkisi tanınmıştır.

Bu ve benzeri yasal düzenlemelerle 12 Eylül döneminde, “12 Eylül Hukuku” denilen bir “baskı yasaları yığını” ortaya çıkmıştır. İşte TÖB-DER hakkında verilen karar, bu baskı yasalarının ve siyasal amaçlı, hukuk dışı uygulamaların bir ürünü olmuştur.

Böylece 12 Eylül felsefesini temel alan bir uygulamayla 200.000’e yakın üyeli TÖB-DER kapatılmış, tüm taşınır ve taşınmaz mallarına el konulmuş ve yöneticileri cezalandırılmıştır.

Bu karar adalet tarihimizin en haksız kararlarından birini oluşturmuştur.

TÖB-DER hakkında verilen bu karar Adli Hata’dan da öte bir “Hukuksuzluk örneği” olarak adalet tarihimizde yerini alacak ve ileride yeni kuşaklar tarafından ibretle anılacaktır. İnaniyoruz ki, er ya da geç toplumsal koşullar değişecek, ülkemiz demokratikleşme sürecine girecek, bir adaletsizlik örneği olan bu dava yeniden görülecek, bu haksızlık ortadan kaldırılacak ve TÖB-DER aklanacaktır.

## XI. BÖLÜM

### YENİ GELİŞMELER

#### TÖB-DER BERAAT EDİYOR

Gerek TÖB-DER davası görülürken, mahkemede, gerekse hüküm verildikten sonra Askeri Yargıtay'da dernek yöneticileri ve savunmalar tarafından ileri sürülen savunmaların ve itirazların gerçeğe uygunluğu ve doğruluğu yeni bir belge ile, kesinleşmiş bir mahkeme kararı ile ortaya çıktı. TÖB-DER'in yasalar çerçevesinde yönetildiği ve çalışmalar yaptığı, yasa dışına dönüşmediği ve yöneticilerinin suç işlemeyeceği belgelendi.

Yukarıda açıklanan, Ankara Sıkı Yönetim 3 Numaralı Askeri Mahkemesinde görülüp mahkumiyet kararı ile sonuçlanan TÖB-DER davasının hazırlık soruşturması yapılırken sorgulan yapılamayan ve dosyaları ayrılan, derneğin Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu ve 19 arkadaşı hakkında Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde aynı iddialara dayanılarak ikinci bir dava açılmıştır. Bu davada da TÖB-DER'in yasadışına dönüştüğü ileri sürülerek hakkında Türk Ceza Yasası'nın 141-142. maddesinin uygulanması ve sanıkların bu maddelere göre cezalandırılmaları istenilmiştir.

Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi açılan bu davayı görmüş, Sıkı Yönetim Askeri Mahkemesinin mahkumiyete ilişkin dava dosyalarını getirterek incelemiş, TÖB-DER'in çalışmalarında, yayınlarında, yönetim biçiminde, bildirilerinde herhangi bir suç niteliği bulunup bulunmadığını, derneğin yasa dışına dönüşüp dönüşmediğini saptayabilmek için bilirkişi incelemesi yoluna gitmiştir.

Mahkemece bilirkişi olarak seçilen Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Profesörü Nevzat Toroslu dava dosyalarını inceledikten sonra TÖB-DER'in çalışmalarında Ceza Yasası'nın 141-142.



maddelerini ihlal eden bir yön bulunmadığı ve derneğin yasa dışına dönüşmesinin söz konusu olmadığı sonucuna ulaşmış ve bu konuda düzenlediği bilirkişi raporunu mahkemeye vermiştir.

Bu rapor şöyledir:

## **Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesine**

**Dosya No: 1986/121 Esas**

**ÖZÜ:** Bilirkişi incelemesidir.

**BİLİRKİŞİYE VERİLEN GÖREV:** Makamınızca bilirkişi tayin edilerek, yukarıda numarası belirtilen dosya ve ekleri üzerinde gerekli incelemeleri yaparak, iddianamede belirtilen suçun unsurlarının oluşup oluşmadığını tesbitle görevlendirilmiş olduğumuz anlaşıldı.

### **YAPILAN İNCELEME:**

I- İddianameye göre 1973 yılında yasal şekilde kurulan TÖB-DER'in daha sonraki yıllarda gerçekleştirdiği çeşitli yasa dışı eylemlerle "sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek, memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamları devirmek" amacı güden ve TCK.nun 141/1. maddesinde öngörülen yasa dışı bir örgüt haline dönüştüğü ve dolayısıyla sanıkların da böyle bir örgütü sevk ve idare etmekten sorumlu oldukları ileri sürülmektedir.

II- Bilindiği üzere siyasi nitelikteki suçlar gerek yer, gerek zaman yönünden sürekli şekilde değişen suçlardır.

Belli bir yerde veya zamanda suç sayılan bir kısım fiiller bir başka yerde ve zamanda meşru ve hatta kahramanca fiiller olarak değerlendirilebilmektedir veya bunun aksi olabilmektedir. Nitekim ülkemizde de bir zamanlar NATO'yu veya A.B.D.ni eleştirmek "komünizm propaganda-sının göstergesi olarak kabul edilirken, bugün bu tür eleştiriler zaman zaman devletin en yetkili kişileri tarafından da yapılmaktadır.

O halde TÖB-DER'e ve sanıklara isnat edilen fiilleri, bu fiillerin gerçekleştirildiği döneme göre, yani o dönemin yasal düzenlemesine, yine toplumda o dönemde hakim olan

*görüşlere, adli makamların tutumlarına göre değerlendirilmek gerekmektedir.*

*Bilindiği üzere 12 Eylül 1980 öncesinde 1961 Anayasası kişi hak ve özgürlüklerine, bu arada düşüncenin her türlü araçlarla açıklanabilmesi özgürlüğüne büyük önem veriyordu.*

*Yine bilindiği üzere o dönemde toplum, ülkenin hemen her yerinde esas itibariyle “sağ” ve “sol” olmak üzere iki gruba ayrılmıştı ve bu iki grup Devleti yönetenlerin de zaman zaman müsamahası, zaman zaman da desteği ile çok ciddi bir mücadele içine girmişlerdi. Bu kargaşa içerisinde, normal şartlarda, suç sayılabilecek pek çok fiil ya hiç koğuşturulmamaktaydı, veya çok defa koğuşturmalar beraatle sonuçlanmaktaydı. Dolayısıyla kamu oyu bu tür fiilleri o günkü mücadelenin normal sonucu ve bu itibarla meşru fiiller olarak değerlendirebiliyordu. Söz konusu fiillerin failleri de, bütün bunları diğer grubun saldırılarına karşı kendilerini korumak amacıyla işledikleri inancıyla hareket ediyorlardı ve çok defa fiillerinin antisosyalliği bilincine sahip değillerdi.*

*III- İddianamede TÖB-DER ve yöneticilerine isnat edilen fiiller bu açıklamaların ışığı altında değerlendirildiğinde:*

*a) Bir kere TÖB-DER yasal şekilde kurulmuş bir dernektir. Yasal şekilde kurulan bir derneğin, zaman içerisinde yasa dışı bir derneğe dönüşmesi elbette mümkündür. Ancak böyle bir sonuca varabilmek için derneğe izafe edilen yasa dışı fiillerin ve derneğin yeni şeklinin güttüğü amacın iyi belirlenmesi gerekir. Yasal bir derneğin yetkili organlarının derneğe isnat edilebilecek şekilde bir veya birkaç suç işlemiş olması onun mutlaka yasadışı bir kuruluş haline gelmesi sonucunu doğurmaz. Bunun için söz konusu derneğin tamamen yasadışı ve suç sayılan amaçlara yönelmesi gerekir.*

*Bu itibarla yasal şekilde kurulan TÖB-DER'in TCK.nun 141/1. maddesinde belirlenen amaçlara yönelik bir derneğe dönüşmesi için anılan derneğin faaliyetlerini esas itibariyle bu amaçları gerçekleştirmeye yöneltmiş olması gerekir.*

b) Öte yandan, bir derneğin yasallığını koruyup korumadığı, dolayısıyla yasa dışı bir amaca yönelik bir örgüt haline dönüşüp dönüşmediği, **derneğin üyelerinin hatta yöneticilerinin kişisel fiillerine göre değil, doğrudan derneğe ait sayılan, yani derneğin yetkili organlarının dernek adına verdikleri kararlara göre gerçekleştirilen fiillere göre yapılabilir.** Oysa iddianamede TÖB-DER'in TCK.nun 141/1. maddesinde öngörülen amaçlara yönelik bir örgüte dönüştüğüne dayanak olarak gösterilen fiillerin büyük bir çoğunluğu, özellikle sol düşüncenin propagandası niteliğinde sayılabilecek fiiller, doğrudan TÖB-DER'e maledilebilecek fiiller değildir. **Bütün bunlar, esas itibarıyla, adı geçen derneğin üyelerinin ve özellikle yönetime seçilmek isteyen ve seçilen üyelerinin kendiliklerinden gerçekleştirdikleri fiillerden ibarettir.**

Nitekim TÖB-DER'in 141/1. maddede yasaklanan "cemiyet"e dönüştüğü iddiasının en temel delili olarak gösterilen çeşitli konuşmalar ve yayınlar belli kişilerin kendi adlarına yaptıkları konuşmalardır ve bunlarda suç unsurlarının varlığı kabul edildiği takdirde, bundan sorumlu olanlar konuşmaları yapanlardır.

c) Buna karşılık, İddianamede TÖB-DER'in yetkili organlarının kararlarına dayanılarak gerçekleştirildiği belirtilen eylem ve direnişler bu arada, pahalılığı ve faşist baskıları protesto mitingleri, ekonomik ve demokratik haklar adlı yürüyüşler ve yasa dışı olarak nitelendirilen işi bırakma direnişine katılma, ölen öğretmenlerin anısına öğretmenleri bir günlük boykota davet etme, Maraş olaylarını ve faşizmi telin amacıyla direnişler düzenleme gibi fiiller, şartları varsa Dernekler Kanunundaki ve diğer bazı suçları oluşturabilirse de, TÖB-DER'i 141/1. maddesinde öngörülen "cemiyet"e dönüştürmez. Zira böyle bir "cemiyet"ten söz edilebilmesi için ortada cebre dayalı sınıf kavgasını hedef alan, yani cebri yollarla sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeyi veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmayı veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeyi amaçlayan bir "cemiyet"in bulunması ge-

rekir. **Faşizme, sömürüye, pahalılığa, Maraş katliamına karşı çıkan, mensuplarının öldürülmesini protesto eden bir derneğin, bu karşı çıkışları ve protestoları yasal usullere uygun olmasa hatta suç teşkil etse bile, TCK.nun 141/1. maddesinde tanımlanan nitelikte bir derneğe dönüştüğü söylenemez.**

Aynı şekilde 1961 Anayasasının geliştirdiği özgürlükler ortamında ve 12 Eylül 1980 öncesi şartlarda bir derneğin sol düşünceyi, işçi ve köylü haklarını ve emekçilerin hakimiyetini savunması da, söz konusu derneği 141/1. madde anlamında bir “cemiyet’e **dönüştürmez. Yeterki bütün bunlar** açıkça cebre dayalı bir sınıf kavgasına dayandırılmasın. Çünkü 141 ve 142. maddeler sol ve marksist düşünce ile ilgili herhangi bir hususun benimsenmesini veya açıklanmasını yahut değerlendirmeye tabi tutulmasını değil, yine marksist teori ve pratikte yer alan cebre dayalı sınıf kavgasının hedef alınmasını ve propagandasını suç saymaktadırlar.

**Saygıyla sunulur.**

**BİLİRKİŞİ**

**Prof. Dr. Nevzat TOROSLU**

Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi de bu rapora dayanarak ve Dosyadaki kanıt ve bilgileri değerlendirerek TÖB-DER Genel Başkanı ve yöneticileri olan sanıkların çalışmalarında suç bulunmadığı sonucuna vararak oy birliğiyle beraatlerine karar vermiş ve bu karar kesinleşmiştir.

Mahkemenin bu kararı aşağıdadır:

**T.C.**

**ANKARA**

**2. AĞIR CEZA MAHKEMESİ**

**KARAR**

Esas No. : 1986/121

Karar No.: 1989/54

C.S. No. : 1986/159

Basın Başkan : İsmail UĞUR 15493

Üye: Özdemir TÜRKER 12096

Üye : Yılmaz ERDOĞAN 16657

C.S.Y. : Yılmaz UZUNER 18436

Katip: E.Birsen TÜRKMEN

Davacı: K.H.

**SANIKLAR :** 1- Gültekin GAZİOĞLU \* 2- Mustafa DÜZGÜN \* 3- İsmet ÖZDEMİR \* 4- Ömer ASLAN \* 5- Bayram AYAZ \* 6- Ayhan KUTLAY \* 7- Cafer AKYÜZ \* 8- Turan YILMAZ \* 9- Ali Kemal YAYLI \* 10- Cemal SAYGILI \* Ahmet MELEK \* 12- Aydın YEŞİLYURT \* 13- Muhammet Tekin ÜSTÜN \* 14- Halil USLU \* 15- M.Yaşar ALAGÜNDÜZ \* 16- Celal BALOĞLU \* 17- İhsan KAPUSUZ \* 18- Yılmaz APAYDIN \* 19- Mustafa DURU \* 20- Mehmet YALÇIN:

**VEKİLLERİ :** Av. Asım Atilla BALAMİR, Av. Şeref ŞENDURA, Av. İnci İŞBULUR, Av. Osman ERGİN, Av. Nurcan AKÇA: İstanbul Barosu Av. (Sanıklar Mustafa DURU ve Turan YILMAZ vekilleri) Av. Metin BÜYÜKKURT (Sanık Mustafa Duru vekili Ank. barosu Av.)

**SUÇ:** TCK'nun 141/1 Maddesine Muhalefet

**SUÇ TARİHİ:** 1976-1979 Yılları.

**TEVKİF T.:** 19.12.1986 Sanık Mustafa Duru Hk.)

**TAHLİYE T.:** 27.1.1987 (Sanık Mustafa Duru Hk.)

**HÜKÜM TARİHİ:** 15.3.1989

T.C.K'nun 141/1. maddesine muhalefet suçlarından sanıklar Gültekin GAZİOĞLU ve arkadaşları hakkında mahkememizde yapılan duruşmaları sonunda.

### GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

OLAY ve İDDİA: Sanıkların 1976-1979 yılları arasında TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu Üyeleri olarak görev yaptıkları sırada derneğin yönetiminden sarf ettikleri söz ve bildirileri ile Sosyal Bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek müesses iktisadi ve sosyal temel nizamları belirleyen matuf hareketleri ve bu amaç doğrultusunda komünizm ve bölücülük propagandası yaptıkları iddiasıyla:

Komünizm propagandası yapmak suçundan kamu davası açılmasından ibarettir.

SAVUNMA: Sanıklardan Mustafa DURU son tahkikatındaki savunmasında; Atılı fiil ile ilgisi olmadığını, derneğin yasal kuruluş bulunduğu- nu yapılan mitinglere katılmadığını ifade etmiş,

Diğer sanıkların savunmaları alınamamıştır.

DELİLLERİN TAKDİR VE MÜNAKAŞASI: Yapılan bilirkişi tahkikatında TÖB-DER ve Yönetim Kumlu üyelerinin derneğin idare ve yönetimi sırasında yetkili organların verdikleri kararlar ve gerçekleştirilen fiillere göre TCK'nun 141/1. maddesinde öngörülen komünizm propagandası eyleminin unsurları itibariyle oluşmadığı derneğin belirtilen fiillerinin fiili tarihleri sırasında Türkiye içerisinde meydana gelen gayri ekonomik ve demokratik olmayan olayları, tayin etmek için gerçekleştirilen hareket tarzları olduğu, bu hareket tarzlarının TCK'nun 141/1. maddesinde öngörülen cebre dayalı olarak sınıf kavgasını hedef alan sol ve marksist düşünce ile Marksist ve teori olarak pratikte yer alan cebre dayalı sınıf kavgasını hedef almadığı anlaşılmıştır.

Yukarıda izah edildiği gibi sanıklara atılı fiil hakkında belirtilen hareket tarzından başka mahkumiyetlerine yeter başkaca kat'i ve ikna edici deliller elde edilemediğinden,

HÜKÜM: Sanıklara atılı fiilin yasal unsurları bulunmadığı gibi mahkumiyetlerine yeter delilde elde edilemediğinden BERAATLERİNE,

Sanıklar hakkında verilen gıyabi tutuklama kararlarının geri alınmasına, (Bunun için C. Savcılığı'na müzekkere yazılmasına)

Sanıkların yokluğunda Yargıtay yolu açık olmak üzere talebe uygun oy birliği ile verilen karar açıkça okundu. 15.3.1989

Başkan 15493 Üye 12096 Üye 16657 Katib

(İş bu karar aslının aynı olup, Temyiz edilmeyerek 23.3.1989 tarihinde kesinleşmiştir. 31.8.1989- Başkan 12688)

Böylece: TÖB-DER'in yasa dışına dönüştüğünü, TCY'nın 141-142. maddelerine aykırı faaliyetlerde bulunarak suç işlediğini kabul eden Sıkı Yönetim Askeri Mahkemesi tarafından verilmiş bir karar ile Ankara İkinci Ağır Ceza Mahkemesi tarafından derneğin yasa dışına dönüşmediğine, 141-142. maddeleri ihlal etmediğine ve suçsuz olduğuna ilişkin birbirine aykırı iki karar ortaya çıkmıştır. Bu iki karar da kesinleşmiştir. Sanıklardan Cafer Akyüz aynı eylemlerden ötürü sanık olarak yargılanmış, önce cezalandırılmış, son davadan beraat etmiştir.

### **TÖB-DER SUÇLU MUDUR, DEĞİL MİDİR?**

Bu soruya yanıt verebilmek için "YARGI" üzerine bir açıklama yapmakta yarar görüyoruz:

Ceza yargılaması tarihinde biri "olağan" ve öteki "olağan dışı" (ya da olağanüstü) olmak üzere iki tür yargıya rastlanmaktadır. Olağan yargı yerleri bağımsız "doğal hakim" ilkesine uygun, yani suçun işlenmesinden ve sanıkların belli olmasından önce kurulan genel mahkemelerdir. Sulh ceza, asliye ceza ve ağır ceza mahkemeleri gibi. Bu mahkemelerin hakimleri, kendi meslek kuruluşları, örneğin Yüksek Hakimler Kurulu tarafından görevlendirilir, siyasal iktidarın etkilerinden uzaktırlar. Olağan dışı yargı yerleri, yani olağandışı mahkemeler, siyasal iktidarların olağan ve genel mahkemelere güvensizliklerinden kaynaklanan, suçun işlenmesinden sonra siyasal amaçlarla kurulan mahkemelerdir. "Olağan dışı mahkemelere gereksinme, olağan mahkemelere güvenmemekten gelir. Asıl neden budur. Daha



hızlı adalet ve benzeri düşünceler bahanedir.”

Bu tür yargı yerlerinin en belirgin örneği, özellikle ülkemizde, sıkı-yönetim askeri mahkemeleridir. Bu mahkemeler, hakim ve savcılarını siyasal iktidar tarafından görevlendirilen, “mahkemelerin bağımsızlığı” ilkesine aykırı olarak kurulmuş mahkemelerdir. Doğal hakim ilkesine de uygun olmayan bu mahkemeler, 12 Eylül döneminde örnekleri görüldüğü gibi, siyasal iktidarın etki ve telkinlerine açık yargı yerleridir.

12 Eylül döneminde, TÖB-DER hakkındaki mahkumiyet kararını bu tür olağan dışı bir mahkeme vermiştir.

MGK’nın ve Sıkıyönetim Komutanlarının sıkıyönetim askeri mahkemeleri üzerindeki baskı ve telkinleri gözönüne alındığı zaman Ankara 3. No.lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinin mahkumiyet kararını hukuksal, yansız, adil bir karar olarak değerlendirmek olanaksızdır. Bu açıdan da ağır ceza mahkemesi tarafından verilen, uzman bilirkişi raporuna dayanan beraat kararını adil bir karar olarak değerlendirmek gerekir. Böyle bir değerlendirme yalnız mahkemelerin kuruluşu açısından değil, kanıt durumu ve bunların değerlendirilmesi açısından da yerindedir.

## **YARGILAMA YENİLENMELİDİR:**

Kitabımızın sunuş yazısında da açıklandığı gibi TÖB-DER hakkında Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde Genel Başkan Gültekin GAZİOĞLU ve 19 yönetici arkadaşı sanık gösterilerek TCY’nın 141. maddesine göre açılan ikinci davanın yargılaması aşamasında mahkemece bilirkişi incelemesi yaptırılmış, ve uzman bilirkişi tarafından, dava dosyalarına ve toplanan kanıtlara göre, derneğin yasadışına dönüştüğüne ilişkin bir kanıt bulunamadığı yolunda verilen rapora dayanılarak, mahkemece BERAAT kararı verilmiş ve bu karar kesinleşmiştir.

Bu durum karşısında, TÖB-DER savunmanları, bu bilirkişi raporuna, beraat kararına göre, gerek askeri mahkemenin ve gerekse Askeri Yargıtay 4. Dairesinin karar gerekçelerinde bilimsel yanılgılara düşüldüğü, gerçektışı sözlük çevirilerine dayanıldığı gerekçesiyle yargılamanın yenilenmesi ve karar düzeltilme isteminde bulunmuşlardır.

Bu konularda, Askeri Yargıtay Başkanlığına ve Askeri Yargıtay Başsavcılığına yapılan başvuru, okuyucuya sunuyoruz.

## **ASKERİ YARGITAY BAŞKANLIĞINA**

### **ANKARA**

#### **Yargılamanın Yenilenmesini İsteyenler:**

İsmet Yalçinkaya, Süleyman Yaşar, Ali Rıza Aydın, Abdullah Gülbudak, Öner Yağcı, İbrahim Nacar, Saim Baluken, Haşim Çiçek, Selahattin Yetkin, Mahmut Nesil Ünal, Nabi Belekoğlu, Hulusi Top, Enver İnceler, Selçuk Arhan, Doğan Oğuzer, Ahmet İnce, Hüseyin İsen, Mustafa Ergeldi, Mustafa Deprem, Hüseyin Selçuk Vural, Rıza Duru, Firuz Çetin Över, Turgut Yılmaz, Mustafa Çetin, Kenan Aras, Ahmet Fuat Özkan, Osman Akman, Olgun Delikanlı, Hasan Yiğit, Seyfettin Bican, İbrahim İşyar, İlhami Şen, İbrahim Çerçi ve Turgut Haskan.

#### **Savunmanlar:**

Avukat Halit Çelenk, Avukat Günfer Karadeniz, Avukat Şükrü Günel, Avukat Hasan Ürel, Avukat Akay Sayılır ve dilekçe altında adları yazılı diğer avukatlar.

#### **İstemin Konusu:**

TÖB-DER (Tüm Eğitim ve Öğretim Emekçileri Birleşme ve Dayanışma Derneği) yöneticileri genel başkan yardımcıları İsmet Yalçinkaya, Süleyman Yaşar ve 62 arkadaşı hakkında TCY'nun 141. maddesine aykırı olarak yöneticisi oldukları Derneği yasa dışına dönüştürdükleri ve aynı Yasa'nın 142. maddesine aykırı olarak propaganda yaptıkları ileri sürülmüş ve haklarında Ankara 3 Nolu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinde dava açılmış, sanıkların cezalandırılmalarına, Derneğin kapatılmasına ve taşınır taşınmaz tüm mallarının zoraltılmasına karar verilmiştir. Bu karar Askeri Yargıtay 4. Dairesinin 15. 2 1983 gün ve 983/1 Esas, 1983/155 Karar sayılı ilamıyla onaylanarak kesinleşmiştir. Aşağıda ilgili bölümde nedenleri açıklanacağı gibi ve 353 sayılı Askeri Mahkemeler'in kuruluşu ve yargılama usulleri hakkındaki Yasa'nın 228. maddesine göre Yargılamanın yenilenmesine ve davanın yeniden görülmesine karar verilmesini talep ediyoruz.

#### **Yenileme İsteminin Yasal Dayanakları**

353 Sayılı Askeri Yargılama Usulü Yasa'nın 234. maddesi

“Yargılamanın yenilenmesi istemi, bu istemin kanuni sebepleri ile subut delillerini kapsar.” demektedir.

Biz yasanın bu hükmüne uygun olarak önce kanıtlarımızı ve daha sonra da istemin hukuksal nedenlerini Sayın Başkanlığınıza sunacağız.

I- Yargılamanın yenilenmesi istemimizin birinci kanıtı ekte örneği sunulan Bilirkişi Raporu’dur.

A- Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, TÖB-DER Yöneticileri İsmet Yalçınkaya, Süleyman Yaşar ve 62 arkadaşı hakkında, Yöneticisi oldukları Derneği yasa dışına dönüştürmek ve propaganda yapmak suçlarından ötürü TCY’nun 141 ve 142. maddelerine dayanarak Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No’lu Askeri Mahkemesinde bir kamu davası açmıştır. Adı geçen mahkeme 982/342 Esas sayılı dosya üzerinden bu davayı görmüş, iddiayı gerçekleşmiş kabul ederek 25.12.1981 gün, 981/342 Esas ve 981/1081 sayılı kararı ile TCY’nun 141-142 maddelerine dayanarak sanıkların cezalandırılmalarına, Derneğin kapatılmasına ve taşınır taşınmaz mallarının zorralımına karar vermiştir.

B- Bu dava açılırken Dernek Yöneticilerinden bir bölümünün sorguları yapılamamış ve haklarında dava açılamamıştır. Daha sonra TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu ve 19 Yönetici arkadaşı hakkında aynı konuda, aynı iddia ve kanıtlarla Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde 1986/121 Esas Sayılı dosya ile ikinci bir kamu davası açılmıştır.

Bu mahkeme davayı görmüş, Ankara Sıkıyönetim 3 No’lu Askeri Mahkemesi’nin daha önce hükme bağlanan dava dosyalarını incelemiş ve TÖB-DER’in yasa dışına dönüşüp dönüşmediği, Derneğin Yönetici’lerinin TCY’nun 141. maddesine aykırı eylemde bulunup bulunmadıkları konusunda bilirkişi incelemesi yapılmasına karar vermiştir.

Mahkemece Bilirkişi olarak seçilen Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usulü Hukuk Profesörü Dr. Nevzat Toroslu dava dosyalarını, Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinin dosyalarını, Dernek tarafından yayımlanan tüm kitap, broşür, gazete, dergi, bildiri’leri inceledikten sonra bir örneği ekte sunulan Bilirkişi Raporu’nu Mahkemeye sunmuştur.

Bu raporda hukuk açısından şu değerlendirmelere yer verilmiştir.

“Bilindiği üzere, siyasi nitelikteki suçlar gerek yer, gerek zaman yö-

nünden sürekli şekilde değişen suçlardır.

Belli bir yerde veya zamanda suç sayılan bir kısım fiiller, bir başka yerde ve zamanda meşru hatta kahramanca fiiller olarak değerlendirilebilmektedirler, veya bunun aksi olabilmektedir. Nitekim, ülkemizde de bir zamanlar NATO'yu veya A.B.D.ni eleştirmek 'Komünizm propagandası'nın göstergesi olarak kabul edilirken, bugün bu tür eleştiriler zaman zaman devletin en yetkili kişileri tarafından da yapılmaktadır.

O halde TÖB-DER'e ve sanıklara isnat edilen fiilleri, bu fiillerin gerçekleştirildiği döneme göre, yani o dönemin yasal düzenlemesine, yine o toplumda o dönemde hakim olan görüşlere, Adli Makamların tutumlarına göre değerlendirmek gerekmektedir.

Bilindiği üzere 12 Eylül 1980 öncesinde, 1961 Anayasası yürürlükte idi ve bu Anayasa, o zamanki ve sonraki bazı yöneticilerin yakındıkları gibi kişi hak ve özgürlüklerine, bu arada düşüncenin her türlü araçlarla açıklanabilmesi özgürlüğüne büyük önem veriyordu.

Yine bilindiği üzere, o dönemde toplum, ülkenin hemen her yerinde esas itibariyle "sağ" ve "sol" olmak üzere iki gruba ayrılmıştı. Ve bu iki grup Devleti yönetenlerin de zaman zaman müsamahası, zaman zaman da desteği ile çok ciddi bir mücadele içine girmişlerdi. Bu kargaşa içerisinde, normal şartlarda, suç sayılabilecek pek çok fiil ya hiç koğuşturulmamaktaydı veya çok defa koğuşurmalar beraatle sonuçlanmaktaydı. Dolayısıyla Kamuoyu bu tür fiilleri o günkü mücadelenin normal sonucu ve bu itibarla meşru fiiller olarak değerlendirebiliyordu. Söz konusu fiillerin faileri de bütün bunları diğer grubun saldırılarına karşı kendilerini korumak amacıyla işledikleri inancı ile hareket ediyorlardı ve çok defa fiillerin anti-sosyalliği bilincine sahip değillerdi.

İddianamede TÖB-DER ve yöneticilerine isnat edilen fiiller bu açıklamaların ışığı altında değerlendirildiğinde:

a- Bir kere TÖB-DER yasal şekilde kurulmuş bir Dernek'tir. Yasal şekilde kurulan bir derneğin, zaman içerisinde yasa dışı bir derneğe dönüşmesi elbette mümkündür. Ancak, böyle bir sonuca varabilmek için demeğe izafe edilen yasa dışı fiillerin ve Derneğin yeni şeklinin güttüğü amacın iyi belirlenmesi gerekir. Yasal bir derneğin yetkili organlarının Derneğe isnat edilebilecek şekilde bir veya birkaç suç işlemiş olması, onun mutlaka yasa dışı bir kuruluş haline gelmesi sonucu-

nu doğurmaz. Bunun için sözkonusu Derneğin tamamen yasa dışı ve suç sayılan amaçlara yönelmesi gerekir.

Bu itibarla yasal şekilde kurulan TÖB-DER'in TCK'nun 141/1. maddesinde belirlenen amaçlara yönelik bir derneğe dönüşmesi için anılan derneğin faaliyetlerini esas itibariyle bu amaçları gerçekleştirme-ye yöneltmiş olması gerekir.

b- Öte yandan bir Derneğin yasallığını koruyup korumadığı, dolayısıyla yasa dışı bir amaca yönelik bir örgüt haline dönüşüp dönüşmediği, Derneğin üyelerinin hatta yöneticilerinin kişisel faaliyetlerine göre değil, doğrudan Derneğe ait sayılan, yani Derneğin yetkili organlarının Dernek adına verdikleri kararlara göre gerçekleştirilen fiillere göre yapılabilir. Oysa, İddianamede TÖB-DER'in TCK'nun 141/1. maddesinde öngörülen amaçlara yönelik bir örgüte dönüştüğüne dayanak olarak gösterilen fiillerin büyük bir çoğunluğu, özellikle sol düşüncenin propagandası niteliğinde sayılabilecek fiiller, doğrudan TÖB-DER'e mal edilebilecek fiiller değildir. Bütün bunlar, esas itibariyle, adı geçen Derneğin üyelerinin ve özellikle yönetime seçilmek isteyen ve seçilen üyelerinin kendiliklerinden gerçekleştirdikleri fiillerden ibarettir.

Nitekim TÖB-DER'in 141/1. maddede yasaklanan 'cemiyet'e dönüştüğü iddiasının en temel delili olarak gösterilen çeşitli konuşmalar ve yayınlar belli kişilerin kendi adlarına yaptıkları konuşmalardır ve bunlarda suç unsurlarının varlığı kabul edildiği takdirde, bundan sorumlu olanlar konuşmaları yapanlardır.

c- Buna karşılık, iddianamede TÖB-DER'in yetkili organlarının kararlarına dayanılarak gerçekleştirildiği belirtilen eylem ve direnişler bu arada pahalılığı ve faşist baskılan protesto mitingleri, ekonomik ve demokratik haklar adlı yürüyüşler ve yasa dışı olarak nitelendirilen işi bırakma, direnişine katılma, ölen öğretmenlerin anısına öğretmenleri bir günlük boykota davet etme, Maraş olaylarını ve Faşizmi tel'in amacıyla direnişler düzenleme gibi fiiller şartlan varsa Dernekler Kanunu'ndaki ve diğer bazı suçları oluşturabilirse de, TÖB-DER'i 141/1. maddede öngörülen 'cemiyet'e dönüştürmez. Zira böyle bir cemiyetten sözedilebilmesi için ortada cebre dayalı sınıf kavgasını hedef alan, yani cebri yollarla sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeyi veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmayı veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeyi amaçlayan bir 'Cemiyet'in bulunması gerekir. Faşizme, sömürüye, pahalılığa, Maraş katliamına karşı çıkan, men-

suplarının öldürülmesini protesto eden bir Derneğin, bu karşı çıkışları ve protestoları yasal usullere uygun olmasa hatta suç teşkil etse bile TCK'nun 141/1. maddesinde tanımlanan nitelikte bir derneğe dönüştüğü söylenemez.

Aynı şekilde 1961 Anayasası'nın geliştirdiği özgürlükler ortamında ve 12 Eylül 1980 öncesi şartlarda bir Derneğin sol düşüncüyü, işçi ve köylü haklarını ve emekçilerin hakimiyetini savunması da sözkonusu Derneği 141/1. Madde anlamında bir "cemiyet" e dönüştürmez. Yeter ki, bütün bunlar açıkça cebre dayalı bir sınıf kavgasına dayandırılmasın. Çünkü, 141 ve 142. maddeler sol ve marksist düşünce ile ilgili herhangi bir hususun benimsenmesini veya açıklanmasını yahut değerlendirmeye tabi tutulmasını değil, yine Marksist teori ve pratikte yer alan cebre dayalı sınıf kavgasının hedef alınmasını ve propagandasını suç saymaktadır."

İşte kendi dalında uzman ve yansız, ceza hukuku ve ceza usul hukuku profesörü bilirkişi Nevzat Toroslu olayı, dosya kapsamını nesnel bir gözle inceledikten sonra, gösterilen kanıtların ve mevcut belgelerin, TÖB-DER'in yasadışına dönüştüğü iddiasını haklı göstermeye yeterli olmadığı sonucuna varmıştır.

Bu Bilirkişi Raporu, gösterilen ve toplanan kanıtların, TÖB-DER'in yasa dışına çıkmış ve dönüşmüş olduğunu kanıtlamaya yeterli olmadığı sonucuna varmıştır.

II- Ankara İkinci Ağır Ceza Mahkemesi, bu bilirkişi raporuna ve dava dosyalarındaki belge ve kanıtlara dayanarak TÖB-DER yöneticilerinin çalışmalarında, eylemlerinde suç görmemiş ve başta Derneğin Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu olmak üzere tüm yönetici sanıkların beraatlerine karar vermiştir. Bu karar da kesinleşmiştir.

Ankara İkinci Ağır Ceza Mahkemesi bu kararında özetle; Mahkemeye verilen bilirkişi raporunda da belirtildiği gibi, TÖB-DER yönetim kurulu üyelerinin derneğin yönetimi sırasında yetkili organlarının verdiği kararlar ve gerçekleştirdiği fiillere göre T.C.K.nun 141/1. maddesinde yazılı suçun unsurlarının oluşmadığını, bu maddede öngörülen cebre dayalı olarak sınıf kavgasını hedef alan sol ve marksist düşünce ile ilgisinin bulunmadığını kabul etmiştir. .

III- Ankara Sıkıyönetim 3 No'lu Askeri Mahkemesinin mahkumiyet kararında ve Askeri Yargıtay 4. Dairesi'nin onama kararında, TÖB-DER'in yasa dışına dönüşmesinin en önemli gerekçesi ve dayanağı

olarak, Derneğin yayınlarında sık sık ‘İşçi sınıfı bilimi’nden söz etmesi gösterilmiştir.

Yine bu Kararlar’da “İşçi sınıfı bilimi” deyiminin Marksizm-Leninizm ve komünizm demek olduğu, işçi sınıfı bilimi deyiminin bu anlamlara geldiği ve böylece TÖB-DER’in ülkemizde Komünist bir düzeni gerçekleştirmek amacı ile faaliyet gösterdiği ileri sürülmüş ve açıklanmıştır. Ayrıca “işçi sınıfı bilimi” deyiminin ilk kez Karl Marks ve F. Engels tarafından yayımlanan Komünist Manifestoda yer aldığı, bu kararlarda dile getirilmiştir.

Şimdi, yargılamanın yenilenmesi açısından bu kanıtları ayrı ayrı inceleyelim:

Prof. Dr. Nevzat Toroslu tarafından ikinci davayı gören Ankara 2. No’lu Ağır Ceza Mahkemesine verilen rapor yeni bir kanıt olup yargılamanın yenilenmesini gerektirmektedir.

a- Bu rapor yeni bir kanıttır. Çünkü Ankara 3 No’lu Sıkıyönetim askeri mahkemesinde biz savunmanlar tarafından konunun bir uzman Bilirkişi Kurulunca incelenmesine karar verilmesi istenilmiş, ancak bu, haklı talebimiz Mahkemece reddedilmiştir. Yani mahkeme, Bilirkişi incelemesi yoluna gitmemiştir. Bu da Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi dosyasında, bu tür bir kanıtın, yani bilirkişi raporunun bulunmadığını gösterir.

b- Yeni Bilirkişi Raporları, yeni bir kanıt olarak yargılamanın yenilenmesini gerektirir.

Yargıtay’ın Görüşü:

Yargıtay 9. Ceza Dairesi’nin, Y.K.D.nin mayıs 1980 tarihli sayısının 754-756. sayfalarında yayımlanan 5/2/1980 gün, 317 Esas ve 272 sayılı kararında, gerekçeleri açıklandıktan sonra bu konuda şöyle denilmektedir:

“Hüküm kesinleştikten sonra alınan yeni bir bilirkişi raporu yeni kanıt niteliğindedir. Bununla yargılamanın yenilenmesi (Muhakemenin iadesi) yoluna başvurulabilir.”

Doktrinde Görüşler:

Sayın Prof. Dr. Nurullah Kunter, “İçtihat değişmesi nedeniyle ceza muhakemesinin yenilenmesi sorunu” başlığı ile Yargıtay Dergisinde (Ocak-Nisan 1988 sayı 1-2 sayfa 14) yayınladığı inceleme makalesinde bu konuda:

“İçtihat (jurisprudence) yargılama makamlarının yargılanmak üze-

re kendilerine sunulan müşahhas olayla ilgili uyuşmazlığı çözen kararlarında mücerret olan hukuki sorun (mesele) açısından benimsedikleri görüştür. Bir diğer deyişle, hakimlerin kararlarında açıkladıkları hukuk anlayışlarıdır.

Hakimler verdikleri kararların doğruluğunu, bir diğer söyleyişle ve hak sözcüğü doğru manasına da geldiğinden haklılığını, yani hukuk düzeni bakımından yaptıkları değerlendirmelerin isabetini, meslekdaşlarının içtihatlarına uygunluğu ile kontrol ederler.

Verilmiş olan bir karar hiç bir zaman isabet bakımından son söz olarak kabul edilmez. Kararlar, hukukun laboratuvarları olan mahkemelerde her seferinde ele alınarak yeniden denenene ve değerlendirilen bir tasan, bir hipotez niteliğindedir. Hatta aynı Hakim, zamanla şartların değişmesi yüzünden haklılığını kaybeden görüşünü değiştirecektir. Eski kararın verildiğinde de hatalı olduğunu sonradan anladığında da elbette direnmeyecek, doğruluğuna inandığı yeni görüşü doğrultusunda karar verecektir.”

Dedikten sonra, düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

“Gerçekten, bugüne kadar bizde, herkes gibi hukuki hata için yenileme olamayacağını sanıyorduk. (18). Kanunumuzun sistemi bakımından hukuki hatanın bir çeşidi olan içtihat değişikliğinin açığa vurduğu hata konusunda farklı bir açıklama yapmamış olmamızdan onun da yenileme sebebi olmadığı, hiç olmazsa böyle yorumlanması gerektiği görüşünde olduğumuz anlamı çıkabileceğinden şüphe etmiyoruz.”

“Yeni görüşümüz

Durumumuz şimdi farklıdır. Hukuki hata nedeniyle yenileme yapılamayacağı görüşümüzü, olan ve olması gereken hukuklar açısından hatalı bulup düzelttikten (19) ve aşağıda açıklayacağımız gibi (3.6) yeni vaka nedeniyle muhakemenin yenilenmesini yeni bir gözle inceleyip içtihat değişmesi nedeniyle yenileme ile karşılaştırarak, içtihat değişmesi bakımından da bir istisnaya ihtiyaç bulunmadığını gördükten sonra, artık ‘ıçtihat değişmesi vakiası ile meydana çıkan hatanın muhakemenin yenilenmesi yolu ile giderilebileceği’ görüşündeyiz.”

Sayın Kunter, incelemesine devamla bu görüşünün gerekçelerini şöyle açıklamaktadır:

“İçtihat değişmesi bir ‘vakia’dır. Bugün ‘olay’ diye Türkçeleştirdiğimiz vakia, yukarıda belirttiğimiz gibi (3.3), vukua gelen, vaki olan, gerçekleşen şey anlamına geldiğinden bir mahkemenin veya Yargıtay’ın içti-



hadını değiştirmesi de bir 'olaydır'. Nitekim, 15.16.1949 tarihli İçtihat Birleştirme Kararında (2.1.3) 'içtihatlarda tebeddüller vaki olur' denilmesi, Askeri Yargıtay 2. Dairesi'nin 24.7.1969 tarihli Kararında (2.1.4) 'içtihatlarda vukua gelen değişiklik'ten söz edilmesi de bunu açıkça göstermektedir.

İçtihat değişmesi vakiasının 327. maddeye göre yeni oluş özelliği üzerinde (3.4) durmak gereğini dahi duymuyoruz.

Yeni olayın önemli olması şartını, artık, sonuç cezanın tayininin kulanılması Kanun gereği olan bir diğer söyleyişle mahkemenin 'takdir'-ine bırakılmamış bütün normlara bırakılarak cezanın hafifleyebileceğinin görülmesi olarak anladığımızdan, (3.6), içtihat değişmesi vakiasının da bu şartı yerine getirmesi halinde, kaide olarak, yani bir istisna sözkonusu olmadıkça, yenileme sebebi olacağından şüphe etmiyoruz.

Sayın Kunter, uzun incelemesinin sonunda "sonuç özeti" başlıklı bir bölümde de şunları söylüyor:

"Yargıtay'ın -isterse kararı veren bir daire olsun- eski içtihadını hatalı bularak başka bir dava dolayısıyla benimsediği yeni içtihadını içeren kararı vermesi, eski içtihada göre onanmış ve kesinleşmiş olan karar ile sona ermiş olan muhakemenin yenilenmesi için 'yeni vakia' çeşidine uygun kanuni bir sebep teşkil etmektedir."

"Gerekçelerin Özetleri:

1- İçtihat değişmesi bir vakia'dır.

2- İçtihat değişmesi yeni olmak şartı ile 327. maddenin 5. bendine göre 'yeni bir vakia'dır:

3- İçtihad değişmesi, Hakimlerin takdirlerine bırakılan bir husus ile ilgili olmadığından, 327. maddenin 5. bendinin aradığı önemlilik şartını haizdir.

4- İçtihad değişmesi 331. maddedeki engele takılmamaktadır.

5- İçtihadını değiştiren Yargıtay ise, muhtemel bir istisna da sözkonusu değildir.

6- Kanunumuz muhakemenin yenilenmesi yolu ile giderilebilecek hatanın hukuki olmamasını aramamıştır.

7- İçtihad değişmesi geçmişe uygulanamaz' diye bir ilke yoktur. Ceza kanunlarının geçmişe uygulanmaması ilkesi ise normların zaman bakımından uygulanırlığı ile ilgili olup, kabul edildiği haller vardır.

8- İçtihad değişmesinin yenileme sebebi sayılması, pratik bakımından imkansız denecek kadar güç değildir. Böyle de olsa bu yolda bir

istisnayı ancak kanun koyabilir ve kanunumuzda böyle bir engel mevcut değildir.

9- İçtihad değişmesinin ceza muhakemesinde yenileme sebebi sayılması için apayrı ve özel bir kanun yolu bulunması da gerekmez. Muhakemenin yenilenmesi adli kanun yolumuz başlıbaşına özel ve olağanüstü bir kanun yolu olarak bunu sağlamaktadır.” (Yargıtay Dergisi Ocak-Nisan 1988 Cilt 14 Sayfa 1-2)

Sayın Kunter’in İçtihad Değişmesi konusundaki görüşlerini özet olarak yukarıya almış bulunuyoruz. Buna göre Yargıtay Dairesi olsun, mahkeme olsun görüş değiştirebilir. Bu bir ‘olay’dır. Bu görüş değişikliği yargılamanın yenilenmesi nedeni sayılmalıdır. Olayımızda da içtihad değişikliği vardır. Bu da Ankara İkinci Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararı ile ortaya çıkmıştır. Kaldı ki bu beraat kararı bir bilirkişi incelemesine dayanması açısından daha isabetli, daha doyurucu ve yerli bir hukuksal görüştür.

Sayın Ayhan Önder de İHFM’sı cilt XXXI sayı: 1-4’de yayınladığı “Ceza Muhakemeleri Hukukunda Yeni Vakıalar ve Yeni Deliller Sebebiyle Muhakemenin İadesi” başlıklı inceleme yazısında bilirkişi raporlarının hangi hallerde yargılamanın yenilenmesi nedeni olabileceğini araştırdıktan sonra şöyle demektedir:

“Önce bilirkişi raporunun tetkik edebileceği hususları inceleyelim. Evvela rapor mahkeme tarafından hiç münakaşa edilmemiş veya diğer bilirkişinin veya mahkemenin gözünden kaçmış meseleyi tetkik eder veya evvelce münakaşası yapılmış bir meseleye yeni esaslar veya aydınlatıcı noktalar getirebilir. Bu hallerde bilirkişi raporunun CMUK’nun 327. maddesinin 5 numarasında gösterilen yeni vakia veya delil olma vasfı kabul edilmelidir.

Saniyen, evvelki muhakemede talep olunan ve mahkemece reddedilen bir bilirkişi raporu da, iddia edilmiş bulunan hususlar mahkeme tarafından tetkik edilmediği takdirde yine yeni delil veya vakia olabilecektir.”

Gerek 353 sayılı Yasanın 228. maddesi, gerekse Yargıtay 9. Ceza Dairesinin yukarıda açıklanan kararı ve ceza ve usul hukuku hocalarının düşünceleri, olayımızda Ankara İkinci Ağır Ceza Mahkemesine verilen bilirkişi raporunun ve bu mahkeme tarafından verilen beraat kararının, yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak kabul edilebileceğini açık olarak göstermektedir.

Çünkü Prof. Dr. Nevzat Toroslu tarafından verilen rapor, TÖB-DER

davasının tüm dosyaları, bu dosyalarda yer alan belgeler, yayınlar, bildiriler, konuşmalar tümü ile incelendikten sonra ulaşılan hukuksal sonuçları ortaya koymuştur. Böyle bir bilirkişi raporu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi dosyasına verilmiş olsaydı ya da Askeri Mahkeme bu tür bilirkişi incelemesi yoluna gitmiş olsaydı, Mahkemenin mahkumiyet kararı vermeyeceği açıktı. Yine Askeri Yargıtay 4. Dairesi'nin de verilmiş olan böyle bir mahkumiyet kararını onaylamayacağı kuşkusuzdu.

#### IV- “İşçi Sınıfı Bilimi” Deyimine Gelince:

Gerek Mahkeme kararında ve gerekse Askeri Yargıtay 4. Dairesi'nin kararında TÖB-DER Yöneticilerinin, yayınlarında bu deymi sık sık kullandıkları söylendikten sonra dosyada bulunan 'Marksçı Leninci Felsefe Sözlüğü'ne dayanılmakta, bu sözlükten “işçi Sınıfı Bilimi” deyiminin karşılığı, karara aktarılmakta ve sözlükteki açıklamalara göre bu deyim “Marksizm-Leninizm-Komünizm” anlamına geldiği ifade edilmekte ve bundan sanıkların ülkemizde komünist bir düzenin kurulmasına çalıştıkları sonucu çıkarılmaktadır.

Oysa, ortada bilimsel bir yanlış, başka bir deyişle çeviri hatasına dayalı bir kabul vardır.

Çünkü, “işçi Sınıfı Bilimi” Marksizm-Leninizm ya da Komünizm anlamına gelmez. Bu deyim komünizmle uzaktan, yakından bir ilgisi yoktur. Yanlış şuradan kaynaklanmaktadır: Sözlüğün aslı Almanca'dır. Sözlüğün Almanca orijinalinde “İşçi Sınıfı Bilimi” şeklinde bir deyim yoktur. Çeviriyi yapan kişi, her nedense sözlükteki “Bilimsel Komünizm deyiminin yerine “İşçi Sınıfı Bilimi” deyimini kullanmış ve yanlış bir çeviri yapmıştır. Yinelemekte yarar vardır ki sözlüğün aslında “İşçi Sınıfı Bilimi” deymi yoktur. “Bilimsel Komünizm” deymi vardır. Sözlüğün Almanca orijinalinin ilgili sayfalarının fotokopileri ekte sunulmuştur. Bu orijinalerin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi çeviride bulunan ve mahkeme ile Askeri Yargıtay 4. Dairesi'nin kararına aktarılan açıklamalar “İşçi Sınıfı Bilimi”ni değil “Bilimsel Komünizm”i anlatmaktadır. Çevirmenin hatası, mahkemeyi ve Askeri Yargıtay 3. Dairesi'ni yanlışlığa düşürmüştür.

Bu konuda biz, Sayın Askeri Yargıtay Başkanlığından, sözlüğün Almanca orijinali ile dosyadaki Türkçe çevirisinin bir bilirkişiye incelenmesini ve rapor alınmasını talep ediyoruz.

Burada açıklamakta yarar vardır ki “İşçi Sınıfı Bilimi” deyimini kullanan, hatta bu deymi tüzüklerine amaç maddesi olarak koyan sen-

dika yöneticileri hakkında İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi tarafından beraat kararı verilmiştir. Askeri Yargıtay Beşinci Dairesi de bu tür bir kararı onaylamıştır. İstanbul Sıkıyönetim I Numaralı Askeri Mahkemesinin 22/2/1982 gün, 982/504-1146 sayılı kararı ve bu kararın onaylanmasına ilişkin Askeri Yargıtay Beşinci Dairesinin 4/5/1983 gün, 983/ 299-296 sayılı kararı, aynı mahkemenin 19/3/1984 gün, 982/1766 esas ve 810 sayılı kararı (kesinleşmiştir), örnek olarak gösterilebilir.

Komünist Manifesto’da ilk kez “İşçi Sınıfı Bilimi” deyiminin kullanıldığı ve açıklandığı iddiası da gerçek dışıdır. Bu manifesto incelendiği zaman bu gerçek açıkça görülecektir.

Sayın Başkanlığınız, böyle bir inceleme yaptığı takdirde bu bilimsel yanlışlığı ve giderek mahkumiyet hükmüne dayanak olarak gösterilen bir belgenin sahteliğini ve asılsızlığını görecektir. Böyle bir bilirkşi raporu, yargılamanın yenilenmesini gerektiren bir belge olacaktır.

Sözlüğün orijinali çevirmenden istenebileceği gibi, Alman Elçiliğinden ve Alman Kitaplığından da istenebilir ve sağlanabilir.

Ankara Sıkıyönetim 3 Nolu Askeri Mahkemesince TÖB-DER ve yöneticileri hakkında verilen kararın Hukuka, Yasa hükümlerine ve dosya kapsamına aykırı olarak verildiği ortadadır. Bu karar olağanüstü bir dönemin koşulları içinde, bilime aykırı, bilimsel hatalara ve eksik incelemeye dayalı ve bu halalar nedeniyle takdirde yanlışlığa düşülerek verilmiş bir karardır.

Bugün ortada, aynı Dernek yöneticileri hakkında verilen, aynı iddiaya, aynı kanıtlara dayalı iki karar vardır. Ankara Sıkıyönetim 3 Nolu Askeri Mahkemesinin mahkumiyet kararı ile Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararı Adalet tarihimizde eşi görülmemiş bir hukuksuzluk örneği oluşturmaktadır.

Bu örnek, hukukçuları, Yargı organlarını, adaleti, hak ve hukuka saygılı tüm insanları huzursuz ve tedirgin edici bir örnektir.

Yine bu kararlar, Askeri Adalet ile Sivil Adalet, Askeri Yargı ile Sivil Yargı arasında bir uyumsuzluk ve çelişki örneği oluşturmuştur. Bu çelişkiyi giderebilmenin ve adalete ulaşabilmenin yolu, yargılamanın yenilenmesine karar vermekten geçmektedir. İlginç olan bir nokta da Cafer Akyüz adındaki öğretmen hakkında Askeri Mahkemece mahkumiyet kararı verilirken aynı kişi hakkında Ağır Ceza mahkemesinin beraat kararı vermesidir. Yani Cafer Akyüz hem suçludur, hem suçsuzdur.

Biz savunmanlar, müvekkillerimizin suçsuzluğuna inanıyoruz. Yapılacak yeni bir yargılamanın bunu ortaya koyacağına inanıyoruz. Dayandığımız bilirkişi raporu, Ankara İkinci Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararı ve “İşçi Sınıfı Bilimi” konusunda yapılan bilimsel hata sonucu yanılığa düşülmesi, yargılamanın yenilenmesini haklı ve zorunlu hale getirmiştir.

### **SON İSTEK:**

353 sayılı Askeri Yargılama Usulü Yasasının 28 ve 34. maddeleri, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin yukarıda açıklanan örnek kararı, Prof. Dr. Nurullah Kunter’in ve Ayhan Önder’in inceleme ve görüşleri karşısında, ekte sunulan bilirkişi raporu, bu rapora dayanılarak verilen Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararı ve “İşçi Sınıfı Bilimi” deyimini konusunda düşülen bilimsel yanılğı, dayanan sahte sözlük gözönüne alınarak yargılamanın yenilenmesi isteğimizin kabul edilmesini ve buna göre gereken yasal işlemlerin yapılmasını saygıyla takdirlerinize sunarız.

### **SAVUNMANLAR**

Avukat Hasan Ürel, Avukat Günfer Karadeniz, Avukat Halit Çelenk, Avukat Akay Sayılır, Avukat Metin Büyükkurt, Avukat Şükrü Günel

### **Ekler:**

- 1- Dilekçede kanıt olarak gösterilen Bilirkişi Raporu.
- 2- Ankara İkinci Ağır Ceza Mahkemesinin Beraat Kararı.
- 3- Yargıtay Dokuzuncu Ceza Dairesinin Örnek Kararı.
- 4- İşçi sınıfı bilimi deyimini ile ilgili orijinal Almanca sözlüğün ilgili sayfalarının fotokopisi.

### **Tebliğat Adresi:**

Avukat Halit Çelenk. Bahçelievler 54. Sok. Hakan Apt. 4/10 ANKARA

### **Sözlüğün Çevirmeni:**

Veysel Atayman. Yabancı Diller Yüksek Okulu’nda öğretmen. İSTANBUL

Tel: 526 22 65. (Çevirmenin Veysel Atayman olduğu ve çeviride takma ad kullandığı öğrenilmiştir.)

Askeri Yargıtay Başsavcılığına verilen karar düzeltme başvurusu da şöyledir.

## **ASKERİ YARGITAY BAŞSAVCILIĞI'NA**

### **ANKARA**

#### **Düzeltilme İsteyenler:**

İlhan Alkan, İsmail Okuducu, Cevat Gezin, Fevzi Ceylan, Hayri Erdoğan, Süleyman Özçiftçi, Metin Erdemirci, Kenan Hannan Hoplar, Nazmi Çoban, Celal Gül, Fuat Olgaç, Sezai Özen, Alı Bayraktar.

#### **Savunmanları:**

Av. Halit Çelenk, Av. Günfer Karadeniz, Av. Akay sayılır, Av. Hasan Ürel, Av. Şükrü Günel.

Bahçelievler 54. Sok. 4/10 ANKARA

#### **Düzeltilme İsteminin Konusu:**

Ankara Sıkıyönetim Üç Numaralı Askeri Mahkemesinin, sanıkların T.C.Y.nın 142/1-3. ve 312. maddelerine göre mahkumiyetlerine ilişkin, 25/12/981 gün, 981/ 342 esas ve 981/1081 sayılı kararı.

### **DÜZELTME NEDENLERİ**

Yukarıda adları yazılı müvekkillerimiz sanıkların TÖB-DER tarafından düzenlenen DEK (Demokratik Eğitim Kurultayı) na katılarak yayınladıkları bildiriler, yaptıkları konuşmalar, dağıttıkları broşürlerle T.C.Y.nın 142/1,142/3. ve 312. maddelerine aykırı harekette bulundukları, bu maddeleri ihlal ederek suç işledikleri kabul edilerek cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

Sanıklar haklarında verilen bu kararlar Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesi tarafından onaylanarak kesinleşmiştir.

353 Sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluş ve Yargılama usulleri hakkındaki yasanın 125. maddesi, *“doğrudan doğruya hükmün ve kararın özüne etkili ve temyiz dilekçe, beyan ve layihasında veya tebliğnamede*

*yazılan bir hususun veya bunlar dışında esas hükme etkili olan noksan ve yanlışların temyiz incelenmesinde gözönüne alınmayarak dokunulmadan geçilmiş olması”*nı karar düzeltmesi nedeni saymış ve ilgililerin başvurmaları üzerine de Askeri Yargıtay Başsavcılığının uygun görürse konuyu daireye ya da daireler kuruluna gönderebileceğini kabul etmiştir.

Olayımızda, müvekkillerimiz hakkında verilen mahkumiyet kararlarında ve bu kararların onanmasına ilişkin hükümlerde, esasa etkili yanlışlar vardır. Bu yanlışların düzeltme nedeni olarak ele alınmasını ve konunun Askeri Yargıtay Daireler Kuruluna gönderilmesini talep ediyoruz. Şöyle ki:

Yukarıda da açıkladığımız gibi, müvekkillerimiz hakkındaki suçlamalar, yargılamalar ve hükümler, DEK’te yaptıkları konuşmalar, sundukları bildiriler, dağıtılan seçimle ilgili bildirelerdir.

DEK toplantısına Ankara Cumhuriyet Basın Savcılığınca el konulmuş, bu toplantıda yapılan konuşmalar, dağıtılan bildiriler ve her türlü belge derlenmiş, bunların tümü uzman bilirkişiye verilmiş, incelenilerek rapor alınmıştır. Bu incelemeden sonra Ankara Basın Savcılığı, alman bilirkişi raporuna da dayanarak takipsizlik kararı vermiştir. Bu takipsizlik kararına her hangi bir itiraz yapılmadığından, karar kesinleşmiştir.

353 sayılı yasanın 107. maddesine göre takipsizlik kararlarına karşı komutanlığın itiraz hakkı vardır. Ancak olayımızda komutanlık böyle bir itirazda bulunmamıştır.

Takipsizlik kararlarına rağmen takipsizlik konusu eylemlerden ötürü dava açılmaz mı? Açılabilir. Ama bunun yasal koşulları vardır. Bu koşullar gerçekleşmedikçe dava açılmaz.

Olayımızda, bu koşullar gerçekleşmediği halde sanık müvekkillerimiz haklarında dava açılmış ve mahkumiyet kararı verilmiştir.

Bu karar yasaya aykırıdır. Şöyle ki:

*353 sayılı yasanın 109. maddesinin son fıkrasına göre takipsizlik kararına itiraz edilmez ya da itiraz red edilirse” kamu davası ancak yeni olaylara ve yeni delillere dayanılarak açılabilir.”*

Olayımızda “yeni delil”, ya da “yeni olay” söz konusu olmadığı halde, dava açılmış ve hüküm verilmiştir. Mahkeme kararında ve Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesinin kararında yeni bir olaydan yada yeni bir delilden söz edilmemiştir.

Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesi, bu konuda ileri sürdüğümüz temyiz itirazını şu gerekçe ile karşılamak istemiştir:

“11 Şubat 1978 tarihinde yapılmış Devrimci Eğitim Kurultayı (DEK) hakkında Ankara C. Savcılığınca verilmiş bir KYOK var olmasına rağmen o kurultayda yapılmış konuşmalarla TCK 142. maddesinin çeşitli fıkralarındaki suçların işlendiği bu davada iddia ve kabul edilmiş ise de; bu kararlardan sonra yeni delillerin bulunması halinde veya yeni değerlendirmeye istinaden (altını biz çizdik) savcılıklarca her zaman dava açılabilceğinin kabul edildiği ve dava dosyasına eklenmiş 6 klasör içindeki EK-1-91 arasında sıralanan belgeler ve TÖB-DER’in tümü hakkında sonradan yapılan soruşturma ile elde edilen delillere istinaden DEK’te yapılmış konuşmaların yeniden değerlendirilmesi ve dava açılmasında yukarıdaki kabul muvacehesinde kanuna aykırılığa rastlanmamıştır” (sa:3)

a- Önce hemen söyleyelim ki, yasada yeniden dava açılabilmesi için “yeni değerlendirmeler” şeklinde bir düzenleme yoktur. Bu, yani yeniden değerlendirme yasaca öngörülmemiştir ve yasaya aykırıdır.

b- 6 klasör içinde EK 1-91 arasındaki belgeler, DEK’te yapılan konuşmalarla ilgili değildir. Bu belgeler, TÖB-DER’in yasa dışına dönüştüğü iddiası ile ilgili olarak ileri sürülen belgelerdir. TÖB-DER’in 141. maddeyi ihlal ettiğine ilişkin ileri sürülen belgelerle, DEK sanıkları hakkında uygulanan 142. madde ile ilgili belgeleri birbirine karıştırmamak gerekir. DEK’te yapılan konuşmalar ve yayınlanan bildiriler, konuşmalar yapıldıktan ve dağıtıldıktan sonra bitmiştir. Eğer bunlarda suç varsa vardır, eğer yoksa yoktur. Bu konuşma ve bildirilerle, bunlarla ilgisi olmayan ve 141. maddenin kanıtı olarak ileri sürülen belgeleri aynı kefeye koyarak değerlendirme yapmak hukuka aykırıdır.

Bu açıdan DEK sanıkları hakkında açılan ve cezalandırma ile sonuçlanan dava yasaya aykırı olarak açılmış ve hükme bağlanmıştır. Bu, doğrudan doğruya 353 sayılı yasanın 109. maddesinin son fıkrası hükmüne aykırı bulunmaktadır ve de düzeltme nedenidir.

Burada önemli bir noktayı da sayın başsavcılığın dikkatine sunmak isteriz: TÖB-DER yöneticileriyle ilgili 141. maddeye ilişkin belgeler, TÖB-DER’in yasadışına dönüştürüldüğüne dair ileri sürülen belgelerdir. Bir derneği ancak yöneticileri, faaliyetleri ile yasadışına dönüştürebilir. (Koşulları varsa). DEK sanıkları derneğin yöneticisi de değildirler. Onlar hakkında, dernek yöneticilerinin eylemlerine ilişkin belgeler kanıt olarak ileri sürülemez ve ele alınamaz. Dernek hakkın-



da ileri sürülen kanıtları, kitapları, broşürleri, bildirimleri onlar yayınlamamışlardır. Bu yayınlarla bir ilgileri de yoktur. Bu da DEK sanıkları hakkında yeni bir delil ve belgenin söz konusu olamayacağını açıkça göstermektedir.

Yine DEK sanıkları hakkında ileri sürülen belgeler, yazılı kanıtlar, Basın yasasının 35. maddesine göre kamu davası dayanağı olamaz. Çünkü bu belgeler hakkında dava açma süresi geçmiştir. Bu süre zaman aşımı süresi değildir, “Sukutu hak süresidir” (Hak düşürücü süre).

Sukutu hak süresi hiç bir suretle uzatılamaz, kesilemez. Bu, hukuk açısından tartışmasızdır. Buna rağmen bu belgeler dava konusu yapılmış, dava açılmış ve mahkumiyet kararı verilmiştir.

Öteyandan müvekkillerimizle ilgili davaya konu yapılan yayınlar, konuşmalar, bildiriler ve benzeri yazılı belgeler üzerinde bir bilirkişi incelemesinin yapılmamış olması da açıkça yasaya aykırılık oluşturmaktadır. Bu yayın ve konuşmalarda iddia ve kabul edildiği gibi T.C.Y.nın 142/1 ve 142/3. maddelerinin öğeleri oluşmuş mudur? Oluşmamış mıdır? Konu siyasal bilimleri, ekonomi bilimi, Anayasa hukukunu ilgilendiren bir alandır. Bu alanlar birer uzmanlık alanıdır. Konunun uzmanından alınacak bir rapora göre karar vermek, bu kararın doğruluğuna yardımcı olacaktır. Bilimin söylediğini öğrenmek, onu da gözönüne alarak değerlendirme yapmak her zaman yararlı bir yöntemdir. Böyle bir yönetime başvurmadan yapılacak bir değerlendirme isabetsiz karar vermenin eksikliklerini içinde taşıyacaktır. Nitekim olayımızda da böyle olmuştur.

Düzeltilmesini istediğimiz kararın verilmesinden bu yana benzer davalarda, yargılamalarda ve verilen hükümlerde gelişmeler olmuştur. Bu gelişmeler hem yasal düzenlemelerin tartışma konusu olmasında ve hem de uygulamada kendini göstermiştir. Bütün siyasal partiler ve kamuoyunun önemli bir bölümü 142. maddenin kaldırılmasını istemektedirler. Yasa tasarıları hazırlanmıştır. Uygulamada mahkemeler bu konularda toplumsal gelişmelere koşut kararlar vermektedirler. Geçtiğimiz dönemlerde “Kürt Halkı” yada “Halklar” sözlerinin sarfedilmesi suç sayılırken, bugün ülkemizde Kürt halkının varlığı herkes tarafından kabul edilmekte, kendi ana dilini konuşma hakkı savunulmaktadır. SHP bu konuda yasa tasarısı hazırlamaktadır DGM’lerinde C. Savcıları esasa ilişkin mütalaalarında “Türkiye’de Kürt halkı vardır, bundan söz etmek suç değildir” demektedirler. Bölücülük suçunun öğeleri değişmiştir, daha doğrusu gerçek rayına oturtulmaya çalışıl-

maktadır. Bölücülük, bir halkın varlığından bahsetmek değil, ülke topraklarının bir bölümünün, ayrılması, ayrı bir devlet kurulması için propaganda yapılması ile oluşur, düşüncesi kabul edilmektedir.

T.C.Y.nın 142/1. maddesinin anlamı ve uygulamasında da gelişmeler olmuştur. Dünyadaki, Avrupa'daki, Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeler, kamuoyumuzun değerlendirmelerine yansımıştır. Yargı organlarını da bunun dışında düşünmek olanaksızdır.

Bütün bunları, davada bilirkişi incelemesi yapılmamış olmasının büyük bir eksiklik, Adalet açısından bir olumsuzluk olduğunu açıklamak amacıyla söylüyoruz. Sayın Başsavcılığın bu konuyu da dikkate almasını rica ediyoruz.

### **SON İSTEK:**

Yukarıda açıklanan yasal nedenlerle sanık müvekkillerimiz hakkın-da düzeltme isteğimizin kabul edilmesini ve dava dosyasının incelenmek üzere Askeri Yargıtay Daireler Kuruluna gönderilmesini saygıyla talep ederiz.

### **DÜZELTME İSTEYEN VEKİLLERİ**

Avukat Günfer Karadeniz, Avukat Şükrü Günel, Avukat Hasan Ürel  
Avukat Akay Sayılır, Avukat Halit Çelenk

Askeri Yargıtay Başkanlığı'na ve Askeri Yargıtay Başsavcılığı'na yal-pılan, "Yargılamanın Yenilenmesi" ve "Karar Düzeltme" başvuruları-mız, kitap baskıya verilirken inceleme aşamasında olup, henüz karara bağlanmamıştır.

Bu haklı ve yasaya uygun başvuruların olumlu sonuçlanacağını umuyoruz.

## **YARGILAMANIN YENİLENMESİ BAŞVURUSU YARGITAY TARAFINDAN REDDEDİLİYOR**

Yargılamanın Yenilenmesi başvurusuyla ilgili Yargıtay kararı Kitabın yayına hazırlandığı tarihte henüz verilmemişti. 27.11.1990 tarihli karar şöyledir:

**T C**

**ASKERİ YARGITAY**

**ESAS No. : 1990/257**

**KARAR No. : 1990/581**

**İLÂM**

Türk Milleti adına adalet dağıtan Askeri Yargıtay 4 ncü Dairesi; Askeri Yargıtayın kuruluşuna dair 1600 sayılı Kanunun 5 nci maddesi gereğince:

Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye ve sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf olarak cemiyet sevk ve idare etmek, bu cemiyete girmek suçlarından Askeri Yargıtay 4 ncü dairesinin 15.2.1933 tarih vs 1933/1155 sayılı, 29.11.1983 tarih ve 1983/862 sayılı kararları ile onanmak sureti ile kesinleşmiş bulunan Ankara Sıkıyönetim Komutanlığın nezdinde kurulu 3 no ' lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinin 25.12.1981 tarih ve 1931/342-1081 sayılı, 30.5.1933 tarih ve 1933/70-169 sayılı kararları ile TCK.nun 141/1 ve 141/5 nci maddeleri gereğince hükümlü TÖB-DER (Tüm Eğitim ve Öğretim Emekçileri Birleşme ve Dayanışma Derneği )in Merkez Yürütme Kurulu ve Genel Yönetim Kurulu Üyeliğini yapmış olan İsmet YALÇINKAYA ve 33 arkadaşı hakkında, müdafileri Av. Halit ÇELENK, Hasan ÜREL, Günfer KARADENİZ, Akay SAYILIR, Metin BÜYÜKKURT ve Şükrü GÜNEL tarafından imzalanmış 29.1.1990 tarihli müşterek

dilekçe ile ve bu dilekçelerine ekledikleri, 1) Prof. Nevzat TOROSLU'nun Ankara 2 nci Ağır Ceza Mahkemesine 1936/121 esas sayılı dava dosyası ile ilgili olarak sunduğu bilirkişi raporu'nun, 2) Bu rapora istinaden TÖB-DER'in Genel Başkanlığını yapmış ve ancak sanık hakkında Ankara Sıkıyönetim Askeri Mahkeme sinde dava açılmamış olan Gültekin GAZİOĞLU ve TÖB-DER'in MYK veya GYK üyeliğini yapmış olan 19 arkadaşı hakkında TCK.nun 141/1 nci maddeleri gereğince yargılanmaları sonunda tesis edilmiş bulunan beraet'e mütedair Ankara 2 nci Ağır Ceza Mahkemesinin 15.3.1939 tarih ve 1986/121-1989/54 sayılı kararının, 3) Sivil Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 5.2.1980 tarih ve E.317, K.272 sayılı kararının, 4) "İşçi Sınıfı Bilimi" deyimi ile ilgili olarak Manfred Buhr ile Alfred Kosing tarafından yazılmış ve 1976'da İstanbul'da basılmış Marksçı-Leninci Felsefe Sözlüğü'nün Almanca aslından fotokopiler'in; sanıkların işledikleri ... iddia ve mahkumiyetlerine neden olarak kabul edilmiş eylemlerinin, suç olmayacağı hususunda 353 S.K.nun 228/E. maddesindeki manada yeni delil ve yeni vaka olduğunu, bu sebeplerle hükümlüler hakkındaki yargılamanın yenilenmesine karar verilmesini istemeleri üzerine, 4 ncü Kor. K.lığı nezdinde kurulu Ankara Sıkıyönetim Askeri Savcılığının 7.2.1990 tarih ve 1990/43 Müt. sayılı yazısı ile gönderilmiş bulunan dava dosyası, Askeri Yargıtay Başsavcılığının 3.4.1990 tarih ve, 1990/1062 sayılı tebliğnamesi ekinde 4 ncü Daireye havale edilmiş olmakla, incelendi.

### **GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ :**

A) Kendilerinin yahut üçüncü şahısların vakıf oldukları hadiseler hakkında ihtisasları sebebi ile netice çıkaracak olan kimselere "Bilirkişi" denir. Bilirkişi mütalaası, bir delil değil, delillerin değerlendirilmesi vasıtasıdır. Bilirkişi hüküm verenin müşaviri olduğundan, istişarenin mahiyeti icabı olarak, hüküm verenler özellikle hâkimler, bilirkişinin mütalaaları ile bağlı tutulamazlar. Dolayısı ile bilirkişilerin suç ve delil takdirine, vasıf tayinine yetkileri bulunmamaktadır.

Gerek C.M.U.K.da ve gerekse 353 S .Kanunda, hâkimin bilirkişiye ne zaman müracaat edeceği konusu açıkça gösterilmemiş, sadece, sanığın cezai ehliyet ve şuurunun tetkikinde, ölünün adli muayenesinde, otopside ve zehirlenme şüphesi durumlarında bilirkişiye müracaat zorunlu sayılmış, diğer konularda hakim serbest bırakılmıştır.

Özel bir uzmanlığı gerektirmeyen ve hâkimin genel ve mesleki bilgisi ile aydınlatılması mümkün konular için bilirkişiye müracaata gerek bulunmadığı pozitif hukukun, doktrinin ve uygulamanın tartışmasız olarak üzerinde birleştikleri bir kaziyedir.

Bir derneğin, olayımızda TÖB-DER'in; faaliyetleri ile TCK.nun 141 nci maddesini ihlal edip etmediği, başka bir ifade ile söylemek gerekirse, TCK.nun 141 nci maddesinde tarif edilen yasa dışı cemiyet haline dönüşüp dönüşmediğini, yasadışı cemiyet haline dönüşmüş ise, derneği hayatıyetini veren hangi organının eylemleri ile yasa dışına çıktığını, dava dosyasında bulunan tüm delilleri incelemek ve değerlendirmek durumunda bulunan hakimnin takdir ve tesbit etmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır.

Nitekim, Bu davada TÖB-DER'in MYK ve GYK üyesi olan hükümlülerin; dosyada bulunan somut delillerle saptanan eylemlerinin, kasıt ve nitelikleri itibarı ile, başlangıçta 1630 Sayılı Dernekler Kanununa uygun olarak kurulmuş olan TÖB-DER'i, TCK.nun 141 nci maddesinde tarifi ve müeyyidesi bulunan yasadışı dernek durumuna dönüştürdüğünü kabul eden mahkemenin bu kabulünde bir hataya rastlanmamıştır.

Açıklanmış bu durumlar karşısında, müdafiiler tarafından dilekçelerine eklenmiş bulunan bilirkişi raporu, 353 S.K.nun 228. maddesindeki manada yeni delil olarak kabulü mümkün görülmemiştir,

B) Yukarıda sadece yeni delil olarak kabulünün mümkün bulunmadığı açıklanmış bulunan bilirkişi raporuna dayanan Ankara 2 nci Ağır Ceza Mahkemesinin kararı da; Sivili Yargıtay 9 ncu Ceza Dairesinin 5.2.1980 tarih ve E.317-K.272 sayılı kararındaki ve Prof. Dr. Nurullah KUNTER' in Yargıtay dergisinin Ocak-Nisan 1983 tarihli 1-2.sayısının 42-64 ncü sahifelerinde ileri sürdüğü manada içtihat değişikliği olarak kabul edilemez. Zira;

9 ncu Ceza Dairesinin kararında ve Prof. Nurullah KUNTER' in makalesinde sözü edilen içtihat değişikliği, aynı mahkemenin kendi içtihadını değiştirmiş olmasını esas olarak almaktadır. Olayımızda, As. Mahkeme veya Askeri Yargıtay, ileri sürüldüğü gibi içtihadını henüz değiştirmemiştir. Ankara 2 nci Ağır Ceza Mahkemesinin, temyiz edilmeyerek kesinleşmiş şu kararı, öncelikle kifayetsiz inceleme sonucu verilmiş bilirkişi raporuna istinat ettiği için saniyen sivil yargıdaki bidayet mahkemesi kararı olması sebebi ile içtihat değişikliği olarak kabul edilemez.

Bu itibarla bu delil 353 S.K.nun 223/E.maddesindeki manada yeni

delil veya yeni vaka olarak kabul edilememiştir.

C) Hükümlülerin, TÖB-DER'i, TCK.nun 141 nci maddesindeki tarife uygun olacak şekilde yönettikleri, bir kısmının bu derneğin Genel Yönetim Kuruluna girdiği ve dolayısı ile TCK.nun 141/1,5 nci maddesini ihlal ettikleri, mahkeme tarafından kabul edilirken ve bu kabul Askeri Yargıtay 4 ncü Dairesi tarafından onanırken, gerek Askeri Mahkeme ve gerek 4 ncü Daire, sadece Almanca orijinalinden fotokopilerini dilekçelerine ekledikleri «Marksçı-Leninci Felsefe Sözlüğü» isimli sözlük tercümesindeki «İşçi Sınıfının Bilimi» deyimine dayanmamışlar, aynı sözlükteki «Devrim» ve «Demokrasi» kelimelerini de sözlükteki manası ile kararlara almışlardır. Ayrıca, ismi geçen bu sözlüğün, dava dosyasından çıkartılması veya delil olarak kullanılmaması, var olan delillerde beliren durumu sanıkların lehine değiştirecek veya beraetlerini sağlayacak nitelikte de değildir.

Açıklanmış bulunan şu gerekçeler muvacehesinde;

Sanık müdafileri tarafından ileri sürülen yargılamanın sanıklar lehine yenilenmesi isteminin, 353 S.K.nun 233/1 nci maddesi gereğince esassız olması noktasından REDDİNE,

27.11.1990 tarihinde oybirliği ile ve Tebliğname doğrultusunda karar verildi.

Birinci Baskı ile ilgili bilgiler:

Eğitimciler Derneği (EĞİT-DER) Yayınları 1

Ataç Sokak, 27/5 Yenışehir,Ankara.

Tel: 132 05 74

Mart 1990

Yayına Hazırlayan: EKİN GRAFİK, 2.İnkılap Sokak 27/2 Kızılay-Ankara

Baskı: VARAN MATBAASI Tel: 117 18 05 Ankara

İnternet edisyonu düzenleme: Yener Yentek

